

ANIVERSĂRI CULTURALE

2025

A green laurel wreath graphic is positioned over the number '20' of the year '2025'.

MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
BIBLIOTECA NAȚIONALĂ PENTRU COPII „ION CREANGĂ”

ANIVERSĂRI CULTURALE 2025

Responsabil de ediție: **Eugenia Bejan**

Alcătuitori: **Maria Harea, Elena Belschi, Tamara Pereteatcu** (note biografice)
Sabina Dodul, Tamara Maleru (bibliografie)

Redactor: **Marcel Gherman**

Lucrarea este pusă la dispoziție prin Licența Atribuire - Necomercial - Distribuire în Condiții Identice 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ro>

© Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, 2024

Editura Arc

str. G. Meniuc nr. 3, MD 2009, Chișinău;

tel.: (+373 22) 73-36-19, 73-53-29; fax: (+373 22) 73-36-23

e-mail: info.edituraarc@gmail.com; www.edituraarc.md

Redactor tehnic: *Mihai Dimitriu*

Editura Arc, 2024

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Aniversări culturale / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”; responsabil de ediție: Eugenia Bejan ; alcătuitori: Maria Harea [et al.]. – [Chișinău] : Arc, 2024 – . – ISBN 978-9975-4234-8-9.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Bibliogr. la sfârșitul fișierelor biogr.

2025. – 2024. – 225 p. – Ind. de nume: p. 222-224. – ISBN 978-9975-0-0906-5 (PDF).

008(058)

A 61

INTRODUCERE

Publicația Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” *Aniversări culturale*, devenită deja tradițională, prezintă datele remarcabile ale anului 2025.

O bună parte a datelor vizează scriitorii pentru copii, iar altele sunt în legătură cu personalități marcante ale literaturii, științei, artei naționale și universale, a căror activitate prezintă interes pentru copii și adolescenți. De asemenea, include informații referitoare la evenimente, zile naționale și internaționale importante, dar și sărbători mai neobișnuite care sunt celebrate în diferite țări.

Unele date nominalizate în Enumerarea datelor remarcabile și memorabile ale anului 2025 sunt însemnate cu asterisc (*), ceea ce înseamnă că acestea pot fi găsite în continuarea lucrării, fiind urmate de scurte note biografice, referințe despre activitatea personalității respective, recomandări de titluri pentru expoziții și alte evenimente, precum și liste bibliografice selective.

Listele bibliografice sunt alcătuite în baza colecțiilor Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” și altor biblioteci. Conțin cărți, articole din cărți și publicații periodice, documente electronice și audiovizuale, precum și surse din Internet. Selectarea bibliografică a fost finalizată în luna iulie 2025.

Descrierile bibliografice sunt efectuate conform SM 356:2023. *Informare și Documentare. Înregistrarea bibliografică. Descrierea bibliografică: Cerințe și reguli generale de aplicare*, iar abrevierile – conform SM 8256:2005 „Prescurtarea cuvintelor și a expresiilor tipice românești și străine din referințele bibliografice”. Descrierile bibliografice sunt aranjate în ordine alfabetică, fiind evidențiate separat descrierile în grafie latină și cele în grafie chirilică. Indexul de nume de la sfârșitul lucrării înlesnește utilizarea ei.

Anuarul *Aniversări culturale* este destinat specialiștilor din biblioteci, instituții de cultură și educaționale, îndrumătorilor de lectură, elevilor, altor categorii de cititori interesați de cunoașterea și valorificarea personalităților remarcabile și datelor memorabile ale anului.

ENUMERAREA DATELOR REMARCABILE ȘI MEMORABILE ALE ANULUI 2025

ANI, DECENII PROCLAMATE DE ONU, ANIVERSĂRI, SĂRBĂTORI TRADIȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE (MONDIALE):

- 2016 – 2025 *Deceniul de acțiune al Națiunilor Unite pentru nutriție*
- 2018 – 2027 *A treia decadă a Națiunilor Unite pentru eradicarea sărăciei*
- 2018 – 2028 *Deceniul Internațional de acțiune „Apa pentru dezvoltare durabilă”*
- 2019 – 2028 *Deceniul Păcii (în memoria lui Nelson Mandela)*
- 2019 – 2028 *Deceniul Națiunilor Unite privind agricultura familială*
- 2021 – 2030 *Deceniul Internațional al Științei Océanelor pentru Dezvoltare Durabilă*
- 2021 – 2030 *Deceniul Națiunilor Unite privind restaurarea ecosistemelor*
- 2021 – 2030 *Al doilea deceniu de acțiune pentru siguranța rutieră*
- 2022 – 2032 *Deceniul Internațional al limbilor indigene*
- 2024 – 2033 *Deceniul Internațional al Științelor pentru Dezvoltare Durabilă*

AU FOST DESEMNAȚE PENTRU 2025:

Capitala Tineretului în Republica Moldova – municipiul Edineț

Capitala Tineretului reprezintă o inițiativă inspirată din experiența Forumului European al Tineretului și presupune selectarea unei localități din Republica Moldova, în cadrul căreia, pe parcursul unui an, sunt concentrate activitățile de tineret. Orice localitate din Republica Moldova (cu excepția mun. Chișinău și localităților deținătoare ale titlului „Capitala Tineretului” în ultimii trei ani), ce se distinge într-un mod pozitiv

și prezintă un program ambițios pentru implicarea și dezvoltarea tinerilor, poate fi desemnată Capitala Tineretului, devenind ulterior un model de dezvoltare pentru alte localități din țară.

Capitala Mondială a Cărții (*World Book Capital*) – Rio de Janeiro (Brazilia)

Titlul a fost instituit în 2001 pentru a ajuta la promovarea lecturii și a industriei editoriale. Este acordat de către Conferința Generală UNESCO unui oraș, ca o recunoaștere a calității programelor prin care se promovează cunoașterea și lectura.

UNESCO invită Asociația Internațională a Editorilor (*International Publishers Association*), Federația Internațională a Asociațiilor și Instituțiilor de Biblioteci (*International Federation of Library Associations and Institutions – IFLA*) și Federația Internațională a Librarilor (*International Booksellers Federation*) să participe la procesul de asigurare a celor trei ramuri majore ale industriei cărții.

Capitale Europene ale Culturii (*European Capitals of Culture*) – Chemnitz (Germania), Nova Gorica (Slovenia), Gorizia (Italia)

Este un titlu conferit de către Uniunea Europeană unui sau mai multor orașe, pentru o perioadă de un an calendaristic, în care se organizează o serie de evenimente culturale cu o puternică rezonanță europeană.

Programul se derulează din 1985, când Melina Mercouri, ministrul culturii al Greciei și omologul său francez Jack Lang au venit cu ideea de a desemna anual o Capitală a culturii pentru a apropia europenii prin evidențierea bogăției și diversității culturilor europene și sensibilizarea pentru cunoașterea valorilor și istoriei lor comune.

Capitala Europeană a Tineretului (*European Youth Capital*) – Lviv (Ucraina)

Este titlul acordat unui oraș european pentru perioada de un an, în cursul căreia i se oferă posibilitatea de a prezenta, printr-un program cu mai multe fațete, activitățile pentru tineret în domeniul cultural, social, politic și economic.

Capitala Europeană a Tineretului este o inițiativă a *Forumului European al Tineretului*, iar prima capitală a fost aleasă în 2009. Din 2014,

Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei este partener oficial de organizare.

Capitala Europeană a Sportului (*European Capital of Sport*) – Tallin (Estonia)

Este o nouă distincție desemnată de Federația Europeană a Sportului (ACES Europa) pentru a promova sportul prin comunicarea globală în conformitate cu principiile de responsabilitate și etică, de conștientizare a faptului că sportul este un factor de o mai mare coeziune în societate, de îmbunătățire a calității vieții, bunăstării fizice și mintale, precum și de integrare deplină a claselor sociale cu situații dificile.

IANUARIE

*Ion Iachim , poet, prozator, publicist, pedagog (1950) (Vezi și <i>Aniversări culturale 2015; 2020</i>)	75 de ani de la naștere	1
Eico Kadono (Watanabe) , scriitoare japoneză pentru copii, laureată a Premiului Hans Christian Andersen (2018) (1935) (Vezi și <i>Aniversări culturale 2020</i>)	90 de ani de la naștere	1
Ziua literaturii science-fiction (<i>Science Fiction Day</i>) (A fost marcată prima dată în 2012, în SUA. Ulterior, pasionații de science-fiction din mai multe țări au susținut inițiativa și s-au alăturat sărbătoririi acestui gen literar în ziua de naștere a scriitorului Isaac Asimov (1920-1992), unul dintre cei mai mari autori de science-fiction ai secolului XX).		2
Mircea Streinul , poet, prozator, traducător, dramaturg (1910-1945)	115 ani de la naștere	2
Valentina Tăzlăuanu , eseist, critic de teatru (1950-2020)	75 de ani de la naștere	5
Ion Budai-Deleanu , scriitor și filozof (1760-1820)	265 de ani de la naștere	6
*Valentin Roșca , poet, prozator, publicist (1925-1987)	100 de ani de la naștere	7
*Gerald Malcolm Durrell , scriitor și naturalist englez (1925-1995)	100 de ani de la naștere	7
Jutta Bauer , scriitoare și ilustratoare germană pentru copii, laureată a Premiului Hans Christian Andersen (2010) (1955)	70 de ani de la naștere	9
Karel Čapek , scriitor ceh (1890-1938)	135 de ani de la naștere	9

- *Ioana Pârvulescu**, scriitoare, eseistă, publicistă, critic literar (1960) 65 de ani de la naștere 10
- Ziua Internațională a Cuvântului „Mulțumesc”** (*International Thank You Day*) 11
 (A fost instituită în anul 1994. Cuvintele de mulțumire par să posede calități magice – cu ajutorul lor oamenii își exprimă atenția și transmit emoții pozitive, fără de care viața noastră ar fi fost mai tristă).
- Eugen Jianu (Eugeniu Ionel Popescu)**, scriitor pentru copii (1925-2006) 100 de ani de la naștere 11
- Nicolae Esinencu**, poet, prozator, dramaturg, scenarist (1940-2016) 85 de ani de la naștere 13
 (Vezi și *Aniversări culturale 2015*)
- Sărbătoarea Națională „Ziua Comemorării lui Mihai Eminescu”** (Instituită prin Hotărârea Sovietului Suprem al RSSM nr. 433 din 26.12.1991, cu privire la zilele comemorative, zilele de sărbătoare și zilele de odihnă în RM). 15
- Mihai Eminescu**, poet, prozator (1850-1889) 175 de ani de la naștere 15
 (Vezi și *Aniversări culturale 2020*)
- Ziua Națională a Culturii** (Instituită prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 74 din 12.04.2012, pentru a promova cultura națională, valorile culturale autentice, precum și personalitățile din domeniul culturii. Se sărbătorește din 2013, în ziua de naștere a marelui poet Mihai Eminescu, personalitate care definește valorile esențiale ale culturii naționale. 15

- Ziua Wikipedia (*Wikipedia Day*)** (La această dată, în anul 2001, proiectul Wikipedia a devenit public la inițiativa fondatorilor – Jimmy Wales, informatician și om de afaceri american, specializat în domeniul companiilor de Internet, și Larry Sanger, doctor în filosofie la Universitatea de Stat din Ohio. Wikipedia este o enciclopedie generală, disponibilă pe Internet în mai multe limbi, oferind conținut deschis tuturor atât pentru utilizare, cât și pentru dezvoltare). 15
- Alexandr Griboedov (Александр Грибоедов)**, poet, dramaturg rus (1795-1829) 230 de ani de la naștere 15
- Ziua copiilor inventatori (*Kid Inventors' Day*)** (A fost instituită în cinstea lui Benjamin Franklin (politician, publicist, om de știință, inventator și coautor al Declarației de Independență a Statelor Unite ale Americii), care a realizat prima sa invenție la vârsta de 12 ani. Se celebrează pentru a recunoaște realizările din trecut și prezent ale inventatorilor-copii și pentru a încuraja creativitatea și inventivitatea copiilor). 17
- Maria Șlehtițchi**, critic literar și poet (1960) 65 de ani de la naștere 17
- Robert Cormier**, scriitor american pentru adolescenți (1925-2000) 100 de ani de la naștere 17
- Ion Ciocanu**, critic literar, poet, publicist (1940-2021) 85 de ani de la naștere 18
(Vezi și *Aniversări culturale 2015*)

- Ziua Mondială a Zăpezii (*World Snow Day*)** (Este marcată anual, în cea de-a treia duminică a lunii ianuarie. Evenimentul face parte din campania lansată în 2007 de Federația Internațională de Schi (FIS), „Bring Children to the Snow”, al cărui scop este promovarea practicării sporturilor de iarnă de către tineri). 19
(a treia duminică a lunii)
- Joy Adamson**, naturalistă, scriitoare, ilustratoare americană (1910-1980) 115 ani de la naștere 20
- Ziua Mondială a Îmbrățișărilor (*International Hug Day*)** (A fost instituită în 1986 de către pastorul Kevin Zaborney din statul american Michigan. Este sărbătorită anual în mai multe țări pentru a accentua beneficiile acestui gest simplu, care exprimă siguranță, afecțiune și confort sufletesc). 21
- André Marie Ampère**, fizician francez (1775-1836) 250 de ani de la naștere 22
- Ileana Mălăncioiu**, poetă, eseistă, publicistă (1940) 85 de ani de la naștere 23
- Ziua Mondială a Scrisului de Mână (*Handwriting Day*)** (A fost instituită cu scopul de a ne aminti de frumusețea și unicitatea scrisului de mână și de necesitatea folosirii semnăturii de mână. Inițiatorul acestei sărbători este Asociația producătorilor de instrumente de scris (Writing Instrument Manufacturers Association, WIMA). Coincide cu ziua de naștere a lui John Hancock, unul dintre cei mai proeminenți oameni de stat americani, care primul și-a pus semnătura pe Declarația de Independență a SUA). 23

- Ziua Internațională a Educației** (*International Day of Education*) (Instituită de Adunarea Generală a ONU, prin Rezoluția 73/25 din 03.12.2018, cu scopul de a remarca rolul educației pentru pace și dezvoltare). 24
- René Guillot**, scriitor francez pentru copii, laureat al Premiului Hans Christian Andersen (1964) (1900-1969) 125 de ani de la naștere 24
- Nicolae Balotă**, eseist, critic literar (1925-2014) 100 de ani de la naștere 26
- Ziua Internațională pentru Comemorarea Victimelor Holocaustului** (*International Day of Commemoration in memory of the victims of the Holocaust*) (Instituită de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 60/7 din 01.11.2005, care solicită statelor-membre să realizeze programe educaționale, prin care generația tânără să învețe lecțiile Holocaustului pentru a preveni orice acte viitoare de genocid. Data de 27 ianuarie marchează ziua eliberării, în 1945, a lagărului de concentrare de la Auschwitz-Birkenau). 27
- Anton Cehov** (Антон Чехов), scriitor și dramaturg rus (1860-1904) 165 de ani de la naștere 29
- Ziua Internațională a Puzzle-urilor** (*International Puzzle Day*) (A fost inițiată în 1995 de companiile de jocuri din SUA pentru a comemora crearea, în 1766, a primului joc de puzzle de către cartograful John Spilsbury, care a încercat să găsească un mod mai creativ și mai ușor de a-i învăța geografia pe copii. Încurajează 29

rezolvarea puzzle-urilor nu doar ca activitate recreativă, ci și ca importantă componentă în dezvoltarea cognitivă, motrică și emoțională a copiilor).

FEBRUARIE

- Ziua Siguranței pe Internet (*Safer Internet Day*)** (Inițiată de Comisia Europeană în 2004 cu scopul de a promova utilizarea cu responsabilitate și în siguranță a Internetului, în special de către copii și tineri. Peste 170 de țări au adoptat această sărbătoare, a cărui organizator este INSAFE – European Safer Internet Network). 11
(a doua zi din a doua săptămână a lunii)
- Russel (Conwell) Hoban**, scriitor american pentru copii (1925-2011) 100 de ani de la naștere 4
- Ziua Internațională a Cititului împreună (*World Read Aloud Day*)** (Este o campanie de promovare a bucuriei, frumuseții și beneficiilor lecturii. A fost inițiată de LitWorld (litworld.org), o organizație nonprofit fondată în 2007. Programele oferite de LitWorld sunt adresate tuturor instituțiilor și persoanelor care au tangență cu promovarea lecturii: școli, instituții preșcolare, biblioteci, lucrători din sectorul social, părinți etc). 5 (prima zi de miercuri a lunii)
- Iwona Chmielewska**, scriitoare și ilustratoare poloneză de carte pentru copii, laureată a Premiului Hans Christian Andersen (2024) (1960) 65 de ani de la naștere 5

Gheorghe Doni , poet și publicist (1955)	70 de ani de la naștere	6
Sinclair Lewis , scriitor american, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1930) (1885-1951)	140 de ani de la naștere	7
Gheorghe Calamanciuc , dramaturg, poet, prozator, publicist (1945-2022) (Vezi și <i>Aniversări culturale 2015; 2020</i>)	80 de ani de la naștere	7
John Maxwell Coetzee , scriitor sud-african, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (2003) (1940)	85 de ani de la naștere	9
Boris Pasternak , poet și prozator rus, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1958) (1890-1960)	135 de ani de la naștere	10
Maria Cebotari , cântăreață de operă (1910-1949)	115 ani de la naștere	10
* Petru Cărare , poet, prozator, dramaturg și traducător (1935-2019) (Vezi și <i>Aniversări culturale 2020</i>)	90 de ani de la naștere	13
Ziua Mondială a Radioului (<i>World Radio Day</i>) (Proclamată în 2011 de statele-membre ale UNESCO și adoptată de Adunarea Generală a ONU în 2012, prin Rezoluția 67/124, în semn de apreciere pentru acest influent mijloc de informare și cultură. Ziua de 13 februarie a fost aleasă în amintirea primei emisiuni a Postului de Radio al Națiunilor Unite în 1946).		13
* Grigore Vieru , poet (1935-2009) (Vezi și <i>Aniversări culturale 2020</i>)	90 de ani de la naștere	14
Ziua Internațională a Donației de Carte (<i>International Book Giving Day</i>) (Este evenimentul care îi unește pe toți cei care		14

dăruiesc cărți copiilor și le insuflă dragostea pentru lectură. A fost inițiată în 2012 de Emmy Broadmoor, fondatoarea site-ului american despre cărți pentru copii Delightful Children's Books. Este o inițiativă de voluntariat, care vizează creșterea accesului copiilor la carte și a interesului pentru lectură).

- Ziua Națională a Lecturii** (A fost instituită prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 83 din 31.03.2022. În această zi, sărbătorită anual pe 14 februarie, ziua de naștere a poetului Grigore Vieru, se organizează activități culturale, sociale și educaționale pentru a evidenția importanța lecturii, în special în formarea copiilor și tinerilor). 14
- Titu Maiorescu**, critic literar și estetician (1840-1917) 185 de ani de la naștere 15
(Vezi și *Aniversări culturale 2015*)
- Victor Cirimpei**, scriitor, folclorist, etnolog (1940-2019) 85 de ani de la naștere 15
- Roberto Innocenti**, ilustrator italian, laureat al Premiului Hans Christian Andersen (2008) (1940) 85 de ani de la naștere 16
- Ziua bunătății spontane** (*Random Acts of Kindness Day*) (A fost inițiată în 1995 în SUA, de Fundația Random Acts of Kindness, pentru a spori armonia și bunătatea între oameni. Evenimentul s-a extins în Noua Zeelandă, câțiva ani mai târziu, transformându-se ulterior într-o mișcare globală. Este o zi în care oamenii sunt încurajați să fie mai buni unii cu alții, să ofere gesturi de bunătate în mod spontan) 17

și dezinteresat, fără să aștepte nimic în schimb. Orice serviciu, timp oferit sau chiar un simplu zâmbet sau sfat pot face ziua cuiva mai bună).

- Ziua Internațională a Limbii Materne** (International Mother Language Day) 21
(A fost proclamată de Conferința Generală a UNESCO în 1999. Se sărbătorește anual pentru a promova diversitatea lingvistică și culturală și multilingvismul).
- Grigore Alexandrescu, poet (1810-1885)** 215 ani de la naștere 22
- Haralambie Moraru, prozator și publicist (1950-2016)** 75 de ani de la naștere 23
- Ziua Dragostei și a Bunăvoinței – Dragobete** (Sărbătoarea dragostei la români, echivalentul românesc al Zilei Sfântului Valentin. În tradiția românească, Dragobetele marca și începutul primăverii, fiind ținut în preajma zilei de 1 martie, cu mai puțin de o lună înainte de echinocțiul de primăvară. Este momentul când întreaga natură renaște, păsările își fac cuiburi, iar odată cu natura reînvie și iubirea.) 24

MARTIE

- Ziua Mărțișorului** (Mărțișorul apare în tradiția românilor și a unor popoare învecinate, semnificând triumful primăverii asupra iernii și renașterea naturii. Ca „practici culturale asociate zilei de 1 martie”, obiceiul de a confecționa și dărui mărțișoare 1

a fost inclus în Lista elementelor patrimoniului cultural imaterial al umanității a UNESCO în anul 2017, fiind propus într-un dosar colectiv de către România, Republica Moldova, Bulgaria și Macedonia de Nord.

Frédéric (François) Chopin (Fryderyk Franciszek Szopen), compozitor și pianist romantic polono-francez (1810-1949) 215 ani de la naștere 1

Zilele Creangă (Programul a fost inițiat de Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” în martie 1992. În fiecare an, de obicei în prima săptămână a lunii martie, bibliotecile din țară organizează evenimente culturale și educaționale, care au ca scop valorificarea și promovarea moștenirii spirituale a clasicului literaturii române Ion Creangă printre copii și tineri. Din 2011, se organizează concomitent în Republica Moldova și România (Iași, Târgu-Neamț, Pipirig) Festivalul „Zilele Creangă”). 1-7

***Lilia Bicec (Zanardelli)**, scriitoare, jurnalistă (1965) 60 de ani de la naștere 2

Ziua Memoriei (Conform Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova din 26.02.2010, în fiecare an se marchează ziua de comemorare a celor căzuți în conflictul armat pentru apărarea integrității și independenței RM din 1991-1992 și a victimelor acestui conflict). 2

Ziua Internațională a Copiilor în Tele-radiodifuziune (*International Children's Day of Broadcasting*) (Instituită de ONU în 1994, la inițiativa UNICEF, pentru a (prima duminică a lunii) 2

marca importanța emisiunilor radio și televizate în educația, instruirea și promovarea drepturilor copiilor. Este o zi în care posturile TV și de radio din peste 100 de țări ale lumii oferă timp de emisie copiilor și emisiunilor pentru copii, le permit copiilor să se implice în procesul de programare, producție și prezentare, să vorbească despre speranțele și visurile lor, să împărtășească informații cu colegii lor).

Ziua Mondială a Scriitorului (*Writer's Day*)

3

(Se sărbătorește anual, începând din 1986, la inițiativa Congresului Internațional al PEN Clubului. Fondat în 1921 la Londra, PEN Clubul Internațional reprezintă asociația scriitorilor de pretutindeni și are drept scop promovarea prieteniei și a sprinului intelectual între scriitorii din toate țările lumii).

Michelangelo Buonarroti, pictor, sculptor, arhitect, inginer și poet italian, titan al Renașterii (1475-1564)

550 de ani de la naștere

6

Vitalie Coroban, pictor, grafician (1965)

60 de ani de la naștere

7

Radu Tudoran (Nicolae Bogza), prozator, lingvist și traducător (1910-1992)

115 ani de la naștere

8

Ziua Internațională a Femeii (*International Women's day*) (A fost sărbătorită pentru prima oară în 1911, la inițiativa Conferinței Internaționale a Femeilor Muncitoare. În 1977, ONU a propus celebrarea ei la nivel internațional pentru a susține lupta femeilor pentru drepturi și împotriva discriminării).

8

Ziua Internațională a Planetariilor (<i>International Day of Planetaria</i>) (A fost sărbătorită pentru prima dată în 1990, la inițiativa Asociației Planetariilor Italiene (PLANit). Ulterior, inițiativa a fost preluată de alte țări, în 1994 obținând statut de zi internațională. Are ca scop promovarea activității planetariilor și propagarea cunoștințelor astronomice).	9 (a doua duminică a lunii)
Simona Popescu , poetă și prozatoare (1965)	60 de ani de la naștere 10
Nika Goltz (Ника Гольц) , pictor, ilustratoare de carte pentru copii, laureată a Diplomei IBBY (2006) (1925-2012)	100 de ani de la naștere 10
*Constantin Chiriță , scriitor, eseist, scenarist (1925-1991)	100 de ani de la naștere 12
Harry Harrison , scriitor american de science-fiction (1925-2012)	100 de ani de la naștere 12
Giorgos Seferis , poet grec, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1963) (1900-1971)	125 de ani de la naștere 13
*Liviu Damian , poet, publicist, traducător (1935-1986) (Vezi și <i>Aniversări culturale 2015</i>)	90 de ani de la naștere 13
Petre P. Panaitescu , istoric și filolog (1900-1967)	125 de ani de la naștere 13
Ziua creioanelor colorate (<i>Colored Pencils Day</i>) (Este o sărbătoare mai puțin obișnuită, în care, de obicei, copiii primesc în dar creioane colorate și sunt încurajați să deseneze, pentru a promova și a conștientiza beneficiile acestui gen de activitate pentru dezvoltarea imaginației, memoriei, motricității fine și a creativității).	16

- Ion Barbu**, poet, eseist, traducător (1895-1961) 130 de ani de la naștere 19
- Ziua Internațională a Francofoniei** (Instituită în 1988, marchează data fondării, în 1970, a Organizației Internaționale a Francofoniei. Este dedicată limbii franceze, promovării solidarității și cooperării între țările francofone). 20
- Ziua Internațională a Teatrului pentru Copii și Tineret** (*World Day of Theater for Children and Young People*) (Se sărbătorește din anul 2001 la inițiativa Asociației Internaționale a Teatrelor pentru Copii și Tineret). 20
- Ziua Internațională a Fericirii** (*International Day of Happiness*) (Pe 28 iunie 2012, Adunarea Generală a ONU a stabilit, prin Rezoluția 66/281, sărbătorirea zilei dedicate fericirii mondiale, recunoscând importanța fericirii și a bunăstării ca obiective și aspirații universale în viața ființelor umane din întreaga lume și importanța recunoașterii lor în obiectivele de politică publică). 20
- Ziua Mondială a Povestitului** (*World Storytelling Day*) (Se celebrează în fiecare an, în preajma echinocțiului de primăvară (în emisfera nordică) și a echinocțiului de toamnă (în emisfera sudică). „Ziua tuturor povestitorilor” a fost sărbătorită pentru prima dată pe 20 martie 1991 în Suedia, pentru a atrage atenția publicului asupra povestitului ca formă de artă. S-a răspândit rapid în Europa, Africa, America de Nord, 20

America de Sud și Australia, devenind ziua mondială dedicată povestitului. Conform site-ului <https://internationalstoryteller.com/>, evenimentul își propune să promoveze povestitul și ascultatul de povești în cât mai multe limbi și în cât mai multe locuri).

- Ziua Mondială a Vrabiei (*World Sparrow Day*)** (A fost marcată pentru prima dată în 2010, în India, ca urmare a scăderii numărului de vrăbii în țară. Ulterior, Nature Forever Society din India și Eco-Sys Action Foundation din Franța au venit cu ideea de a sărbători Ziua Mondială a Vrabiei pentru conștientizarea de către publicul larg a diversității și importanței speciilor de păsări urbane și pentru atragerea atenției asupra factorilor care periclitează existența acestor specii). 20
- Călin Gruia, scriitor (1915-1989)** 110 ani de la naștere 21
- Ziua Mondială a Poeziei (*World Poetry Day*)** (A fost declarată de UNESCO în 1999 pentru a susține creația poetică, stabilirea dialogului între poezie și alte genuri ale creației, editarea și promovarea poeziei ca artă modernă veritabilă, deschisă oamenilor). 21
- Ziua Mondială pentru Protecția Pădurilor (*International Day of Forests*)** (Instituită de către Adunarea Generală a ONU, prin Rezoluția 67/200 din decembrie 2012, pentru a reaminti oamenilor despre importanța și beneficiile aduse de pădure). 21

- Ziua Internațională a Copiilor Străzii** (*International Day for Street Children*) 21
(A fost instituită în 1998, de către Federația Internațională a Comunităților Educativă (FONPC) pe lângă UNESCO, pentru a sensibiliza comunitatea internațională cu privire la situația copiilor străzii și a cere guvernelor să ia atitudine și să acționeze. Începând din 2011, această zi se celebrează și pe data de 12 aprilie la inițiativa Consorțiului pentru Copiii străzii (CSC), o rețea globală ce include ONG-uri, cercetători și practicieni din 135 de țări, care lucrează cu și pentru copiii străzii. Ziua Internațională este o oportunitate pentru orice persoană sau organizație de a se implica și a sprijini promovarea drepturilor copiilor străzii).
- Ziua Internațională pentru Eliminarea Discriminării Rasiale** (*International Day for the Elimination of Racial Discrimination*) 21
(Proclamată de către Adunarea Generală a ONU, prin Rezoluția 2142 din 1966, cu scopul de a intensifica eforturile comunității internaționale pentru a elimina toate formele de discriminare rasială).
- Ziua Mondială a Marionetiștilor și Păpușarilor** (*World Puppetry Day*) 21
(Se sărbătorește din anul 2003 la inițiativa UNIMA – Uniunea Internațională a Marionetiștilor).
- Ziua Mondială a Apei** (*World Water Day*) 22
(Instituită de ONU în 1993, prin Rezoluția 47/193, pentru a conștientiza gradul în care resursele de apă contribuie

la dezvoltarea economică și bunăstarea socială).

- Ziua citirii cărților lui Tolkien (*Tolkien Reading Day*)** (A fost inițiată în 2003 de către Societatea Tolkien pentru a încuraja fanii să sărbătorească și să promoveze operele lui J.R.R. Tolkien, citind pasaje preferate din cărțile sale). 25
- Ziua Mondială a Teatrului (*World Theater Day*)** (Instituită în 1961 de către Institutul Internațional de Teatru. Se sărbătorește anual în semn de apreciere a uneia dintre cele mai vechi arte – arta scenică). 27
- Alexandru Bulat, pictor (1950)** 75 de ani de la naștere 29

APRILIE

- Ziua Internațională a Păsărilor (*International Bird Day*)** (Instituită prin semnarea, în 1906, a Convenției pentru protecția păsărilor, care a pus începutul acțiunilor de protejare a faunei sălbatice). 1
- Ziua Umorului** 1
- Alexandru A. Philipide, poet, traducător, eseist (1900-1979)** 125 de ani de la naștere 1
- Theodor Codreanu, critic literar, prozator (1945)** 80 de ani de la naștere 1
- Săptămâna Lecturii și a Cărții pentru Copii** 1-7

- Ziua Internațională a Cărții pentru Copii** (*International Children's Book Day*) 2
(Consiliul Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) a decis sărbătorirea acestei zile pe 2 aprilie, data nașterii lui Hans Christian Andersen, pentru a promova dragostea pentru lectură în rândul copiilor și pentru a sublinia importanța cărților pentru copii. Se sărbătorește anual, începând din 1967).
- *Hans Christian Andersen**, scriitor danez pentru copii (1805-1875) 220 de ani de la naștere 2
- Kitty Crowther**, ilustratoare și scriitoare belgiană pentru copii, laureată a Premiului Memorial „Astrid Lindgren” (2010) (1970) 55 de ani de la naștere 4
- Ziua Internațională a Sportului pentru Dezvoltare și Pace** (*International Day of Sport for Development and Peace*) (A fost proclamată de Adunarea Generală a ONU, prin Rezoluția 67/296 din 23.08.2013, pentru a recunoaște influența pozitivă pe care sportul o poate avea asupra progresului drepturilor omului și asupra dezvoltării sociale și economice, pentru a evidenția contribuția organizațiilor sportive în programele de schimbare socială și dezvoltare umană). 6
- Ziua Mondială a Sănătății** (*World Health Day*) 7
(Se sărbătorește din 1950, la inițiativa Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), pentru promovarea cunoștințelor despre sănătate și atenționarea asupra unor pro-

bleme globale în domeniul sănătății. Data de 7 aprilie marchează aniversarea înființării OMS în 1948).

- Ziua Internațională a Romilor (International Roma Day)** (A fost declarată oficial în 1990, în onoarea primului Congres al Uniunii Internaționale a Romilor din aprilie 1971, care a avut ca impact recunoașterea romilor din întreaga lume drept o singură națiune non-teritorială și adoptarea simbolurilor naționale ale acestora – steagul și imnul. Are scopul de a sărbători cultura romani și a sensibiliza societatea asupra problemelor cu care se confruntă comunitățile de romi). 8
- Cassian Maria Spiridon**, poet și eseist (1950) 75 de ani de la naștere 9
- Vasile Dohotaru**, artist plastic (1955) 70 de ani de la naștere 10
- Ziua fraților și a surorilor (Siblings Day)** (A fost marcată pentru prima dată în 1998, în SUA, devenind populară mai apoi și în alte state ale lumii. Este menită să celebreze legăturile de familie și de rudenie și să consolideze relațiile dintre frați și surori. La inițiativa Confederației europene a familiilor cu mulți copii (ELFAC), din 2014 se sărbătorește și pe data de 31 mai). 10
- Ziua Mondială a Aviației și a Cosmonauticii (World Aviation and Cosmonautics Day)** (Instituită în 1968, de către Federația Internațională a Aviației, pentru a comemora primul zbor al unui om în spațiul cosmic, efectuat de Iuri Gagarin în 1961). 12

Jean-Marie Gustave Le Clézio , scriitor francez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (2008) (1940)	85 de ani de la naștere	13
Gheorghe Bezdovici , istoric literar, publicist și heraldist (1910-1966)	115 ani de la naștere	14
Carmen Daniela Crăsnaru , scriitoare, traducătoare, diplomat cultural (1950)	75 de ani de la naștere	14
*Val Butnaru , scriitor, publicist, dramaturg (1955)	70 de ani de la naștere	17
Ziua Internațională a Monumentelor și Locurilor Istorice (<i>International Day for Monuments and Sites</i>) (Instituită de UNESCO în 1983 pentru a promova diversitatea patrimoniului istoric mondial, a conștientiza vulnerabilitatea acestuia și necesitatea eforturilor pentru protejarea și conservarea lui).		18
*Alexandru Gromov , prozator, eseist, traducător (1925-2011)	100 de ani de la naștere	22
*Ion Moraru , pictor, grafician, ilustrator de carte (1950)	75 de ani de la naștere	22
Veronica Micle , poetă (1850-1889)	175 de ani de la naștere	22
Ziua Internațională a Planetei Pământ (<i>Earth Day</i>) (A fost marcată pentru prima oară în 1990. Are scopul de a uni toți oamenii în vederea protejării mediului înconjurător. Adunarea Generală a ONU din 22.04.2009, prin Rezoluția 63/278, a desemnat această zi ca Zi Internațională a Mamei-Pământ (International Mother Earth Day).		22

- Ziua Bibliotecarului** (Instituită prin Decretul Președintelui RM nr. 1774-II din 21.11.2000. Inițial, se sărbătorea la 5 octombrie. Din 2010, conform Decretului Președintelui RM nr. 189-V din 8.02.2010, se marchează la 23 aprilie). 23
- Ziua Mondială a Cărții și a Dreptului de Autor (*World Book and Copyright Day*)** (Instituită de UNESCO în 1995 pentru a comemora moartea sau nașterea, în data de 23 aprilie, a unor mari scriitori ai lumii (W. Shakespeare, M. de Cervantes, M. Druon ș.a.) și, totodată, pentru a încuraja lectura și editarea cărților). 23
- Elizabeth de Beauchamp Goudge**, scriitoare engleză, autoare de cărți de ficțiune și cărți pentru copii (1900-1984) 125 de ani de la naștere 24
- Ziua Mondială a Proprietății Intelectuale (*World Intellectual Property Day*)** (Instituită în anul 2000 de către Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMRI) pentru a sensibiliza publicul larg asupra rolului proprietății intelectuale în dezvoltarea economică, culturală și socială a țărilor lumii). 26
- *Nicolae Mățcaș**, poet, lingvist, publicist (1940) 85 de ani de la naștere 27
(*Vezi și Aniversări culturale 2015*)
- Ziua Drapelului de Stat al Republicii Moldova** (Instituită prin Hotărârea Parlamentului RM din 23.04.2010 cu ocazia împlinirii a 20 de ani de la adoptarea tricolorului ca Drapel de Stat al Republicii Moldova). 27

- Rafael Sabatini**, scriitor englez de origine italiană (1875-1950) 150 de ani de la naștere 29
- Ziua Internațională a Dansului (*International Dance Day*)** (Se sărbătorește din 1982, la inițiativa Consiliului Internațional al Dansului pe lângă UNESCO, în ziua nașterii lui J.G. Noverre (1727-1810), balerin și coregraf francez, creator al baletului clasic). 29

MAI

- Ziua Internațională a Solidarității Oamenilor Muncii (*International Workers' Day*)** (Primul Congres al Internaționalei a II-a de la Paris (1889) a decis sărbătorirea acestei zile în memoria grevei muncitorilor din Chicago. Se celebrează în statele-membre ale Organizației Internaționale a Muncii și în alte țări). 1
- Alexandru David**, istoric literar, publicist, bibliograf (1910-1935) 115 ani de la naștere 1
- Ziua Mondială a Libertății Presei (*World Press Freedom Day*)** (A fost proclamată de Adunarea Generală a ONU în decembrie 1993 (Rezoluția 48/432), pentru a promova ideea că o presă liberă, pluralistă și independentă este o componentă esențială a unei societăți democratice). 3
- Teodor Buzu**, pictor (1960) 65 de ani de la naștere 3
- Suekichi Akaba**, ilustrator japonez, laureat al Premiului Hans Christian Andersen (1980) (1910-1990) 115 ani de la naștere 3

- Ziua Europei (*Europe Day*)** (A fost declarată în 1985, marcând, ca prim-pas în edificarea Europei unite, Declarația din 9 mai 1950, prin care Robert Schuman, ministrul de externe al Franței, a propus Germaniei și altor state europene să pună „bazele concrete ale unei federații europene indispensabile pentru menținerea păcii”). 9
- Ziua Victoriei și a Comemorării Eroilor căzuți pentru Independența Patriei** 9
- Lucian Blaga**, poet, dramaturg, eseist și traducător (1895-1961) 130 de ani de la naștere 9
(*Vezi și Aniversări culturale 2020*)
- James Matthew Barrie**, scriitor englez pentru copii (1860-1937) 165 de ani de la naștere 9
- Tormod Haugen**, scriitor norvegian pentru copii, laureat al Premiului Nans Christian Andersen (1990) (1945-2008) 80 de ani de la naștere 12
(*Vezi și Aniversări culturale 2020*)
- Eoin Colfer**, scriitor irlandez pentru copii (1965) 60 de ani de la naștere 14
- Ziua Internațională a Familiei (*International Day of Families*)** (Instituită de ONU în 1993, prin Rezoluția 47/237, pentru o mai bună înțelegere a problemelor familiei și îmbunătățirea capacității țărilor de a rezolva aceste probleme prin politici corespunzătoare). 15
- Ziua Latinității** (Instituită prin decizia Congresului XIX al Uniunii Latine (Paris, 2000). Marchează semnarea, la 15 mai 1954, a Convenției de constituire a Uniunii Latine, organizație care întrunește statele cu limba și cultura de origine latină). 15

- *Isai Cârmu**, grafician, ilustrator de carte 85 de ani de 15
(1940-2015) la naștere
- (Vezi și *Aniversări culturale 2015*)
- Ziua Mondială a Telecomunicațiilor și a Societății Informaționale (*World Telecommunication and Information Society Day*)** 17
(Ziua Mondială a Telecomunicațiilor a fost lansată în 1969, la inițiativa Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor (ITU), iar în 2006 ONU a declarat Ziua Mondială a Societății Informaționale (Rezoluția 60/252 din martie 2006). În noiembrie 2006, ITU a decis sărbătorirea ambelor evenimente pe 17 mai drept Ziua Mondială a Telecomunicațiilor și a Societății Informaționale. Are scopul de a crește gradul de conștientizare a oportunităților pe care Internetul și alte tehnologii informaționale și comunicaționale (TIC) le pot oferi societăților și economiilor, precum și a modalităților de reducere a decalajului digital).
- Ziua Sportivului și a Mișcării Olimpice** 17
(Se sărbătorește anual în Republica Moldova, în a treia sâmbătă a lunii mai, pentru (a treia sâmbătă a lunii) a celebra nașterea mișcării olimpice moderne. Are scopul de a promova sportul și modul sănătos de viață, de a sublinia importanța sportului în viața socială și rolul său în educația tinerei generații în spiritul valorilor olimpice, precum respectul și prietenia).
- Ziua Internațională a Muzeelor (*International Museum Day*)** 18
(Instituită în

1977 de către Consiliul Internațional al Muzeelor (ICOM) pentru a promova muzeele, a face cunoscută publicului larg activitatea și rolul lor în viața societății).

Ziua Internațională a Lumânărilor Aprinse (*The International AIDS Candlelight Memorial*) (Se marchează din 1983, la inițiativa Organizației Mondiale a Sănătății, pentru a comemora victimele SIDA și a încuraja întreaga societate să se implice în lupta împotriva SIDA). 18
(a treia duminică a lunii)

Ziua Mondială a Diversității Culturale pentru Dialog și Dezvoltare (*World Day for Cultural Diversity for Dialogue and Development*) (Instituită de ONU în 2002, prin Rezoluția 57/249, pentru a întări potențialul cultural ca metodă de a atinge prosperitatea, dezvoltarea și pacea globală). 21

Tudor Arghezi, poet, prozator (1880-1967) 145 de ani de la naștere 21

Constantin Dobrogeanu-Gherea, critic literar (1855-1920) 170 de ani de la naștere 21

Anatol Daniilișin, pictor (1960) 65 de ani de la naștere 22

Margaret Wise Brown, scriitoare americană pentru copii (1910-1952) 115 ani de la naștere 23

Ziua Sfinților Kiril și Metodiu. Sărbătoarea alfabetului chirilic și a culturii slave. 24

Ziua jocului „Căutarea de comori” (*Scavenger Hunt Day*) (Sărbătoare neoficială, care încurajează oamenii să se întâlnească cu prietenii și familia și să par-

ticipa la o vânătoare de comori – joc popular care dezvoltă abilitățile de rezolvare a problemelor, aduce oamenii împreună și îi învață importanța muncii în echipă).

Iosif Brodski, poet, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1987) (1940-1996) 85 de ani de la naștere 24

Ziua Mondială fără Tutun (*World No Tobacco Day*) (Instituită în 1987 de Organizația Mondială a Sănătății pentru a conștientiza pericolul pe care îl prezintă consumul de tutun și expunerea la fumul de țigară și pentru a promova modul de viață fără fumat). 31

Iurie Iazan, artist plastic, ilustrator de carte (1955) 70 de ani de la naștere 31

IUNIE

Ziua Internațională a Ocrotirii Copiilor (*International Children's Day*) (Instituită în 1949 de către Federația Democratică Internațională a Femeilor pentru a accentua necesitatea apărării drepturilor și intereselor celor mai tineri locuitori ai planetei). 1

Constantin Stere, prozator (1865-1936) (Vezi și *Aniversări culturale 2015*) 160 de ani de la naștere 1

***Anatol Ciocanu**, poet, prozator, publicist, traducător (1940-2012) 85 de ani de la naștere 3

Ziua Internațională a Copiilor Nevinoși – victime ale agresiunii (*International Day of Innocent Children – Victims*) 4

- of Agression**) (Instituită de ONU în 1982, în cadrul unei sesiuni speciale a Adunării Generale (A/RES/ES/-7/8). Scopul zilei este de a recunoaște durerea suferită de copiii afectați de consecințele războiului, victime ale abuzului fizic, mental și emoțional).
- Ziua Mondială a Mediului (*World Environment Day*)** (Instituită de ONU în 1972, prin Rezoluția 2994 (XXVII), pentru a spori gradul de conștientizare a necesității de păstrare și ameliorare a mediului). 5
- Thomas Mann**, scriitor german, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1929) (1875-1955) 150 de ani de la naștere 6
- Ziua Mondială a Oceanelor (*World Oceans Day*)** (A fost propusă în 1992, la Summitul Națiunilor Unite de la Rio de Janeiro. În 2008 a fost declarată oficial de ONU, prin Rezoluția 63/111, urmând a fi sărbătorită în fiecare an pentru a conștientiza importanța oceanului planetar și modul în care îl putem proteja). 8
- Ziua Internațională împotriva Muncii Copiilor (*World Day against Child Labour*)** (Se sărbătorește din 2002, la inițiativa Organizației Internaționale a Muncii, pentru a atrage atenția asupra necesității de eradicare a exploatării prin muncă a copiilor sub toate formele ei). 12
- *Claudia Partole**, poetă, prozatoare, eseistă (1955) 70 de ani de la naștere 14
(Vezi și *Aniversări culturale 2015; 2020*)

- Anatol Baconsky**, poet, prozator, traducător (1925-1977) 100 de ani de la naștere 16
- Aurel David**, pictor, grafician (1935-1984) 90 de ani de la naștere 18
- Ziua Mondială a Refugiaților (*World Refugee Day*)** (Declarată de ONU în 2000 prin Rezoluția 55/76. Prima dată s-a sărbătorit în 2001, când s-au împlinit 50 de ani de la adoptarea, în 1951, a Convenției despre statutul refugiaților. Este o ocazie de a dezvolta empatie și înțelegere pentru situația dificilă a refugiaților și de a le recunoaște curajul și rezistența în reconstruirea vieții lor). 20
- Robert Kraus**, scriitor pentru copii și ilustrator de carte american (1925-2001) 100 de ani de la naștere 21
- Ziua Națională a Portului Popular** (A fost instituită prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 194 din 19.11.2015, la inițiativa Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, având drept scop promovarea costumului tradițional autentic și asigurarea continuității acestuia, ca simbol identitar). 22 (a patra zi de duminică a lunii)
- Valeria Grosu**, poetă și eseistă (1950-2012) 75 de ani de la naștere 22
- Ziua Suveranității Republicii Moldova** (Declarația de Suveranitate nr. 148-XII a fost adoptată de către deputații Sovietului Suprem al RSSM pe 23 iunie 1990). 23
- Ziua Internațională Olimpică (*Olympic Day*)** (A fost lansată în 1948 pentru a celebra crearea, pe 23 iunie 1894, a Comitetului Olimpic Internațional). 23

- Nicole Claveloux**, ilustratoare franceză 85 de ani de 23
de carte pentru copii, laureată a Premiului la naștere
Hans Christian Andersen (1974) (1940)
- Alexandru Bantoș**, publicist, editor 75 de ani de 23
(1950) la naștere
- Ziua Universală a Iei** (A fost marcată 24
pentru prima dată în 2013, la inițiativa
comunității „La Blouse Roumaine”. Se
sărbătorește anual, în țară și în toate co-
munitățile românești din lume, pentru a
promova frumusețea autentică a cămășii
tradiționale românești).
- Ziua Internațională împotriva Consu- 26
mului și a Traficului Ilicit de Droguri**
(*International Day against Drug Abu-
se and Illicit Trafficking*) (Instituită de
ONU în 1987, prin Rezoluția 42/112,
pentru a spori eforturile și cooperarea în
vederea creării unei societăți în care să nu
existe consum de droguri).
- Antoine de Saint-Exupéry**, scriitor fran- 125 de ani de 29
cez (1900-1944) la naștere
(Vezi și *Aniversări culturale 2015*)

IULIE

- Sărbătoarea Națională „Ziua Come- 2
morării lui Ștefan cel Mare și Sfânt”** (A
fost instituită prin Hotărârea Sovietului
Suprem al RSSM nr. 433 din 26.12.1990
cu privire la zilele comemorative, zilele de
sărbătoare și zilele de odihnă în Republica
Moldova).

- Matt Haig**, scriitor englez de ficțiune și non-ficțiune pentru copii și adolescenți (1975) 50 de ani de la naștere 3
- Ziua Comemorării Victimelor Deportărilor Staliniste** (A fost instituită prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 116-XVI din 22.05.2008, în scopul educării tinerei generații în spiritul libertății, democrației și al respectului pentru personalitatea umană. În noaptea de 5 spre 6 iulie 1949 a avut loc cel de-al doilea și cel mai mare val al deportărilor staliniste din Moldova, când peste 11 mii de familii sau circa 36 mii de oameni au fost duși în Siberia). 6
- Ziua Mondială a Ciocolatei (*World Chocolate Day*)** 7
(Se sărbătorește anual, începând din 1995, pentru a marca aniversarea zilei în care se presupune că acest desert a fost consumat prima dată în Europa, în 1550, sub formă de băutură de cacao, și pentru a evidenția beneficiile consumului de ciocolată).
- Dumitru Bolboceanu**, pictor (1960) 65 de ani de la naștere 8
- Ziua Mondială a Competențelor Tinerilor (*World Youth Skills Day*)** (A fost instituită de către Adunarea Generală a ONU, prin Rezoluția 69/145 din 2014, pentru a spori gradul de conștientizare cu privire la importanța strategică a investiției în dotarea tinerilor cu competențe necesare pentru angajare, muncă decentă și antreprenariat). 15

- *Leo Bordeianu**, poet, publicist, editor (1955) 70 de ani de la naștere 19
(Vezi și *Aniversări culturale 2015*)
- Ziua Mondială a Șahului (*World Chess Day*)** (La inițiativa Federației Internaționale a Jocului de Șah (FIDE), a fost sărbătorită ca zi internațională încă din 1966. La 12 decembrie 2019, Adunarea Generală a ONU a declarat Ziua Mondială a Șahului (Rezoluția 74/22) pentru a marca data înființării FIDE la Paris, în 1924). 20
- Iuliu Rațiu**, prozator (1930-2009) 95 de ani de la naștere 20
- Ziua Mondială a Balenelor și Delfinilor (*World Whale and Dolphin Day*)** (Inițiată în 1986, când Comisia Internațională de vânătoare a balenelor (IWC), după 200 de ani de exterminare a acestora, a decis interzicerea vânătorii balenelor la nivel mondial). 23
- Sergiu Botezatu**, poet (1970) 55 de ani de la naștere 26
- Dan Coman**, scriitor (1975) 50 de ani de la naștere 27
- Sharon Creech**, scriitoare americană pentru copii (1945) 80 de ani de la naștere 29
- Ziua Constituției Republicii Moldova** (Aprobată de Parlamentul RM la 29 iulie 1994). 29
- Alex Donovici**, jurnalist și scriitor pentru copii (1975) 50 de ani de la naștere 30

Patrick Modiano , scriitor francez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (2014) (1945)	80 de ani de la naștere	30
Ziua Scrisului și a Culturii Găgăuze		30
Ziua Internațională a Prieteniei (<i>International Friendship Day</i>) (A fost marcată prima oară în 1958 la inițiativa World Friendship Crusade, organizație civilă internațională, care militează în favoarea prieteniei ca modalitate de promovare a culturii păcii. Instituită oficial în 2011, prin Rezoluția 65/275 a Adunării Generale a ONU, pentru a transmite mesajul că prietenia între popoare, țări, culturi și indivizi poate inspira eforturile de pace și poate construi punți de legătură între comunități).		30
Joanne Rowling , scriitoare britanică de fantasy (1965)	60 de ani de la naștere	31

AUGUST

*Gellu Naum , poet, prozator, dramaturg, traducător (1915-2001)	110 ani de la naștere	1
Ziua Europeană de Comemorare a Holocaustului Romilor (<i>European Roma Holocaust Memorial Day</i>) (Instituită de Parlamentul European, prin Rezoluția din 15.04.2015, pentru a comemora cei 500 mii de romi uciși în Europa ocupată de nazisti. Într-o singură noapte, de 2 spre 3 august 1944, în lagărul Auschwitz-Birkenau au fost exterminați circa 3000 de romi, în		2

majoritate femei, copii și vârstnici. Prin Legea nr. 124/2020, ziua de 2 august a fost instituită în Republica Moldova ca **Zi națională de comemorare a Holocaustului împotriva Romilor – Samudaripen**

Maria Bieșu, soprană, cântăreață de operă (1935-2012) 90 de ani de la naștere 3

Ziua Internațională a Semaforului (*International Day of the Traffic Light*) 5
(Celebrează apariția primului semafor în 1914, în orașul american Cleveland. Are ca obiectiv conștientizarea de către membrii comunității, în special de către copii, a necesității de a respecta regulile de circulație rutieră).

Ziua Internațională a Pisicilor (*International Cat Day*) 8
(În 2002, Fondul Internațional pentru Bunăstarea Animalelor (International Fund for Animal Welfare – IFAW) și alte grupuri pentru drepturile animalelor au propus marcarea acestei zile. Din 2020, sărbătoarea este monitorizată de International Cat Cone, o organizație non-profit care protejează pisicile domestice din întreaga lume încă din 1958).

Constantin Giurescu, istoric român (1875-1918) 150 de ani de la naștere 10

Ziua Internațională a Tineretului (*International Youth Day*) 12
(Instituită de ONU în 1999, prin Rezoluția 54/120, pentru a recunoaște eforturile tinerilor în îmbunătățirea societății și a activa implicarea lor în rezolvarea problemelor globale ale umanității).

- *Iurie Colesnic**, poet, prozator, editor (1955) 70 de ani de la naștere 12
- Ziua Internațională a Stângacilor (*International Left Handers Day*)** (A fost marcată pentru prima dată în 1992, în Marea Britanie, la inițiativa Clubului Stângacilor (Left Handers Club) constituit în 1990 cu scopul de a menține legătura între stângacii din întreaga lume și de a face cunoscute nevoile și cerințele acestora. În această zi se organizează competiții sportive între dreptaci și stângaci, precum și evenimente la care dreptacii sunt invitați să încerce să folosească unelte și echipamente proiectate pentru mâna stângă, pentru a înțelege, în acest fel, cât de greu este să trăiești într-o lume proiectată pentru cealaltă mână). 13
- Ernest Seton-Thompson**, naturalist și scriitor canadian (1860-1946) 165 de ani de la naștere 14
- Radii Pogodin**, scriitor rus (1925-1993) 100 de ani de la naștere 16
- Dumitru Radu Popescu**, prozator, dramaturg (1935-2023) 90 de ani de la naștere 19
- Alexandr Grin**, scriitor rus (1880-1932) 145 de ani de la naștere 23
- Ziua Internațională a Câinilor / Ziua Aprecierii Câinilor (*International Dog Day / Dog Appreciation Day*)** (Inițiată în 2004 de Colleen Paige, expert, apărător al drepturilor animalelor de companie, sărbătoarea își propune să onoreze câinii pentru tot ce fac pentru a-i ajuta pe oameni și, de asemenea, să crească gradul 26

de conștientizare cu privire la adopția căinilor și importanța de a le oferi un mediu sigur și iubitor).

Sărbătoarea Națională „Ziua Independenței” (Ziua Independenței este sărbătoarea națională a Republicii Moldova, prin care se marchează adoptarea Declarației de Independență la 27 august 1991).		27
Roger Antoine Duvoisin , scriitor și ilustrator american de carte pentru copii (1900-1980)	125 de ani de la naștere	28
Arkadi Strugațki , scriitor rus de proză science-fiction (1925-1991)	100 de ani de la naștere	28
*Donald Bisset , scriitor englez pentru copii (1910-1995)	115 ani de la naștere	30
Sărbătoarea Națională „Limba Noastră cea Română” (Se sărbătorește anual, începând din 1990, pentru a celebra adopția, pe 31 august 1989, a legislației privind limba de stat și trecerea la grafia latină).		31

SEPTEMBRIE

Ziua Cunoștințelor		1
Annie Ernaux , scriitoare franceză, laureată a Premiului Nobel pentru Literatură (2022) (1940)	85 de ani de la naștere	1
Edgar Rice Burroughs , scriitor american (1875-1950)	150 de ani de la naștere	1
Chris Grabenstein , scriitor american pentru copii și adolescenți (1955)	70 de ani de la naștere	2

- Ziua Armatei Naționale** (Instituită prin Decretul Președintelui RM nr. 194 din 3.09.1991 cu privire la crearea Forțelor Armate ale Republicii Moldova). 3
- Victor Cobzac**, artist plastic (1950) 75 de ani de la naștere 6
- Ziua Internațională a Alfabetizării** (*International Literacy Day*) (Instituită de UNESCO în 1966 pentru activizarea eforturilor societății pentru lichidarea analfabetismului). 8
- Ziua ursulețului de pluș Teddy** (*Teddy Bear Day*) (În această zi sărbătorim rolul important pe care jucăriile de pluș l-au avut și îl au în continuare în viața copiilor, încă de la apariția lor. De asemenea, în multe țări, pe 27 octombrie se sărbătorește ziua de naștere a ursulețului Teddy). 9
- Valeriu Herța**, artist plastic (1960) 65 de ani de la naștere 9
- Ziua Mondială de Prevenire a Suicidului** (*World Suicide Prevention Day*) (Se marchează anual din 2002, la inițiativa Asociației Internaționale de Prevenire a Suicidului și a Organizației Mondiale a Sănătății, sub egida ONU). 10
- Vsevolod Ciornei**, poet și publicist (1955) 70 de ani de la naștere 14
- Agatha (Mary Clarissa) Christie**, scriitoare engleză (1890-1976) 135 de ani de la naștere 15
- Ziua Internațională a Democrației** (*International Day of Democracy*) (Instituită de ONU în 2007, prin Rezoluția 62/7, 15

pentru a atrage atenția asupra stării democrației în lume).

Ziua de naștere a Julietei (Juliet's birthday) (Se sărbătorește în orașul italian Verona în cinstea eroinei din celebra piesă „Romeo și Julieta” de William Shakespeare, considerată cea mai tristă poveste de dragoste din lume). 16

Ziua Internațională a Păcii (International Day of Peace) (Instituită de ONU în 2001, prin Rezoluția 55/282, ca zi a non-volenței, fără focuri de armă, toate națiunile și popoarele fiind chemate să înceteze orice ostilități pe parcursul acestei zile). 21

Margareta Curtescu, poetă, eseistă (1960) 65 de ani de la naștere 22

Ziua Mondială a Curățeniei (World Clean Up Day) (A fost inițiată în 1993 de către ONU în parteneriat cu Clean Up the World. Sărbătoarea are scopul de a inspira și de a îndemna populația să curețe, să îmbunătățească și să protejeze mediul, prin realizarea de acțiuni care pot varia de la igienizarea unor zone, plantarea de arbori și arbuști la proiecte care contribuie la conservarea resurselor naturale). 23

Ziua benzilor desenate (Comic Book Day) (Se sărbătorește anual în SUA și în alte țări pentru a promova interesul pentru cartea cu benzi desenate ca formă de artă). 25

Ziua Europeană a Limbilor (European Day of Languages) (Se marchează din 2001, la decizia Consiliului Europei, pen- 26

tru a celebra diversitatea lingvistică în Europa și a încuraja populația să cunoască un număr mai mare de limbi străine).

Ziua Mondială a Turismului (*World Tourism Day*) 27

(Se sărbătorește din 1980, la decizia Organizației Mondiale a Turismului, pentru a determina comunitatea internațională să conștientizeze importanța turismului și valorile sale culturale, sociale, politice și economice).

Vasile Tărățeanu, poet (1945-2022) 80 de ani de la naștere 27

Ziua Internațională a Dreptului de a Ști (*International Right to Know Day*) 28

(Instituită în 2002, la inițiativa rețelei internaționale a activiștilor în domeniul accesului la informațiile politice, pentru a atrage atenția asupra importanței pe care dreptul la informare o are în orice sistem democratic).

***Titus Bogdan Jucov**, regizor, actor (1950-2013) 75 de ani de la naștere 28

Ziua Mondială a Inimii (*World Heart Day*) 29

(Se marchează din 2000, la inițiativa Federației Mondiale a Inimii (World Heart Federation), cu susținerea ONU și OMS. Scopul este de a îmbunătăți starea de sănătate la nivel mondial prin încurajarea oamenilor să facă schimbări în stilul de viață și prin promovarea educației cu privire la modalitățile de a fi bun cu inima ta).

Ziua Internațională a Traducătorilor (*International Translation Day*) (A început să fie sărbătorită încă în 1953, iar în 1991 a fost decretată ca zi internațională de către Federația Internațională a Traducătorilor, sub egida UNESCO, pentru a sublinia importanța profesiei de traducător și a multilingvismului. La 24 mai 2017, Adunarea Generală a ONU a adoptat Rezoluția 71/288 privind rolul traducătorilor profesioniști în conectarea națiunilor și promovarea păcii, înțelegerii și dezvoltării. Data de 30 septembrie a fost aleasă pentru a fi sărbătorită odată cu ziua Sfântului Ieronim, care a tradus Biblia în limba latină și este considerat patronul traducătorilor).

30

OCTOMBRIE

Lunarul Bibliotecilor Școlare (Se organizează la inițiativa Asociației Internaționale a Bibliotecilor Școlare (IASL). Include activități desfășurate pe parcursul unei zile, săptămâni sau întregii luni, dedicate bibliotecilor școlare și rolului lor în instruirea și educația copiilor).

1-31

Ziua Internațională a Muzicii (*International Music Day*) (Instituită de UNESCO în 1973 pentru a încuraja promovarea artei muzicale, schimburile culturale, întărirea păcii și înțelegerii între popoare prin intermediul muzicii).

1

- Ziua Internațională a Oamenilor în Etate** (*International Day of Older Persons*) (Instituită de ONU în 1990, prin Rezoluția 45/106, ca dovadă a prețuirii și respectului pentru persoanele de vârsta a treia). 1
- Paul Goma**, prozator (1935-2020) 90 de ani de la naștere 2
(Vezi și *Aniversări culturale 2020*)
- Ziua Internațională a Non-Volenței** (*International Day of Non-Violence*) (Instituită de ONU, prin Rezoluția 61/271 din 15.06.2007, pentru a reafirma „relevanța universală a principiului non-volenței”, precum și dorința de a asigura o cultură a păcii, toleranței și înțelegerii. Celebrează data nașterii lui Mahatma Gandhi (1869-1948), unul dintre cei mai mari militanți pentru pace, pionier al filosofiei și al strategiei non-volenței). 2
- Serghei Esenin** (**Сергей Есенин**), poet rus (1895-1925) 130 de ani de la naștere 3
- Ziua Mondială a Zâmbetului** (*World Smile Day*) (A fost marcată pentru prima dată în 1999 în Worcester, orașul natal al lui Harvey Ball, artistul american care, în 1963, a creat imaginea „față zâmbitoare” (smiley face), pe care în prezent oamenii de peste tot din lume o folosesc cu scopul de a-și exterioriza emoțiile pozitive). 3
(prima zi de vineri a lunii)
- Ziua Mondială a Animalelor** (*World Animal Day*) (Instituită în 1931 la inițiativa Organizației Internaționale pentru Protecția Animalelor. Se marchează în ziua Sf. Francisc de Assisi, protectorul 4

animalelor, pentru a atrage atenția asupra speciilor pe cale de dispariție și a necesității protecției regnului animal).

Ziua Mondială a Mersului pe Jos (*World Walking Day*) (Sărbătoarea a fost lansată după Summit-ul de la Rio de Janeiro al organizațiilor membre ale TAFISA – Asociația Internațională a Sportului pentru Toți (1992), cu scopul de a promova sănătatea prin mișcare și a sublinia beneficiile mersului pe jos asupra organismului uman). 4-5
(primul weekend al lunii)

Ziua Mondială a Pedagogului (*World Teacher's Day*) (Declarată de UNESCO în 1994 pentru a marca semnarea, în 1966, a Recomandărilor UNESCO privind statutul pedagogului și pentru a conștientiza importanța educației și condițiile în care își desfășoară activitatea cadrele didactice). 5

Doina Uricariu, poetă (1950) 75 de ani de la naștere 5

Eusebiu Camilar, poet, prozator, traducător (1910-1965) 115 ani de la naștere 7

Ziua Mondială a Vederii (*World Sight Day*) (Această zi este inclusă în calendarul oficial al Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) din 1999, fiind coordonată de Agenția Internațională de Prevenire a Orbirii, și vizează importanța îngrijirii vederii drept un obiectiv primordial). 9
(a doua zi de joi a lunii)

Ștefan Octavian Iosif, poet, traducător (1875-1913) 150 de ani de la naștere 11

- François Mauriac**, romancier, poet, dramaturg francez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1952) (1885-1970) 140 de ani de la naștere 11
- Elena Leșcu**, artist plastic (1965) 60 de ani de la naștere 12
- Ziua Globală a Spălatului pe Mâini (*Global Handwashing Day*)** (A fost declarată oficial de către Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF), fiind marcată pentru prima dată în 2008. Scopul evenimentelor organizate în această zi în întreaga lume este să atragă atenția publicului, în special copiilor, asupra necesității acestei simple, dar foarte importante proceduri de igienă ca o abordare-cheie pentru prevenirea multor boli). 15
- Emma Chichester Clark**, scriitoare engleză și ilustratoare de carte pentru copii (1955) 70 de ani de la naștere 15
- Ziua Mondială a Alimentației (*World Food Day*)** (A fost propusă în 1979 de către Organizația pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite (FAO). În 1980, a fost declarată oficial de către Adunarea Generală a ONU cu scopul creșterii gradului de conștientizare publică asupra problemelor privind alimentația la nivel mondial și consolidarea solidarității în lupta împotriva foametei, a malnutriției și a sărăciei. Data de 16 octombrie reprezintă ziua înființării FAO, în 1945). 16
- Ziua Organizației Națiunilor Unite (*United Nations Day*)** (Instituită de ONU în 1947, prin Rezoluția 168. Mar- 24

chează data intrării în vigoare a Cartei Națiunilor Unite (1945) și urmărește promovarea în întreaga lume a scopurilor și realizărilor ONU).

***Valentina Brâncoveanu**, artist plastic (1950) 75 de ani de la naștere 24

Ziua Națională „Un Arbore pentru Dăinuirea Noastră” (Instituită prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 27 din 13.02.1995. Începând din 2011, conform Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 644 din 24.11.2010, se marchează în ultima sâmbătă a lunii octombrie). 25
(ultima sâmbătă a lunii)

Ziua Internațională a Animației (*International Animation Day*) (A fost lansată în 2002 de Asociația Internațională de Film Animat (ASIFA) pentru a marca 110 ani de la prima demonstrație publică a invenției artistului și inventatorului francez Emile Reynaud – imagini în mișcare reproduse pe ecran, cu alte cuvinte – desene animate). 28

NOIEMBRIE

Ion Puiu, pictor-scenograf, grafician, regizor, actor, dramaturg și poet (1945-2016) 80 de ani de la naștere 1

Elena Karachentseva, artist plastic, ilustratoare de carte (1960) 65 de ani de la naștere 2

Mihail Sadoveanu, prozator (1880-1961) 145 de ani de la naștere 5

Margaret Mitchell , scriitoare americană (1900-1949)	125 de ani de la naștere	8
Ziua Mondială a Științei pentru Pace și Dezvoltare (World Science Day for Peace and Development) (A fost proclamată de către UNESCO în 2001, prin Rezoluția 31C/Rez.20, pentru a evidenția rolul științei și al oamenilor de știință pentru societățile durabile, precum și necesitatea de a informa și a implica publicul larg în dezbateri privind problemele științifice emergente).		10
*Neil Gaiman , scriitor englez pentru copii și adolescenți (1960)	65 de ani de la naștere	10
Ziua Mondială Origami (World Origami Day) (Se sărbătorește pe 11 noiembrie – ziua de naștere a lui Lillian Oppenheimer, fondatoarea primului grup origami din America, cea care a contribuit la fondarea Societății Britanice de Origami și a Asociației Origami din SUA).		11
Mircea Dinescu , poet (1950)	75 de ani de la naștere	11
Mihail Garaz , poet, prozator, publicist (1930-1990) (Vezi și <i>Aniversări culturale 2015</i>)	95 de ani de la naștere	13
Robert Louis Stevenson , scriitor scoțian (1850-1894)	175 de ani de la naștere	13
Ziua Internațională a Nevăzătorilor/ Ziua bastonului alb (International White Cane Day) (Se marchează din 1946, în ziua de naștere a savantului, pedagogului francez Valentin Haüy, întemeietorul pri-		13

mei școli pentru nevăzători din lume, în 1784).

- Ziua Mondială a Bunătății/Bunăvoinței (*World Kindness Day*)** (A fost sărbătorită pentru prima dată în 1998, la inițiativa Mișcării Mondiale a Bunătății (*World Kindness Movement*), pentru a evidenția bunătatea ca o parte fundamentală a condiției umane, pentru a inspira și a încuraja oamenii să dea dovadă de mai multă bunătate în viața de zi cu zi). 13
- Ziua Internațională a Toleranței (*International Day for Tolerance*)** (Instituită de ONU în 1996 prin Rezoluția 51/95. Marchează data adoptării de către statele membre UNESCO a Declarației Principiilor Toleranței, la 16 noiembrie 1995). 16
- Ziua Patrimoniului Mondial (*World Heritage Day*)** (Este celebrată în fiecare an, în data la care, în 1972, la Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO), a fost adoptată Convenția privind Protecția Patrimoniului Mondial Cultural și Natural). 16
- Ziua Mondială de Comemorare a Victimelor Traficului Rutier (*World Day of Remembrance for Road Traffic Victims*)** (Instituită de ONU în 2005, prin Rezoluția 60/5, pentru a conștientiza impactul accidentelor rutiere și necesitatea unor măsuri de prevenire a lor). 16
(a treia duminică a lunii)
- Ziua Internațională a Studenților (*International Day of Students*)** (Declarată 17

în 1941 de către Consiliul Internațional al Studenților ca urmare a evenimentelor din 1939 de la Praga, când nouă studenți și-au pierdut viața și alți peste 1200 au fost trimiși în lagăre de concentrare).

Roger Mello, ilustrator brazilian, laureat al Premiului Hans Christian Andersen (2014) (1965) 60 de ani de la naștere 20

Ziua Mondială a Copilului (*World Children's Day*) 20

(Prin Rezoluția 836(IX) din 14 decembrie 1954, Adunarea Generală a ONU a recomandat ca toate țările să instituie o Zi Universală a Copilului, în care să fie celebrată fraternitatea și înțelegerea între copii la nivel mondial. Din 1990, Ziua Mondială a Copilului marchează și data la care ONU a adoptat Declarația Drepturilor Copiilor, în 1959 și Convenția cu privire la Drepturile Copiilor, în 1989).

Ziua Mondială a Salutului (*World Hello Day*) (Este o inițiativă lansată în 1973 de frații Brian și Michael McCormack din Omaha, statul Nebraska, SUA, din considerentul că salutul este o formă elementară de acțiune interumană și un pas important spre asigurarea păcii și înțelegerii între oamenii de rase, naționalități, religii diferite). 21

Ziua Mondială a Televiziunii (*World Television Day*) 21

(A fost proclamată de Adunarea Generală a ONU, prin Rezoluția 51/205 din 1997, cu prilejul primului Forum Mondial al Te-

leviziunii, care a avut loc la sediul ONU din New York în 1996. Statele au fost invitate să sărbătorească această zi prin încurajarea, la nivel mondial, a schimburilor de programe de televiziune axate pe subiecte precum pacea, securitatea, dezvoltarea economică, socială și diversitatea culturală).

Ziua Internațională pentru Eliminarea Violenței asupra Femeilor (<i>International Day for the Elimination of Violence against Women</i>) (A fost declarată de Adunarea Generală ONU prin Rezoluția 54/134 din 2000. Este marcată în toată lumea prin manifestații și acte de condamnare a oricăror forme de violență asupra femeilor).		25
Liviu Rebreanu , prozator și dramaturg (1885-1944) (Vezi și <i>Aniversări culturale 2020</i>)	140 de ani de la naștere	27
Alexandr Blok , poet rus (1880-1921)	145 de ani de la naștere	28
Mark Twain , scriitor american (1835-1910)	190 de ani de la naștere	30

DECEMBRIE

Ziua Mondială de Combatere și Profilaxie a Maladiei HIV/SIDA (<i>World AIDS Day</i>) (Instituită de ONU în 1988, prin Rezoluția 43/15, pentru a sensibiliza opinia publică și a exprima solidaritatea cu persoanele afectate de această maladie).		1
--	--	---

Ion Proca , poet, dramaturg (1945-2014)	80 de ani de la naștere	1
Nicolae Labiș , poet (1935-1956)	90 de ani de la naștere	2
Ziua Internațională a Persoanelor cu Dizabilități (<i>International Day of Persons with Disabilities</i>) (Instituită de ONU în 1992, prin Rezoluția 47/3, pentru conștientizarea și îmbunătățirea situației persoanelor cu dizabilități, pentru a le oferi șanse egale și posibilități de integrare în societate).		3
*Ion Anton , poet, prozator, publicist (1950) (Vezi și <i>Aniversări culturale 2015; 2020</i>)	75 de ani de la naștere	3
Rainer Maria Rilke , poet și prozator austriac (1875-1926)	150 de ani de la naștere	4
Ziua Internațională a Voluntarilor pentru Dezvoltare Economică și Socială (<i>International Volunteer Day for Economic and Social Development</i>) (Instituită de ONU în 1985, prin Rezoluția 40/212, pentru a accentua contribuția serviciului de voluntariat la dezvoltarea economică și socială și a stimula tot mai multe persoane să muncească ca voluntari atât în propria țară, cât și în străinătate).		5
Ziua Mondială a Solului (<i>World Soil Day</i>) (În decembrie 2013, cea de-a 68-a Adunare Generală a ONU a decis, prin Rezoluția 68/232, sărbătorirea acestei zile pentru a conștientiza importanța menținerii unui sol sănătos și susținerea unei gestionări durabile a resurselor solului).		5

*Andrei Sârbu , artist plastic (1950-2000)	75 de ani de la naștere	6
Ștefan Neaga , compozitor și pianist (1900-1951)	125 de ani de la naștere	7
Ziua Drepturilor Omului (<i>Human Rights Day</i>) (Instituită de ONU în 1950, prin Rezoluția 423(V). Marchează aniversarea adoptării, în 1948, a Declarației Universale a Drepturilor Omului).		10
Ziua Internațională a Munților (<i>International Mountain Day</i>) (Proclamată în 2003 de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 57/245. Are scopul de a pune în valoare regiunile montane. Conservarea lor reprezintă un factor-cheie pentru dezvoltarea durabilă, arealul montan fiind amenințat de schimbările climatice și de supraexploatare).		11
Vasile Diviza , pictor, grafician (1960)	65 de ani de la naștere	13
Vasile Lovinescu , critic literar, eseist (1905-1984)	120 de ani de la naștere	17
Barbu Lăutarul (Vasile Barbu) , cântăreț, cobzar, violonist (1780-1861)	245 de ani de la naștere	17
Gillian Cross , scriitoare engleză pentru copii (1945)	80 de ani de la naștere	24
Vlad Ioviță , prozator, scenarist, regizor de filme (1935-1983)	90 de ani de la naștere	25
Ziua Actorului		27
Tudor Zbârnea , artist plastic (1955) (Vezi și <i>Aniversări culturale 2015</i>)	70 de ani de la naștere	29

Joseph Rudyard Kipling, poet și prozator englez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1907) (1865-1936) (Vezi și *Aniversări culturale 2015*) 160 de ani de la naștere 30

ALTE DATE

Alexandru cel Bun, domnitor al Moldovei (1400-1432) 625 de ani de la domnie

Nicolae Costin, cronicar, traducător (1660-1712) 365 de ani de la naștere

Daniel Defoe, scriitor englez (cca 1660-1731) 365 de ani de la naștere

Grigore Ureche, cronicar (cca 1590-1647) 435 de ani de la naștere

Varlaam, cărturar, traducător (cca 1580-1657) 445 de ani de la naștere

„**Cartier**”, editură (1995) 30 de ani de la fondare

Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga (anterior Școala Profesională de Muzică și Coregrafie din Chișinău) (1945) 80 de ani de la fondare

Muzeul Național al Literaturii Române din Chișinău (anterior Muzeul Republican de Literatură din RSSM, apoi Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”) (1965) 70 de ani de la fondare

„**Licurici**”, Teatrul Republican de Păpuși (1945) 80 de ani de la fondare

*„**Lucaefărul**”, Teatrul Republican (1960) 65 de ani de la fondare

„**Natura**”, revistă de ecologie, turism și cultură (1990) 35 de ani de la fondare

- „**Noi**”, revistă pentru copii și adolescenți 95 de ani de la fondare
(1930 – Scânteia leninistă; din 1990 –
Noi)
- „**Revista de Istorie a Moldovei**” (1990) 35 de ani de la fondare
- „**Sud-Est cultural**”, revistă de artă, cultu- 35 de ani de la fondare
ră și civilizație (1990)

OPERE JUBILIARE

- „**Alexandru Lăpușneanu**”, nuvelă istori- 185 de ani de la publicare
că de Constantin Negruzzi (1840)
- „**Alice în Țara Minunilor**”, (Alice’s Ad- 160 de ani de la publicare
ventures in Wonderland), povestire fan-
tastică de Lewis Carrol (1865)
- „**Aventurile lui Pinocchio**” (Le avventu- 145 de ani de la publicare
re di Pinocchio) de Carlo Collodi (1880)
- „**Baltagul**”, roman de Mihail Sadoveanu 95 de ani de la publicare
(1930)
- „**Bukvari**: (Bucvar sau începere de învă- 270 de ani de la publicare
țătură celor ce vor să învețe carte cu slove
slovenești...) de mitropolitul Iacob Put-
neanul – primul manual de școală apărut
în limba română în Moldova, la Iași (1755)
- „**Capra cu trei iezi**”, poveste de Ion 150 de ani de la publicare
Creangă (1875)
- „**David Coperfield**”, roman de Charles 175 de ani de la publicare
Dickens (1850)
- De la Pământ la Lună**” (De la Terre à la 160 de ani de la publicare
Lune), roman de anticipație de Jules Ver-
ne (1865)
- „**Degețica**” (Tommelise), poveste de 190 de ani de la publicare
Hans Christian Andersen (1835)

- „**Din lumea celor care nu cuvântă**” de Emil Gârleanu (1910) 115 de ani de la publicare
- „**Doamna Chiajna**”, nuvelă istorică de Alexandru Odobescu (1860) 165 de ani de la publicare
- „**Eu, robotul**” (I, Robot), volum de proză de anticipație de Isaak Asimov (1950) 75 de ani de la publicare
- „**Făt-Frumos din lacrimă**”, basm de Mihai Eminescu (1870) 155 de ani de la publicare
- „**Fetița cu chibrituri**” (Den lille Pige med Svovlstikkerne), poveste de Hans Christian Andersen (1845) 180 de ani de la publicare
- „**Insula misterioasă**” (L'île mystérieuse), roman de anticipație de Jules Verne (1875) 150 de ani de la publicare
- „**Letopisețul Țării Moldovei...**” de Miron Costin (1675) 350 de ani de la publicare
- „**Mașina timpului**” (The Time Machine), roman de anticipație de Herbert George Wells (1895) 130 de ani de la publicare
- „**Miorîța**”, baladă populară (prima variantă publicată de Vasile Alecsandri) (1850) 175 de ani de la publicare
- „**Miradoniz**” (Copilăria și adolescența lui Eminescu), proză de Gheorghe Tomozei (1970) 55 de ani de la publicare
- „**Mistrețul cu colți de argint**”, baladă de Ștefan Augustin Doinaș (1945) 80 de ani de la publicare
- „**Moromeții**”, roman de Marin Preda (1955) 70 de ani de la publicare
- „**Neamul Șoimăreștilor**”, roman istoric de Mihail Sadoveanu (1915) 110 de ani de la publicare
- „**Patinele de argint**” (The Silvers Scates), povestire de Mary Mapes Dodge (1865) 160 de ani de la publicare

- „**Petunia**”, poveste de Roger Duvoisin 75 de ani de la publicare (1950)
- „**Piciul și Karlsson care trăiește pe acoperiș**” (Lillebror och Karlsson på taket), poveste de Astrid Lindgren (1955) 70 de ani de la publicare
- „**Pippi Șosețica**” (Pippi Långstrump), povestire de Astrid Lindgren (1945) 80 de ani de la publicare
- „**Prințesa și bobul de mazăre**” (Prinsessen paa Aerten), poveste de Hans Christian Andersen (1835) 190 de ani de la publicare
- „**Prometeu descătușat**” (Prometheus unbound), dramă lirică, capodoperă de Percy Busshe Shelley (1820) 205 ani de la publicare
- „**Sânziana și Pepelea**”, piesă de Vasile Alecsandri (1880) 145 de ani de la publicare
- „**Ultima lună de toamnă**”, povestire de Ion Druță (1975) 50 de ani de la publicare
- „**Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război**”, roman de Camil Petrescu (1930) 95 de ani de la publicare

NOTE BIOGRAFICE ȘI BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1 IANUARIE – 75 DE ANI DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI ȘI PEDAGOGULUI ION IACHIM (1950)

Ion Iachim, prozator, publicist și pedagog, s-a născut la 1 ianuarie 1950 în satul Cornova, Ungheni, în familia lui Eudochim și a Elenei Iachim. Copilăria și-a petrecut-o în satul Nicolăieuca, Orhei. Tatăl viitorului pedagog și prozator lucra felcer și era un cititor pasionat. Anume de la el a deprins dragostea de carte.

În 1968, după absolvirea școlii medii din satul Codreanca (Cobilca), Strășeni, s-a înscris la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, actualmente Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, pe care a absolvit-o în 1972. Între 1975 și 1978, face doctoratul în cadrul Institutului de Limbă și Literatură al Academiei de Științe din Moldova. După absolvirea facultății, a fost angajat ca profesor de limba și literatura română la Școala medie nr. 1 din satul Cărpineni, Hîncești, unde a activat până în 1997. Din 1997 a lucrat ca profesor la Colegiul de Economie și Drept „Socrate” din Chișinău, apoi redactor la ziarul „Făclia”, iar din 2004 până în 2015 a fost redactor-șef al ziarului „Univers Pedagogic Pro”.

A scris peste 40 de cărți (romane, povestiri, publicistică, piese de teatru, versuri), impresionând prin stilul scrierilor sale, prin tenta umoristică ce o imprimă textului, prin ideea de a trăi prin operă, prin narațiunea ce leagă textul de autor, precum și prin elementul autobiografic.

A debutat editorial în anul 1983 cu volumul de povestiri *Întoarcerea la mare*, în care realul și imaginarul se îmbină firesc, precum în basme, țintind modelarea morală și stimularea imaginației micului cititor. A semnat culegerile de povestiri pentru copii *Un dar de la moș Dănilă*

(1988), *Amintirile pițigoiului Zbanț* (1996), *Lăcrimioara, Iulia, Trăncănel, dragii mei elevi* (1993), *Nu mai plânge, Păsărilă* (1999), *Piciorul de aramă al căprioarei* (2003), *În țara poveștilor* (2009).

A mai editat cărțile *Apostol fără nimb: Confesiunile unui învățător de literatură* (1991), *Cu jăromaticul pe buze sau „Nastratin al Iașilor”* (1994) – culegere de nuvele despre Ion Creangă, *Doamna iasomie* (2001), *Ca floarea de măr, fericirea* (2002), *Mereu sub steag* (2004), *Decameron basarabean sau Dumnezeu i-a dat omului pușcă* (2005), *Ascult cum înfloresc-te inul* (2007), *Iapa lui Kolceak cu dinții de diamant* (2008), *O istorie a expansiunilor rusești* (2009). Își continuă activitatea literară cu nuvela satirică *O brașoavă adevărată despre nemți și satul Lopatna* (2011), romanul *Cireșe pentru Mareșal*, nuvela *Teia* (2011), *Păstorind cu Ahile* (2014), *Coroi cel hâtru sau Două povești și o legendă pline de tâlc* (2017), trilogia *Ninge aspru la Cotul Donului* (2017), *Sarcofagul cu iubite* (2018), *Sfidând furcile caudine* (2021).

Publică numeroase studii și articole de istorie literară și pedagogie, manuale pentru elevi: *Literatura română, manual-crestomație pentru cl. VII* (coautor) (1990, 1992, 1995), *Compoziții literare* (1997), *Receptarea și crearea operelor epice în școală* (2001), *Cum să scrii o sinteză pe nota zece* (2005), *Calendar literar* (2006), *Primăveri pedagogice în Goruni* (2023) etc.

Scrierile lui Ion Iachim se bucură de o reală popularitate printre cititori. Biografia romanțată *Cu jăromaticul pe buze*, care a apărut în trei ediții, a fost montată la Teatrul Republican muzical-dramatic „B.P. Hasdeu” din Cahul. *Amintirile pițigoiului Zbanț* a fost cea mai solicitată carte pentru copii în anul 2008, în cadrul programului „Copiii Chișinăului citesc o carte”, promovat de BM „B.P. Hasdeu”. Proza *Cireșe pentru Mareșal* a fost apreciată ca unul dintre primele romane psihologice consacrate mareșalului Ion Antonescu. Lucrarea a beneficiat de lansări spectaculoase și de multe recenzii favorabile.

Ion Iachim este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1990), membru al Uniunii Scriitorilor din România (2004).

În 1986 i s-a conferit titlul „Eminent al Învățăământului Public”, iar în 1988 a devenit laureat al Premiului de Stat al Moldovei în domeniul învățăământului. A fost desemnat în câteva rânduri laureat al săptămânalului „Literatura și Arta”. În cadrul ediției a XI-a a Salonului Internațional

de Carte pentru Copii (2007), i s-a acordat Premiul Ministerului Educației și Tineretului al Republicii Moldova pentru cartea *Amintirile pițigoiiului Zbanț*, reeditată în 2007, iar în cadrul Salonului Internațional de Carte, ediția a XXI-a (2012) – Premiul „Romanul Anului” pentru cartea *Cireșe pentru Mareșal*. I s-a conferit Diploma de gradul I a Guvernului Republicii Moldova „pentru activitate îndelungată și rodnică în domeniul creației literare, publicisticii, contribuție substanțială la promovarea valorilor naționale” (2011), Diploma Fondului Literar al Scriitorilor din Republica Moldova pentru cartea *Ca floarea de măr, fericirea*, Diplomele Ministerului Învățământului și Educației pentru volumele *Ca floarea de măr, fericirea* și *Cu jărăticul pe buze* (2012), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru cartea de proză *Sfidând furcile caudine* (2021). A fost decorat cu Medalia „Meritul civic” (2010).

Referințe

Inspirația mea vine din totalitatea vieții.

Dacă am o anumită valoare, aceasta se datorează, în mare măsură, cărților și bibliotecilor. Acestea din urmă (unele) au fost și pista de lansare pentru mine ca prozator.

...Cult este acel om care s-a îmbogățit cu valori spirituale din diverse domenii: ale științei, artei, literaturii, filosofiei, moralei etc. Și printre ele – elementul principal al culturii este limba.

Ion Iachim

Ion Iachim face literatură eseistică din istorie, o face cu durere, dar și cu multă responsabilitate, aceasta se întâmplă pentru că el, în mulțimea expresiilor crude, nu ocolește deloc adevărurile vieții, ci scrie „extrem de simplu, accesibil, ușor și foarte poetic”.

Iurie Colesnic

Ion Iachim e un povestitor cu har de la Dumnezeu, un povestitor de care nu prea avem mulți. Căci în fața lui Ion Creangă nu poți veni cu traista goală.

Spiridon Vangheli

Câți dascăli din republică scriu și editează cărți? Ion Iachim e printre acești puțini, extrem de puțini. Dar condeiul său harnic așterne, zi de zi, rânduri inspirate de proză, poezie, publicistică...

Tudor Rusu

Ion Iachim și-a asumat o sarcină grea... I-au fost imbold și călăuză dragostea față de pedagogul și scriitorul înaintaș și dorința de a-l readuce în fața cititorului de azi (...). Citim rezultatul muncii sale – cartea – și-l recunoaștem pe Ion Creangă cel din istoria literaturii și din operele lui, văzut și simțit însă de Ion Iachim. (...) A scris, ba chiar a încredințat tiparului și articole de publicistică, și articole de istorie literară, cu vădite accente dictate de propria sa practică de pedagog, și opere propriu-zis artistice.

Ion Ciocanu

Nu știu de ce, dar cred că numai un scriitor basarabean putea să creeze imaginea unei Basarabii a Mareșalului. Li se va părea unora idealizată și „incorectă politic”. Cert e că ea convinge, căci autorul rupe din adâncurile ființei sale ingenuitatea atât de necesară artei și pe care postmodernitatea a pierdut-o.

Theodor Codreanu

În ierarhia axiologiei umaniste, Ion Iachim își zidește valorile pe condiția fundamentală a vocației: de la sensul textului visat, internalizat, creat și lansat spre sensul lumii și al vieții ca predestinare, cu amprentă stilistică definitorie, într-un registru creator impresionant și expresivitate lexicală variată a operei ca text cu certă identitate auctorială.

Adrian Ghicov

Profesorul Ion Iachim este cel de la care a fost să înțeleg, încă tânără învățătoare fiind, că a fi dascăl înseamnă a fi și scriitor, și pedagog, și prieten...

Eugenia Bulat

Titluri pentru expoziții

Ion Iachim – continuitatea spiritului

Un maestru al parabolei – Ion Iachim

Ion Iachim, un urmaș al lui Ion Creangă
 Condeiu harnic al dascălului Ion Iachim
 Un povestitor pentru toate vârstele – Ion Iachim

(E. B.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

- AMINTIRILE pițigoiului Zbanț / Ion Iachim ; cuvânt înainte de Victor Prohin ; ilustrații de Aurel Guțu. – Ediția a 3-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Pontos, 2016. – 132 p. : il. color. – ISBN 978-9975-51-734-8. – Text : nemediat.
- ASCULT cum înflorește inul / Ion Iachim ; fotografii de Vasile Șoimar. – Chișinău : Prometeu, 2007. – 66 p. : il. – ISBN 978-9975-912-27-2. – Text : nemediat.
- COROI cel hâtru sau Două povești și o legendă plină de tâlc / Ion Iachim ; coperta: Ruxanda Romanciuc. – Chișinău : Pontos, 2017. – 24 p. – ISBN 978-9975-51-84-8. – Text : nemediat.
- CU GULLIVER înconjurând pământul / Ion Iachim ; antologator: Serafima Iachim ; ilustrator: Marina Dimitriu. – Chișinău : Pontos, 2019. – 148 p. – ISBN 978-9975-72-393-0. – Text : nemediat.
- CU JĂRATICUL pe buze / Ion Iachim ; prefață de Spiridon Vangheli. – Ediția a 5-a, revăzută și completată. – Chișinău : Pontos, 2023. – 244 p. – ISBN 978-9975-72-732-2. – Text : nemediat.
- ÎN OSPEȚIE la Harap-Alb sau Povești sumare pentru cei de la primare / Ion Iachim. – Chișinău : Pontos, 2022. – 50 p. – ISBN 978-9975-72-702-0. – Text : nemediat.
- ÎN ȚARA poveștilor / Ion Iachim ; ilustrații de Ruxanda Romanciuc. – Chișinău : Pontos, 2009. – 16 p. – ISBN 978-9975-51-055-4. – Text : nemediat.
- NU MAI PLÂNGE, Păsărilă! / Ion Iachim ; ilustrații de Violeta Dabija. – Chișinău : Ruxanda, 1999. – 56 p. : il. – ISBN 9975-72-051-X. – Text : nemediat.
- O BRAȘOAVĂ adevărată despre nemți și satul Lopatna / Ion Iachim. – Chișinău : [S. n.], 2011. – 40 p. – ISBN 978-9975-72-119-1. – Text : nemediat.
- PĂSTORIND cu Ahile / Ion Iachim. – Bacău : Vicovia, 2014. – 220 p. – ISBN 978-606-8541-63-1. – Text : nemediat.
- PICIORUL de aramă al căprioarei : proză scurtă / Ion Iachim ; ilustrații de Violeta Dabija. – Chișinău : Pontos, 2003. – 36 p. : il. – ISBN 9975-902-70-7. – Text : nemediat.
- PRIMĂVERI pedagogice în Goruni : roman / Ion Iachim. – Chișinău : Lumina, 2023. – 170 p. – ISBN 978-9975-65-498-2. – Text : nemediat.
- SFIDÂND furcile caudine : roman / Ion Iachim. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 290 p. – ISBN 978-9975-66-713-5. – Text : nemediat.

- TEIA : roman / Ion Iachim ; coperta de Ruxanda Romanciuc. – Ediția a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău : Pontos, 2014. – 60 p. – ISBN 978-9975-51-544-3. – Text : nemediat.
- TRECEAU ca o nălucă șase cai... : Povestiri. Nuvele / Ion Iachim. – Chișinău : Pontos, 2020. – 288 p. – ISBN 978-9975-72-496-8. – Text : nemediat.

Referințe critice

- ROȘCA, Timofei. Dubla revelație a chemării : studiu monografic despre creația literară, activitatea publicistică și pedagogică a lui Ion Iachim / Timofei Roșca. – Chișinău : Pontos, 2006. – 255 p. : fot. – ISBN 9975-72-183-4. – Text : nemediat.

* * *

- CROITORU, Tamara. Ion Iachim / Tamara Croitoru. – Text : nemediat + Text : electronic // Apostolul. – Piatra-Neamț. – 2020. – Nr. 228. – URL: <https://www.slineamt.ro/apostolul/cronica-literara/18976>. – ISSN 1582-3121.
- PALLADI, Tudor. Arta epică și pedagogică a unui prozator charismatic / Tudor Palladi. – Text : nemediat // Florile dalbe. – 2023. – 10 aug. – P. 2-3. – Rec. la cartea: Primăveri pedagogice în Goruni : roman / Ion Iachim. Chișinău : Lumina, 2023, 170 p. – ISSN 1857-3851.
- PALLADI, Tudor. În ospeție la Harap-Alb : [despre poveștile sumare pentru cei de la primare „În ospeție la Harap-Alb”] / Tudor Palladi. – Text : nemediat // Florile dalbe. – 2024. – 28 mar. – P. 15. – ISSN 1857-3851.
- PALLADI, Tudor. Între triumf și trădare / Tudor Palladi. – Text : nemediat // Florile dalbe. – 2022. – 17 iun. – P. 15. – Rec. la cartea: Sfidând furcile caudine : roman / Ion Iachim. Chișinău : [S. n.], 2021, 290 p. – ISSN 1857-3851.
- PETRUȘ, Andrei. Ion Iachim – Persuasivă și savuroasă pledoarie în favoarea umorului de bună calitate / Petruș Andrei. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2019. – 19 dec. – P. 5. – ISSN 1857-3835.
- POPA, Iulius. Ion Iachim a sfidat cu brio furcile caudine / Iulius Popa. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2022. – 1 sept. – P. 12. – ISSN 1857-3835.
- PROCA, Ion. Învățătorul învățătorilor, Ion Iachim / Ion Proca. – Text : nemediat // Pedagogi români notorii (din Basarabia interbelică și postbelică). Vol. 2 / coordonator : Virgil Mândăcanu. – Chișinău : Pontos, 2015. – P. 279-284. – ISBN 978-9975-51-572-6.
- ȘVEȚ, Natalia-Maria. Ion Iachim / Natalia-Maria Șveț. – Text : nemediat // Calendar Național 2020 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 24. – ISSN 1857-1549.
- ȚOPA, Efimia. Iachim Ion / Efimia Țopa. – Text : nemediat // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010 / coordonator: Valeriu Nazar. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 300-301. – ISBN 978-9975-69-563-3.

DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI VALENTIN ROȘCA
(1925-1987)

Poetul, prozatorul, dramaturgul și publicistul Valentin Roșca s-a născut pe data de 7 ianuarie 1925 în satul Alexăndreni, raionul Edineț. A absolvit Școala Agricolă din Brînzeni (1944) și Cursurile Literare Superioare de pe lângă Institutul de Literatură „M. Gorki” din Moscova (1967). A lucrat un timp ca profesor, apoi redactor la mai multe publicații periodice republicane, secretar responsabil la Uniunea Scriitorilor din Moldova (1958-1965).

A debutat cu o serie de schițe și poezii în anul 1945. În 1952, îi apare placheta de debut *Bună dimineața*, axată tematic pe fapte și momente concrete ale realității satului postbelic. Volumele de versuri care au urmat i-au consolidat popularitatea: *Poem de primăvară* (1957), *Floare a pământului* (1960), *O vară pe Nistru* (1961), *Descântece de dragoste* (1977), *Amiaza lucrurilor* (1982), *Cu viața de-o ființă* (1982), *Mereu ucenic* (1984) ș.a.

În trei decenii de activitate, a scris un număr impunător de cărți pentru copii. Variate ca specie (povestiri, povești versificate și în proză, poezii lirice și umoristico-satirice, proză fantastică, piese, legende, ghicitori etc.), scrierile sale urmăresc să-l apropie pe copil de natură, să-l facă atent la frumusețile lumii care-l înconjoară: *Din câte ochii văd* (1957), *Legenda rânduncii* (1958), *Hai urcați-vă și voi* (1961), *Doi rățoi și un cocoș* (1962), *Aoleu, e primăvară!* (1966), *Cel mai frumos anotimp* (1970), *Povestea norocului* (1974), *O sută de ochi* (1974), *Câte sunt pe lumea asta* (1970), *Pădure, verde pădure* (1982) ș.a. Și-a încercat penița și în sfera dramaturgiei pentru cei mici (culegerea de scenete *Nasul Babei Cloanța*, 1983).

Valentin Roșca a fost distins cu Premiul de Stat al RSSM pentru trilogia naturii pentru copii *O sută de ochi*, *Pădure, verde pădure* și *Câte sunt pe lumea asta* (1986).

S-a stins din viață pe 28 septembrie 1987 la Chișinău.

Referințe

Cărțile lui Valentin Roșca au meritul de a ne deschide porțile miraculoase ale lumii din preajmă, de a ne îndemna, prin limbajul poeziei, să citim cartea nesfârșitelor ei taine, de a ne solicita atitudinea de cetățeni care poartă răspunderea pentru tot ce este pământ și țară.

Flora și fauna alcătuiesc bogăția și frumusețea țării și a le ocroti, a le cunoaște, a le cânta înseamnă a înălța această țară cu imensul ei tezaur și frumusețe. Valentin Roșca o face prin limbajul poeziei, prin imagini și asociații de multe ori inedite, prin muzica slovei și armonia întregului. Semnele timpului intră în cărțile lui și prin interesul pentru natură – prin modul specific de a reflecta asupra lor.

Eliza Botezatu

În concepția lui Valentin Roșca, rostul omului constă în a se consacra faptei nobile, în trăirea intensă a vieții cu registrele-i specifice, în îmbrățișarea luptei pentru bine și adevăr, pentru omenie și demnitate, pentru pace și frumos.

Mihail Dolgan

A cultivat stăruitor, alături de Paul Mihnea, formele fixe, în special sonetul, fiind ca și acesta un *poeta faber*, constructor de coroane, cicluri, grupaje, galerii de portrete cu note lirice sau satirice.

Mihai Cimpoi

Volumele *O sută de ochi* și *Câte sunt pe lumea asta* par a fi unicele în contextul literaturii pentru copii din Moldova. Scriitorul a consacrat câte o poezie, însoțită fiecare de o ilustrație, mai multor reprezentanți ai faunei... Paginile abundă în informații atractive privind „portretele” fizice și psihologice ale vietăților, locul lor de trai, nuanțele de comportament. Explorând o varietate bogată de procedee plastico-afective și intonațional-ritmice, de compoziție și materializare propriu-zisă a „biografiilor” personajelor sale, poetul a știut să evite monotonia și să țină mereu trează curiozitatea cititorului.

Valeriu Senic

Titluri pentru expoziții

Vrednic fântânar de apă vie – Valentin Roșca

Valentin Roșca, un modelator ingenios al formelor fixe

Valentin Roșca ucenicind mereu la poezia vieții

Valentin Roșca – vocație și artificiu

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- AMIAZA lucrurilor / Valentin Roșca ; antologie și prefață de Eugen Lungu ; concepție grafică: Mihai Bacinschi. – Chișinău : Arc, 2015. – 64 p. – (Primăvara poezilor, ISBN 9789975618830). – ISBN 9789975618823. – Text : nemediat.
- CÂND doi se ceartă / Valentin Roșca. – Chișinău : Prut Internațional, 2002. – 16 p. – (Poezii de seama voastră). – ISBN 9789975693539. – Text : nemediat.
- CÂTE sunt pe lumea asta / Valentin Roșca ; ilustrații de Olga Cazacu. – Chișinău : Prut Internațional, 2009. – 32 p. – ISBN 9789975693844. – Text : nemediat.
- MEREU ucenic : (poezii) / Valentin Roșca. – Timișoara : Augusta, 2001. – 264 p. – ISBN 9738284509. – Text : nemediat.
- O SUTĂ de ochi / Valentin Roșca. – Chișinău : Hyperion, 1990. – 176 p. – ISBN 5368011201. – Text : nemediat.

Referințe critice

- BOIAN, Angela. Valentin Roșca – poet, prozator, dramaturg și publicist basarabean (1925-1987) / Angela Boian. – Text : nemediat // Nord-info. – 2021. – 26 noiem. – P. 4.
- PALLADI, Tudor. Un „triptic” nemuritor al plaiului : „O sută de ochi”, „Câte sunt pe lumea asta”, „Pădure, verde pădure” / Tudor Palladi. – Text : nemediat // Florile dalbe. – 2024. – 22 febr. – P. 15. – ISSN 1857-3851.
- VALENTIN Roșca. – Text : nemediat // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților : Dicționar biobibliografic / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; alcătuitori: Elena Cugut, Maria Harea. – Ed. a 2-a rev. și adăugită. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – P. 320-325. – ISBN 9975-69-646-5.
- TRIFAN, Călina. Roșca Valentin / Călina Trifan. – Text : nemediat // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010 / coordonator: Valeriu Nazar. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 456-457. – ISBN 978-9975-69-563-3.

7 IANUARIE – 100 DE ANI**DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI ȘI NATURALISTULUI****GERALD MALCOLM DURRELL****(1925-1995)**

Gerald (Gerry) Malcolm Durrell a fost un naturalist remarcabil și scriitor din Marea Britanie. Este fratele mai mic al cunoscutului scriitor englez Lawrence Durrell. A militat pentru protecția mediului înconju-

rător și pentru prezervarea speciilor amenințate de extincție. Este și un foarte talentat prozator, cărțile sale devenind bestsellere chiar de la apariție.

A văzut lumina zilei în India Britanică, în orașul Jamshedpur din provincia Bihar, fiind al patrulea copil în familia inginerului-constructor Lawrence Samuel Durrell și a Louisei Florence Dixie, de origine irlandeză. Deja la o vârstă foarte fragedă, Gerald vădește un interes sporit pentru vietățile care-l înconjoară. Aproape tot timpul și-l petrece în grădina zoologică din localitate, iar casa, spre necazul celor din jur, era plină de cutii în care ținea gâze și vietăți diferite.

În 1928, după moartea tatălui, familia s-a mutat cu traiul în Anglia, apoi pe insula greacă Corfu, unde locuia fratele său mai mare Lawrence.

Primele cunoștințe le-a căpătat acasă, cu învățători particulari. Dintre aceștia, naturalistul Theodore Stephanides a avut o influență deosebită asupra formării micului Gerald, dându-i primele lecții de zoologie. Mai târziu, Gerald Durrell va evoca personalitatea acestuia în scrierile sale autobiografice și-i va dedica cartea *The amateur naturalist* (*Naturalistul amator*, 1984).

În 1939, după începutul celui de-al Doilea Război Mondial, Gerald revine împreună cu familia în Anglia și se angajează într-un mic magazin zoologic. Cu adevărat își începe cariera profesională în 1945, când, după absolvirea colegiului, se angajează ca îngrijitor de animale în grădina zoologică Whipsnade din Bedfordshire. În această perioadă începe să adune informații despre speciile rare și pe cale de dispariție. Visează să câștige bani pentru a-și putea deschide propria grădină zoologică. La vârsta de 22 de ani, pe banii primiți ca moștenire, întreprinde două expediții, în Cameroon și Guiana, cu scopul de a vâna animale sălbatice pentru grădinile zoologice din Anglia. Aceste expediții, însă, nu i-au adus venit, Gerald Durrell pomenindu-se șomer și fără surse de existență. Fratele mai mare, scriitorul Lawrence Durrell, îl îndeamnă să scrie despre expedițiile sale.

Prima sa povestire, *Hairy frog hunting* (*Vânătoarea de broaște păroase*), a avut priză la public, iar onorariul primit l-a convins că trebuie să scrie în continuare.

Prima călătorie întreprinsă în Africa de Est i-a produs o impresie colosală. Simte necesitatea de a-și împărtăși emoțiile, descriind expe-

riențele trăite în prima sa carte *The Overloaded Ark* (*Arca supraîncărcată*, 1952), care a avut un succes excepțional. Cartea a fost primită cu entuziasm atât de cititori, cât și de critici, fiind vândută în câteva zile. Cu banii primiți ca onorariu pentru prima și cea de-a doua carte, *Three Singles To Adventure* (*Trei bilete spre aventură*, 1953), organizează în 1954 o nouă expediție în America de Sud, pe care o descrie în următoarea sa carte intitulată *The Drunken Forest* (*Pădurea beată*, 1955).

Personajele principale în cele peste 30 de cărți ale sale sunt animalele, despre care autorul scrie cu o deosebită iscusință, cu mult umor și, mai ales, cu foarte multă simpatie: *The Bafut Beagles* (*Gonașii din Bafut*, 1954), *The New Noah* (*Noul Noe*, 1955), *Animal Encounters* (*Întâlniri cu animale*, 1958), *A Zoo in My Luggage* (*O grădină zoologică în bagajele mele*, 1960), *The Whispering Land* (*Pământul foșnetelor*, 1961), *Two in The Bush* (*Doi într-un buzunar*, 1966), *Catch Me A Colobus* (*Prindeți-mi un colobus*, 1972), *Beasts in My Belfry* (*Animalele în viața mea*, 1973), *The Talking Parcel* (*Pachetul vorbitor*, 1974), *Stationary ark* (*Arca staționară*, 1976), *Golden bats and pink doves* (*Lilieci aurii și porumbei roz*, 1977), *The Picnic and Suchlike Pandemonium* (*Picnicul și alte fărâdelegi*, 1979), *The Ark's Anniversary* (*Aniversarea Arcei*, 1990) ș.a.

De o popularitate deosebită printre cititori s-a bucurat trilogia autobiografică *My Family and Other Animals* (*Familia mea și alte animale*, 1955), *Birds, Beasts and Relatives* (*Păsări, animale și rude*, 1969) și *The Garden of the Gods* (*Grădina zeilor*, 1978). Succesul uimitor pe care l-a avut *Familia mea și alte animale* (au apărut peste 30 de ediții în Marea Britanie, circa 20 de ediții în SUA, numeroase traduceri și reeditări în alte țări) a fost transpus de BBC într-un serial de televiziune și, ulterior, într-un film. „The Durrells” este un serial de comedie-dramă difuzat pe ITV în perioada 3 aprilie 2016 – 12 mai 2019. Naturalistul descrie viața excentrică din anii de copilărie petrecuți împreună cu frații și mama văduvă pe insula greacă Corfu (între 1935 și 1939). Cartea a pus începutul unor dezbateri critice despre revigorarea literaturii engleze, lucrarea fiind inclusă în programele școlare și examenele de absolvire a școlii.

Esurile sale sunt un amestec de autobiografie și zoologie, scrise cu mult umor, pe baza experiențelor sale personale. Gerald Durrell ne face să descoperim natura cu pasiune, prin viziunea sa de naturalist. Procedând astfel, face o importantă lucrare de popularizare a științei. De

exemplu, eseuul său *The naturalist in the rural* (*Naturalistul în mediul rural*), scris în colaborare cu soția sa Lee Durrell, este o inițiere în studiul științific al ecosistemelor: conține la fel de multe informații despre ecosisteme foarte îndepărtate precum și despre experimentele care se pot face acasă, în propria grădină. Procedând astfel, el introduce cu ușurință cititorul în centrul procesului științific.

Durrell îl convinge pe cititor că tot ce e viu în natură e minunat, îl face să vadă frumusețea acolo unde s-ar părea că ea lipsește – la bufnițe, șoareci, șobolani și păianjeni. Descriind natura, autorul trăiește împreună cu cititorul momentele înălțătoare ale descoperirii.

Savantul desfășoară și o vastă activitate de propagare a cunoștințelor despre natură în cadrul emisiunilor de radio și televiziune.

În 1958, Gerald Durrell reușește să-și realizeze marele său vis – fondează pe insula Jersey din Canalul Mânecii (Anglia) o grădină zoologică, care va fi deschisă pentru public în anul următor și va deveni o adevărată „Arcă a lui Noe” pentru specii rare sau pe cale de dispariție, aduse aici din lumea întreagă. Acest parc se întinde pe o suprafață de peste 30 ha și găzduiește peste 1,5 mii de animale, câteva laboratoare, centre specializate în reproducerea animalelor și păsărilor, un muzeu zoologic, un centru de instruire pentru elevi, un centru internațional de pregătire universitară în domeniu, unde studiază specialiști, colaboratori ai grădinilor zoologice, studenți din Africa, Asia și America. Tot aici, în 1963, a fost instituită „Fundația pentru salvarea animalelor sălbaticе”.

Deși criticată la început, metoda lui Durrell de prezervare a speciilor amenințate de dispariție – reproducerea și creșterea în condiții de captivitate și, ulterior, reîntoarcerea lor în mediul natural –, a fost acceptată, fiind aplicată în toate grădinile zoologice mari din lume.

Activitatea științifică, de popularizare și literară a lui Gerald Durrell este cunoscută și apreciată de conașionalii săi și de admiratorii din alte țări. În 1981, Gerald Durrell a primit Ordinul „Arca de Aur” oferit de prințul Bernhard al Olandei, iar în 1982 Casa regală i-a acordat titlul de Ofițer al Ordinului Imperiului Britanic. Universitatea din Kent a fondat, în 1989, Institutul de conservare și ecologie „Gerald Durrell” – prima școală superioară în domeniul conservării și biodiversității, numele savantului fiind atribuit și altor instituții de profil din țară și de peste hotare.

S-a stins din viață la 30 ianuarie 1995, la vârsta de 70 de ani, în Saint Helierla (Jersey). După moartea sa, a fost înființată Fundația „Gerald Durrell” care are ca scop susținerea proiectelor științifice și practice în domeniul menținerii biodiversității. În parcul de pe insula Corfu a fost instalat un bust al autorului.

Referințe

Scrisul lui Durrell este ușor, viu și expresiv. În cărțile sale se împletesc în mod fericit măiestria de a vedea și măiestria de a povesti și anume prin asta se manifestă adevăratul talent.

* * *

Durrell pune atâta dragoste și admirație în povestirile sale despre animale, încât, după citirea lor, doar un infirm moral absolut va mai fi în stare să nimicească un șarpe care se încălzește la soare sau o broască ce-i trece drumul... Fiecare pagină a cărților sale constituie o lecție pentru inimă și minte.

V. Flint

În memoriile sale, naturalistul Durrell e concis, are privirea orientată spre exterior, dând dovadă de un fin umor.

Bogdan-Alexandru Stănescu

Dacă animalele, păsările și insectele ar putea vorbi, probabil ar oferi primul lor Premiu Nobel lui Durrell.

Din ziarul „The Times”

Titluri pentru expoziții

Grădina zoologică din buzunarul lui Durrell
 Gerald Durrell – naturalist și scriitor
 Bilete spre aventura lui Durrell
 Luptător neobosit pentru salvarea animalelor
 Gerald Durrell – zooman și cercetător

(E. B.)

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- THE Aye-Aye and I / Gerald Durrell. – London : Penguin Books, 2012. – 208 p. – ISBN 0670920681. – Text : nemediat.
- BIRDS, Beasts and Relatives / Gerald Durrell. – London : Penguin Books, 2017. – 256 p. – (The Corfu Trilogy). – ISBN 0241981654. – Text : nemediat.
- ENCOUNTERS with Animals / Gerald Durrell. – London : Penguin Books, 2012. – 176 p. – ISBN 0241955831. – Text : nemediat.
- FAMILIA mea și alte animale / Gerald Durrell ; traducere: Lidia Ionescu ; ilustrații: Mircea Pop. – București : Youngart, 2017. – 358 p. – (Cărți cult). – ISBN 978-606-7104-11-0. – Text : nemediat.
- FILLETs of Plaice / Gerald Durrell. – London : David R. Godine Publisher, 2008. – 216 p. – ISBN 1567923542. – Text : nemediat.
- THE GARDEN of the Gods / Gerald Durrell. – London : Penguin Books, 2017. – 208 p. – (The Corfu Trilogy). – ISBN 0241981670. – Text : nemediat.
- MY FAMILY and other animals / Gerald Durrell. – London : Penguin Books, 2017. – 320 p. – (The Corfu Trilogy). – ISBN 0241981697. – Text : nemediat.
- THE WHISPERING Land / Gerald Durrell. – London : Penguin Books, 2012. – 224 p. – ISBN 024195584X. – Text : nemediat.
- A ZOO in My Luggage / Gerald Durrell. – London : Penguin Books, 2012. – 192 p. – ISBN 0241955823. – Text : nemediat.

* * *

- ГОВОРЯЩИЙ свёрток : сказочная повесть / Gerald Durrell ; перевод: Н. Рахманова ; рисунки: М. Беломлинский. – Москва : Росмэн, 2019. – 256 p. : il. – ISBN 978-535-3088-69-1. – Text : nemediat.
- ЗЕМЛЯ шорохов ; Поместье-зверинец / Gerald Durrell ; перевод: Д. Жуков, Л. Ниганов ; художник: Ральф Томпсен [Ralph Thompson]. – Санкт-Петербург : Азбука : Азбука-Аттикус, 2023. – 620 p. – ISBN 978-5-389-23647-9. – Text : nemediat.
- ЛЕТАЮЩИЙ дом / Gerald Durrell ; перевод Дины Крупской ; художник: Грэм Перси [Graham Percy]. – Москва : Росмэн, 2019. – 162 p. : il. – ISBN 978-5-353-08854-7. – Text : nemediat.
- МОЯ семья и другие звери / Gerald Durrell ; перевод: С. Таск. – Санкт-Петербург : Азбука : Азбука-Аттикус, 2023. – 352 p. – ISBN 978-5-389-16294-5. – Text : nemediat.
- ПУТЕШЕСТВИЕ к динозаврам : сказочная повесть / Gerald Durrell ; перевод Дины Крупской ; художник: Грэм Перси [Graham Percy]. – Москва : Росмэн, 2019. – 128 p. : il. – ISBN 978-5-353-08930-8. – Text : nemediat.

Referințe critice

- GERALD Durrell. – Text : electronic // Wikipedia : The Free Encyclopedia : [site]. – URL : https://en.wikipedia.org/wiki/Gerald_Durrell (accesat: 04.08.2024).
- WILDLIFE Ambassadors : Gerald Durrell. – Text : electronic // Lady of the Zoos : [site]. – URL : <https://ladyofthezoos.com/wildlife-ambassadors/gerald-durrell/> (accesat: 04.08.2024).
- ДАРРЕЛЛ, Джеральд. – Text : nemediat // Писатели нашего детства. 100 имен : Биографический словарь. Часть 1. – Москва : Либерия, 1998. – P. 147-151. – ISBN 5-85129-087-0.
- ДАРРЕЛЛ, Джеральд Малькольм. – Text : electronic // Библиогид : книги и дети : [site]. – URL : <https://bibliogid.ru/archive/pisатели/o-pisatelyakh/517-darrell-dzherald-malkolm> (accesat: 04.08.2024).
- КРАСИЛЬЩИКОВ, В. А. Джеральд Даррелл (Gerald Durrell) / В. А. Красильщиков. – Text : electronic // Лаборатория Фантастики : [site]. – URL : <https://fantlab.org/autor4421> (accesat: 04.08.2024).

10 IANUARIE – 65 DE ANI**DE LA NAȘTEREA SCRITOAREI IOANA PÂRVULESCU****(1960)**

Ioana Pârvulescu, una dintre cele mai puternice voci din literatura română contemporană, cunoscută ca poetă, prozatoare, eseistă, publicistă și critic literar, s-a născut în data de 10 ianuarie 1960, în orașul Brașov.

A urmat cursurile Facultății de Litere din cadrul Universității din București, secția română-franceză, pe care a absolvit-o în anul 1983. Devine doctor în filologie în 1999 cu teza *Prejudecăți literare. Opțiuni comode în receptarea literaturii române*, coordonată de criticul literar Nicolae Manolescu. O parte din acest text l-a publicat cu titlul *Prejudecăți literare*.

Timp de șapte ani a activat în calitate de profesoară de limba română și franceză la Școala nr.1 din comuna Roata de Jos, județul Giurgiu. În perioada 1990-1993, a fost redactor la editura „Litera” din București, iar din 1993 până în 2010 a ocupat funcția de redactor al săptămânalului „România liberă”, ocupându-se de secțiunea de critică literară. Aici a ținut rubricile săptămânale permanente *Cronica literară*, *Premiile literare*,

Alfabetul doamnelor (istoria personajului literar feminin în literatura română), *Alfabetul domnilor* (istoria personajului literar masculin), *Revista revistelor interbelice*, *Cronica optimistei/pesimistei* (tablete literare). A colaborat cu articole la principalele reviste culturale din România.

De-a lungul timpului, a fost coautor la mai multe manuale de limba și literatura română pentru clasele liceale, apărute la editura „Humanitas”. În cadrul aceleiași edituri a inițiat și coordonat colecția „Cartea de pe noptieră”.

În prezent, Ioana Pârvulescu este profesor de literatură română modernă la Facultatea de Litere a Universității din București.

A debutat în literatură în anul 1990 cu volumul de poezii *Lenevind într-un ochi*, urmat de multe alte cărți de poezie, proză, critică literară: *Alfabetul doamnelor* (1999), *Prejudecăți literare* (1999), *Întoarcere în Bucureștiul interbelic* (2003), *În intimitatea secolului 19* (2005), *În Țara Miticilor* (2007), *Întoarcere în secolul 21* (2009), *Viața începe vineri* (2009), *Cartea întrebărilor* (2010), *Lumea ca ziar. A patra putere: Caragiale* (2011), *Vii-torul începe luni* (2012), *Cum continuă povestea* (2014), *Inocenții* (2016), *Dialoguri secrete* (2018), *Prevestirea* (2020).

Este prezentă și în literatura pentru copii cu două cărți: *Invizibili* (2022), ilustrată de Irina Dobrescu, despre o fetiță neobișnuit de obișnuită și despre cititorii care dispar în cărțile lor, și *Trei zile nemaipomenite* (2024), ilustrată de Anca Smărăndache, în care este descrisă o lume cu iz vrăjitoresc, în care viețuitoarele de la marginea unei păduri vorbesc limba prieteniei și conviețuiesc într-un spațiu animat de copii și de aventuri.

S-a remarcat și ca o bună traducătoare din limba germană și limba franceză: *Călătorul heruvimic / Cherubinischer Wandersmann* de Angelus Silesius (ediție bilingvă, 1999), *Să fie binecuvântați* de Maurice Nadeau (2002), *Consultația* de Laurent Seksik (2007), *Îngerul păzitor* de Rainer Maria Rilke (2007), *Sărbătoarea neînsemnătății* de Milan Kundera (2014), *Micul Prinț* de Antoine de Saint-Exupéry (2015).

A coordonat mai multe volume colective și antologii: *De ce te iubesc. Paradoxurile iubirii în poezia lumii* (2006), *Intellectualii la cratiță. Amintiri culinare și 50 de rețete* (2012), *Și eu am trăit în comunism* (2015).

Este membră a Uniunii Scriitorilor din România (1999) și membră fondatoare a Societății de Comparatistică din România.

Deține mai multe premii, printre care: Premiul pentru critică literară al Uniunii Scriitorilor din România pe anul 1999, pentru cartea *Alfabetul doamnelor*, Premiul Uniunii Europene pentru Literatură pe anul 2013, pentru romanul *Viața începe vineri* și pe anul 2018, pentru nuvela *O voce*, Premiul Cartea pentru copii și tineret al Uniunii Scriitorilor pe anul 2022, pentru cartea *Invizibili*.

Ioana Pârvulescu se bucură de un succes răsunător și incontestabil. Stilul unic și personajele viu conturate sunt elementele definitorii ale operei sale.

Referințe

Literatura pentru copii este foarte importantă, pentru că îi modelează, îi așază pe făgașul vieții, le formează calitățile de mici, îi ajută, le deschide gustul pentru lume, pentru bine. Este inestimabilă ca valoare.

Pe cât de importante sunt cărțile din literatura universală ca să deschidă lumea, pe atât de importante sunt și cărțile de literatură română pentru copii ca să te ancoreze în spațiu, în propriul spațiu, să nu fii ca o frunză în vânt sau ca un fir de sămânță de pădăie care nu știe unde se așază.

Știu că multe dintre cărțile mele dau impresia de nostalgie după ceva, dar nu este așa. Există în mine un dor de oameni, iar aici intră și cei pe care i-am cunoscut și nu mai sunt pe lume, și cei pe care nu i-am cunoscut, dar mi-ar fi plăcut nespus să-i cunosc. În rest, nu doresc să retrăiesc nimic. Motorul cărților mele (n-aș putea să spun de câți cai putere, dar îl simt destul de puternic) este mai degrabă curiozitatea și bucuria de a vedea cum e ceva nou, decât retrăirea a ceva deja întâmpnat.

*Ca să preiau o formulare foarte expresivă a unui pictor german, Ernst Ludwig Kirchner, unora dintre genuri le spun **dumneavoastră**, altora **tu**. Cu unele sunt prietenă, cu altele iubită, cu altele veche cunoștință, iar pe altele le întâlnesc doar din când în când și ne salutăm de pe partea cealaltă a străzii. În toate m-am exprimat fidel, dar raportarea e diferită. **Tu** le spun romanelor, **dumneavoastră** poeziei, chiar dacă am cunoscut-o dinainte.*

Eu cred că secretul stă în momentul în care alegi o carte, o poezie, o povestire din marele pom al scrisului, în așa fel încât să nu fie nici verde, nici

răscoaptă. Marile nereușite vin din ratarea momentului în care îți scrii cartea, prea devreme sau prea târziu. De altfel, și cu viața e la fel.

Ioana Pârvulescu

Dialoguri secrete. Cum se roagă scriitorii și personajele lor este o carte de o frumusețe intensă. Un traseu ingenios, profund personal și foarte liber prin mari cărți ale literaturilor lumii. Ioana Pârvulescu inventează aici o specie de lectură picarescă, deocamdată fără pereche în literatura noastră, care livrează simultan unghiuri noi de interpretare, verdicte de valoare, comparații neașteptate, sos anecdotic, asocieri livrești întemaiate, cuceritoare și o linie fermă a ideii, totul expus cu fluentă de poveste. Eseul se desface de la sine în câteva zeci de microeseuri și se reassemblează la fel de ușor într-o suită organizată cronologic de la Homer până la Mircea Cărtărescu și Toni Morrison, trecând prin Goethe, Eminescu, Creangă, Alecsandri și Ispirescu, cu concluzii implicite, care se clarifică pe parcurs.

Tania Radu

Romanul Ioanei Pârvulescu [*Inocenții*] emană multă candoare și autenticitate, îl citești și-ți redescoperi tu însuși vârsta aurorală a copilăriei, scriitura armonioasă, meșteșugită a autoarei transformă în „aur literar” tot ce atinge... acolo, în casa părinților și bunicilor săi... *Inocenții* a devenit un bestseller, este citit cu aceeași pasiune de cei maturi și de adolescenți...

Vitalie Ciobanu

Scris cu eleganță, plin de nostalgie, poezie și umor (blecheriană pe alocuri), cu nenumărate referințe literare și cinematografice (fiind vorba de copii, în special din cultura populară: seriale SF, de capă și spadă, westernuri), mustind de detalii și populat cu nenumărate personaje memorabile (bunicii sunt extraordinari, dar și tatăl, unchiul, mătușile...), romanul Ioanei Pârvulescu [*Inocenții*] este foarte viu. Căci „trecutul trebuie să rămână, în viețile noastre, la fel de plin de posibilități ca viitorul”, cum spune scriitoarea Ana spre final. E crezul acestei cărți care citește și recitește mereu altfel „un trecut scris cu cerneală simpatică”.

Marius Chivu

Titluri pentru expoziții

Ioana Pârvulescu – o prezență unică în literatura română contemporană

Fenomenul Ioana Pârvulescu

Ioana Pârvulescu – maestra reconstituirilor literare

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE**Opera**

CUM continuă povestea : Poezie / Ioana Pârvulescu. – București : Humanitas, 2014. – 88 p. – (În afara colecțiilor). – ISBN 978-973-50-4653-8. – Text : nemediat.

DIALOGURI secrete : Cum se roagă scriitorii și personajele lor / Ioana Pârvulescu. – București : Humanitas, 2018. – 324 p. – ISBN 9789735062767. – Text : nemediat.

INVIZIBILII / Ioana Pârvulescu. – București : Humanitas, 2022. – 98 p. – (Humanitas Junior). – ISBN 9789735076795. – Text : nemediat.

INOCENȚII : roman / Ioana Pârvulescu. – București : Humanitas, 2016. – 340 p. – ISBN 9789735054694. – Text : nemediat.

Referințe critice

CIOBANU, Vitalie. Casa inocenței regăsite / Vitalie Ciobanu. – Text : nemediat // Contrafort. – 2018. – Nr. 1-2. – ISSN 1857-1603.

IOANA Pârvulescu, scriitoare : „De câte ori mă împinge acul vanității, mă gândesc la mama și-mi trec simptomele” : interviu / Ioana Pârvulescu ; a intervievat Dana Mischie. – Text : nemediat + Text : electronic // Adevărul. – 2021. – 8 mai. – ISSN 1016-7587 ; Idem [resursă electronică]. – URL : <https://adevarul.ro/stil-de-viata/cultura/ioana-parvulescu-scriitoare-de-cate-ori-ma-2094089.html>.

IOANA Pârvulescu : „Povestea e cea care dă coerență lumii” : interviu / Ioana Pârvulescu ; a intervievat Ana-Maria Sandu. – Text : nemediat + Text : electronic // Dilema Veche. – 2022. – Nr. 977. – ISSN 1841-3587 ; Idem [resursă electronică]. – URL : <https://dilemaveche.ro/sectiune/regimul-artelor-si-munitiilor/povestea-e-cea-care-da-coerenta-lumii-interviu-2230894.html>.

IOANA Pârvulescu : „Un scriitor bun aude ce îi spun personajele, merge după logica lor, nu le impune el ce să facă” : interviu / Ioana Pârvulescu ; a intervievat Claudia Pincovski. – Text : nemediat + text : electronic // Suplimentul de Cultură. – 2023. – 10 apr. – ISSN 1584-8272 ; Idem [resursă electronică]. – URL : <https://suplimentuldecultura.ro/40268/interviu-cu-scriitoarea-ioa>

na-parvulescu-un-scriitor-bun-aude-ce-ii-spun-personajele-merge-dupa-logi-ca-lor-nu-le-impune-el-ce-sa-faca/.

SĂNDULESCU, Alexandru. Pârvulescu Ioana / Alexandru Săndulescu. – Text : nemediat // Dicționarul general al literaturii române : P-R / Academia Română ; coordonator general: Eugen Simion. – București : Univers Enciclopedic, 2006. – P. 146-147. – ISBN 973-637-070-4.

**13 FEBRUARIE – 90 DE ANI
DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI PETRU CĂRARE
(1935-2019)**

Poetul, prozatorul, publicistul și dramaturgul Petru Cărare s-a născut la 13 februarie 1935 în satul Zaim, raionul Căușeni, în familia țărănilor Profir Cărare și Nadejda Duca. Face clasele primare în perioada 1942-1944 în satul natal. În 1950 termină școala de șapte clase din Zaim, iar în 1953 absolvește școala medie din Căușeni. Fiind câștigător la un concurs republican al ziarului „Tinerimea Moldovei”, este recomandat pentru a-și continua studiile la Moscova. În 1956 termină Facultatea de Ziaristică a Școlii comsomoliste centrale din Moscova, iar în 1969 absolvește și Cursurile Superioare de Literatură de pe lângă Institutul „Maxim Gorki” din Moscova. În perioada studiilor din capitala rusă, citește pe îndelete pe Eminescu, Creangă, Alecsandri. Tot aici descoperă parodiile lui George Topârceanu, care l-au influențat să treacă de la poezia patetică la cea satirică și umoristică.

În perioada 1953-1954, a lucrat în calitate de profesor de matematică în satul Cîrnățeni, raionul Căușeni. În 1957 devine colaborator al săptămânalului „Cultura Moldovei”, în 1958 – redactor de poezie și proză la Editura „Școala Sovietică” și foiletonist la revista de satiră și umor „Chi-păruș”, redactor-coordonator în departamentele de satiră și umor ale publicațiilor periodice „Tinerimea Moldovei” și „Cultura Moldovei”, iar în 1961 este angajat în calitate de secretar literar la Teatrul „Luceafărul”. După ce lucrează doi ani la ziarul „Moldova socialistă”, este numit membru al Colegiului pentru teatre și dramaturgie în cadrul Ministerului Culturii. A mai activat și ca director al Biroului de propagare a literaturii de pe lângă Uniunea Scriitorilor.

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1964) și al Uniunii Scriitorilor din România (1996).

După absolvirea școlii medii, începe să publice versuri și articole în presa locală și cea republicană. Din anul 1954 publică versuri lirice și satirice, dar regimul sovietic nu încuraja satira și umorul, de aceea debutul editorial al scriitorului a fost amânat până în 1962, când apare cartea *Soare cu dinți*. Volumul a fost cenzurat foarte minuțios, deoarece conținea texte considerate antisovietice, scriitorul condamnând în versuri unele vicii caracteristice acelei perioade. În plus, scriitorul a fost demis de la „Chipăruș” și trimis în raionul Telenești, în satul Buda, unde a editat ziarul „Lupta”.

A scris cărți de versuri și poeme lirico-satirice, schițe și nuvele umoristice, parodii și epigrame: *Trandafir sălbatic* (1964), *Stele verzi* (1967), *Zodia musafirului* (1970), *Săgeți* (1972, la comanda cenzurii comuniste tirajul de 14 mii de exemplare a fost retras din vânzare și nimicit prin tăiere/ardere), *Oglinzi* (1974), *Între patru ochi* (1979), *Parodii și epigrame* (1981), *Cadențe* (1985), *Rezonanțe* (1985), *Penița și bărbița* (1988), *Punctul de reper* (2000), *Pălăria gândurilor mele: parodii din Basarabia* (2000), *Scrieri alese* (2004), *Parodii* (2018) ș.a.

A semnat cărți de poezii pentru copii: *Cale bună, Ionele!* (1962), *Poiana veselă* (1963), *Ploaie cu soare* (1964), *Vânătorul* (1965), *Ce culoare are vântul?* (1967), *Umbrela* (1970), *Ionică Tropoțel* (1978), *Luminișuri* (1983), *Broșcuța cea isteasă* (1983), *Tropoțel ajunge primul* (1985), *Tropoțel și toți ceilalți* (1987), *Leul n-are frigider* (2000), *Bună dimineața* (2003), *Micul Păcălici* (2005), *Povestea lui Petrișor* (2010), *Poezii pentru copii* (2010), *Am sădit și eu un pom* (2011), *Eu cresc mare* (2011), *Firicel de iarbă verde* (2011), *Ochii mei ca două stele* (2011), *Iepurașul curajos* (2016) ș.a. Versurile sale pentru copii și adolescenți sunt considerate de o valoare educațională deosebită.

Primele sale scenete le schițează în anul 1967, perioada când își făcea studiile la Institutul de Literatură „M. Gorki” din Moscova. A scris cinci comedii în care ne dezvăluie pe viu, impresionant și memorabil, metehne sufletești și intelectuale, plăgi sociale. Volumul *Comedii* cuprinde piesele *Portretul*, *Străinul*, *Umbra Domnului* și *Logodna cu bucluc*. Comedia *Străinul*, scrisă în 1977, a fost montată în 1979 la Teatrul „Vasile Alecsan-

dri” din Bălți, spectacolul fiind jucat de peste 200 de ori. La același teatru au fost montate și piesele *Drum deschis*, *Portretul*, *Logodna cu bucluc*, iar piesele pentru copii *Drum deschis* și *Povestea lui Petrișor* au fost jucate cu succes pe scena Teatrului Republican de Păpuși „Licurici”.

A tradus din Esop, Ivan Krilov, Samuil Marșak, Boris Oleinik, Rasul Gamzatov, François Villon, Heinrich Heine, S. Mihalkov, G. Rodari, S. Brant, R. Gamzatov ș.a.

Scrierile sale au fost incluse în numeroase antologii și culegeri, printre care: *Comoara fiecăruia* (1984), *Schițe și articole despre foametea din 1946-1947 din Moldova* (1990), *Pagini alese din literatura pentru copii* (1993), *Limba maternă – floare eternă* (2000), *Marea antologie a epigramei românești* (2005), *101 epigramaști români* (2011) ș.a.

În anul 2013, în ajunul zilei de naștere a scriitorului, a fost scos de sub tipar volumul *Petru Cărare – scriitor nonconformist*, elaborat de Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, Filiala „Onisifor Ghibu”.

Petru Cărare a fost distins cu Premiul Național pentru Literatură (2000), Premiul Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (2005, pentru cartea *Micul Păcălici*), Premiul „Opera Omnia” al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2008), Premiul „Ion Creangă” acordat în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret pentru întreaga activitate în domeniul literaturii pentru copii (2015). I s-a conferit titlul onorific „Maestru al Literaturii” (1994), Ordinul Republicii (2010) și Medalia „Mihai Eminescu” (1996), titlul de Cetățean de Onoare al raionului Căușeni.

S-a stins din viață la 27 mai 2019, în Cluj-Napoca, România, la vârsta de 84 de ani.

Referințe

*Eu cânt atuncea când mă doare
Și dacă-s vesel – iarăși cânt.
Îndemn mi-s razele de soare
Și nu bățile de vânt.*

* * *

*În vers am spus despre-o durere,
De bucurie, de plăcere,*

*De adevăruri – până sus:
 Și doar minciuni –
 De mi s-ar cere –
 Eu n-am să spun,
 Cum nici n-am spus.*

Petru Cărare

Petru Cărare este unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai genului umoristic din Basarabia, impunându-se ca un comic nativ, care știe arta râsului-plânsului nu din carte, ci din fondul genetic propriu, din modul firesc în care s-a depozitat în ființa lui râsul popular.

El stăpânește cu desăvârșire mecanismul comicului, disociind aparențele de esență, răul de bine și urâtul de frumos prin diagnosticare rapidă și discreție sigură. Terapeutul cu prafurile amare, chirurgul cu bisturiul ascuțit și igienistul cu antisepticele profilactice, iată cele trei ipostaze „medicale” ale lui.

Vocația comică a lui Petru Cărare s-a realizat pe deplin în parodii, care, detașându-se de obiectul și autorul vizat, au devenit texte autonome, parodii originale în sensul lui Topârceanu...

Mihai Cimpoi

Cele mai reușite parodii ale lui Petru Cărare se citesc dintr-o răsufflare, stârnesc hazul, îndeamnă la meditație... Dar Petru Cărare este, înainte de toate, artist: parodiile lui sunt opere de artă... Ele se înscriu cu siguranță printre realizările poeziei noastre contemporane...

Ion Ciocanu

Zâmbetul lui Petru Cărare – o sălbăticiune frumoasă ce sare neconținut din lacrimă în lacrimă ca să nu se înece... Zâmbetul lui topește gheața.

Grigore Vieru

Petru Cărare a intrat în conștiința publicului ca un senior al umorului, ca un neîntrecut spadasin și un mânuitor al floretei de argint, validat și înobilat de trecerea timpului...

Arcadie Suceveanu

E destul să citești pe foaia de titlu numele lui Petru Cărare, ca pe buze să vină, fără să vrei, un surâs. Cărare este un urmaș vrednic al lui moș Nichifor Coțcarul, așa cum l-a văzut Creangă. Cărare înțeapă, dar cu mare înțelegere omenească față de păcătos.

Nicolai Costenco

Opera lui Petru Cărare, alături de cea a lui Druță, Vieru și a altora câțiva, rămâne ca o lumină de far.

Leo Butnaru

Titluri pentru expoziții

Multe din gândurile mele le-am semănat prin parodii...

Cavalerul neînfrânt al umorului – Petru Cărare

Un scriitor din zodia umorului

Petru Cărare sub pălăria gândurilor sale

Petru Cărare, simbol al rezistenței prin scris

Petru Cărare: victoria adevărului și umorului

(E. B.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

- AM SĂDIT și eu un pom : poezii pentru copii / Petru Cărare ; ilustrații: Radu Diordiev, Violeta Zabulică. – Chișinău : Lumina, 2011. – 63 p. : il. color. – ISBN 978-9975-652-73-5. – Text : nemediat.
- EU CRESC mare : poezii pentru copii / Petru Cărare ; ilustrații: Radu Diordiev, Violeta Zabulică. – Chișinău : Lumina, 2011. – 19 p. : il. color. – ISBN 978-9975-652-75-9. – Text : nemediat.
- FIRICEL de iarbă verde : poezii pentru copii / Petru Cărare ; ilustrații: Radu Diordiev, Violeta Zabulică. – Chișinău : Lumina, 2011. – 19 p. : il. color. – ISBN 978-9975-652-79-7. – Text : nemediat.
- LEUL n-are frigider : poezii / Petru Cărare. – București : Gnosis, 2000. – 100 p. – ISBN 973-949-72-25. – Text : nemediat.
- OCHII mei ca două stele : poezii pentru copii / Petru Cărare ; ilustrații: Radu Diordiev, Violeta Zabulică. – Chișinău : Lumina, 2011. – 15 p. : il. color. – ISBN 978-9975-652-78-0. – Text : nemediat.
- PARODII / Petru Cărare ; șarje de Glebus Sainciuc ; coperta: Vitalie Coroban. – Ed. a 4-a. – Chișinău : Cartier, 2018. – 364 p. – (Cartier popular / colecție coordonată de Gheorghe Erizanu, ISBN 978-9975-79-891-4). – ISBN 978-9975-86-268-4. – Text : nemediat.

- PUNCTUL de reper : [poezie, proză] / Petru Cărare ; ediție îngrijită de Anatol și Dan Vidrașcu ; coperta: Isai Cârmu ; grafica: Vladimir Zmeev. – Ed. a 3-a. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2004. – 288 p. – (Biblioteca școlarăului ; serie nouă / colecție inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, ISBN 973-675-201-1). – ISBN 9975-74-843-0. – Text : nemediat.
- SĂ ÎNCEPEM jocul iar : poezii pentru copii / Petru Cărare ; ilustrații: Radu Diordiev, Violeta Zabulică. – Chișinău : Lumina, 2011. – 15 p. : il. color. – ISBN 978-9975-652-77-3. – Text : nemediat.
- SĂGEȚI : Poeme lirice și satirice / Petru Cărare ; coperta: Vitalie Coroban. – Ed. a 4-a. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 76 p. – (Cartier popular / colecție coordonată de Gheorghe Erizanu, ISBN 978-9975-79-891-4 ; Seria de autor, ISBN 978-9975-86-039-0). – ISBN 978-9975-86-326-1. – Text : nemediat.
- SCRISOARE mamei : (poezii) / Petru Cărare ; alcătuitor: Nicolae Cărare. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 24 p. – ISBN 978-9975-336-03-1. – Text : nemediat.
- UMBRELA : [poezii pentru copii] / Petru Cărare ; desene: Lică Sainciuc. – Ed. a 4-a. – Chișinău : Cartier. – 32 p. : il. – (Cartier codobelc / colecție coordonată de Lică Sainciuc, ISBN 978-9975-79-893-8). – ISBN 978-9975-860-70-3. – Text : nemediat.

Referințe critice

- PETRU Cărare : Biobibliografie / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Biblioteca Publică „Transilvania”, Centrul de Informare și Documentare Chișinău ; alcătuitor: Ludmila Capița ; ediție îngrijită de Lidia Kulikovski. – Chișinău : Museum, 2005. – 108 p. – ISBN 9975-948-36-7. – Text : nemediat.
- CIMPOI, Mihai. Petru Cărare, satiricul incoruptibil / Mihai Cimpoi. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2019. – 30 mai. – P. 4. – ISSN 1857-3835.
- CIOBANU, Maria. Petru Cărare / Maria Ciobanu. – Text : nemediat // Calendar Național 2020 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 86-88. – ISSN 1857-1549.
- CIOCANU, Ion. Apogeu al satirei și umorului est-Prutean : [Petru Cărare] / Ion Ciocanu. – Text : nemediat // Cărțile din noi : articole, studii, cronici literare / Ion Ciocanu. – Chișinău : Pontos, 2011. – P. 127-130. – ISBN 978-9975-51-305-0.
- DOLGAN, Mihail. Cărare Petru / Mihail Dolgan. – Text : nemediat // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 2 / Academia Română. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 152. – ISBN 973-637-07-20.
- DUMITRU, Anastasia. Petru Cărare : umorul ca formă de rezistență / Anastasia Dumitru. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2019. – 10 oct. – P. 4. – ISSN 1857-3835.
- MORARU, Anatol. „Săgeți”-le lui Petru Cărare sau măsura curajului etic și estetic în comunism / Anatol Moraru. – Text : nemediat // Scurtmetraj fără final /

- Anatol Moraru. – Chișinău : Univers Educațional, 2020. – P. 168-172. – ISBN 978-9975-319-22-5.
- NUCĂ, Sergiu. Cărare Petru / Sergiu Nucă. – Text : nemediat // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 105-106. – ISBN 978-9975-69-563-3.
- PALLADI, Tudor. Cântărețul „Soarelui cu dinți” și-al „Trandafirului sălbatic” sau zâmbetul scutarului valent al Adevărului (Petru Cărare) / Tudor Palladi. – Text : nemediat // Metafora între cuvânt și dramă : Condiția Poeziei : eseuri / Tudor Palladi. – Chișinău : Lumina, 2017. – P. 115-140. – ISBN 978-9975-65-335-0.
- PETRU Cărare. – Text : nemediat // Aniversări culturale 2020 / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : Baștina-Radog, 2019. – P. 57-62. – ISBN 978-9975-3224-5-4.
- PETRU Cărare. – Text : nemediat // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2005. – P. 75-86. – (Biblioteca școlarului ; Serie nouă / colecție inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, ISBN 973-675-285-2). – ISBN 9975-74-911-9.
- PETRU Cărare. – Text : nemediat // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților : dicționar biobibliografic / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; alcătuitori: Elena Cugut, Maria Harea. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – P. 61-67. – ISBN 9975-69-646-5.
- PETRU Cărare : „Sunt și vesel, și trist, salut voioșia și detest trădătorii...” / Petru Cărare ; consemnare : Lora Rucan. – Text : nemediat // Rucan, Lora. Voci amare, destine neordinare / Lora Rucan. – Chișinău : CEP USM, 2006. – P. 59-61. – ISBN 978-9975-917-18-6.
- RACHIERU, Adrian Dinu. Cărare Petru / Adrian Dinu Rachieru. – Text : nemediat // Poeți din Basarabia : un veac de poezie românească / Adrian Dinu Rachieru. – București : Editura Academiei Române, 2010. – P. 229. – ISBN 978-973-271-88-41. – ISBN 978-9975-676-94-6.
- SUCEVEANU, Arcadie. Cavalerul Floretei de argint / Arcadie Suceveanu. – Text : nemediat // Cu grație, printre (pre)texte / Arcadie Suceveanu. – Chișinău : Arc, 2020. – P. 97-101. – ISBN 978-9975-003-85-8.
- ȚARĂLUNGĂ, Ecaterina. Cărare Petru / Ecaterina Țarălungă. – Text : nemediat // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 164. – ISBN 978-606-600-246-2.
- ȚURCANU, Lucia. Săgețile lui Petru Cărare / Lucia Țurcanu. – Text : nemediat // Moldova. – 2021. – Nr. 5-6. – P. 63-67. – ISSN 0132-6635.
- ȘTIRBU, Titus. Petru Cărare / Titus Știrbu. – Text : nemediat // Întâmplări din viața scriitorilor / Titus Știrbu. – Chișinău : Pontos, 2022. – P. 22-25. – ISBN 978-9975-726-42-9.

Dedicații lirice

GĂINĂ, Ioan. Discursul verbului „a spune” : Maestrului Petru Cărare / Ioan Găină. – Text : nemediat // Rouă în altar = Rugiada nell’altare / Ioan Găină. – Chișinău : Pontos, 2022. – P. 124.

ROȘCA, Nicolae. Herare : lui Petru Cărare : (poezie) / Nicolae Roșca. – Text : nemediat // Memoria pașilor / Nicolae Roșca. – Chișinău : Moldova Aeterna, 2012. – P. 125-127.

RUSNAC, Constantin. Petru Cărare : (poezie) / Constantin Rusnac. – Text : nemediat // Portrete în timp : Acrostihuri / Constantin Rusnac. – Chișinău : Magna-Princeps, 2013. – P. 72.

14 FEBRUARIE – 90 DE ANI**DE LA NAȘTEREA POETULUI GRIGORE VIERU****(1935-2009)**

„Jubiți-vă țara și nu vă învrăjbiți, nu vă dușmăniți. Pentru că această minune a lui Dumnezeu, care este România, ar putea fi distrusă. Nu din afară, de dușmanii de din afară, ci din interior” (Grigore Vieru).

Poetul-simbol al neamului românesc, poetul celor trei teme sacrale: Mama, Limba și Dragostea, după cum l-a definit Eugen Simion, s-a născut în satul Pererîta de pe malul stâng al Prutului, fostul județ Hotin (astăzi raionul Briceni). Este fiul Eudochiei (născută Didâc) și al lui Pavel Vieru, țărani. A rămas orfan de tată la vârsta de un an, a fost marcat de lipsuri materiale și de catastrofele istoriei (război, foamete, deportări, colectivizare, stalinism). Învață primele șapte clase în satul natal (1942-1950), urmează școala medie din orașelul Lipcani (1950-1953), apoi își continuă studiile la Facultatea de Filologie și Istorie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, pe care a absolvit-o în 1958. După încheierea studiilor universitare, a deținut funcția de redactor la revista pentru copii „Scânteia leninistă” (actualmente revista pentru copii și adolescenți „Noi”), la ziarele „Tânărul leninist” și „Florile dalbe”, la revista „Nistru” („Basarabia”). În perioada anilor 1960-1963, a lucrat ca redactor la Editura „Cartea moldovenească”, iar din 1963 a fost consultant la Uniunea Scriitorilor din Moldova. Mai mulți ani la rând a activat în calitate de consilier în problemele Basarabiei la Ministerul Culturii din România. A colaborat la „Tinerimea Moldovei”, „Nistru”, „Moldova”,

„Literatura și Arta”, precum și la publicațiile românești „România literară”, „Convorbiri literare”, „Cronica” ș.a.

Fiind încă student, a debutat editorial cu cartea *Alarma* (1957), prima plachetă de versuri pentru copii, apreciată de critica literară drept un început de bun augur. Peste un an îi apare a doua culegere de versuri pentru copii, *Muzicuțe*. În același an devine membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Literatura pentru copii va rămâne o constantă a creației lui Grigore Vieru. În 1961, la Editura „Cartea moldovenească” i-au apărut două culegeri: *Făt Frumos și Curcubeul*, *Bună ziua, fulgilor!* Urmează *Mulțumim pentru pace și Făgurași* (versuri, povestiri și cântece). În 1965 editează volumul *Versuri* pentru cititorii de toate vârstele, cu o prefață de Ion Druță, iar în 1967 scoate de sub tipar cartea *Poezii de seama voastră*. Cartea *Duminica cuvintelor* (1969), ilustrată de pictorul Igor Vieru, o carte mult îndrăgită de preșcolari, devine obligatorie în grădinițele de copii. În anul 1970, la Editura „Lumina” apare *Abecedarul*, elaborat împreună cu bunul său prieten, scriitorul Spiridon Vangheli, ilustrațiile aparținând artistului plastic Igor Vieru. Cartea *Albinuța*, destinată preșcolarilor, a văzut lumina tiparului în 1979. Varianta cu „crinii latini” a *Abecedarului* a fost realizată de autorii Grigore Vieru și Spiridon Vangheli în 1989. Ambele cărți au fost reeditate de mai multe ori, devenind cărțile cele mai importante pentru mai multe generații de copii.

Odată cu apariția volumului *Numele tău*, cu o prefață de Ion Druță (1968), Grigore Vieru e supranumit poetul-simbol al Basarabiei. „Este cartea care declanșează începutul unei sincronizări a poeziei cu cea scrisă în țara-mamă” (Daniel Corbu). Poemele închinat lui Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Constantin Brâncuși, Nicolae Labiș și Marin Sorescu sunt primele dedicații de acest fel apărute în lirica postbelică din Basarabia. Volumul apreciat ca cea mai originală apariție poetică, devine obiect de studiu la cursurile universitare de literatură națională contemporană.

Întreaga creație a poetului, atât lirică cât și publicistică, marchează un autor aflat într-o permanentă căutare. Volumele și antologiile s-au succedat la edituri din Republica Moldova și România: *Aproape* (1974), *Mama* (1975), *Un verde ne vede* (1976), *Steaua de vineri* (Iași, 1978, prefațată de Nichita Stănescu), *Fiindcă iubesc* (1980), *Izvorul și clipa* (1981), *Taina care mă apără* (1983), *Cel care sunt* (1987), *Rădăcina de foc* (1988, cu o postfață de Victor Crăciun), *Curățirea fântânii* (1993), *Văd și mărtu-*

risesc (1996), *Acum și în veac* (1997), *Strigat-am către tine* (1999), *Lucrare în cuvânt* (2001, prefațată de Mihai Cimpoi), *Întregul cer* (2002), *Cântec de leagăn pentru mama* (2003, prefață de Adrian Dinu Rachieru), *Cât de frumoasă ești* (2004, cu o prefață de Eugen Simion) ș.a. În 2008, la Iași, la Editura „Princeps Edit”, a fost lansat volumul *Taina care mă apără*, ediție realizată de Grigore Vieru și Daniel Corbu. În prefața *Cartea vieții mele* Grigore Vieru scria: „Rog ca orice viitoare selecție a versurilor mele, în caz că voi avea și acest mai mare noroc, să se realizeze pe baza acestei ediții”. A fost ultima ediție antumă, care cuprinde cele mai reprezentative creații din opera poetului. În același an este editată și ultima carte a sa pentru copii – *Soare, soare, Domn Frumos*, apărută la Editura „Prut Internațional” și lansată în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XII-a (ultima lansare la care a participat poetul, oferind copiilor o mulțime de cărți cu autografe).

Grigore Vieru a fost și va rămâne un mare poet al neamului. Cărțile sale (atât pentru copii, cât și pentru adulți) apar post-mortem în tiraje mari: *Soare, soare, frățioare*, (2011, 2018), *Sunt curat ca ghiocelul* (2011), *Pasărea măiastră* (2012), *Mama* (2012, 2018), *Plaiul meu* (2012), *Făgurași* (2012), *Iese tata la balcon* (2013), *Puișorul melcului* (2013), *Iarna* (2016), *Trei mici licurici* (2016), *Câți ani ai?* (2018), *Albinuța* (15 ediții), *Cele mai frumoase poezii* (2009), *Cele mai frumoase poezii* (2010, traducere în limba germană de Ion Mărgineanu), *Lumina de taină: pagini alese cu CD* (2010), *101 poeme* (2011), *Poemele mamei* (2012), *Sunt robul iubirii* (2012), *Tu mai strigat, fiule?* (2013, antologie îngrijită de Spiridon Vangheli), *Limpede ca lacrima* (2013), *Cântec de iubire* (2015), *Opera poetică* (2015, în 2 volume), *Biblioteca de rouă* (2015, ediție în limba albaneză), *Numele tău* (2018), *Creangă de măr* (2018, poeme), *Simplu ca iarba, simplu ca pâinea, simplu ca Biblia...* (2018, în colecția „Regal de poezie”), *Aproape* (2019, antologie de versuri, ediția a II-a), *Cerul alege* (2019, aforisme), *Tratat pentru umanizarea pustiului* (2019, în colecția „Regal de înțelepciune”), *Trandafirul singurătății* (2019, ediție bilingvă română/italiană) etc.

Caracteristica principală a liricii lui Grigore Vieru și a versurilor pentru copii este cantabilitatea. Putem afirma că cea mai mare și mai valoroasă parte a creației muzicale din țara noastră este inspirată de poezia lui Grigore Vieru. Piesele scrise pe versurile poetului au fost interpreta-

te de Ion Aldea-Teodorovici, Iurie Sadovnic, Anastasia Lazariuc, Nina Crulicovschi, Olga Ciolacu, Mihai Ciobanu, Mihai Munteanu, Cristi Aldea-Teodorovici, Tudor Gheorghe, Fuego, Dida Drăgan și mulți alți interpreți recunoscuți pe ambele maluri ale Prutului. Grigore Vieru este autorul a peste 50 de cântece pentru copii. El a scris și muzică pentru Corul „Vocile Primăverii”, colaborând cu maestrul Ștefan Andronic, dirijor de cor, și compozitoarea Iulia Țibulschi. Multe dintre ele au fost cântate de corul „Lia-Ciocârlia” și alte colective corale de copii. De „Vocile primăverii” l-a legat și o prietenie aparte, mărturie fiind și cuvintele dirijorului Ștefan Andronic: „Țin la această lungă și frumoasă prietenie cu maestrul Vieru, cred în ea și am nevoie de dânsa ca de aer. Grigore Vieru mi-e ca un frate.”

Era pasionat nu doar de muzica populară și de estradă, dar și de cea clasică, universală. A scris texte pentru opere muzicale aparținând unor mari compozitori: W. A. Mozart, Ludwig van Beethoven, F. Chopin, J. S. Bah, P. I. Ceaikovski, Ciprian Porumbescu, George Enescu. În 1981, împreună cu Eugen Doga, a semnat cântecele pentru filmul muzical „Maria-Mirabela”, în regia lui Ion Popescu-Gopo.

Pe parcursul anilor au apărut culegeri din lirica și poezia sa pentru copii dincolo de granițele limbii române, fiind traduse în Franța, Spania, Germania, Cehia, Macedonia, Serbia, Polonia, Bulgaria, SUA, Italia, Rusia, Ucraina, Țările Baltice, Georgia, Armenia, Bielorusia, Tadjikistan, Azerbaidjan și alte țări.

Grigore Vieru a fost deputat al poporului în Parlamentul URSS (1989-1991). La finele anilor '80 se află în prima linie a mișcării de eliberare națională din Basarabia. Textele sale au jucat un rol definitoriu în deșteptarea conștiinței naționale. A fost unul dintre organizatorii Frontului Popular, ai Marii Adunări Naționale din 27 august 1989. A participat la dezbaterile sesiunii a XIII-a a Sovietului Suprem din URSS, la care s-a votat limba română ca limbă oficială și revenirea la grafia latină. În 1991 devine membru al Comisiei de Stat pentru problemele limbii, apoi membru al Consiliului de administrare pentru Societatea Română de Radiodifuziune (1993). Este membru titular post-mortem al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Române (1990), care, în 1992, îl propune la Premiul Nobel pentru Pace, membru corespondent al Academiei Române (1993).

Grigore Vieru a fost autorul care s-a bucurat de recunoașterea valorii operei sale, de onoruri publice. Multe dintre cărțile sale i-au adus premii importante, printre care: Premiul Republican în domeniul literaturii pentru copii și tineret (1967, pentru volumul *Versuri*), Premiul pentru tineret al RSSM pentru culegerea de versuri *Un verde ne vede* (1978), Premiul pentru poezie „Lucian Blaga” (1994), Premiul „Opera Omnia” al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1999), Premiile „Etnos românesc” și „Opera Omnia”, acordat la Salonul Internațional de Carte Românească de la Iași (2003), Premiul „Ion Creangă” pentru întreaga activitate în domeniul cărții pentru copii, acordat în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret de la Chișinău (2008), Premiul „Carte eveniment” la Salonul Internațional de Carte Românească de la Iași (2008), Premiul „Opera Omnia” la Festivalul Internațional de Poezie de la Satu Mare, România (2008), Diploma „Recunoștință Națională” și Trofeul „90 de ani de la Marea Unire” (2008) ș.a. În anul 1988 i se decernează Diploma de Onoare „H.Ch. Andersen” a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) – prestigioasă distincție internațională în domeniul literaturii pentru copii.

I s-au conferit titlurile onorifice Maestru Emerit al Artei din RSSM (1985) și Scriitor al Poporului din Republica Moldova (1992), precum și importante distincții de stat: Ordinul „Insigna de Onoare” (1967), Ordinul Republicii (1996), Medalia guvernamentală a României „Mihai Eminescu. 150 de ani de la naștere” (2000), Ordinul național „Steaua României” în grad de Comandor (2004), Medalia de Aur a Organizației Mondiale de la Geneva și a Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova (2007). Post-mortem i s-a conferit Ordinul național „Steaua României” în grad de Mare Cruce (2009).

A fost ales Doctor Honoris Causa al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (2005), al Academiei de Științe a Moldovei (2007), al Universității „Vasile Goldiș” din Arad (2008).

În noaptea de 15 spre 16 ianuarie 2009, Grigore Vieru a fost implicat într-un accident rutier grav. S-a stins din viață la 18 ianuarie, în urma multiplelor traumatisme și a atacului de cord fatal. Ziua de 20 ianuarie, ziua înmormântării poetului, a fost declarată zi de doliu național. A fost

înmormântat la Cimitirul Central de pe strada Armenească, epitaful de pe mormânt fiind versurile poetului: „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi”.

El a rămas în sufletul oamenilor ca poetul-simbol al neamului. În 2010, bustul poetului a fost instalat pe Aleea Clasicilor din Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt” din Chișinău. Anual, din 2009, la Iași și Chișinău se desfășoară Festivalul Internațional de Poezie „Grigore Vieru.” La 19 ianuarie 2009, pentru a-i înveșnici numele, Academia de Științe a Moldovei a instituit Premiul „Grigore Vieru”, pe care-l va acorda în fiecare an pentru cele mai valoroase cercetări în domeniul filologiei. Mai multe instituții de învățământ din Republica Moldova, un bulevard din capitală, strazi din orașele Iași, Buzău (România), Ialoveni, un parc și o stradă din Soroca, Biblioteca Publică Raională din Călărași, o filială a Bibliotecii Județene „V. A Urechia” din Galați poartă numele lui Grigore Vieru. La Pererita, Briceni, satul unde s-a născut poetul, la 31 august 2015 a fost deschisă Casa-muzeu „Grigore Vieru”. Bustul poetului se află în mai multe localități din România și Republica Moldova: Alba-Iulia, Iași, Pitești, Bălți, Soroca, Strășeni, Cahul ș.a.

Probabil că despre poetul Grigore Vieru nicicând nu vom vorbi la timpul trecut, atât de nobilă și exemplară a fost trecerea sa prin viață. Poetul „podului de cuvinte”, plecat să stihuiască în ceruri, rămâne prezent printre noi prin opera sa impresionantă. Ne-a rămas bucuria de a-i citi, cânta și recita opera, „cu sentimentul că sărbătorim în acest fel pe unul dintre poeții de prima linie a liricii noastre și o mare conștiință a neamului românesc” (Daniel Corbu).

Referințe

Firul ierbii se pleacă furtunii, stejarul se luptă cu ea.

* * *

*Nu aur eu număr
Ci stelele din cer!*

* * *

Limba română este NATO-ul meu, care mă apără și mă ajută să construiesc alături de ceilalți confrăți drumul pe care merg spre izbândă cei umiliți.

* * *

Toate artele sunt frumoase. Dar cred că numai muzica se apropie de misterul ceresc. Mi-e dragă, bine-nțeleș și poezia, dar știi că o carte de poezie are un cerc mai restrâns de cititori, pe când un cântec frumos este ascultat de toată lumea. Iată de ce am trudit în cântec mai bine de un sfert de veac.

Grigore Vieru

Grigore Vieru îl avea pe Dumnezeu în suflet, el a îndumnezeit lumea. Nu mai știi un alt creator al cărui ființă să se contopească într-atât cu cele scrise. Aici este forța cea mai mare a lui Vieru – creația lui vine dintr-un izvor divin.

Spiridon Vangheli

A fost o mare bucurie lăuntrică să-i ascuți poemele lui despre mamă și despre limbă. Unele ascultate chiar din glasul lui, altele citite din cărțile pe care mi le-a oferit întotdeauna cu dedicații. Sunt poezii cu simțire și de crez, care îl așază între poeții de seamă ai românilor, care și-au slujit cu credință neamul.

TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Limba română este folosită în poezia lui Grigore Vieru cu mare grijă, ca apa în timp de secetă.

Alex Ștefănescu

Grig vorbește permanent despre lucruri vechi și cunoscute de când lumea și pământul: despre glie, moșie, patrie, mamă și veșnicie. Sunt lucruri atât de simple și eterne, spunea el, dar care cer întruna să fie ocrotite și apărute...

Grigore Vieru este în creația sa atât poet național, cât și universal. Pentru că poezia sa e la fel de populară și în Letonia ca acasă, demonstrând că nu există hotare spirituale, bariere de comunicare între lumi. Poetul știe să treacă aceste hotare prin cuvânt și spirit.

Leons Briedes

De mai bine de câteva decenii, el e mai mult decât un poet: Grigore Vieru e însăși Basarabia răstignită și reînviată.

Nicolae Dabija

Discret, dar ferm și precis în gusturi și artist în nuanțe, el își clădește o lirică trainică sub cupola adevărului. O poezie de mici cristale, care reflectă cu toate fețele imagini scumpe, contemplate parcă în genunchi, într-un gest de adorație.

Marin Sorescu

Grigore Vieru a consolidat etnia noastră din Basarabia, rezolvându-i istoria și traducându-i pe baza trecutului românesc viitorul românesc și european. El este unul dintre acei poeți cu sufletul și conștiința căruia se pot apăra granițele unui popor.

Victor Crăciun

Dacă cultura e considerată biserica spirituală a unui popor, Vieru este unul dintre cei mai mari ctitori ai acestei biserici.

Ștefan Petrache

Fiecare poezie a lui Grigore Vieru este o rapsodie (...) Colaborarea mea cu maestrul Grigore Vieru e o carte deschisă în care coexistă admirabil poezia și muzica, valorile naționale și cele universale. Vieru gustă și prețuiește adevărata artă, fiind un strălucit slujitor al ei. Cu „Vocile Primăverii” colaborează fără istov de la fondarea Coralei. Copiii îl adoră!

Ștefan Andronic

Eu cred că marele poet a văzut lumea în care a trăit și a conștientizat-o în multitudinea dimensiunilor ei, cu neasemuitul său suflet.

Ion Anton

Cu lupte grele și victorii spirituale deosebite, viața poetului a trecut... A rămas să-i poarte numele opera sa, trecută deja la clasici și în manualele școlare din primii ani de școală... *Taina care mă apără* a fost un omagiu frumos al Iașilor pentru cel care a ales să locuiască în Steaua de Vineri. Ne va priveghea de acolo, pe noi, românii de pretutindeni, cu dragoste și lumină.

Elena Leonte

Pentru Grigore Vieru iubirea este axul lumii, născând lacrima. Râvnind simplitatea, limpiditatea (accesibilitatea), acest lirism are o misiune:

stă sub semnul urgenței, țintește comunitatea și comuniunea. (...) El toarnă într-o formă cantabilă fondul creștin, mângâiat de fiorul cosmic.

Adrian Dinu Rachieru

Titluri pentru expoziții

Eu sunt poetu-acestui neam

Poet cu lira-n lacrimi

Poetul dăinuirii noastre

Poetul predestinat eternității

Grigore Vieru – poet al lucrurilor sacre

Grigore Vieru – verbul de lumină

(T. P.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

- ACEȘTIA suntem noi = Asi somos = Nous sommes ainsi = This Is How We Are / Grigore Vieru ; antologie și traducere în spaniolă, franceză, engleză de Paul Abucean ; prefață de Nicolae Băciuț. – Târgu-Mureș : NICO, 2010. – 184 p. – Text în lb. rom./span./fr./engl. – ISBN 9786065460621. – Text : nemediat.
- APROAPE : antologie de versuri / Grigore Vieru ; ediție îngrijită de Emilian Galaicu-Păun și Dorin Onofrei ; coperta: Vitalie Coroban. – Ediția a 2-a. – Chișinău : Cartier, 2017. – 280 p. – (Cartier popular / coordonator de colecție: Gheorghe Erizanu, ISBN 978-9975-79-891-4). – ISBN 9789975862172. – Text : nemediat.
- BESSZARÁBIA gyászsa : Versek és aforizmák / Grigore Vieru ; ford.: Balázs Boróka. – Budapest ; Iași, 2020. – 94 p. – Lb. maghiară. – (Lyra omnis). – ISBN 9786156033178. – Text : nemediat.
- BIBLIOTEKA e vesëz [Biblioteca de rouă] : poezi / Grigor Vieru ; zgjedhi e shqipëzoi nga rumanishtja: Kopi Kÿçyku. – București : Librarium Haemus, 2015. – 86 p. – Lb. albaneză. – ISBN 9786068093826. – Text : nemediat.
- CELE MAI FRUMOASE flori / Grigore Vieru ; ilustrații de Oana Ispir. – Ediția a 2-a. – Chișinău : Cartier, 2018. – 24 p. : il. color. – (Cartier Codobelc, ISBN 9789975798938). – ISBN 9789975862400. – Text : nemediat.
- CREANGĂ de măr : Poeme / Grigore Vieru ; cuvânt însoțitor de Ioan Holban ; Efigie: Horia Zilieru. – Iași : Junimea, 2018. – 112 p. – ISBN 9789733721628. – Text : nemediat.
- CURCUBEUL / Grigore Vieru ; ilustrații de Carolina Rabei. – Chișinău : Litera, 2014. – [32] p. : il. – ISBN 978-9975-74-347-1. – Text : nemediat.

- NUMELE tău / Grigore Vieru ; prefață de Bogdan Crețu. – Ediție jubiliară. – Chișinău : Cartier, 2020. – (Cartier de colecție / coordonatori de colecție: Emilian Galaicu-Păun și Dorin Onofrei, ISBN 978-9975-86-093-2). – ISBN 978-9975-86-419-0. – Text : nemediat.
- OPERA poetică : [În 2 volume] / Grigore Vieru ; ediție îngrijită de Emilian Galaicu-Păun și Dorin Onofrei. – Chișinău : Cartier, 2015. – Vol. 1. – 200 p. – (Poesis, ISBN 978-9975-86-001-7). – ISBN 978-9975-86-003-1. – Text : nemediat.
- OPERA poetică : [În 2 volume] / Grigore Vieru ; ediție îngrijită de Emilian Galaicu-Păun și Dorin Onofrei. – Chișinău : Cartier, 2015. – Vol. 2. – 176 p. – (Poesis, ISBN 978-9975-86-001-7). – ISBN 978-9975-86-004-8. – Text : nemediat.
- POEZII de seama voastră : de la 2 până la 10 versuri, pentru copii de la 2 până la 10 ani / Grigore Vieru. – Ed. a 3-a. – Chișinău : Cartier, 2021. – 104 p. – (Cartier Codobelc, ISBN 978-9975-79-899-8). – ISBN 978-9975-86-481-7. – Text : nemediat.
- TRANDAFIRUL singurătății = La rosa della Solitudine / Grigore Vieru ; prefață: Daniel Corbu ; traducere: Francesco Altieri ; coperta 1: „Cumînțenia pământului” de Constantin Brâncuși. – Iași : Princeps Multimedia, 2019. – 99 p. – Lb. rom./ital. – (Poesia mirabilis). – ISBN 9786068510293. – Text : nemediat.
- TREI mici licurici / Grigore Vieru ; ilustrații de Anca Apostol. – Iași : Doxologia, 2016. – 56 p. : il. – ISBN 9786066665032. – Text : nemediat.

Referințe critice

- CIMPOI, Mihai. Grigore Vieru, poetul arhetipurilor / Mihai Cimpoi. – Ediție definitivă. – Iași : Princeps Multimedia, 2021. – 225 p. – (Colecția „Critică și istorie literară”). – ISBN 978-606-8510-26-2. – Text : nemediat.
- CORBU, Daniel. Grigore Vieru și mitul său plutitor / Daniel Corbu. – Iași : Princeps Multimedia, 2018. – 165 p. – (Eseu). – ISBN 978-606-9339-71-8. – Text : nemediat.
- FLUTUREL, Vasile. Pagini despre, de și pentru Grigore Vieru / Vasile Fluturel. – Iași : Princeps Multimedia, 2021. – 174 p. – (Colecția „Critică și istorie literară”). – ISBN 9786068510439. – Text : nemediat.
- FLUTUREL, Vasile. Zece ani fără Grigore Vieru / Vasile Fluturel. – Iași : Princeps Multimedia, 2019. – 252 p. – ISBN 978-606-8510-29-3. – Text : nemediat.
- HADÂRCĂ, Ion. Grigore Vieru – verbul de lumină : (eseuri) / Ion Hadârcă. – Iași : Princeps Multimedia, 2022. – 144 p. – ISBN 9786068510514. – Text : nemediat.

- NEDELCEA, Tudor. Grigore Vieru sau Pătimirea basarabeană / Tudor Nedelcea. – Craiova : SITECH, 2023. – 219 p. – ISBN 606-11-8324-1. – Text : nemediat.
- NOVAC, Adela. Grigore Vieru – Limbajul poetic : (o analiză structurală) / Adela Novac. – Iași : Junimea, 2018. – 228 p. – (Univers didactic). – ISBN 9789733721659. – Text : nemediat.
- ROTARU, Petru. Cetatea Grigore Vieru : poeme, eseuri, evocări / Petru Rotaru. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 52 p. – (Zilele Grigore Vieru 2016). – ISBN 9789975133180. – Text : nemediat.
- * * *
- APETRI, Dumitru. Chipul Mamei și al Femeii în opera lui Grigore Vieru / Dumitru Apetri. – Text : nemediat // Realități culturale. – 2022. – Nr. 3. – P. 4. – ISSN 1857-4424.
- APETRI, Dumitru. Credința poetului modelată continuu / Dumitru Apetri. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2022. – 24 febr. – P. 8. – ISSN 1857-3835.
- BOBU, Lili. Printre figuri platonice / Lili Bobu. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2023. – 25 mai. – P. 6. – ISSN 1857-3835.
- BUTNARU, Tatiana. Cosmosul folcloric al poeziei lui Grigore Vieru / Tatiana Butnaru. – Text : nemediat // Univers Pedagogic Pro. – 2021. – 4 febr. – P. 5. – ISSN 1857-3282.
- BUTNARU, Tatiana. Semnificația discursului liturgic în poezia lui Grigore Vieru : aspecte ale educației spirituale / Tatiana Butnaru. – Text : nemediat // Univers Pedagogic Pro. – 2022. – 2 iun. – P. 6. – ISSN 1857-3282.
- CĂPIȚĂ, Ionel. Poetul e lumină, e adevăr, e sabia dreptății / Ionel Căpiță. – Text : nemediat // Natura. – 2023. – Nr. 2. – P. 16. – ISSN 1857-2677.
- CÂRLUGEA, Zenovie. Transformările în carate artistice / Zenovie Cârlogea. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2023. – 11 mai. – P. 4. – ISSN 1857-3835.
- CODREANU, Lina. Simplitate fermecătoare... / Lina Codreanu. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2023. – 9 febr. – P. 4. – ISSN 1857-2677.
- CODREANU, Theodor. Însemnări jurnaliere la plecarea lui Grigore Vieru / Theodor Codreanu. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2023. – 11 mai. – P. 4. – ISSN 1857-3835.
- CORBU, Daniel. Grigore Vieru, un mit imposibil de dărâmat / Daniel Corbu. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2021. – 23 sept. – P. 6. – ISSN 1857-3839.
- CORBU, Daniel. Poetul care a găsit un defect morții : „N-ai avut niciodată mamă, n-ai avut niciodată copii!” / Daniel Corbu. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2024. – 15 febr. – P. 4. – ISSN 1857-3835.

- CRĂCIUNESCU, Pompiliu. Surâsul lui tăia iarba cea rea / Pompiliu Crăciunescu. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2021. – 2 sept. – P. 4. – ISSN 1857-3835.
- HADÂRCĂ, Ion. Grigore Vieru – verbul de lumină / Ion Hadârcă. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2022. – 24 febr. – P. 8. – ISSN 1857-3835.
- LA CHIȘINĂU va fi inaugurat un muzeu în memoria lui Grigore Vieru. – Text : nemediat // Ziarul de Gardă. – 2021. – 9 sept. – P. 24. – ISSN 1857-3150.
- MALCOCI, Iulia. Grigore Vieru – poet al veșniciei, una din cele mai puternice voci proromânești / Iulia Malcoci. – Text : nemediat // Făclia. – 2021. – 2 apr. – P. 1, 2. – ISSN 1857-3010.
- MARCU, Emilian. Sunt fir de iarbă – un Templu al operei lui Grigore Vieru / Emilian Marcu. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2022. – 17 febr. – P. 5. – ISSN 1857-3835.
- MORĂRAȘ, Mihai. Ales nume apostolic... / Mihai Morăraș. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2024. – 15 febr. – P. 4. – ISSN 1857-3835.
- OLARU-NENATI, Lucia. Un volum corezonat cu valoarea celui evocat / Lucia Olaru-Nenati. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2023. – 2 mar. – P. 7. – Rec. la cartea: Opera poetică. Vol. VI : Oare cu cine s-a jucat Dumnezeu când era copil? / Grigore Vieru. Botoșani : Regal d'Art, 2023. – ISSN 1857-3835.
- PALLADI, Tudor. Taina care l-a apărât și care ne apără este nemurirea... / Tudor Palladi. – Text : nemediat // Funcționarul public. – 2020. – Nr. 3. – P. 11.
- PERETEATCU, Tamara. Grigore Vieru / Tamara Pereteatcu. – Text : nemediat // Aniversări culturale 2020 / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : Baștina Radog, 2019. – P. 63-73. – ISBN 978-9975-3224-5-4.
- ROȘCA, Timofei. Grigore Vieru : cultul emotivității și latura imensă a temelor comune / Timofei Roșca. – Text : nemediat // Structuri lirice în poezia anilor '60 / Timofei Roșca ; Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Filologie. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 23-36. – ISBN 978-9975-66-032-7.
- SERDEȘNIUC, Cristian. Poezia lui Grigore Vieru : edificare a spiritului și (re) construcție a lumii / Cristian Serdeșniuc. – Text : nemediat // Philologia. – 2022. – Nr. 3. – P. 89-97. – ISSN 1857-4300. – E-ISSN 2587-3717.
- SERDEȘNIUC, Cristian. Valențele jocului în poezia viereană pentru copii / Cristian Serdeșniuc. – Text : nemediat // Intertext. – 2023. – Nr. 1. – P. 91-97. – ISSN 1857-3711. – E-ISSN 2345-1750.
- STEGĂRESCU, Ana. Trubadurul sublimei libertăți / Ana Stegărescu. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2024. – 15 febr. – P. 7. – ISSN 1857-3835.
- VASILCĂU, Traian. Acest Padre Mio al nostru! / Traian Vasilcău. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2024. – 15 febr. – P. 1. – ISSN 1857-3835.
- VICOL, Mihai Sultana. Poetul ancorat în rațiune / Mihai Sultana Vicol. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2022. – 28 iul. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

VIȘAN, Mărioara. Doi mari poeți ai copilăriei : Gianni Rodari și Grigore Vieru / Mărioara Vișan. – Text : nemediat // Feed back. – 2020. – Nr. 11-12. – P. 91-100. – ISSN 1584-9285.

VIȘAN, Mărioara. Rolul traducerilor în poezia lui Vieru / Mărioara Vișan. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2022. – 3 noiem. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Dedicații lirice

DERELI-NANI, Elena. Grigore Vieru : [versuri] / Elena Dereli-Nani. – Text : nemediat // Gura mea de rai : versuri patriotice / Elena Dereli-Nani. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 32. – ISBN 9789362410070.

DODU, Maricica. Lui Grigore Vieru / Maricica Dodu. – Text : nemediat // Lacrimă de dor și așteptare : versuri / Maricica Dodu. – Chișinău : Pontos, 2023. – P. 64. – ISBN 9789975727389.

FLUTUREL, Vasile. Scrisoare de mulțumire : poetului Grigore Vieru, in memoriam : [versuri] / Vasile Fluturel. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2024. – 15 febr. – P. 1. – ISSN 1857-3835.

HADÂRCĂ, Ion. Lacrima Patriei : lui Grigore Vieru / Ion Hadârcă. – Text : nemediat // Perfectul (des)compus / Ion Hadârcă. – Chișinău : Prut, 2017. – P. 71. – ISBN 9789975543569.

MÂNDĂCANU, Angela. Comoară rară : lui Grigore Vieru / Angela Mândăcanu. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2023. – 23 febr. – P. 7. – ISSN 1857-3835.

PERCIUN, Ion. înVIER(U)e / Ion Perciun. – Text : nemediat // Iubirea de Viață, Țară, Baștină și Neam / Ion Perciun. – Chișinău : Serebia ; Rezina : Cuvântul, 2018. – P. 277. – ISBN 9789975321914.

SUCEVEANU, Arcadie. Variații pe tema poeziei cu ochi albaștri : lui Grigore Vieru, in memoriam / Arcadie Suceveanu. – Text : nemediat // Ferestre stinse de îngeri : poezii / Arcadie Suceveanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2011. – P. 75-77. – ISBN 9789975541480.

ȘAPCĂ, Nicolae. Sonetul firului de iarbă : lui G. V. // Literatura și arta. – 2024. – 18 apr. – P. 5.

ȚURCANU, Ianoș. Noaptea cu lună : lui Grigore Vieru, poetul condamnat la insomnii : [versuri] / Ianoș Țurcanu. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2023. – 27 iulie. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

ZAGAIEVSCHI, Vitalie. Deschide, Doamne, Cerul : in memoriam Grigore Vieru / Vitalie Zagaievschi. – Text : nemediat // E vremea coasei / Vitalie Zagaievschi. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 13. – ISBN 9789975133555.

2 MARTIE – 60 DE ANI

DE LA NAȘTEREA JURNALISTEI, SCRIITOAREI LILIA BICEC
(1965)

Lilia Bicec-Zanardelli s-a născut la 2 martie 1965 în satul Viișoara, raionul Glodeni, în familia Eugeniei și a lui Mihail Bicec, foști deportați în Siberia. După absolvirea, în 1989, a Facultății de Jurnalism a Universității de Stat din Moldova, își începe activitatea de corespondent la ziarul raional „Progresul” din Căinari. În 1992 revine la baștină și se angajează la ziarul raional „Lunca Prutului”, organ al Comitetului Executiv din Glodeni, apoi se transferă la publicația liberă „Accent provincial” din Bălți. Face parte din primii zece ziariști din Moldova, care pledează pentru o presă independentă. În 1998 a avut un stagiu în SUA, urmând cursul „Building Democratic Communities”. Revine acasă cu dorința să-și continue cariera de jurnalistă, dar, după doi ani de frământări și cumpătări, decide să ia calea străinătății.

În anul 2000, în perioada când în Republica Moldova se înregistra un exod fără precedent al femeilor la muncă peste hotare, pleacă în mod clandestin în Italia. La momentul când a avut toate actele în regulă, se înscrie la Academia Europeană din Verona, obținând diploma de licență în 2006.

În 2010 fondează la Brescia Asociația de promovare socială „Moldbrixia” și revista „Moldbrixia news” (în română și italiană), oferind suport și susținere femeilor venite din Europa de Est. Din 2013 activează în calitate de corespondent la cotidianul „Giornale de Brescia” și ziarul „Timpul” din Chișinău.

O experiență tragică din viață (pierderea fiului), a determinat-o să adune într-o carte toate răvașele, scrise în taină, dar netrimise destinatarilor, copiilor săi, care inițial rămăseseră în Moldova. Sunt scrisorile unei mame plecate din disperare, din necesitate, din dorința de a-și asigura viața proprie și a copiilor săi, pagini care descriu detaliat drama exodului feminin.

Astfel, debutează editorial cu volumul *Testamentul necitit*, un roman epistolar, editat la Chișinău în anul 2009 (reeditat în 2018). Urmează *Miei cari figli, vi scrivo*, volum tipărit în 2013, într-un tiraj de 10000 de exemplare, la Editura „Giulio Einaudi” din Torino, una dintre cele mai

prestigioase edituri din Italia. Această carte va fi prezentată la circa o sută de întâlniri cu cititorii de la nordul până la sudul Italiei. În 2014, la Roma, editează volumul *Donna e...*, o antologie de proză scurtă despre femeile din Italia. Fiind o jurnalistă desăvârșită, dar și o autoare de cărți deja cunoscută, continuă cu volumele: *Moldova, istorie orală* (2014, antologie de istorii ale femeilor din Franța, Albania, Argentina, Maroco, Siria etc.), *La tela di Penelope* (Brescia, 2014), *Bumerang* (2016, reeditată în 2021), *Boom* (Roma, 2018). Romanul *Lagher 33* apare la Editura „Cartier” din Chișinău în octombrie 2019. În același an, este editat în italiană cu titlul *Lagher 33*, la Editura „Albatros”, ulterior fiind reeditat cu unele modificări la Editura „Another Coffe Stoires”, cu titlul *Amore siberiano* (Roma, 2019). La aceeași editură iese de sub tipar volumul de nuvele *Femeia cu ochi de șoim* (2022), editat și la Editura „Cartier” din Chișinău în 2024.

Lilia Bicec este prezentă cu nuvela *Mămăliga cu dor de casă* în antologia *Novel of the World*, apărută la Editura „Mondatori” din Milano. Antologia a fost lansată la EXPO Milano în 2015.

În 2016, în baza cărții *Testamentul necitit*, varianata italiană, a fost turnat documentarul „Am și eu un loc în lume” pentru Televiziunea RAI 3, care a avut mare priză la telespectatori.

Lilia Bicec-Zanardelli nu e doar o jurnalistă și scriitoare care se bucură de popularitate. Se implică în mai multe proiecte culturale, fiind și mediator lingvistic. În 2023 a fondat la Brescia Școala românească „Spiridon Vangheli”, a organizat „Caravana Cărții”, dăruind școlii și comunității cărțile sale, precum și cărțile lui Spiridon Vangheli și ale altor autori din Republica Moldova.

Îi plac călătoriile și scrie despre locurile istorice și de cultură ale Italiei, impresiile sale fiind publicate în pagini de revistă.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova din 2015.

Pentru volumul *Lagher 33*, clasificat ca cea mai bună dramă a anului, i-a fost decernat Premiul „Golden Books Awards”. Pentru cartea *Miei cari figli, vi scrivo* i se oferă mai multe premii: „Incontro con L'Autore”, „Vittorio Foa” și „Comune de Castenaso”, ediția a X-a. În anul 2023, Lilia Bicec a participat la ediția a XXV-a a Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret din Chișinău, în cadrul căruia a fost apreciată cu Premiul Fundației „Danaster” din Iași pentru cartea *Bumerang*.

Referințe

Respect foarte mult atât Republica Moldova, cât și Italia. Una m-a crescut și educat, alta mi-a dat posibilitatea să evoluez în continuare. Mi-am dat seama la un moment – cărțile mele sunt ca un podișor între cele două țări.

* * *

„Lagărul 33” este o carte care revendică valoarea mărturiei istorice în speranța că sacrificiile atâtor oameni uitați vor rămâne ca un avertisment pentru generațiile viitoare, astfel încât ororile de cândva să nu se repete niciodată.

Lilia Bicec

Cartea Liliei Bicec *Testamentul necitit* este o mărturie cutremurătoare a unei mame alungată în străinătate de sărăcie. Este, de fapt, o pagină din cronică exodului care abia începe a fi descris, dar care ne-a marcat existența după '90, veacul trecut, până azi. Este o dramă a neamului și a spațiului care ne este menit. Cu siguranță, nu există familie din care să nu fi plecat cineva la muncă în străinătate. Se pleacă și se va pleca, dar în cartea Liliei Bicec este descris cu lux de amănunte primul val al exodului, când se pleca clandestin, când oamenii nimereau în diverse situații și condiții. Lumea, preponderent femeile (mame, fiice) se duceau practic în necunoscut... Despre această migrație se scrie și se va scrie mult, pentru că fiecare persoană plecată de acasă își are povestea sa. Lilia Bicec încearcă să explice motivul și impactul acestui exod prin propria experiență...

Claudia Partole

O poveste de viață, un drum greu, pe care autoarea îl parcurge cu speranță, cu credință și îndârjire. (...) Există o pornire puternică a autoarei pe tot parcursul cărții de a descrie un drum spre lumină, spre civilizație, cultură și spre împlinirea condiției de om, spre ajungerea într-o societate în care sufletul poate înflori pentru că există condițiile adecvate. (...) Cartea *Testamentul necitit* este fără voia expresă a autoarei și o frescă a societății moldovenești de până acum.

Vasile Sîrbu

Cartea *Testamentul necitit*, care abordează un subiect dureros pentru noi – migrația cu față feminină –, este o reflecție pe care o putem încadra în povestirea vieții, deoarece excursul epistolar este modulat de evaluări

retrospective, inserții morale, perspective lămuritoare, adresate copiilor săi (...) Pe lângă ritmul unic al trăirii singulare, avem un raport reflexiv cu lumea și ceilalți (...) în această istorie a unei drame nu doar personale, ci colective a „femeilor fără patrie”...

Loretta Handrabura

Lilia Bicec, autoarea cărții *Amore Siberiano*, a trăit cel puțin trei vieți, prima dureroasă, a doua sfâșietoare, iar apoi cea care sper să fie mai bună. Îi sunt recunoscătoare pentru că mi-a spus povestea la radio și apoi când făceam cercetări pentru cartea mea *We Slaves*...

Valentina Furlanetto

Am cunoscut-o pe jurnalista Lilia Bicec, autoarea cărții *Testamentul necitit*, la Salonul Internațional de Carte din Torino... Misiunea acestor „badanti” e bine cunoscută în Italia, dar mai puțin cunoaștem cine sunt cu adevărat aceste femei venite din Europa de Est. Grație acestei cărți am aflat.

Nino Dolfo, Corriere della Sera

Titluri pentru expoziții

Cărțile mele – podișor între cele două țări ale mele

Dor, durere, dorință – trecute din viață în carte de Lilia Bicec

Lilia Bicec-Zanardelli: de la dramă personală la strigătul sfâșietor al unei națiuni

(T. P.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

BUMERANG : roman / Lilia Bicec-Zanardelli ; coperta: Vitalie Coroban. – Chișinău : Cartier, 2016. – 174 p. – ISBN 978-9975-860-67-3. – Text : nemediat.

BUMERANG : roman / Lilia Bicec-Zanardelli ; coperta: Vitalie Coroban ; design: Marina Darii. – Chișinău : Cartier, 2023. – 184 p. : il. – (Cartier popular / colecție coordonată de Gheorghe Erizanu, ISBN 978-9975-79-891-4). – ISBN 978-9975-866-73-6. – Text : nemediat.

LAGĂRUL 33 : roman / Lilia Bicec-Zanardelli ; coperta: Vitalie Coroban. – Chișinău : Cartier, 2019. – 217 p. – (Cartier Rotonda / colecție coordonată de Emilian Galaicu-Păun, ISBN 978-9975-79-907-2). – ISBN 978-9975-863-80-3. – Text : nemediat.

- TESTAMENTUL necitit : scrisorile unei mame plecate la muncă în Occident : roman epistolar / Lilia Bicec-Zanardelli ; coperta: Vitalie Coroban. – Chișinău : Cartier, 2009. – 320 p. – ISBN 978-9975-796-09-5. – Text : nemediat.
- TESTAMENTUL necitit : scrisorile unei mame plecate la muncă în Occident : roman epistolar / Lilia Bicec-Zanardelli ; coperta: Vitalie Coroban. – Ediția a 2-a. – Chișinău : Cartier, 2018. – 280 p. (Cartier popular / colecție coordonată de Gheorghe Erizanu, ISBN 978-9975-79-891-4). – ISBN 978-9975-863-08-7. – Text : nemediat.

Referințe critice

- AMBASADORII succesului. Povestea Liliei Bicec-Zanardelli, fosta jurnalistă din R. Moldova plecată clandestin în Italia. – Text : electronic // TVR Moldova : [site]. – URL : <https://tvrmdoiva.md/social/afla-povestea-lilei-bicec-zanardelli-fosta-jurnalista-din-r-moldova-plecata-clandestin-in-italia/> (accesat: 05.03.2024).
- GALAICU-PĂUN, Emilian. Fața feminină a migrației / Emilian Galaicu-Păun. – Text : electronic. – URL : <https://moldova.europalibera.org/a/1893087.html> (accesat: 05.03.2024).
- LILIA Bicec. – Text : electronic // Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova [site]. – URL : <https://uniuneascriitorilor.md/membru/bicec-lilia> (accesat: 05.03.2024).
- O SCRIITOARE originară din R. Moldova a editat o carte în Italia. – Text : electronic // Stiri.md : [site]. – URL : <https://stiri.md/article/social/o-scriitoare-originara-din-r-moldova-a-editat-o-carte-in-italia> (accesat: 05.03.2024).
- STAJILA, Emilia. Romanul epistolar „Testamentul necitit. Scrisorile unei mame plecate la muncă în Occident” de Lilia Bicec-Zanardelli – de la dramă personală până la strigătul sfâșietor, dar plin de speranță al unei națiuni / Emilia Stajilă. – Text : nemediat + Text : electronic // Integrare prin cercetare și inovare : Științe umanistice. Științe sociale. Științe economice : Conferință științifică, Chișinău, 10-11 noiembrie 2021. – Chisinau : Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2021. – P. 41-43. – ISBN 978-9975-158-54-1 ; Idem. – URL : https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/148219 (accesat: 05.03.2024).

12 MARTIE – 100 DE ANI

DE LA NAȘTEREA SCRIITORULUI CONSTANTIN CHIRIȚĂ

(1925 – 1991)

Prozatorul și scenaristul român Constantin Chiriță s-a născut la 12 martie 1925, în familia unor învățători din comuna Ibănești, județul Vaslui. Clasele gimnaziale și primele două clase liceale le-a absolvit la

Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu” din Bârlad, iar ultimele două clase de liceu la București. A urmat Politehnica din București, dar nu a finalizat studiile, alegând să se dedice literaturii și jurnalismului. De la 19 ani, a fost redactor la ziarul „Scânteia” și a lucrat pe șantierul de la Bumbești-Livezeni, experiența muncitorească animându-i scrierile. Ulterior a fost profesor și director de școală, experiența sa în învățământ și relația cu tinerii inspirându-l să scrie opere care să reflecte lumea și preocupările acestora.

Debutază ca scriitor în anul 1949 cu volumul de nuvele *Matei Ion a cucerit viața*, opera sa fiind în general inspirată din realismul socialist al acelor vremuri, expus de autor într-o modalitate populară. Scriitor fecund și, deseori, militant politic al timpului (secretar al Uniunii Scriitorilor în 1972-1977 și vicepreședinte al ei, din 1977), a colaborat la diferite reviste literare, sociale și politice din țară.

Inspirându-se din viața lumii industriale și universitare, publică romanele *Oțelul* (1960), *Pasiuni* (1962) și *Întâlnirea* (1971). În 1974 publică piesa de teatru *Adâncimi și Trilogia în alb* (trei romane polițiste publicate inițial separat: *Trandafirul alb* în 1964, *Pescărușul alb* în 1969 și *Îngerul alb* în 1969).

Majoritatea cărților sale se adresează tinerilor. Este autorul unui foarte popular ciclu intitulat *Cireșarii*, care include cinci romane pentru tineri: *Cavalerii florii de cireș*, numit inițial *Teroarea neagră* (1956), *Castelul fetei în alb* (1958), *Roata norocului* (1960), *Aripi de zăpadă*, numit inițial *Teroarea albă* (1961), *Drum bun, Cireșari* (1963).

Cireșarii s-au născut într-una din clipele cele mai grele din viața autorului. Când s-a aflat că soția sa, scriitoarea de origine germană Gertrud Gregor, era fiica unor „dușmani de clasă”, scriitorul a fost concediat de la toate redacțiile. A supraviețuit ca *ghost writer* (el scria, alții semnau). A hotărât să scrie o carte atât de frumoasă, încât să nu poată fi refuzată de nicio editură. Așa s-au născut *Cutezătorii*. A trimis manuscrisul Editurii Tineretului și, într-adevăr, nu i-au refuzat publicarea. Însă, după câteva zile, l-au informat că nu poate folosi titlul *Cutezătorii* deoarece editura tocmai lansase o colecție cu același nume. Pentru că la acea vreme locuia cu familia pe strada Cireșului din București, a decis să dea grupului de tineri din roman numele *Cireșarii*. Astfel, ia naștere ciclul de romane,

în care propune cititorilor tineri modele de puritate, inteligență, roman-tism, bucuria de a trăi și de a descoperi. Alături de romanul *Toate pân-zele sus!* al lui Radu Tudoran, romanele din ciclul *Cireșarii* devin operele literare favorite ale adolescenților români. În anii 1970, romanele respec-tive au fost ecranizate. În întreaga țară se înființau cercuri de tineret și cluburi cu numele „Cireșarii”, se organizau numeroase expediții și ex-cursii cu caracter științific pentru adolescenții de vârsta cireșarilor, ca o retrăire a aventurilor acestora.

Constantin Chiriță este cunoscut și ca scenarist pentru filmele *Des-pre o anume fericire* (1973), *Cireșarii*, serial televizat (1974), *Aripi de zăpa-dă* (1985), *Cetatea ascunsă* (1987), ultimele două scrise în colaborare cu Adrian Petringenaru.

Două dintre romanele autorului, *Castelul fetei în alb* și *Trandafirul alb*, au fost traduse în limba maghiară și editate la Budapesta în 1963 și 1968.

În 1964 și în 1974, Uniunea Scriitorilor din România i-a acordat pre-miul pentru proză și dramaturgie.

În 1988 alege să părăsească România pentru a se stabili în Germa-nia. A decedat la vârsta de 66 de ani, pe 14 noiembrie 1991, în orașelul Königswinter, lăsând în urma sa o nemuritoare moștenire: personajele frumoase, aventurile memorabile și sămânța pasiunii pentru citit, care a încolțit în inima atâtor generații.

Referințe

O carte se scrie cu temperament, cu suflet, cu dăruire, cu tot ce ai.

* * *

Ca orice copil, ca orice adolescent, căutam niște cărți care să mă repre-zinte pe mine, mai ales în visurile mele, mai ales în dorințele, în cutezanțele mele, în această idee de zbor, care caracterizează adolescența. „Cireșarii” nu sunt altceva decât cărțile pe care eu am vrut să le citesc cândva.

[...] *Nu vreau să spun fraze mari... Datoria literaturii este să redea un tablou reprezentativ al sufletului adolescentului... cu frumusețile lui, cu du-rerile lui, dar mai ales cu această sete nemaipomenită de zbor, care caracte-rizează vârsta.*

Constantin Chiriță

Eu sunt un cireșar. N-aș fi fost niciodată un cireșar dacă Constantin Chiriță n-ar fi inventat cireșarii.

Nichita Stănescu

Nici un roman pentru copii și tineret nu se poate compara, ca audi-ență și forță de fascinație, cu *Cireșarii*. [...] Experimentul *Cireșarii* a izbutit în epoca în care a fost creat, dar o carte bună pentru copii rămâne o carte bună vreme de secole, mai ales dacă o citesc și adulții.

Horia Gârbea

Prin operele sale, Constantin Chiriță a lăsat o amprentă importantă în literatura română pentru copii și tineret. Scrierile sale au inspirat imaginația și înțelegerea valorilor umane, fiind recunoscute ca exemple de literatură de calitate pentru tineri.

Constantin Chiriță abordează teme precum prietenia, curajul, încrederea în sine și responsabilitatea. Stilul său narativ este captivant și plin de suspans, iar personajele sale sunt vii și memorabile. Scrierile lui Chiriță combină aventura cu realismul și încurajează valorile morale și umane.

Florin Roșoga

Constantin Chiriță a lăsat ceva din ideologia, caracteristicile și valo-rile vremii să pătrundă într-o parte dintre romanele și personajele sale, dar a reușit să păstreze multe scrieri și eroi departe de orice notă politică. Astfel, *Cireșarii* rămâne un exemplu uimitor de maxim succes în epocă, în ciuda faptului că textul și personajele sunt complet apolitice (nu au opinii politizate, nu știm nici măcar dacă fac parte din organizațiile vre-mii pentru tineret etc.), caracterul naiv, sincer, altruist și atemporal al eroilor fiind, probabil, una dintre cheile succesului întins peste decenii.

Îl iubesc pe Chiriță, pentru că spiritul lui n-ar putea să rămână măcar o secundă într-o colivie, fie ea chiar și o colivie din zahăr colorat.

Fănuș Neagu

Unele dintre elementele care asigură șarmul romanelor din seria *Cireșarilor* ar fi, înainte de toate, talentul de prozator al lui Chiriță. Au-torul știe cum să construiască un roman – și încă unul scurtcircuitat de

firele suspense-ului, cum să schițeze un personaj și să-l facă viu în ochii cititorului. Fiecare roman este construit pe mai multe planuri paralele, care se intersectează la un moment dat; schema este menținută la nivelul fiecărui capitol, unde subcapitolele se succed rapid și trec, de regulă, de la un personaj la altul și de la un plan de acțiune la celălalt. Intervine dozarea suspense-ului: aici Chiriță este maestru, reușește să țină până la sfârșit cititorul cu sufletul la gură.

Oana Soare

Numele lui Constantin Chiriță rămâne definitiv legat de seria „Cireșarilor”, unul dintre cele mai citite și iubite romane „pentru copii și tineret” din România. Parțial inspirate din narațiunile lui Mark Twain, cu personaje atașante, epică antrenantă și atmosfere excelent surprinse, această serie cuceritoare de aventuri cu copii (pionieri) și adolescenți (uteciști) în vacanțe și expediții a impus o mitologie a inocenței, instituționalizată ca atare, și a generat un brand – de fapt, un blazon: „cavalerii florii de cireș”.

Paul Cernat

Titluri pentru expoziții

Cavalerul florii de cireș, Constantin Chiriță
„Cireșarii” lui Constantin Chiriță – o mitologie a inocenței
Bun venit în lumea Cireșarilor!

(E. B.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

- CIREȘARI : [în 5 vol.] / Constantin Chiriță ; Prefață: Horia Gârbea ; tabel cronologic și referințe critice: Mihail Iovănel. – București : Litera Internațional, 2010. – (Biblioteca pentru toți : o colecție de literatură românească Jurnal Național). – ISBN 978-973-675-834-8. – Text : nemediat.
- Vol. 1 : Cavalerii florii de cireș. – 367, [12] p. – ISBN 978-973-675-829-4.
- Vol. 2 : Castelul fetei în alb. – 382 p. – ISBN 978-973-675-830-0.
- Vol. 3 : Roata norocului. – 363 p. – ISBN 978-973-675-831-7.
- Vol. 4 : Aripi de zăpadă. – 350 p. – ISBN 978-973-675-832-4.
- Vol. 5 : Drum bun, Cireșari! – 412, [2] p. – ISBN 978-973-675-833-1.

Referințe critice

- GÂRBEA, Horia. Drum bun, cireșari, a început un nou secol! / Horia Gârbea. – Text : nemediat // Chiriță, Constantin. Cireșarii. Vol. 1 : Cavalerii Florii de Cireș / Constantin Chiriță. – București : Litera Internațional, 2010. – P. 13-22. – (Biblioteca pentru toți : o colecție de literatură românească Jurnal Național). – ISBN 978-973-675-829-4.
- MARGINEANU, Clara. Un om frumos e greu de învins. – Text : electronic. – URL : <https://jurnalul.ro/cultura/arte-vizuale/un-om-frumos-e-greu-de-in-vins-548777.html> (accesat: 05.03.2024).
- SORESCU, Roxana. Chiriță Constantin / Roxana Sorescu. – Text : nemediat // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 2 / Academia Română. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 210-211. – ISBN 973-637-07-20.
- VRABIE, Diana. Literatura de aventuri : Constantin Chiriță „Cireșarii” / Diana Vrabie // Literatura pentru copii : (analize literare, note biobibliografice, bibliografie critică și sugestii pentru lectură) / Diana Vrabie. – Chișinău : Integritas, 2009. – P. 242-245. – ISBN 978-9975-1045-6-3.

13 MARTIE – 90 DE ANI

DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI LIVIU DAMIAN (1935 – 1986)

Liviu Damian, „poetul inimii și tunetului, al mândriei și răbdării”, s-a născut la 13 martie 1935, la Strîmba, jud. Bălți (azi Corlăteni, raionul Rîșcani), în familia învățătorilor Ștefan și Eufimia Damian.

Din cauza sănătății precare, primele două clase de școală le face la domiciliu, în 1947 mergând direct în clasa a treia a școlii din localitatea de baștină. Fiind elev, îi plăcea să citească mult, participa la șezători literare, serate școlare. După absolvirea școlii medii (1955), își continuă studiile la Universitatea de Stat din Moldova, la Facultatea de Istorie și Filologie, specialitatea Limba și Literatura Română (1955-1960).

După absolvire, a activat la redacția ziarului „Tânărul leninist”, apoi ca redactor-șef adjunct al revistei „Nistru” (1963-1968) și redactor principal la Comitetul de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți (1968-1971). Din 1971 până în 1976, a activat în calitate de consultant literar la Uniunea Scriitorilor din Moldova, iar între 1976 și 1986 a fost secretar al Comitetului de Conducere al Uniunii Scriitorilor, manifestând multă grijă față de tinerii scriitori.

Compune versuri fiind încă elev, primele poezii publicate în presa periodică datând din 1951. Ulterior, apare cu un ciclu de versuri în colecția colectivă *Glasuri tinere* (1954).

A debutat editorial cu placheta de versuri *Darul fecioarei* (1963). În continuare editează o serie întreagă de volume reprezentative: *Ursitoare-le* (1965), *Sunt verb* (1968, reeditat în 1990), *Un spic în inimă* (1973, reeditat în 2002), *Partea noastră de zbor* (1974), *Mândrie și răbdare* (1977), *Altoi pe o tulpină vorbitoare* (1978), *Salcâmul din prag* (1979), *Maraton* (1980), *Coroana de umbră* (1982; București, 2002), *Scrieri alese* (1985), *Poezii și poeme* (1986) ș.a.

Liric meditativ, de o acută sensibilitate artistică și cu o viziune dramatico-polemică asupra realității, Liviu Damian a fost preocupat în permanență de dezbaterea problemelor-cheie ale contemporaneității și de inovarea continuă a limbajului poetic.

În poezia poetului freamătă cu multă intensitate aspirațiile sacre ale omului de a întruni cele mai alese calități ale strămoșilor, de a se contopi cu rădăcinile, cu Patria. Autorul acordă o deosebită atenție omagierii înaintașilor, păstrării în memorie a tot ce ne-au lăsat bun părinții și strămoșii.

Liviu Damian a scris și pentru copii: *Comoara* (1964), *De-a baba oarba* (1972), *Inima și tunetul* (1981), evocând printr-o prismă concret-istorică propria copilărie. În 1988, sub îngrijirea lui Ion Hadârcă, a văzut lumina tiparului o selecție postumă de versuri pentru copii ale scriitorului, intitulată *Aștept un arici*, iar în 2003 Editura „Litera” a scos de sub tipar volumul *Saltul din efemer*, apărut în colecția „Biblioteca școlarului”.

Cărțile sale de publicistică – *Îngânduratele porți* (1975), *Pâinea* (1976), *Dialoguri la marginea orașului* (1980), *Pâinea în două cânturi* (1984), iau în discuție probleme de artă și literatură contemporană, de cultură, de educație a tineretului.

În 2014, post-mortem, apar două volume: *Din rană crește ramul*, la Editura „Arc” în colecția „Primăvara poezilor”, și *Punctul meu de sprijin e iubirea*, la Editura TipoMoldova, Iași, selecție de Rodica Damian, fiica scriitorului. La 20 martie 2014, la inițiativa Uniunii Scriitorilor, a fost inaugurat Festivalul „Liviu Damian și enigmele verbului”.

A fost un mare îndrăgostit de poezia lui George Bacovia și Nicolae Labiș. A transpus în limba română poezii și poeme aparținând lui Ius-

tină Marținchiavicius, Vladimir Solouhin, Pablo Neruda, Ianis Rișos, Nazîm Hikmet ș.a.

A fost distins cu Premiul Tineretului „N. Ostrovski” al fostei URSS (1967), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Comitetului de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți (1982, pentru volumul de poezii *Coroana de umbră*), Premiul de Stat (1984, pentru volumele *Dialoguri la marginea orașului și Maraton*). I-a fost acordat titlul onorific „Maestru Emerit al Artei” (1985), Ordinul „Insigna de Onoare”.

A decedat la 20 iulie 1986 la Chișinău, răpus de o boală grea. A fost înmormântat la Corlăteni, satul său de baștină. La mormântul său a fost instalat, în 1989, un monument realizat de sculptorița Alexandra Picunov-Târțău și arhitectul Anatol Gurici.

În anul 1995, în satul de baștină al scriitorului, a fost inaugurat Muzeul literar „Liviu Damian”, iar în 2000, pe casa în care a locuit în ultimii săi ani de viață a fost instalată o placă memorială. Astăzi numele scriitorului îl poartă un liceu și o stradă din Chișinău.

Referințe

*Când mă veți pune în mormânt,
s-aprindeți candela-n lăcaș,
dar mai ales lăcașe sfinte
s-aveți în fapte și cuvinte
ce vor rămâne la urmași.*

A scrie despre grai, înseamnă a cinsti lucrarea colectivă a unui popor, țesătura ei spirituală, înseamnă a te angaja în această lucrare, în lupta pentru o demnă devenire a vieții noastre. Porți lira în mână și lumina unui ideal în suflet. În această cântare te angajezi ca ostaș de rând. Ai mereu alături umbra și exemplul cântărețului anonim topit în istoria, în taina Mioriței pe care a îndrumat-o către noi.

Liviu Damian

Liviu Damian caută să obțină tovarășia cititorului: întrebările chinuitoare ce și le pune sieși, le pune și acestuia, tonalitatea familiară sfârșește prin a-l capta pe interlocutor în procesul de creație. (...) A crescut greutatea specifică a patosului retoric și concretitudinii, dar apariția pateticii și aprofundarea mesajului social are tocmai menirea de a trezi la cititor

conștiința problemelor-cheie ale contemporaneității noastre. Încadrarea lui în dialogul filosofic și etic despre laturile esențiale ale existenței umane devine programul maxim al lui Liviu Damian.

Mihai Cimpoi

A scris multe cărți, toate frumoase, din care se va aduna una – de mare poezie. E mult, enorm de mult pentru viața nemilos de scurtă a unui poet, pentru viața unui pământ a cărui literatură a trebuit să treacă prin atâtea încercări.

Grigore Vieru

Liviu Damian ne-a încurajat să iubim cuvântul, să-l respectăm, să-l prețuim. Într-o perioadă când era greu să iubești mult ceea ce nu suferă să fie iubit puțin. De la el am deprins cum să luptăm cu inerția verbului și versului. Acest om era un clopot în clopot. Alarma și conștiința acestui neam... Știa ca nimeni altul să cultive în jurul său o atmosferă de onestitate și demnitate omenească.

Nicolae Dabija

El a reușit să eternizeze vrednicia exemplară a neamului nostru mirotic, creionând acest memorabil „portret” al lui prin metafore autohtone de o rară frumusețe picturală.

(...) Acest mare și nobil Suflet nu s-a călătorit spre alte tărâmuri: el a rămas aici, pe pământ, printre noi, în paginile palpitate ale cărților lui, pe care cititorul continuă să le soarbă cu tot mai multă și mai multă foame de adevăr și frumos.

Mihail Dolgan

Liviu Damian a făcut din actul scrisului o torță de lumină înnobilitoare pentru neam și a mers cu ea – demn – prin viață, și a luminat cu ea, încât lumina-i se revarsă și azi – clară și tainică – din tot ce a scris și a pătit.

Gheorghe Doni

Titluri pentru expoziții

Liviu Damian sau poetica structurilor primordiale
Un autor al adevărului și al frumosului – Liviu Damian

Verbul, inima și tunetul lui Liviu Damian
 Liviu Damian între actual și general-uman
 Poetul „generației de aur”, Liviu Damian

(E. B.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

- AȘTEPT un arici / Liviu Damian ; ilustrații: Victoria Rață. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – 16 p. : il. – (Poezii de seama voastră) (Poezii mici pentru pici-pitici). – ISBN 9975-69-685-6. – Text : nemediat.
- CAVALERIA de Lăpușna : poem dramatic din epoca lui Ștefan cel Mare / Liviu Damian ; prefață: Mihai Cimpoi. – Chișinău : Baștina-Radog, 2004. – 72 p. – ISBN 9975-97-685-9. – Text : nemediat.
- DIN RANĂ crește ramul / Liviu Damian ; antologie, prefață de Lucia Țurcanu ; copertă, concepție grafică: Mihai Bacinschi. – Chișinău : Arc, 2014. – 64 p. – (Primăvara poezilor). – ISBN 978-9975-61-792-5. – Text : nemediat.
- MÂNDRIE și răbdare : poezie / Liviu Damian ; selecție: Vasile Romanciuc ; copertă: Vladimir Kravcenko. – Chișinău : Prut Internațional, 2017. – 152 p. – ISBN 978-9975-54-329-3. – Text : nemediat.
- POEZII de dragoste : inedite / Liviu Damian. – Chișinău : Arva Color, 2019. – 60 p. – ISBN 978-9975-127-64-6. – Text : nemediat.
- SALTUL din efemer / Liviu Damian ; concepție grafică: Vladimir Zmeev. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2004. – 300 p. – (Biblioteca școlaru-lui ; serie nouă / colecție inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu). – ISBN 973-675-21-6-X. – Text : nemediat.
- UN SPIC în inimă : versuri / Liviu Damian ; prefață: Mihail Dolgan. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2002. – 152 p. – ISBN 9975-60-082-4. – Text : nemediat.

Referințe critice

- BANTOȘ, Ana. Criza pierderii unității cu sacralul. Liviu Damian / Ana Bantoș. – Text : nemediat // Deschidere spre universalism. Literatura română din Basarabia postbelică / Ana Bantoș. – Chișinău : Casa Limbii Române „Nichita Stănescu”, 2010. – P. 191-205. – ISBN 978-9975-9529-8-9.
- BANTOȘ, Ana. Liviu Damian : „Cavaleria de Lăpușna” și nevoia de certitudine / Ana Bantoș. – Text : nemediat // Recuperarea autenticului / Ana Bantoș. – Chișinău : Chișinău-Prim, 2006. – P. 122-128. – ISBN 978-9975-9684-0-9.
- BOTEZATU, Eliza. „Plugarule sau poate zburătorule...” / Eliza Botezatu. – Text : nemediat // Critica literară / Eliza Botezatu. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007. – P. 72-84. – ISBN 978-9975-60-781-8.

- BURLACU, Alexandru. Liviu Damian : Cercurile verbului / Alexandru Burlacu. – Text : nemediat // Revista Literară : publicație de literatură și dialog cultural. – 2020. – Nr. 3. – P. 8-9 ; 2020. – Nr. 4. – P. 8-9. – ISSN 2345-1777.
- DOLGAN, Mihail. Damian Liviu / Mihail Dolgan. – Text : nemediat // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 2 / Academia Română. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 563-564. – ISBN 973-637-072-0.
- DOLGAN, Mihail. Modernitatea liricii lui Liviu Damian / Mihail Dolgan. – Text : nemediat // Poezia contemporană, mod de existență în Metaforă și Idee / Mihail Dolgan. – Chișinău : Elan Poligraf, 2007. – P. 388-406. – ISBN 978-9975-66-004-4.
- DOLGAN, Mihail. Universul poeziei lui Liviu Damian / Mihail Dolgan. – Text : nemediat // Damian, Liviu. Un spic în inimă : versuri / Liviu Damian. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2002. – P. 3-19. – ISBN 9975-60-882-4.
- MORARU, Anatol. Lirica lui Liviu Damian și „proza vieții” / Anatol Moraru. – Text : nemediat // Scurtmetraj fără final / Anatol Moraru. – Chișinău : Univers Educațional, 2020. – P. 173-175. – ISBN 978-9975-31-922-5.
- LIVIU Damian. – Text : nemediat // Aniversări culturale 2015 / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : Baștina-Radog, 2014. – P. 51-58. – ISBN 978-9975-44-209-1.
- LIVIU Damian. – Text : nemediat // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2005. – P. 261-278. – (Biblioteca școlară ; serie nouă / colecție inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, ISBN 973-675-285-2). – ISBN 9975-74-911-9.
- LIVIU Damian. – Text : nemediat // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților : dicționar biobibliografic / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; alcătuitori: Elena Cugut, Maria Harea. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – P. 126-132. – ISBN 9975-69-646-5.
- PALLADI, Tudor. „Ostatecul” „salcâmului din prag” și-al „părții noastre de zbor” (Liviu Damian) / Tudor Palladi. – Text : nemediat // Metafora între cuvânt și dramă : Condiția Poeziei : eseuri / Tudor Palladi. – Chișinău : Lumina, 2017. – P. 180-188. – ISBN 978-9975-65-335-0.
- PUNCTUL meu de sprijin e iubirea : in memoriam Liviu Damian. – Text : nemediat // Florile dalbe. – 2021. – 17 sept. – P. 14. – ISSN 1857-3851.
- RĂILEANU, Vitalie. Dor de verbul lui Liviu Damian / Vitalie Răileanu. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2024. – 7 martie. – P. 10. – ISSN 1857-3835.
- REFERINȚE istorico-literare : [Liviu Damian] / George Meniuc [et al.]. – Text : nemediat // Damian, Liviu. Saltul din efemer / Liviu Damian. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2004. – P. 282-293. – (Biblioteca școlară ; serie nouă / colecție inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu). – ISBN 973-675-21-6-X.

- SAKA, Serafim. Liviu Damian : [în dialog cu Serafim Saka] / Serafim Saka. – Text : nemediat // Aici : atunci și acum : dialoguri / Serafim Saka. / Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 31-37. – ISBN 978-9975-69-316-5.
- ȘTIRBU, Titus. Liviu Damian / Titus Știrbu. – Text : nemediat // Întâmplări din viața scriitorilor / Titus Știrbu. – Chișinău : Pontos, 2022. – P. 34-40. – ISBN 978-9975-72-642-9.
- ȘVEȚ, Natalia-Maria. Liviu Damian / Natalia-Maria Șveț. – Text : nemediat // Calendar Național 2020 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 128-130. – ISSN 1857-1549.
- ȚARĂLUNGĂ, Ecaterina. Damian Liviu / Ecaterina Țarălungă. – Text : nemediat // Enciclopedia identității românești : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 240. – ISBN 978-606-6002-46-2.
- ȚURCANU, Lucia. Poetul-verb / Lucia Țurcanu. – Text : nemediat // Damian, Liviu. Din rană crește ramul / Liviu Damian ; copertă, concepție grafică: Mihai Bacinschi. – Chișinău : Arc, 2014. – P. 5-6. – (Primăvara poeziilor). – ISBN 978-9975-61-792-5.
- ZBÂRCIOG, Vlad. Damian Liviu / Vlad Zbârciog. – Text : nemediat // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 199-200. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Dedicații lirice

- ANTON, Ion. Tema și teama poetului : lui Liviu Damian / Ion Anton. – Text : nemediat // Cădere sentimentală pe gânduri : scrieri alese / Ion Anton. – Chișinău : Lumina, 2010. – P. 89. – ISBN 978-9975-65-153-0.
- GHEORGHITĂ, Ion. Baladă fără sfârșit : lui Liviu Damian / Ion Gheorghită. – Text : nemediat // Sania de aur / Ion Gheorghită. – Chișinău : Lumina, 2010. – P. 226. – ISBN 978-9975-56-5158-5.
- GROSU, Valeria. Arbore : lui Liviu Damian / Valeria Grosu. – Text : nemediat // Zicerea pământeanului : poezii, poeme, sonete / Valeria Grosu. – Chișinău : Lumina, 2012. – P. 38. – ISBN 978-9975-65-317-6.
- LUPULEAC, Anatol. Izvorul : lui Liviu Damian / Anatol Lupuleac. – Text : nemediat // Dor, măi dor / Anatol Lupuleac. – Chișinău : Notograf Prim, 2015. – P. 41. – ISBN 978-9975-30-587-7.
- LUTIC, Mircea. Maternă : [dedicație lui Liviu Damian] / Mircea Litic. – Text : nemediat // Bostan, Grigore C. Pagini de literatură română : Bucovina, regiunea Cernăuți, 1775-2000 : (compendiu și antologie) / Grigore C. Bostan, Lora Bostan. – Cernăuți : Editura Alexandru cel Bun, 2000. – P. 417-418. – ISBN 966-950-61-9-0.
- PLĂMĂDEALĂ, Simion. Lui Liviu Damian : (versuri) / Simion Plămădeală. – Text : nemediat // Departe-aproape : 100 de poezii românești din Kazahstan

/ Simion Plămădeală. – Chișinău : Prometeu, 2010. – P. 92. – ISBN 978-9975-91-984-5.

VIERU, Grigore. Abecedar : lui Liviu Damian / Grigore Vieru. – Text : nemediat // Liniștea lacrimii : versuri / Grigore Vieru. – Craiova : Fundația Scrisului Românesc, 2006. – P. 43. – ISBN 973-834-39-6-0. – ISBN 978-973-83-4386-3.

**2 APRILIE – 220 DE ANI
DE LA NAȘTEREA POVESTITORULUI DANEZ
HANS CHRISTIAN ANDERSEN
(1805-1875)**

Hans Christian Andersen, supranumit „regele basmului”, s-a născut în micul orașel-port Odense, pe insula Fühnen din Danemarca. Era singurul copil în familia unui cizmar și a unei spălătorese. Andersen și-a petrecut copilăria într-o căsuță sărăcăcioasă, fapt care avea să-i influențeze cariera ulterioară. Părinții, deși munceau din greu, reușeau să-și asigure doar un trai mai mult decât modest. Plină de greutateți era și copilăria micului Hans, care de la o vârstă fragedă încearcă să deprindă diverse meserii, lucrând într-o țesătorie, la o fabrică de tutun, într-o farmacie.

De mic copil a fost pasionat de lecturi și de teatru, demonstrând o inteligență și o imaginație scilipitoare. Tatăl său, care absolvise școala primară, i-a cultivat dragostea de carte. A avut ocazia să cunoască obiceiurile populare, superstițiile locale, toate acestea urmând să se regăsească în basmele sale de mai târziu.

La doar 14 ani împliniți rămâne orfan de tată. Problemele cu care se confruntă, dar și dorința de a se afirma îl determină să plece în 1818 la Copenhaga. Încearcă să se facă cântăreț sau actor de balet. După mai multe nereușite și deziluzii, cunoaște oameni care îl ajută să facă studii gimnaziale, liceale și universitare – familiile Collin și Wulff, care aveau să-i devină protectori. Cu sprijinul lui Jonas Collin, unul dintre directorii Teatrului Regal din Copenhaga, reușește în 1821 să devină elev la Școala secundară din Slagelse, toate cheltuielile fiind suportate de Collin. Deși nu era un elev remarcabil, a urmat și școala Elsinor, până în 1827. În 1828 susține bacalaureatul, apoi studiază la Universitatea din Copenhaga.

Începe să scrie încă în timpul studiilor gimnaziale, pe la începutul anilor '20 ai sec. XIX. În această perioadă a scris poezia *Copilul muribund*, care a fost publicată în revista „The Copenhagen Post” și care a fost foarte bine primită. În 1822 a publicat prima poveste, *Fantoma*. În 1829 se remarcă cu povestirea *O plimbare pe jos, de la canalul Holmen la capătul dinspre miazănoapte a insulei Amoger*. În același an debutează în teatru cu vodevilul *Amorul pe turnul Nicolai*.

Începând cu anii '30, se dedică doar scrisului. Își încearcă pana în cele mai diverse genuri literare. Scrie poezii înmănunchate în volumul *Poeme* (1830), comedii ușoare, romane cu caracter liric și confesiv: *Improvizatorul* (1835), *O.T.* (1836), *Numai un violonist* (1837), *Două barone* (1840), *A fi sau a nu fi* (1849), *Peter cel norocos* (1870, ultimul său roman, o poveste sentimentală, cu implicații autobiografice), numeroase impresii de călătorie.

Fiind asigurat de către rege cu o pensie de 400 taleri (la sugestia susținătorului său Collin), reușește să viziteze peste 30 de țări europene, motiv pentru care este numit de către contemporani „Domnul Europa”. Vizitează de câteva ori Germania, Franța, Italia, Spania, Turcia, Grecia, Portugalia, țările dunărene, (prilej cu care ajunge, în toamna anului 1840, pe meleagurile românești) și alte țări, unde cunoaște mari personalități ale culturii și științei, printre care V. Hugo, H. de Balzac, Ch. Dickens, F. Liszt ș.a. Ulterior își adună impresiile de călătorie în jurnalul *Bazarul unui poet. Memorii de călătorie în Grecia, Orient și țările dunărene* (1842), precum și în scrierea autobiografică *Povestea vieții mele* (1855). Călătoria în Italia l-a inspirat să scrie povestea *Mica sirenă*.

Dar nu romanele aveau să-i asigure gloria lui Andersen, ci basmele și poveștile scrise într-un stil original, diferit de cel al vremii. Din cele 150 de povești scrise de Andersen, doar câteva sunt relatări ale basmelor populare. Celelalte prezintă propria sa lume interioară, autorul regăsindu-se printre cele mai importante personaje.

În perioada 1835-1872, Hans Christian Andersen a scris peste 180 de povestiri, povești și basme, care sunt adunate în volumele *Povești istorisite copiilor* (1835), *Carte cu chipuri fără chipuri* (1839), *Basme noi* (1843-1848), *Povestiri* (1852), *Noi basme și povestiri* (1858-1872).

Basmele i-au adus recunoașterea încă în timpul vieții sale, fiind traduse și răspândite oral în diverse țări. Printre cele mai faimoase se numără: *Crăiasa Zăpezii, Prințesa și bobul de mazăre, Degețica, Mica sirenă, Hainele cele noi ale împăratului, Lebedele, Povestea soldățelului de plumb, Privighetoarea, Rățușca cea urâtă, Pantofiorii cei roșii, Fetița cu chibrituri, Bradul, Ceainicul, Omul de zăpadă* ș.a. Au fost traduse în peste o sută de limbi și continuă să fie publicate în milioane de exemplare în întreaga lume.

La vârsta de 50 de ani, scriitorul a fost apreciat și omagiat pe larg, fiind declarat cetățean de onoare al orașului său de baștină Odense.

A decedat la 4 august 1875, în casa prietenilor săi apropiați de la țară, lângă Copenhaga.

Scriitor prolific de piese de teatru, jurnale de călătorie, romane și poezii, el este cel mai bine cunoscut și amintit pentru basmele sale. Astfel, orașul natal Odense a devenit un oraș al statuetelor, la fiecare pas întâlnindu-se sculpturi ale personajelor sale. Mica sirenă, o figură din bronz, creată de sculptorul Edvard Eriksen, a devenit un simbol al orașului Copenhaga și al întregii țări. Personajele din poveștile lui Andersen au devenit simboluri naționale sau eroi de benzi desenate și de film.

În memoria sa, Consiliul Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) acordă, o dată la doi ani, prestigiosul premiu „Hans Christian Andersen”, numit și „Micul Premiu Nobel”, autorilor de cărți pentru copii (începând cu anul 1956) și ilustratorilor de cărți pentru copii (din 1966), recompensând astfel creatorii care, de-a lungul întregii cariere, au adus o contribuție semnificativă în literatura pentru copii. Începând cu 1967, Consiliul Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) a decis sărbătorirea Zilei Internaționale a Cărții pentru Copii în fiecare an, pe 2 aprilie, data nașterii ilustrului povestitor.

Referințe

Cine scrie pentru adulți, scrie pentru timp, cine scrie pentru copii, scrie pentru eternitate.

* * *

Dacă biet copil sărman și singur, aș fi întâlnit în cale o Zână puternică ce mi-ar fi spus: „Alege-ți drumul... Ce vrei să ajungi? Te voi sfătui și te voi că-

lăuzi!", soarta mea n-ar fi putut să fie mai fericită și nici mai cu înțelepciune rânduită. Povestea vieții mele va arăta ceea ce mi-a arătat și mie – că există o soartă pentru fiecare.

Hans Christian Andersen

Se cade să-l ascultăm pe Andersen nu ca pe un povestitor pentru copii, ci ca pe un gânditor a cărui înaltă concepție despre frumos, bine și adevăr s-a intrupat, printr-o ciudățenie a fanteziei, în poveste și basm.

Zoe Dimitrescu-Bușulenga

În concepția lui Andersen, există anumite lucruri care trebuie respectate: fapta bună, suferințele celor umili, munca modestă și sentimentele curate, armonia vieții familiale, întreaga natură cu lumea ei vegetală și animală.

Ovidiu Drimba

Andersen ne e cunoscut tuturor din poveștile copilăriei (...). Cine și-ar fi închipuit că în scriitorul fantast se ascunde un temperament de reporter, un jurnalist atent la tot ce e nou în epocă – fotografie, tren, vapor cu aburi, telegraf, electromagnetism, – care visează că Europa va putea fi văzută în doar câteva zile cu o mașină de zbor sau că Liszt, concertând în Germania, va putea fi ascultat de la Copenhaga?

Călătoria celebrului autor prin Europa, începută la 31 octombrie 1840 și încheiată la 22 iulie 1841 (nouă luni – perioadă simbolică pentru nașterea unui „nou Andersen”)...

Dorul de călătorie, nevoia de aventură, pe care orice insular danez le are în sânge, au transformat sejurul obligatoriu în Italia, la modă pe atunci, într-o călătorie mai amplă, continuată pe malurile Dunării...

Grete Tartler

Андерсен принадлежит к тем бессмертным волшебникам слова, которые раскрывают многим поколениям силу любви и добра, будят в людях такие чувства, как сострадание, умение видеть прекрасное не во внешнем положении человека а в его внутреннем мире, – то есть качества, необходимые всем людям и во все времена.

И. С. Чернявская

Titluri pentru expoziții*Viața însăși este cea mai bună poveste*

Hans Christian Andersen, regele poveștilor

În lumea basmelor lui Andersen

Scriitorul care ne învață să fim generoși

Învățătura din basmele lui Andersen e mereu actuală

(T. P.)

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- BASME / Hans Christian Andersen ; traducere: Al. Philippide, I. Cassian-Mătă-saru. – București : Editura Arthur, 2020. – 127 p. : il. color. – ISBN 978-6067-889-04-8. – Text : nemediat.
- CELE MAI frumoase povești / Hans Christian Andersen ; traducere: Rodica Chiriacescu. – Chișinău : Arc, 2021. – 124 p. : il. – (Colecția de aur). – ISBN 978-9975-004-55-8. – Text : nemediat.
- CRĂIASA zăpezii / Hans Christian Andersen ; ilustrații : Lesley Barnes. – Chișinău : Cartego, 2023. – [12] p. : il. color. – ISBN 978-9975-3599-1-7. – Text : nemediat.
- DEGEȚICA / Hans Christian Andersen. – Chișinău : Dorința, 2021. – 10 p. : des. – ISBN 978-9975-156-38-7. – Text : nemediat.
- HAINELE cele noi ale împăratului / Hans Christian Andersen. – București : Paralela 45, 2021. – 32 p. : il. color. – ISBN 978-9734-734-32-0. – Text : nemediat.
- MICA sau Degețica / Hans Christian Andersen ; desene și traducere: Lică Sainciuc. – Chișinău : Codobelc Sainciuc, 2022. – 40 p. : il. color. – ISBN 978-9975-358-22-4. – Text : nemediat.
- MICA sirenă / Hans Christian Andersen ; repovestită de Iulian Filip. – Chișinău : Prut Internațional, 2021. – 28 p. : il. color. – (Prima mea bibliotecă). – ISBN 978-9975-545-28-0. – Text : nemediat.

* * *

- ДЮЙМОВОЧКА / Hans Christian Andersen ; перевод: А. Ганзен. – Москва : Росмен, 2018. – 32 p. : il. – ISBN 978-535-308-73-0-4. – Text : nemediat.
- ОГНИВО / Hans Christian Andersen ; перевод: А. и П. Ганзен. – Москва : Малыш, 2018. – 26, [6] p. : il. – (Классика для маленьких). – ISBN 978-517-112-68-5-8. – Text : nemediat.
- СТОЙКИЙ оловянный солдатик / Hans Christian Andersen ; перевод: А. Ганзен. – Ростов-на-Дону : Проф-Пресс, 2017. – [10] p. : il. – ISBN 978-537-827-63-1-8. – Text : nemediat.

Referințe critice

- ANDERSEN, Hans Christian : [biografie]. – Text : nemediat // Enciclopedia universală Britannica. Vol. 1 / coordonator : Ilieș Câmpeanu, Cornelia Marinescu. – București : Litera, 2010. – P. 169-170. – ISBN 978-973-675-769-3.
- BALAN, Eugenia. Hans Christian Andersen – regele basmului : 210 ani de la naștere / Eugenia Balan. – Text : nemediat // „a”MIC. – 2015. – Nr. 4. – P. 3. – ISSN 1857-3770.
- BJØRNSTEN, Lars. Hans Christian Andersen information / Lars Bjørnsen. – Text : electronic // Hans Christian Andersen information Odense. – URL : https://www.hcandersen-homepage.dk/?page_id=14071 (accesat: 05.03.2024).
- BRAIS, Aura. Andersen Hans Christian / Aura Brais. – Text : nemediat // Dicționar de literatură română și universală : autori, opere, personaje : pentru elevi / Aura Brais. – București : Coresi, 2008. – P. 14-15. – ISBN 978-973-608-873-5.
- BUTNARU, Leo. Hans Christian Andersen – regele creatorilor de povești / Leo Butnaru. – Text : nemediat // Andersen, Hans Christian. Povești / Hans Christian Andersen. – Chișinău : Prut Internațional, 2007. – P. 5-9. – (Biblioteca pentru toți copiii). – ISBN 978-9975-69-884-9.
- CHIRIACESCU, Rodica. Degețica, basm de Hans Christian Andersen / Rodica Chiriacescu. – Text : nemediat // Lumea basmelor : mic dicționar / Rodica Chiriacescu, Doina Florea. – București : Prut, 2017. – P. 95-102. – ISBN 978-606-761-029-1.
- CHIRIACESCU, Rodica. Hans Christian Andersen / Rodica Chiriacescu. – Text : nemediat // Lumea basmelor : mic dicționar / Rodica Chiriacescu, Doina Florea. – București : Prut, 2017. – P. 13-14. – ISBN 978-606-761-029-1.
- DOCUMENTAR : Hans Christian Andersen, unul dintre cei mai îndrăgiți autori de cărți pentru copii / documentare: Andreea Onogea ; editor: Suzana Cristache Drăgan ; editor online: Adrian Dădărlat. – Text : electronic // Agerpres : Agenția Națională de Presă : [site]. – URL : <https://www.agerpres.ro/documentare/2020/04/02/documentar-hans-christian-andersen> (accesat: 05.03.2024).
- DRIMBA, Ovidiu. Dimensiunile „Povestirilor” lui H. Ch. Andersen / Ovidiu Drimba // Studii și eseuri de literatura universală / Ovidiu Drimba. – București : Saeculum, 2006. – P. 400-409. – ISBN 978-973-642-093-1.
- HANS Christian Andersen : „Viața fiecărui om este basm, scris de degetele lui Dumnezeu. – Text : nemediat // Ghidușii : revistă pentru copii isteți. – 2023. – Nr. 3. – P. 2. – ISSN 2587-3970-1.
- RAȚIU, Iuliu. De la Siegfried și Thyl la Winnetou, dar și la Pinocchio, Nils și Bambi : [Hans Christian Andersen] / Iuliu Rațiu. – Text : nemediat // O is-

- torie a literaturii pentru copii și adolescenți / Iuliu Rațiu. – Chișinău : Prut Internațional, 2006. – P. 237-238. – ISBN 978-9975-69-033-1.
- SARGUN, Maria. Hans Christian Andersen / Maria Sargun. – Text : nemediat // Calendar Național 2005 / Biblioteca Națională al Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2004. – P. 99-101. – ISBN 9975-9994-3-3.
- * * *
- БРАУДЕ, Л. Ю. Ханс Кристиан Андерсен : книга для учащихся / Л. Ю. Брауде. – 3-е издание. – Москва : Просвещение, 1987. – 143 р. – (Биография писателя). – Text : nemediat.
- ГРЁБЕК, Бо. Ханс Кристиан Андерсен. Жизнь. Творчество. Личность / Во Grønbech ; перевод М. С. Николаевой. – Москва : Прогресс, 1979. – 235 р. : ил. – Text : nemediat.
- АНДЕРСЕН, Ханс Кристиан. – Text : electronic // продетлит : Всероссийская энциклопедия детской литературы : [site]. – URL : https://prodetlit.ru/index.php/Андерсен_Ханс_Кристиан (accesat: 05.03.2024).
- АНДЕРСЕН Ханс Кристиан. – Text : nemediat // Писатели нашего детства. 100 имен : биографический словарь. Часть 1. – Москва : Либерия, 1998. – P. 26-31. – ISBN 5-85129-087-0.
- АРЗАМАСЦЕВА, И. Н. Литература европейского романтизма в детском чтении : Ханс Кристиан Андерсен / И. Н. Арзамасцева. – Text : nemediat // Детская литература / И. Н. Арзамасцева, С. А. Николаева. – Москва : Издательский центр „Академия” : Высшая школа, 2000. – P. 433-434. – ISBN 5-7695-0470-6 (Издательский центр „Академия”) ; ISBN 5-06-003747-9 (Высшая школа).
- ТИМОФЕЕВА, И. Н. Сказки зарубежных писателей : Ханс Кристиан Андерсен / И. Н. Тимофеева. – Text : nemediat // Что и как читать вашему ребенку от года до десяти / И. Н. Тимофеева. – Санкт-Петербург : [S. n.], 2000. – P. 307-310. – ISBN 5-8192-0098-5.
- ТУБЕЛЬСКАЯ, Г. И. Андерсен Ханс Кристиан / Г. И. Тубельская. – Text : nemediat // Зарубежные детские писатели. Сто имен : библиографический справочник. Часть I. А-М. / Г. И. Тубельская. – Москва : Школьная библиотека, 2005. – P. 16-22. – ISBN 5-902300-38-X.

17 APRILIE – 70 DE ANI

DE LA NAȘTEREA JURNALISTULUI ȘI SCRIITORULUI VAL BUTNARU (1955)

Jurnalistul, publicistul, prozatorul și dramaturgul Val (Valeriu) Butnaru s-a născut la 17 aprilie 1955 în Chișinău. A absolvit Școala medie nr. 32 din Chișinău (azi Liceul „Iulia Hasdeu”) în 1975. Și-a continuat

studiile la Facultatea de Ziaristică a Universității de Stat din Moldova (1975-1980). În 1987 a urmat cursurile superioare de regie de pe lângă Institutul de Artă Cinematografică din Moscova, în clasa lui Emil Loteanu. Ulterior a făcut stagii în domeniul jurnalismului la Radio Europa Liberă (München, 1993) și la redacția ziarului „Orlando sentinel” (Orlando, SUA, 1994).

Activitatea profesională a început-o în penultimul an de studenție, în calitate de reporter la ziarul „Tinerimea Moldovei”, unde semna Valeriu Butnaru (1979-1983). Concomitent, a colaborat cu mai multe publicații periodice: „Învățământul public”, „Literatura și Arta”, „Orizontul”. În această perioadă s-a manifestat plenar în mișcarea de renaștere și eliberare națională a basarabenilor.

Ulterior a activat în calitate de redactor-șef adjunct la organul de presă al Parlamentului Republicii Moldova, „Sfatul Țării” (1991-1992). Între 1992 și 1994, a fost director artistic al Teatrului „Eugene Ionesco” din Chișinău. În paralel, activează în calitate de corespondent pentru Basarabia la Radio Europa Liberă, redacția emisiunilor în limba română (1992-1996). În 1995 a fondat Grupul de presă „Flux” al cărui director a devenit. Ca rezultat, a apărut o prestigioasă agenție independentă de știri „AP FLUX”, iar publicul cititor beneficiază de unul dintre cele mai credibile și mai captivante ziare de limba română, „Flux”. În 1999 a fondat o nouă publicație, „Jurnal de Chișinău”. În calitate de redactor-șef, a adunat în jurul „Jurnalului...” o echipă de gazetari de înaltă calificare și numeroși colaboratori dintre personalitățile vieții politice și culturale basarabene. În anul 2007 a fondat un teatru nou, „Teatrul fără nume”. Au urmat și alte proiecte de amploare, printre care portalul informațional *jurnal.md* și postul de televiziune „Jurnal TV” cu emisiunile de autor *Cabinetul din umbră*, *Unirea inteligentă*, *O altă Basarabie* și emisiunea de cultură *Vânturile, valurile*.

S-a impus ca dramaturg original, semnând piese care au fost montate pe scenele mai multor teatre, atât din Republica Moldova, cât și din România („Lucefărul”, „Eugene Ionesco”, Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți, Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Botoșani ș. a.).

Piesa de debut, *Procedeu de ju-jitsu* (1986), a fost urmată de alte piese: *Ne place să jucăm teatru* (1987), *La Veneția e cu totul altfel* (1988), *Țin minte că va ninge și vom fi fericiți* (1993), *Mâine sau poate poimâine* (1994),

Cum *Ecleziastul discuta cu Proverbele* (1998), *Șase autori în căutarea unui personaj* (2001), *Apusul de soare se amână* (scrisă într-o primă variantă în 1982, revăzută și publicată în 2003), *Avant de mourir* (2008) ș.a. Este autorul a două dramatizări după scrieri în proză de autori străini din literatura contemporană: *Halta viscolelor* (1986, după romanul lui Cinghiz Aitmatov) și *Fratele nostru, Iuda* (după scriitorul rus Leonid Andreev).

În 2010 a publicat primul roman, *Cartea nomazilor din B*, urmat de alte scieri în proză: *Saxofonul cu frunze roșii* (1998), *Iosif și amanta sa* (2016), *Negru și roșu* (2016), *Misterioasa dispariție a lui Teo Neamțu* (2017), *Ultimul profet adevărat* (2018), *Trilogia basarabeană* (2018), dilogia *Manuscrisul lui Zograf – soția lui Faust, desperado.com* (2020), *Hipnotic* (2021), *Patimile după Iov* (2022), *Spinoza. Capricii* (2023), *Călăuza tibetană* (2024).

Este membru al numeroase uniuni de creație și profesionale, precum: Uniunea Jurnaliștilor din Moldova (din 1987, vicepreședinte în perioada 1999-2003), Uniunea Teatrală din Moldova (1992), Uniunea Scriitorilor din Moldova (1993) și Uniunea Scriitorilor din România (2003), Clubul Național de Presă, Centrul Independent de Jurnalism.

Scrierile dramatice, spectacolele sale au fost puse în scenă și menționate cu numeroase premii și diplome de laureat, beneficiind de cronici, recenzii și prezentări în presa culturală, la radio și TV, la Chișinău, Bălți, Iași, București și în alte orașe din România.

I s-a acordat Premiul Ministerului Culturii al Republicii Moldova pentru „Cea mai bună piesă a anului” (1989, pentru *La Veneția e cu totul altfel*; 1999, pentru *Cum Ecleziastul discuta cu Proverbele*), Premiul „Ion Luca Caragiale” al Academiei Române pentru piesa *Iosif și amanta sa* (1993), Premiul revistei „Convorbiri literare” din Iași „pentru reușita deschiderii europene a teatrului la est de Prut” (2004), Premiile Uniunii Scriitorilor din Moldova pe anii 2003, 2011, 2017 (premiul special pentru *Misterioasa dispariție a lui Teo Neamțu*), 2018 (Premiul Opera Omnia), 2020 (pentru *Manuscrisul lui Zograf*), 2021 (pentru *Hipnotic*), 2022 (pentru *Patimile după Iov*), 2024 (Premiul Filialei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România pentru volumul *Spinoza. Capricii*). Este laureat al Premiului Național pentru Literatură al Republicii Moldova (2019).

A fost apreciat în mai multe rânduri și în calitate de publicist, fiind desemnat câștigător al Topului „10 ziariști ai anului” (1995, 1996, 1997),

organizat de Clubul de Presă din Chișinău. În 1998 a fost recunoscut ca managerul care a înregistrat cele mai mari succese în domeniul presei, iar în 2001 i s-a acordat Diploma de merit a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova și Diploma Clubului Național de Presă „Pentru devotament în serviciul opiniei publice”.

A fost decorat cu Ordinul Național al României „Pentru merit” în grad de Comandor (2000) și Ordinul Republicii (2009).

Referințe

Sunt un dramaturg de modă veche. Pentru mine mai rămâne valabilă observația lui Erick Bentley, aceea că o piesă de teatru este un roman condensat în 60 de pagini. Cred în Aristotel, în „Ars Poetica” și în Catharsis. Cred că oamenii citesc un roman, privesc un film sau un spectacol fiindcă au nevoie de un fluviu de emoții, cum spunea același Bentley. Cred, de asemenea, în Ibsen și în Cehov, părinții metodei „biografice de construire a caracterelor”.

Val Butnaru

Val Butnaru este un dramaturg înzestrat cu har, un talent nativ, de o mare finețe și pătrundere psihologică, [...] conectat la marile modele europene și universale, depășind cadrul îngust al provincialismului care a ținut atâtea decenii în ghearele lui scrisul nostru, inclusiv dramaturgia.

Val Butnaru este un maestru al unor structuri dramatice, care simte scena până în cele mai subtile și ascunse coturi ale ei, având o viziune de ansamblu și clară a ceea ce își propune să realizeze cu respectivele mijloace. Are o mână sigură, un stil alert, plin de surprize, suspansuri, paradoxuri, poezie și profunzime de gândire.

Piesele, care cuprind două decenii de muncă a autorului, trasează o evoluție ascendentă remarcabilă din toate punctele de vedere: și ca tematică, și ca problematică, și ca măiestrie și realizare artistică.

Vladimir Beșleagă

Val Butnaru completează firavul șir al artiștilor contemporani care-și asumă datele estetice ale teatrului prezentului. Dramaturgia sa îmbină elemente ale imaginației poetice cu parabola filosofică, în care abundă simboluri cu semnificații multiple pentru modul de a fi și simți al cititorului și spectatorului contemporan.

* * *

În aceste vremi când, în cea mai mare parte a literaturii, violența, sexualitatea și cruditatea limbajului agresează cititorul, trimițându-l spre realitatea străzii și periferiei vieții cotidiene, recursul la veșnica dezbatere a rostului iubirii și al artei în lume – teme mereu inepuizabile – este încă o dovadă a valențelor estetice ale dramaturgiei lui Val Butnaru. Dialogurile despre iubire, suferință, trădare și moarte te mișcă pentru că autorul știe să „citească gândurile”, să ordoneze structurile amorfe din mintea cititorului, iar romantismul și pasiunea emoționează.

* * *

Teatrul lui Val Butnaru creează impresia că se află în permanentă căutare a unei formule dramatice și a unui limbaj care să-i permită reliefarea stării de criză a ființei și a literaturii contemporane.

Viorica Zaharia

Dacă Val Butnaru a folosit vreo rețetă atunci când și-a scris piesele, acestea sunt punctele pe care le-a urmat cu strictețe, „valul” de dramaturgie cu care ne-a uimit și delectat, sfidând renumita expresie eminesciană: „ce e val ca valul trece...” Or, de la *Apusul de soare se amână* și până la *Avant de mourir*, textele dramaturgului, inclusiv *Iosif și amanta sa* și *Saxofonul cu frunze roșii*, fac parte din lista multiplelor piese butnariene cu tematică, tehnici și formule dramatice diverse. Tabloul evoluției autorului dramatic Val Butnaru pe parcursul a peste douăzeci de ani a constituit o schiță, ce s-a completat și perfecționat, împlinindu-se în ascensiune și atingându-și în prezent, cum și-a dorit autorul, „faza de creativitate maximă”. Or, Val Butnaru, ca și N. Sarraute, „nu a căutat niciodată motivul pentru care scrie”, ci doar a trăit și trăiește cu literatura.

Dorina Khalil-Butucio

Titluri pentru expoziții

Val Butnaru: spectacolul vieții și al textului

Val Butnaru și teatrul prezentului

Val Butnaru, dramaturg basarabean postmodern

Jurnalistul și scriitorul înzestrat cu har, Val Butnaru

(E. B.)

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- APUSUL de soare se amână : [teatru] / Val Butnaru ; copertă: Vitalie Coroban.
– Chișinău : Cartier, 2003. – 112 p. – (Colecția Rotonda, seria „Linia întâi”).
– ISBN 9975-79-218-9. – Text : nemediat.
- HIPNOTIC / Val Butnaru ; concepție grafică: Mihai Bacinschi. – Chișinău : Arc,
2021. – 272 p. – ISBN 978-9975-0-0464-0. – Text : nemediat.
- MANUSCRISUL lui Zograf : desperado.com / Val Butnaru ; coperta: Sergiu
Stanciu. – Chișinău : Prut Internațional, 2020. – 220 p. – ISBN 978-9975-
54-434-4.
- NEGRU și Roșu : 1930-2056 / Val Butnaru ; copertă: Vlad Panfilov. – Chișinău :
Litera, 2016. – 280 p. – ISBN 978-9975-74-879-7. – Text : nemediat.
- PATIMILE după Iov / Val Butnaru ; copertă: Mihai Bacinschi. – Chișinău : Arc,
2022. – 327 p. – ISBN 978-9975-0-0594-4. – Text : nemediat.
- SPINOZA. Capricii / Val Butnaru. – Chișinău : Arc, 2023. – 277 p. : il. – ISBN
978-9975-0-0692-7. – Text : nemediat.
- TRILOGIA basarabeană : roman în trei cărți / Val Butnaru ; coperta: Vitalie
Coroban. – Chișinău : Cartier, 2018. – 556 p. – (Cartier popular / colecție
coordonată de Gheorghe Erizanu, ISBN 978-9975-79-891-4). – ISBN 978-
9975-86-265-3. – Text : nemediat.
- ULTIMUL profet adevărat / Val Butnaru ; copertă: Sergiu Stanciu. – Chișinău :
Prut Internațional, 2018. – 156 p. – ISBN 978-9975-54-370-5. – Text : nemi-
diat.

Referințe critice

- BILEȚCHI, Nicolae. Butnaru Val[eriu] / Nicolae Bilețchi. – Text : nemediat //
Dicționarul general al literaturii române. Vol. 1 / Academia Română. – Bucu-
rești : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 719. – ISBN 973-637-071-2.
- CIOBANU, Maria. Val Butnaru / Maria Ciobanu. – Text : nemediat // Calendar
Național 2020 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : [S.
n.], 2019. – P. 159-161. – ISSN 1857-1549.
- OLĂRESCU, Angela. Val Butnaru : romanul „Patimile după Iov” / Angela Olă-
rescu // Univers Pedagogic. – 2023. – 27 aprilie. – P. 8. – ISSN 1857-3282.
- ȘLEAHTIȚCHI, Maria. Val Butnaru / Maria Șleahțiți. – Text : nemediat //
Butnaru, Val. Trilogia basarabeană : roman în trei cărți / Val Butnaru. – Chi-
șinău : Cartier, 2018. – P. 2. – (Cartier popular / colecție coordonată de Ghe-
orghe Erizanu, ISBN 978-9975-79-891-4). – ISBN 978-9975-86-265-3.
- ȚARĂLUNGĂ, Ecaterina. Butnaru Val / Ecaterina Țărălungă. – Text : nemediat
// Enciclopedia identității românești : personalități / Ecaterina Țărălungă. –
București : Litera Internațional, 2011. – P. 136. – ISBN 978-606-600-246-2.

ȚOPA, Efimia. Butnaru Val / Efimia Țopa. – Text : nemediat // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010 / Muzeul Literaturii Române „Mihail Kogălniceanu”. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 89-91. – ISBN 978-9975-69-563-3.

ZAHARIA, Viorica. Dramaturgia lui Val Butnaru între lirism și teatru angajat social / Viorica Zaharia. – Text : electronic // IBN – Instrumentul Bibliometric Național [site]. - https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/139313 (accesat: 05.03.2024).

ZAHARIA, Viorica. Val Butnaru și lirismul unui teatru al prezentului / Viorica Zaharia. – Text : electronic // IBN – Instrumentul Bibliometric Național [site]. - https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/101-106_31.pdf (accesat: 05.03.2024).

22 APRILIE – 100 DE ANI

DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI ALEXANDRU GROMOV

(1925-2011)

Alexandru Gromov este unul dintre reprezentanții de seamă ai primei generații postbelice de scriitori basarabeni. A cultivat cu precădere genul literaturii de frontieră și de anticipație, fiind recunoscut drept promotor al genului science-fiction în literatura noastră. S-a afirmat de asemenea ca unul dintre cei mai valoroși traducători, un eseist rafinat și publicist prodigios, cronicar avizat al vieții teatrale și cinematografice, un fidel promotor al corectitudinii cuvântului scris și rostit.

S-a născut la 22 aprilie 1925 în sudul Basarabiei, în orașul Ismail (actualmente în Ucraina), într-o familie de funcționari. A avut o copilărie bogată în impresii, însă marcată de unele lipsuri materiale. Rămas orfan de ambii părinți, a fost crescut de surorile mamei sale. Și-a făcut studiile primare la Brăila și București, după care a urmat Liceul „Sf. Andrei” din București, unde l-a avut ca profesor pe distinsul critic literar Șerban Cioculescu. În 1953 a absolvit Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău.

Și-a început activitatea de muncă în calitate de lăcătuș și strungar, în timpul războiului a muncit la o uzină metalurgică din Ural. După război s-a angajat la ziarul local din Durlăști (1947-1956). Din 1956, a activat ca redactor de literatură artistică pentru copiii la editurile „Școala sovietică”,

Editura de Stat a Moldovei, „Cartea moldovenească”, ulterior a fost secretar de redacție și redactor stilizator la revista „Moldova” (1966-1996), redactor-șef la revista Uniunii Cineaștilor din Moldova „Lanternă magică” (din 1989), redactor-șef la revista inventatorilor și cercetătorilor „Intellectus” (1994-1997), redactor-șef adjunct la ziarul „Patria tânără”. A mai colaborat la publicațiile „Literatura și arta”, „Limba Română”, „Noi”, „Columna”, „Capitala” etc.

A promovat corectitudinea limbii și terminologiei, susținând cicluri de emisiuni radio și TV, intitulate „Inventica” și „În lumea cuvintelor”. În 2004 a inițiat rubrica de cultivare a limbii „A sufletului floare” în paginile săptămânalului „Capitala”.

Este autor de scrieri științifico-fantastice și publicistice pentru adolescenți. A debutat editorial în 1957 cu povestirea de anticipație *Taina Luceafărului*, scrisă în colaborare cu viitorul academician Tadeuș Malinovschi (partea a II-a a fost editată în 1960). Mai semnează cărțile *Aveniturile lui Șurubaș cel poznaș* (1959), *Lăstarii răzbat primăvara* (1959), *O vacanță în cosmos* (1962), *Cheița fermecată* (1962), *În oșpeție la vrăjitori* (1963), *Noi trei și Atotvăzătorul* (1967), *Călătorii în necunoscut* (1968), *Comoara cu brâu de argint* (1970), *Itinerare* (1971), *Prietenii lui meșter Micron* (1972), *Secolul vitezei* (1976), *Continental enigmelor* (1980), *Alba culoare a înțelepciunii* (1983), *Culorile începutului* (1985) și alte scrieri încadrate cu preponderență în genul literaturii de anticipație. În contextul lipsei de tradiții în domeniul SF-lui în Republica Moldova, scriitorul Alexandru Gromov a făcut un lucru de pionierat în acest domeniu. Mai mult ca atât, a susținut tinerii autori în încercările lor literare. La revista „Moldova” a înființat clubul „Solaris”, în cadrul căruia au făcut școala literaturii de anticipație mai mulți autori tineri (Ioan Mânăscuță, Alexandru Roșu, Leonida Lari ș.a.).

În ultimii ani de viață a publicat în presa periodică cicluri de proză (*Anul bezmetic*, *Monologuri libertine*, *De ale lui Jbanțu*, *Tranzitologie*, *Rețete adhoc*), în care abordează, într-o formulă literară rafinată, teme de stringentă actualitate.

Cunoscând mai multe limbi romanice, Alexandru Gromov a tălmăcit din literatura universală, în special literatură științifico-fantastică și proză realistă, repertoriul titlurilor traduse fiind destul de bogat și variat:

Emilia Galotti de G.E. Lessing, *Băiețelul din cutia de chibrituri* de Erich Kästner, *Întâlniri neprevăzute* de frații Strugațki, „*R*” înseamnă „*rachetă*” de Ray Bradbury, *Războiul lumilor* de Herbert Wells, *Taina șarpelui cu pene* de Pierre Gamarra, *Doamna Bovary* de Gustave Flaubert, *Ciociana* de Alberto Moravia, *Epopoea lui Magelan* de Stefan Zweig etc. Înscriindu-se în pleiada valoroasă a vechii generații de traducători, din care mai fac parte Alexandru Cosmescu, Igor Crețu ș.a., Alexandru Gromov s-a străduit mereu „să fie aproape de stilul originalului, prin intermediul unei atitudini consecvente față de produsul artistic ce avea a-l transpune dintr-o limbă în alta” (Andrei Langa).

Este scenaristul unei serii de pelicule documentare create la studioul „Moldova-Film”: *Visul devine realitate* (1960), *Fluieraș* (1961), *Dosarul personal* (1976), *Specialist-organizator* (1979), *Timpul pâinii* (1979), *Și iarăși e dimineață* (1983), *Cu voia stăpânului* (1989). A lucrat și asupra traducerilor pentru dublarea filmelor, precum și la alcătuirea web-enciclopediei despre filmul moldovenesc.

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1965) și al Uniunii Cineaștilor din Moldova (1995).

În 1995 i s-a conferit titlul onorific „Maestru al Literaturii”, iar în 1996 – Medalia „Mihai Eminescu”. Este laureat al Premiului de Excelență al Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru anul 2001.

S-a stins din viață, răpus de o boală necruțătoare, la 12 iulie 2011, la Chișinău. A fost înmormântat la Cimitirul Central.

Referințe

Fiindcă tot așa precum pomul e bogat prin mugurii pe care-i va scoate la primăvară, marele preț al înțelepciunii e cel de a vedea înainte.

* * *

Anticipația pentru mine era un refugiu de rigidul realism socialist și de cenzura limbajului. Am putut să-mi dau frâu liber imaginației și să scriu la un nivel artistic apreciabil.

Alexandru Gromov

Alexandru Gromov este un scriitor de frontieră, care îmbină ingenios realul și visul (...), este cronicarul, poetul și filosoful științei care stă la hotarul dintre cronica științifică și proiectările imaginarului. (...) Ale-

xandru Gromov a fost constant un paznic de far la limba română din Basarabia, cultivând un scris inteligent, elegant și plin de savoare.

Mihai Cimpoi

Despre Alexandru Gromov s-a afirmat că ar fi unul dintre puținii, dacă nu chiar unicul reprezentant SF cu „acte în regulă” al literaturii dintre Prut și Nistru, care a făcut și muncă de pionierat, promovând specificul genului în rândul scriitorilor tineri. Cu regret, trebuie să constatăm că aceștia nu s-au constituit într-un grup unitar pentru a impune SF-ul în literatura română din Basarabia, dând preferință altor genuri de scriere... Literatura de anticipație le-a fost o experiență utilă, însă efemeră în definitiv, fiindcă nici unul dintre ei nu s-a ridicat la nivelul mentorului lor.

(...) Traducerile pe care le făcea cu dragoste și mare talent erau o artă a refugiului, a autoexilării impuse de regim, pentru a se afla mereu în zona spiritelor mari. Scriitorii din care a tradus nu i-a ales la întâmplare, Flaubert, Moravia sau Bradbury fiind nume de primă mărime în literatura universală.

Andrei Langa

(...) Gromov mi se pare coborât dintr-un timp al vechilor cărturari care, în afară de opera propriu-zisă, își clădesc cunoștințele și harul în învățaței, în discipoli. Este condiția dăruitului care nu poate să nu dăruiască, să nu se împărtășească.

(...) Esențială mi se pare această dorință sau necesitate a lui de a se dărui, altfel zis, necesitatea de a munci, de a se exterioriza, indiferent de genul abordat, întotdeauna elegant, sobru, scripitor.

Ioan Mânăscurtă

Penița e unealta profesiei și vocației sale. (...) Limba pe care o stăpânește de la cota înțelepciunii sale și cultura enciclopedică (...) sunt „armele secrete” pe care le mănuieste cu măiestrie și migală de giuvaiergiu. Om de carte serioasă, cu lecturi ample, incredibile, profunde și diverse, e în tot ce face și scrie un neîntrecut profesionist. „Are condei”, spirit și talent nemăsurat.

Pavel Proca

Alexandru Gromov este omul care cel mai mult a contribuit la procesul de științificare a societății basarabene postbelice ... Scriitorul, vorba lui Eminescu, a adus cunoașterea la cunoștință: a propagat terminologia științifică, a făcut lumii cunoscuți pe mulți dintre oamenii de știință, contribuind prin aceasta la sporirea și aprecierea după merit a potențialului nostru intelectual, crezul domniei sale fiind: Marea avuție a societății umane o constituie nu numai și nu atât rezervele de bunuri, ci rezervele de energie creatoare. El a pus pe picioare literatura de anticipație; a trezit copiilor interesul către știință, și încă într-un mod foarte atrăgător.

Zilele acestea am revenit la lectura cărților scriitorului Al. Gromov, le-am citit cu alți ochi. Am descoperit în ele bijuterii de o rară frumusețe, am constatat iarăși că este un eseist rafinat cu o viziune poetică aparte asupra lumii.

Ion Holban

Titluri pentru expoziții

„Fantasticul” scriitor SF – Alexandru Gromov

Călătorii în necunoscut cu Alexandru Gromov

Visătorul de pe Continentul enigmelor

Alexandru Gromov, cultivator al limbii române

Destinul împlinit al omului de creație Alexandru Gromov

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

CAPTIVII din nebuloasa înstrăinării / Alexandru Gromov. – Text : nemediat // Noi. – 1993. – Nr. 7. – P. 6, 23. – ISSN 1857- 0798.

DUBLA criză energetică : reportaj spațial / Alexandru Gromov. – Text : nemediat // Noi. – 1990. – Nr. 11. – P. 4-6 ; Nr. 12. – P. 8-10. – ISSN 1857-0798.

LĂCAȘUL : [fragment din povestirea fantastică „Naufragiu pe Teogra”] / Alexandru Gromov. – Text : nemediat // Moldova. – 2011. – Nr. 7-8. – P. 84-85. – ISSN 0132-6635.

PÂRDALNICUL talaghir / Alexandru Gromov. – Text : nemediat // Limba Română. – 2002. – Nr. 7-9. – P. 12-14. – ISSN 0235-9111.

ПО СЛЕДУ Аргуса : повесть о волшебнике с Малой Медведицы / Александру Громов ; перевод: А. Я. Громов. – Chişinău : Literatura artistică, 1986. – 155 p. – Text : nemediat.

Referințe critice

ALEXANDRU Gromov : Biobibliografie / alcătuitor: Margareta Cebotari ; ediție îngrijită de Lidia Kulikovski. – Chişinău : Museum, 2005. – 120 p. – ISBN 9978-948-30-8. – Text : nemediat.

* * *

CIOBANU, Maria. Alexandru Gromov / Maria Ciobanu. – Text : nemediat // Calendar Național 2015 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chişinău : [S. n.], 2015. – P. 170-171. – ISSN 1857-1549.

CIOCANU, Anatol. Gromov Alexandru / Anatol Ciocanu. – Text : nemediat // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010 / coordonator: Valeriu Nazar. – Chişinău : Prut Internațional, 2010. – P. 272-274. – ISBN 978-9975-69-563-3.

ALEXANDRU Gromov. – Text : nemediat // Calendar Național 2005 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; responsabil de ediție: Alexei Rău. – Chişinău : [S. n.], 2004. – P. 111-112. – ISBN 9975-9994-3-3.

GROMOV Alexandru. – Text : nemediat // International WHO'S WHO in Translation & Terminology = Traduction : Repertoire biografique International Union Latine. – Paris, 1995.

GROMOV Alexandru. – Text : nemediat // Mass-media din Republica Moldova : WHO'S WHO : Ghid, 2003. – Chişinău : [S. n.], 2003. – P. 64.

ALEXANDRU Gromov. – Text : nemediat // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților : Dicționar biobibliografic / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; alcătuitori: Elena Cugut, Maria Harea. – Ed. a 2-a, rev. și adăugită. – Chişinău : Prut Internațional, 2004. – P. 195-199. – ISBN 9975-69-646-5.

LANGA, Andrei. Alexandru Gromov, „fantasticul” scriitor SF / Andrei Langa. – Text : nemediat // Gazeta de Chişinău. – 2022. – 1 iul. – P. 13. – ISSN 2587-3784. – E-ISSN 2587-3915.

PROCA, Pavel. „Apostroful” înțelepciunii / Pavel Proca. – Text : nemediat // Portrete cu jobenu-n jos / Pavel Proca. – Chişinău : Asociația de Cooperare Internațională Proxima, 2004. – P. 54-56. – ISBN 9975-9665-1-9.

RÂBAKOV, Ghenadie. La traduction litteraire et la circulation des œuvres en République de Moldavie : Al. Gromov / Ghenadie Râbakov. – Text : nemediat // Analele Universității Dunărea de Jos din Galați : Fascicula XXV ; Lexic comun / Lexis specializat. – Galați, 2011. – Nr. 2. – P. 332. – Lb. fr.

ROGAC, Raia. La dispariția unui suflet generos : [în memoriam Alexandru Gromov] / Raia Rogac. – Text : nemediat // BiblioPolis. – 2011. – Nr. 3. – P. 162-163. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

SCRIITORUL care le făcea pe toate cu respect : [în memoriam Alexandru Gromov]. – Text : nemediat // Săptămâna. – 2011. – 15 iul. – P. 14. – ISSN 1857-2332.

ȘLEAHTIȚCHI, Maria. Alexandru Gromov, 95 / Maria Șleahțițchi. – Text : nemediat // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 1 mai. – P. 10. – ISSN 2587-3784.

ȚURCANU, Lucia. Alexandru Gromov și SF-ul / Lucia Țurcanu. – Text : nemediat // Moldova. – 2019. – Mar./Apr. – P. 38-43. – ISSN 1857-3487.

**22 APRILIE – 75 DE ANI
DE LA NAȘTEREA PICTORULUI ION MORARU
(1950)**

Pictorul, graficianul, ilustratorul de carte, maestrul acuarelei Ion Moraru s-a născut la 22 aprilie 1950 în comuna Dângeni, raionul Ocnița. A absolvit Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” din Chișinău, în 1997, și Institutul Poligrafic din Moscova, Rusia, în 1985.

În 2001, pictorul și familia sa devin rezidenți permanenți ai SUA, categoria „Personalitate cu talent de excepție”, cu reședință în New York.

Calea peste ocean a fost precedată de afirmarea sa în Republica Moldova și România drept unul dintre exponenții emblematici ai culturii basarabene contemporane. După cum avea să constate Negoită Lăptoiu în Enciclopedia artiștilor români contemporani (București, 1996), „...Împrejurări fericite l-au fixat pe Ion Moraru, în ultimii ani, într-un stimulat și fertil contact cu realitățile geografice și spirituale ale ansamblului românesc. Peregrinări și popasuri pe la vetre mănăstirești, dialoguri și expoziții personale în importante centre de cultură din România, alături de participări la prestigioase tabere de creație, precum cele de la Calica-Tulcea, în contact cu mirifica lume a Deltei Dunărene sau de la Călușeni, în inima podișului transilvan, l-au familiarizat cu un climat în a cărui albie s-a inserat armonic și profund, cu argumentele unor modalități stilistice întemeiate pe sinceritate, prospețime și forță emotivă...”

Sursa de inspirație a pictorului Ion Moraru sunt natura, amintirile din copilărie, oamenii din preajmă, propria experiență a vieții. Impresiile lui sunt ca o paletă cu nuanțe dintre cele mai delicate, alimentate din călătoriile prin țările și localitățile noi pe care le traversează, renumitele muzee în care neapărat poposește, întâlnirile cu colegii de breaslă.

Fiind familiarizat cu mai multe ambianțe artistice, dar mai ales cu cele „moldo-americane”, artistul a declarat în repetate rânduri că aceste două spații culturale – SUA și Republica Moldova – sunt deosebit de benefice creației sale. A revenit de fiecare dată acasă pentru a-și potoli setea de tradițiile strămoșești, dorul de meleagul natal și de vechii prieteni. Pe continentul american, a surprins splendorile naturii, imaginea oamenilor și a urbelor moderne din aceeași perspectivă a deschiderii sufletești adusă de acasă. „Merg pe starea sufletului meu” este afirmația ce-l caracterizează deplin. În consecință, se bucură că expozițiile și evenimentele pe care le-a organizat contribuie la promovarea imaginii Republicii Moldova.

Interesul artistului pentru tehnicile picturii și graficii s-au manifestat din plin în acuarelele și uleiurile realizate pe parcursul a patru decenii, în portrete, peisaje și naturi statice, în ilustrația de carte.

O sensibilitate coloristică aparte denotă acuarelele din ciclurile consacrate: *Cetatea Soroca*, *Peisaj liric moldovenesc*, *Cu drag de Moldova*, *Colinele Basarabiei*, *Măști tradiționale*, *Ornament abstract* sau ale peisajelor incandescente din Florida și Miami. Aceste lucrări, create într-o manieră spontană și consistentă, demonstrează virtuozitatea tehnicii și a manierei stilistice singulare constituite de-a lungul timpului. Surprinzătoare este cromatica invadată de galben, roșu, verde și maro care persistă în *Miracolul luminii*, *Rapsodie*, *Dor de Basarabia* sau în jocul de nuanțe mai reci, cu gri și albastru, din lucrările intitulate *Primăvară*, *Motiv Etern*, *Impresii din Delta Dunării* și multe altele.

Ilustrațiile de carte, realizate de pictor pentru circa 50 de cărți, reprezintă o pagină aparte în activitatea sa. Ilustrațiile la cărțile lui Alexandru Donici, Petre Ispirescu, Iulia Hasdeu, la *Domnia Arnăutului* de Alexandru Hâjdeu, *Tatăl lui Guguță când era mic* de Spiridon Vangheli, *Bunicii mei* de Gheorghe Vodă, *Mugurașii mugurei* de Tudor Palladi ș.a., de rând cu nudurile, chipurile de țărani, elegantele lucrări în acvaforte, contribuie decisiv la înțelegerea plenară a valorii sale artistice. Multe dintre ilustrațiile sale originale au fost achiziționate pentru colecții muzeale, precum cele la *Fabule* de Alexandru Donici – pentru Muzeul de Literatură din Chișinău, *Prințesa fluture* de Iulia Hasdeu – pentru Mu-

zeul memorial din Câmpina, *Iarna pe uliță* de George Coșbuc – pentru Muzeul memorial din satul poetului, județul Bistrița-Năsăud.

Calea de creație parcursă de pictor dovedește calitățile unui excelent grafician, cu un limbaj plastic individual și sigur, abordând, cu egală dezvoltură și talent, toate tehnicile graficii, cultivând atât caricatura, cât și stampa, cu un desen viguros și expresiv. Aflat în plină maturitate artistică, trăind într-un mediu familial și familiar artistic (soția, Tamara, este regizor de teatru și doctor în estetică, iar fiul, Adrian, este și el un pictor afirmat), Ion Moraru își realizează visul creatorului, indiferent în ce regiune geografică s-ar afla.

Cu opere în colecții publice și private din Republica Moldova, România, Turcia, Bulgaria, Ungaria, SUA, Belgia, China, Franța, Germania și Israel, participând anual, din 1976, la expozițiile republicane de la Chișinău și, din 1987, la cele internaționale (Moscova, Leipzig etc.), având din 1990 expoziții și în România (Iași, București, Câmpina, Piatra Neamț), acuarelistul Ion Moraru este astăzi un nume reprezentativ al artelor contemporane românești.

Creația lui Ion Moraru s-a bucurat de-a lungul anilor de o analiză pertinentă din partea experților în materie de arte plastice de pe ambele maluri ale Prutului: Negoită Lăptoiu și Ionuț Anghelescu (Cluj-Napoca), Valentin Ciucă și Radu Negru (Iași), Ion Carp-Fluierici (Suceava), Lucian Strochi (Piatra Neamț), Lucia Purice, Tudor Zbârnea, Vasile Malanețchi (Chișinău) fiind doar câteva nume care i-au prezentat operele în cadrul expozițiilor personale, punându-i în evidență valențele.

Maestru în Arte, membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova, al Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici UNESCO (Paris), al Asociației Acuareliștilor din New York, deținător al Medaliei de argint pentru inovație în tehnica acuarelei, precum și al Diplomei de Onoare, oferite de Academia de Arte din Bruxelles, sunt doar unele dintre mențiunile cu care a fost remarcat pictorul.

Referințe

Pentru mine pictura înseamnă însăși existența, iar mesajul acuarelelor mele este de a dărui optimism, lumină, dragoste de viață și speranță.

* * *

Deși e imposibil să atingi perfecțiunea în creație, fericit este artistul care vrea să se întâmple aceasta. Eu mi-aș dori să mă servească ochii și mâinile în continuare, ca să lucrez cu dragoste față de arta plastică. Plăcerea de a fi mereu în activitate îmi dă energie și speranță, iar asta înseamnă fericire. Deseori, aștept diminețile cu nerăbdare ca să merg în atelierul de creație, unde să-mi materializez imaginația. Asta e fericirea mea...

Ion Moraru

Un model de artist pentru tânăra generație de pictori, el străduindu-se să ridice orice studiu la nivel de tablou. Și-a spus cuvântul în pictură și în Statele Unite ale Americii, la un înalt nivel profesionist.

Eleonora Romanescu

Ion Moraru pictează așa cum este: generos, solar, liric, încrezător în valorile umane, având, pe de o parte, capacitatea de înnoire a viziunii și stilului, pe de altă parte – menținerea unui nivel de constanță și continuitate în expresie și interpretare. Acuarelele lui Ion Moraru poartă în ele, în fibra lor profundă, chemări tainice, ireversibile. Expresia lui e atât de românească, încât creațiile sale pot fi fără nici o dificultate incluse în patrimoniul românesc de simțire și împlinire.

Valentin Ciucă

Artistul Ion Moraru se supune naturii, convențiile sunt în general respectate, deși, în fiecare tablou, un nor, o rază, o ploaie, o iluminare modifică această relație directă, filtrând-o, potențând-o, scoțând-o din clișee previzibile. El evocă toate cele patru anotimpuri, noaptea și ziua, dimineața și seara, personajele (puține), casele, turlele sunt anistorice, adică eterne. Iluzia localizării e perfectă: se pot recunoaște anume spații moldave, de pe Valea Bistriței sau a Tarcăului, obcini și păduri bucovinene, meleaguri basarabene. În realitate, pictorul lucrează cu câteva elemente doar, dar esențiale și eterne: casa, copacul, cerul, apa, dealul, luna, biserica. Sunt (poate) șapte la număr, fiecare element având rolul unei note muzicale, iar „șapte” nu trebuie uitat, e cifra inițierii. Suntem invitați, așadar, la o inițiere, la o intrare în decor ... pictorul „oficiind” în tăcere, calm și expresiv.

Lucian Strochi

Titluri pentru expoziții

Ion Moraru și cromaticile sale din Moldova și SUA

Pictor al unor valoroase motive și spații cromatice semnificative –

Ion Moraru

Ion Moraru – pictor al culorilor de apă

Revelațiile artistice ale pictorului Ion Moraru

Acuarela și pictura lui Ion Moraru

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

ION Moraru : Acuarele : Catalog / autor: Tamara Moraru. – Imagine (fixă, bidimensională) : nemediată – Chișinău : Tipar Color, 1995. – 18 p. – Text paral. rom.-engl.

* * *

CIOBANU, Maria S. Ion Moraru / Maria S. Ciobanu. – Text : nemediat // Calendar Național 2015 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : Imprimeria BNRM, 2015. – P. 172. – ISSN 1857-1549.

ION MORARU. – Text : nemediat // Timpul. – 2018. – 27 apr. – P. 4. – ISSN 1857-2472.

MUNTEANU, Angela. Ion Moraru / Angela Munteanu. – Text : nemediat // Estetica peisajului în Artele Plastice din Moldova / Angela Munteanu. – Chișinău : Lexon-Prim, 2021. – P. 296-297. – ISBN 978-9975-909-81-5.

PROIECTUL național „Arhiva de voci” : interviuri cu personalități din domeniul culturii : În volume. Volumul 34 : Tamara și Ion Moraru – culorile dorului de țară... / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; coordonator și realizare ediție: Mariana Cocieru, Iulian Filip ; moderare interviu: Iulian Filip ; înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru. – Chișinău : BNRM, 2021. – 1 disc optic electronic DVD-ROM. – ISBN 978-9975-119-38-2. – Text : electronic.

ROIBU, Nicolae. Artistul plastic Ion Moraru își sărbătorește cea de-a 70-a aniversare / Nicolae Roibu. – Text : nemediat // Cronici din perioada pandemiei : (interviuri, cronici, portrete literare cu și despre oameni de cultură) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 174-175. – ISBN 978-9975-151-37-5.

STĂVILĂ, Tudor. Ion Moraru și cromaticile sale din Moldova și SUA / Tudor Stăvilă. – Text : nemediat // Akademos. – 2018. – Nr. 2. – P. 156-160. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

27 APRILIE – 85 DE ANI

DE LA NAȘTEREA LINGVISTULUI NICOLAE MĂTCAȘ
(1940)

Nicolae Mățcaș, profesor universitar, doctor în filologie, cercetător științific, poet, publicist, om politic și de stat, s-a născut la 27 aprilie 1940 în comuna Crihana Veche, județul Cahul. Este fiul Anei (născută Boghean) și al lui Gheorghe Mățcaș, țărani. Face studiile elementare, gimnaziale și liceale, absolvite cu medalie de aur, la Școala medie din satul de baștină. Între 1957 și 1962 urmează Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Istorie și Filologie, specializarea Limba și literatura română, absolvită cu diplomă de merit. Face studii de doctorat în domeniul lingvisticii matematice, structurale și aplicate la Universitatea din Leningrad (Sankt Peterburg), în 1967 susținându-și teza de doctor în filologie cu tema *Analiza lingvostatică a structurii lexico-morfologice a textelor din presa periodică din Republica Moldova în comparație cu alte stiluri funcționale ale daco-românei*, sub îndrumarea unui specialist de vază în domeniu, Raymund Piotrowski, un bun cunoscător al limbii române și un sincer prieten al românilor.

Pe parcursul anilor exercită următoarele funcții: asistent la Catedra de limba română a Universității de Stat din Chișinău (1962-1964, 1967); conferențiar (din 1967), docent (din 1972), profesor titular (din 1991), decan al Facultății de Litere (1967-1970), șef al Catedrei de limba și literatura română (1980-1987) și al Catedrei de limba română (1987-1993) la Institutul Pedagogic (azi Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău); prin cumul, cercetător științific superior la Institutul de Lingvistică al Academiei de Științe din Republica Moldova (1979-1985); ministru al Științei și Învățământului din Republica Moldova în guvernele Druc, Muravschi, Sangheli (1990-1994); profesor invitat la Universitatea din București (1994); redactor-șef al publicației „Tânărul învățător” de la Institutul Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1970-1980); redactor la revista „Limba Română” din Chișinău (1994-1995); expert la Direcția Relații Externe a Parlamentului României (1995); expert la Direcția Generală pentru Integritate Europeană și Relații Internaționale, Serviciul României de Pretutindeni, din cadrul Ministerului Educației și Cercetării din România (din 1996).

Ca filolog, a îmbrățișat o arie vastă de domenii de cercetare: fonetică, morfologie, lexicologie, lexicografie, terminologie, semasiologie, sintaxă, cultivarea limbii, lingvostatică, lingvistică generală. Are contribuții la studierea comparată a stilurilor funcționale ale limbii române.

Adept al școlii de lingvistică matematică, a explicat o serie de noțiuni fundamentale (definiții, axiome, teoreme, legi ale limbii), pe care le-a aplicat, pentru prima oară în lingvistica românească, la formularea și demonstrarea a cca 50 de teoreme lingvistice în volumul *Școală a gândului. Teoreme lingvistice* (1982).

Se remarcă, de asemenea, contribuția sa importantă la reinterpretarea pe nou a unor fenomene sintactice, reclassificarea acestora, delimitarea unor părți de propoziție și a unor componente ale frazei, aplicarea paralelismului la tratarea unor părți de propoziție și a propozițiilor respective din cadrul frazei.

Ca profesor universitar, a redactat, prefațat, editat peste 30 de programe, manuale școlare de limba română, cursuri universitare, ediții didactice.

A fost un înflăcărat participant la mișcarea de deșteptare națională a românilor basarabeni. În această direcție, a publicat în presă zeci de materiale de propagare a normelor limbii literare și de apărare a funcționării ei în condiții vitrege, a participat la diverse emisiuni radio și TV, mai ales în perioada 1987-1990, când în Basarabia s-a dat marea bătălie pentru limba de stat și alfabetul latin. Atunci când adversarii grafiei latine amenințau populația că revenirea la grafia latină va face analfabetă o întregă republică, ministrul și filologul Nicolae Mățaș a susținut, la TVM, în intervalul octombrie 1989 – august 1990, seară de seară, împreună cu regretatul lingvist profesor universitar Ion Dumeniuc, ciclul de emisiuni *Învățăm a citi și a scrie cu caractere latine* (emisiune preluată și de postul de televiziune din Cernăuți), iar în presă a publicat zeci de articole de popularizare a scrisului cu litere latine, spulberând, astfel, prezicerile răuvoitorilor și familiarizând o întregă republică cu miracolul scrisului latin. În același scop, a colaborat la publicarea mai multor lucrări cu caracter practic: *Normele ortografice și de punctuație ale limbii române* (1990), *Elemente de ortografie și ortoepie ale limbii române. Indicații metodice* (1990), *Elemente de fonetică, ortografie și ortoepie ale lim-*

bii române. Lucrare științifico-metodică pentru elevi (1990), Ortografia și ortoepia limbii române în tabele și blocuri schematice. Indicații metodice (1990).

Ca ministru al Științei și Învățământului din Republica Moldova în perioada 1990-1994, a readus învățământul preuniversitar la sistemul gimnazial și liceal, deschizând peste 50 de licee; a contribuit la înființarea unor instituții de învățământ de tip privat (Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu” din Chișinău, Universitatea Liberă Internațională), ca o alternativă pentru învățământul de stat; a introdus studierea limbii române în toate instituțiile de învățământ și a creat posibilitatea studierii în limba română pentru toți doritorii; a introdus predarea cursului integral de istorie a literaturii române, precum și a cursului de istorie a românilor în instituțiile de învățământ de toate nivelurile; a contribuit la corelarea planurilor și programelor de învățământ din Republica Moldova cu cele din România și la sincronizarea măsurilor de reformare a învățământului cu cel din Țară; a introdus sistemul de notare de 10 puncte; a încurajat plecarea masivă a tineretului la studii în Țară pe locurile cu bursă convenite cu ministerul de la București; a pus pe principii sănătoase învățarea limbilor străine, i-a atribuit limbii ruse, a cărei studiere până atunci era obligatorie, statut de disciplină opțională; a inițiat crearea unor colective de autori de manuale și programe mixte moldo-române; a deschis etniilor conlocuitoare posibilitatea de a-și studia limba maternă sau chiar de a învăța în limba maternă, și nu în limba rusă, cum se proceda până în 1990; a introdus sistemul de acordare a gradelor didactice în învățământ; cu sprijinul Guvernului României și al Ministerului Educației și Cercetării din România a dotat școlile și bibliotecile școlare cu manuale și literatură beletristică din Țară etc.

Ca poet, debutează în 1956 în ziarul din Cahul. Începând din 1994, publică versuri în periodicele din Republica Moldova și din România: „Limba Română”, „Literatura și arta”, „Glasul Națiunii”, „Patria tânără”, „Viața satului” (Chișinău), „Oglinda literară”, „Dacia literară”, „Paradox”, „Dacoromania”, „Contemporanul – Ideea europeană” (România); în culegeri și antologii: *Eterna iubire* (1999), *Iubire de metaforă* (2002), precum și în volume aparte: *Surâsul Giocondei* (1997), *Trenul cu un singur pasager* (1998), *Azur* (2002), *Câte-s visele, multe...* (2003), *Coloana*

infinitalui (2003), *De-a baba-oarba* (2006), *Roată de olar. Sonete* (2008), *Vernale ploii* (2009), *Un câmp minat, urcușul* (2010), *101 poeme* (2011), *Sonete* (vol. 1 – *Altarul arderii de sine*, 2012; vol. 2 – *Ca un Ôcnus, damnat*, 2013; vol. 3 – *Socleri statuare*, 2013; vol. 4 – *Orfan de chipul meu*, 2014; vol. 5 – *Frunză prinsă-n gren*, 2014), *505 sonete* (2016), *Bolnav de Țară* (în 2 vol., 2016), *Iar când cu miei va ninge prin ponoare...* (în 2 vol., 2016), cărți ce întregesc biografia unei personalități deosebite, căreia i-a revenit un rol extrem de dificil în perioada renașterii naționale a românilor basarabeni.

Creația poetică a lui Nicolae Mătcaș a intrat în atenția criticii literare. Astfel, mai multe studii au luat în discuție bogăția de procedee și motive care i-au inundat opera. Printre semnatarii lor se numără Mihai Cimpoi, Adrian Dinu Rachieru, Aurel Sasu, Tudor Opriș, Ioan Mazilu-Crângașu, Victor Crăciun, George Chirilă, Theodor Răpan, Ionel Marin, Ion Ciocanu, Mihail Dolgan, Anatol Ciocanu, Ana Bantoș, Maria Diana Popescu, Veronica Bătcă, Elena Tamazlăcaru, Ion Iachim, Ionela Mengher, Galina Martea, Mihai Vicol ș.a.

A tradus din limba rusă mai multe manuale de etică și estetică, de asemenea a redactat mai multe traduceri din literatura social-politică.

Un veritabil eveniment științific și cultural l-a constituit editarea, în 2011, a antologiei *Calvarul limbii române din Basarabia*, îngrijit de Alexandru Bantoș, redactor-șef al revistei „Limba Română”, constituind o selecție a celor mai importante studii, articole și comunicări semnate de Nicolae Mătcaș de-a lungul timpului.

În anul 2020, cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la nașterea lui Nicolae Mătcaș, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a elaborat monografia biobibliografică *Nicolae Mătcaș: Risipă și măsură*, autori-alcătuitori: dr. hab. Elena Ungureanu și Maria Cudlenco.

Prin implicarea și activitatea laborioasă desfășurată, devine membru al unor prestigioase uniuni și societăți de cultură și creație: Uniunea Jurnaliștilor din RM (1980), Societatea de Științe Filologice din România (1996), Uniunea Scriitorilor din România (din 1999), Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova (2011).

Deține următoarele titluri onorifice: Eminent al Învățământului Public din Moldova (1976), Eminent al Învățământului Superior din

U.R.S.S. (1981), Doctor Honoris Causa al Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1993), Professor Honoris Causa al Universității din București (1994), Cetățean de onoare al comunei Crihana Veche, Cahul (2010). A fost decorat cu Ordinul „Gloria Muncii” (1996), Ordinul Republicii (2010), Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Mare Ofițer (2014).

Referințe

*E-o risipă, dar și-o măsură-n toate,
Cum nu există viață fără moarte.*

Nicolae Mățaș

Cu cât trec anii, figurile unor oameni, care pe timpuri păreau mari, devin tot mai mici. Dar sunt unele personalități (rare, din păcate) care, odată cu trecerea anilor, rămân nestrămutate în măreția lor, ba chiar cresc, devenind un fel de legendă. Dintre asemenea personalități face parte Nicolae Mățaș, contemporanul nostru. Eu unul îi mulțumesc destinului că mi l-a trimis în cale pe acest om de-o integritate morală rar întâlnită, inegalabil în toate, care, pe drept, poate fi numit unul din cei mai bravi feciori pe care i-a dat neamul românesc. Un strălucit cărturar și un apostol al românismului în Basarabia, un român ancestral! Sper ca lucrul acesta să fie conștientizat de noi toți. Atunci îl vom merita!

Ion Ungureanu

Nicolae Mățaș este un ostaș devotat al limbii române, un bun cunoscător al ordinii ei interioare și al legităților ei de dezvoltare și un fin prețuitor al inegalabilelor ei frumuseți, un sincer admirator al farmecului irezistibil ce caracterizează graiul nostru. (...) Cuvintele aparent simple, poate chiar banale pentru un neinițiat, sunt văzute ca niște continente sentimentale, felul acesta de a le percepe transmițându-se și cititorului. (...) Înarmat cu o gamă întreagă de procedee poetice, având un simț ales al cuvântului, Nicolae Mățaș, deși vine mai târziu decât semenii săi la „ospățul” poeziei, apare tumultuos, plin de vervă, de energii interioare neexplorate, de iluzii, pe care mulți nu le mai au.

Leo Bordeianu

Nicolae Mătcaș se impune ca o prezență notorie în poezia românească de azi.

Andrei Ciurunga

Artistul vine spre poezia Limbii Române, la propriu și la figurat, chiar de la matca cuvintelor strămoșești. (...) Le întâlnește, le împletește, le înrudește atât de firesc și atât de imens! Cuvinte și sensuri, instrumente poetice și instrumente literare, metafore și comparații, rime și vers alb, distihuri, terține, catrene – cu toatele sunt prezente într-un univers, poate ritual, al Religiei Cuvântului celei fără de vârstă sau, poate, de vârsta primului verset din *Cartea Cărților* și *Cântarea Cântărilor* de la leagănul civilizației umane: „La început a fost Cuvântul...” ce ne comunică un mesaj. Cuvinte vechi și noi duc în sângele lor versul din care se alcătuieste fiecare element din Coloana infinitului fiecărei poezii – strofele și poeziile sale de proporții ar duce gândul spre arhitectura Coloanei brâncușiene.

Elena Tamazlăcaru

E vorba de un poet cu trăiri elegiace, apăsător și el de povara vârstei. Singur se prezintă ca fiind „un suflet trist ca umbra unui verb” – iată un vers splendid, pendulând între sentimentalism și reflexivitate, cântând o frumusețe serafică într-un spațiu care este melodic și melodios prin definiție. (...) Avem de a face cu un eros tânjitor. Această povară retro se simte la fiecare pagină, fiindcă poetul mărturisește că este în căutarea unei ciute de altădată. Dar, pe de altă parte, e un permanent balans între eros și thanatos, fiindcă adierile tanatice se simt.

Adrian Dinu Rachieru

Mătcaș Nicolae, prin sonetele sale, întocmește un inventar al (s)curgerii timpului, care lasă în urmă iubiri, împliniri, dar și regretele a toate câte nu s-au făcut încă. Predomină, ca stare, întristarea datorată ușurinței cu care rasa umană își semnează, pas cu pas, autodistrugerea, poezia sa fiind un semnal de alarmă la starea de indiferență și de cruzime nativă a omului.

Gheorghe A. Stroia

Între normă (restricție) și libertate, între inovație și clișeu, între reverență și protest, între imitație și transgresiune, opera ce poartă semnătura lui Nicolae Mățcaș face acum parte din patrimoniul literar românesc. Forma fixă e, de fapt, un act de autodisciplinare a gândirii și, am zice, chiar a simțirii, care au un rol covârșitor în procesul hedonist al lecturii: țin atenția cititorului trează. Mai mult. Întreaga sa operă, de orice natură ar fi, poate fi asemuită unui sonet. Iar scrisul și discursul, ca risipă de semne și ca măsură a lor, sunt sisteme metrice care fac din omul de cultură omul care împrăștie, prin sacrificiu și râvnă, cu disperare și îngăduință, prin rugă și trudă, semințele cunoașterii. Care, cine știe, în timpurile care vin, poate că ne vor salva.

Elena Ungureanu

Omul, savantul, profesorul universitar, scriitorul Nicolae Mățcaș – dotat cu calități umane deosebite, fire de o sensibilitate artistică aparte, omenie, talent, inteligență, erudiție – este intelectualul care știe cum să prezinte publicului cititor conținuturi literare de calitate prin arta poeziei, prozei etc. Discursul literar al Domniei Sale, structurat în diverse genuri artistice, reflectă întreg universul uman cu toate durerile și necazurile cotidiene, scoțând în evidență frumusețea și autenticitatea acelei creații de care are nevoie cititorul și însuși scriitorul, acesta completând și îmbogățind în mod substanțial patrimoniul cultural român.

Galina Martea

Nicolae Mățcaș este Omul, Profesorul care ne-a marcat, în care am crezut și încă mai credem, este un profesor mare! A reușit să-și dăruiască ființa, să ardă ca o făclie pentru studenți în lumina incandescență a limbii și literaturii române. Un real iubitor de carte, un profesor cu o admirabilă conștiință artistică. Este printre primii profesori cu har, pe care ni l-a dat Dumnezeu. Dumnealui a făcut posibilă împlinirea visurilor și aspirațiilor multor generații de studenți. O amintire frumoasă și respectul profund pentru Omul, profesorul, lingvistul, cercetătorul științific, publicistul și poetul Nicolae Mățcaș.

Elena și Ion Gancea

Titluri pentru expoziții*Ce-i viața mea, la drept, decât o carte**Râvnesc înfnitul ca nava un port*

Cavalerul limbii române din Basarabia

Îmblânzitorul de cuvinte – Nicolae Mătcaș

Nicolae Mătcaș – prelat al limbii române

Un învățător al Națiunii

Nicolae Mătcaș – promotor consecvent al cauzei naționale

Un apostol al românismului în Basarabia

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- AZUR : versuri / Nicolae Mătcaș. – Timișoara : Augusta, 2002. – 79 p. – ISBN 973-835-0-09-3. – Text : nemediat.
- BOLNAV de țară / Nicolae Mătcaș. – Iași : Tipo Moldova, 2016. – Vol. 1. – 562 p. – (OPERA OMNIA : Poezie contemporană). – ISBN 978-606-676-922-8. – Text : nemediat.
- BOLNAV de țară / Nicolae Mătcaș. – Iași : Tipo Moldova, 2016. – Vol. 2. – 484 p. – (OPERA OMNIA : Poezie contemporană). – ISBN 978-606-676-923-5. – Text : nemediat.
- CALVARUL limbii române din Basarabia : Studii. Articole. Comunicări / Nicolae Mătcaș ; selecție, coordonare și prefață de Alexandru Bantș. – Chișinău : Biodova, 2011. – 552 p. – ISBN 978-9975-993-715. – Text : nemediat.
- IAR CÂND cu miei va ninge prin popoare... : antologie de poezie. În 2 vol. / Nicolae Mătcaș. – Iași : Tipo Moldova, 2016. – (OPERA OMNIA : Poezie contemporană). – ISBN 9786066768900. – Text : nemediat.
- 101 POEME / Nicolae Mătcaș ; selecție de autor. – București ; Chișinău : Biodova : Pontos, 2011. – 100 p. – (Colecția Ideal). – ISBN 9789731867465. – ISBN 9789975429061. – Text : nemediat.
- SURĂSUL Giocondei : poezii / Nicolae Mătcaș ; ediție îngrijită de Irina Petraș. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1997. – 111 p. – (Akademos ; 104). – ISBN 9733038687. – Text : nemediat.

Referințe critice

- NICOLAE Mătcaș : Biobibliografie / autor-alcătuitor: Maria Cudlenco. – Chișinău : Foxtrot, 2010. – 65 p. – ISBN 978-9975-4093-2-2. – Text : nemediat.
- NICOLAE Mătcaș : Risipă și măsură : Biobibliografie / Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” ; autori-alcătuitori: Elena Ungureanu, Maria Cudlenco ; coordonator: Lidia Kulikovski ; ediție îngrijită de Mariana Harjevschi. – Chișinău

: Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, 2020 (Tipogr. „Garamond Studio”).
 – 400 p. + DVD-ROM. – (Colecția Bibliografică, ISBN 978-9975-134-81-1).
 – ISBN 978-9975-3358-8-1. – ISBN 978-9975-3479-0-7 (PDF). – ISBN 978-9975-3358-9-8 (DVD-ROM). – Text : nemediat + Text : electronic.

LICA, Dionis. Clopotul amintirilor durute : Nicolae Mătcaș la 70 de ani / Dionis Lica. – Chișinău : Tipografia Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, 2010. – 218 p. : fot. – ISBN 978-9975-46-054-5. – Text : nemediat.

* * *

BACIU, Gheorghe. Nicolae Mătcaș / Gheorghe Baciuc. – Text : nemediat // Personalități de viață moldavă / Gheorghe Baciuc. – Chișinău : Combinatul Poligrafic, 2017. – P. 270-273. – ISBN 978-9975-129-29-9.

CIOBANU, Maria. Nicolae Mătcaș / Maria Ciobanu. – Text : nemediat // Calendar Național 2020 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; responsabil de ediție : Elena Pintilei. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 164-166. – ISSN 1857-1549.

CIOBANU, Vlad. Un apostol al învățământului național : Nicolae Mătcaș / Vlad Ciobanu. – Text : nemediat // Univers Pedagogic Pro. – 2021. – 14 mai. – P. 2. – ISSN 1857-3282.

CIOCANU, Ion. Nicolae Mătcaș, însetat de sublim / Ion Ciocanu. – Text : nemediat // Zborul frânt al limbii române / Ion Ciocanu. – Chișinău : Garuda-art, 1999. – P. 228-232. – ISBN 9975-9984-9-6.

CUDLENCO, Maria. Nasc și la Crihana oameni / Maria Cudlenco. – Text : nemediat // Cahulul Literar și Artistic. – 2021. – Nr. 6. – P. 56-57. – ISSN 2345-1416.

DOLGAN, Mihail. Nicolae Mătcaș / Mihail Dolgan. – Text : nemediat // Iubire de metaforă. – Vol. 2. – Chișinău : Centrul Editorial al USM, 2001. – P. 246. – ISBN 9975700624.

GRIGORAȘ, Vasilica. Între comic și sobru / Vasilica Grigoraș. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2023. – 11 mai. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

GRIGORAȘ, Vasilica. Sonetele aspirației împlinite / Vasilica Grigoraș. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2023. – 29 iun. – P. 5. – ISSN 1857-3835.

MARIN, Ionel. Nicolae Mătcaș / Ionel Marin. – Text : nemediat // Enciclopedia scriitorilor din generația 2000. Volumul 1 / coordonator: Nicolae Vasile. – București : Editura U.Z.P., 2020. – P. 411-425. – ISBN 978-606-9654-38-5.

MĂTCAȘ, Nicolae. – Text : nemediat // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului și de pretutindeni. Volumul 5 : K-Z / editor: Ion Văduva-Poenaru. – București : Geneza, 2003. – P. 76-78. – ISBN 973-9099-81-7.

NICOLAE Mătcaș. – Text : nemediat // Timpul. – 2019. – 26 apr. – P. 4. – ISSN 1857-2472.

- NICOLAE Mătcaș : „Am fi vrut să ajungem și noi la acea oră astrală!” / Nicolae Mătcaș ; interviu realizat de Alina Chiriac-Ivașcu și Elena Ungureanu. – Text : nemediat // Oameni ai cuvântului / coordonator de ediție: Elena Hanganu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 150-168. – ISBN 978-9975-89-18-9-9.
- NICOLAE Mătcaș : „Prima poezie pe care am scris-o era despre pace. Nu pot să nu-mi slujesc țara, limba, neamul” / Nicolae Mătcaș ; interviu realizat de Irina Nechit. – Text : nemediat // Ziarul Național. – 2023. – 17 august. – ISSN 1857-4912.
- MÂNDĂCANU, Virgil. Nicolae Mătcaș, ostracizat pentru românizare / Virgil Mândăcanu. – Text : nemediat // Pedagogi români de excepție (din Basarabia interbelică și postbelică) / coordonatori: Virgil Mândăcanu, V. Volcov. – Chișinău : [S. n.], 2013. – P. 285-287. – ISBN 978-9975-115-09-4. – Vol. 1. – ISBN 978-9975-115-08-7.
- POPUȘOI, Liliana. Secretul legendei : Limba română : (Nicolae Mătcaș) / Liliana Popușoi. – Text : nemediat // O legendă : Teatrul „Luceafărul” / Liliana Popușoi, Mircea V. Ciobanu. – Chișinău : Arc, 2018. – P. 79-85. – ISBN 978-9975-0-0227-1.
- RĂPAN, Theodor. Model al implicării / Theodor Răpan. – Text : nemediat // Cahulul Literar și Artistic. – 2020. – Nr. 2. – P. 32-32. – ISSN 2345-1416.
- ȘVEȚ, Maria. Nicolae Mătcaș / Maria Șveț. – Text : nemediat / Calendar Național 2005 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; responsabil de ediție: Alexei Rău. – Chișinău : Biblioteca Națională, 2004. – P. 114. – ISBN 9975-9994-3-3.
- UNGUREANU, Elena. Cununa de sonete în creația lui Nicolae Mătcaș / Elena Ungureanu. – Text : nemediat // Akademos. – 2019. – Nr. 4. – P. 140-144. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.
- UNGUREANU, Elena. Nicolae Mătcaș : „Ce-i viața mea, la drept, decât o carte?” / Elena Ungureanu. – Text : nemediat // Limba Română. – 2020. – Nr. 2-3. – P. 62-78. – ISSN 0235-9111.
- UNGUREANU, Elena. Nicolae Mătcaș : „Eu tai și tai în rocă să mi-l înalț, sonetul” / Elena Ungureanu. – Text : nemediat // Philologia. – 2019. – Nr. 3-4. – P. 80-89. – ISSN 1857-4300. – E-ISSN 2587-3717.
- UNGUREANU, Elena. Nicolae Mătcaș : „Râvnesc infinitul ca nava un port” / Elena Ungureanu. – Text : nemediat // Limba Română. – 2019. – Nr. 1. – P. 203-214. – ISSN 0235-9111.
- UNGUREANU, Elena. Nicolae Mătcaș : „Sunt, ca Manole, un umil ziditor” / Elena Ungureanu. – Text : nemediat // Dialogica. – 2019. – Nr. 2. – P. 33-39. – ISSN 1857-2537.
- ZGARDAN-CRUDU, Aliona. Omagiu distinsului profesor Nicolae Mătcaș / Aliona Zgardan-Crudu. – Text : nemediat + Text : electronic. // Akademos. – 2020. – Nr. 4. – P. 150-151. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

15 MAI – 85 DE ANI
DE LA NAȘTEREA PICTORULUI ISAI CÂRMU
(1940-2015)

Pictor, grafician și portretist, Isai Cârmu s-a născut la 15 mai 1940 în comuna Pârjota, fostul județ Bălți (azi raionul Rîșcani), în familia țărănilor Grigore și Maria Cârmu. După absolvirea școlii medii din satul natal (1957), își continuă studiile la Școala Republicană de Arte Plastice „Ilia Repin” din Chișinău (actualmente Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”). Între 1965 și 1971, și-a făcut studiile la Institutul Poligrafic din Moscova, Facultatea de Grafică, în atelierul profesorilor A. Goncearov, V. Leahov, O. Kamkin.

În 1971, a fost angajat la Editura „Cartea moldovenească” în calitate de redactor artistic, mai apoi ca pictor-șef, funcție deținută în continuare și la Editura „Literatura artistică” („Hyperion”). A fost redactor artistic la ziarul „Tinerimea Moldovei”, promovând activ tinerele talente, inclusiv prin intermediul cenaclului literar „Luceafărul”, condus de poetul Liviu Damian și alți remarcabili scriitori basarabeni. Din 1992, a activat ca pictor-grafician la editurile „Litera” și „Lumina”.

Ca grafician, a debutat în 1965, semnând ilustrațiile la cartea de versuri a lui Anatol Ciocanu *Sărutul soarelui*. După trei ani, în 1968, devine membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova. Pe parcursul întregii activități, a semnat ținuta grafică a peste 500 de cărți ale autorilor din literatura universală și română: *100 sonete de dragoste*, *Canto generale* de Pablo Neruda, *Lirică* de Francesco Petrarca, *Scrieri* de Mihai Eminescu, *Pâine* de Liviu Damian, *Cucoara*, *Podurile* de Ion Constantin Ciobanu, *Aproape*, *Cântece din bătrâni* de Grigore Vieru, *Delfinul* de George Meniuc, *Dimitrie Vodă Cantemir* de Vlad Ioviță etc.

S-a manifestat și în domeniul afișului și placardei politice și de publicitate, designului, graficii de revistă, portretului.

Este cunoscut și de către micii cititori grație cărților pentru copii pe care le-a ilustrat: *Lie-lie, ciocârlie* de Grigore Vieru, *Columb în Australia*, *Ministrul bunelului* de Spiridon Vangheli, *Ce te-nvață o povață* de Aurel Scobioală, *Hora Mare* de Dumitru Matcovschi, *Cucuiеți și zâmbăreți* de Petru Cărare ș.a.

În calitate de pictor-grafician la Casa Editorială „Litera” a semnat prezentarea grafică la peste 200 de volume din colecția „Biblioteca școlarului”.

Pe parcursul activității, a organizat mai multe expoziții personale. Prima expoziție a avut loc la Chișinău, în 1968, după care au urmat expoziții personale organizate la Rîșcani (1975), Chișinău (1976, 1998, 2000), București (1997). A participat activ la numeroase expoziții republicane, la „Saloanele Moldovei” și alte expoziții tematice organizate de Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova.

Creația sa este cunoscută și dincolo de hotarele țării, lucrările sale de ilustrație și arta cărții fiind expuse în cadrul mai multor expoziții internaționale, printre care: Concursul „Arta cărții” (1970, Moscova), Târgul Internațional de Carte de la Moscova (1970-1989), Concursul Internațional „IBA” (1970-1989, Leipzig, Germania), Bienala Internațională de Placarde (1971, Varșovia, Polonia), Bienala „The tourist poster in the world” (1973, Varșovia), Bienala „Illustratori di libri per ragazzi” (1976, Bologna, Italia), Concursul „Arta cărții” (1980, Bratislava, Cehoslovacia), expoziția „Grafica de carte” (1983, Elveția; 1986, Oslo; 1988, Germania; 1990, Austria; 1993, România). De asemenea, a participat la expoziții colective în Japonia, Canada, SUA și alte țări, la tabere de creație, ateliere, simpozioane în Dzintari, Lituania (1971), Calica, România (1976), Delta Dunării, România (1994).

Lucrările lui Isai Cârmu se află în colecțiile Muzeului Național de Arte din Moldova și ale Muzeului Național al Literaturii Române din Chișinău, în colecții private din București, Iași, Chișinău, Moscova, Kiev, Leipzig, Helsinki, Paris, Roma, Istanbul, Magdeburg.

Pentru succesele deosebite în arta cărții, deține 75 de diplome de la concursurile „Arta cărții”. De asemenea, s-a învrednicit de multiple premii: Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din URSS (1983), Premiul și Diploma „Ivan Fiodorov” (Moscova, 1985), Premiul „Ilie Gravorul” pentru cea mai bună prezentare grafică în cadrul Salonului Național de Carte de la Chișinău (1995, 1998), Premiul „Moisei Gamburd” (2000), Premiul „Igor Vieru” pentru întreaga activitate în domeniul ilustrației de carte pentru copii și Premiul „Cea mai reușită prezentare grafică a cărții pentru copii” pentru colecția „Biblioteca școlarului”, acordate la ediția a

XIII-a a Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret de la Chișinău (2009), Premiul Național al Republicii Moldova (2011).

A fost distins cu Medalia „Editor Emerit” (1975), Medalia „Mihai Eminescu” din România (2000), Ordinul „Gloria Muncii” (2000), Ordinul de Onoare pentru merite în dezvoltarea artelor plastice, succese în activitatea de creație și contribuție la afirmarea valorilor spirituale naționale (2010). I s-a conferit titlul onorific „Maestru în Artă” (1996).

S-a stins din viață la 5 mai 2015, la Chișinău. A fost înmormântat la Cimitirul Central din strada Armenească.

În anul 2019, Editura „Arc” din Chișinău a editat albumul „Isai Cărmu. Magia cărții”, care să amintească tinerelor generații despre pictor și creația sa. Autorul lucrării este distinsul critic de artă Constantin I. Ciobanu, care l-a cunoscut personal pe grafician și-i prețuiește înalt moștenirea artistică.

Referințe

Cea mai scumpă distincție sunt aprecierile admiratorilor mei...

Dragostea mea a fost, este și va fi până la sfârșitul vieții culoarea. Culoarea prin care exprim totul. Adică mă exprim pe mine. Culoarea este dragostea mea de o viață.

Pictorul e dator să se apropie de Carte cu respect și delicatețe – cu capul descoperit, ca într-o zi de duminică... E vorba de serv în sensul venerării cuvântului scris – cred că e un mare noroc să fii printre aceștia...

Isai Cărmu

Isai Cărmu invită literele să spună mai multe decât știu ele, completându-le conținutul cu nuanțe suplimentare.

Cartea pentru copii l-a câștigat demult pe Isai Cărmu. El a făcut din ilustrația destinată celor mici tot atât cât făcuse Grigore Vieru cu poezia adresată acestora.

Eugen Lungu

Isai Cărmu face parte dintre acei aleși ai meseriei care consideră că, Cartea trebuie să aibă un efect binefăcător asupra ochilor, sufletului și minții celor care o contemplă. Cu calmul și siguranța de „bun gospodar”,

Isai Cârmu are grijă de aspectul general al cărții de la supracopertă la casetă tehnică. Corelația dintre două arte, a imaginii și a cuvântului, pentru Isai Cârmu este firească. Lucrând asupra manuscrisului, Isai Cârmu tinde să dezvăluie concepția artistică a autorului, dar niciodată nu se limitează la ideea sugerată de acesta.

Eleonora Barbas

În toate lucrările ilustrate, artistul a știut să perceapă cu precizie și să sublinieze grafic esența emoțională a textului. De aceea, probabil, mai puțin importantă pentru creația lui Isai Cârmu a fost problema reflectării exacte a obiectelor sau imaginilor, a oglinirii directe a realității. Graficianul a exercitat sarcina reflectării esenței lucrurilor și caracterelor personajelor, fără a urmări orbește narațiunea.

Victoria Rocaciuc

Orgoliul sănătos și protector de artist îl apără de tentația de a cochetă cu ochiul nostru avid de perfecțiune și armonie servite pe tavă: Isai Cârmu nu vrea să-și asume ingrata responsabilitate de „rotunjire a colțurilor”, dimpotrivă, el descoperă unghiul acolo unde noi eram obișnuiți din motive de autoliniștire să vedem cercul perfect și, în cel mai rău caz, ovalul.

Vsevolod Ciornei

Artistul Isai Cârmu știe să ne transmită emoția lui, obligându-ne și pe noi s-o trăim, să ne-o însușim. El rămâne un slujitor credincios al graficii de carte, cu ochi atent, iscusit, rafinat...

Emilia Ghețu

Titluri pentru expoziții

Grafica de carte este zbuciumul vieții mele

Cârmuitorul graficii de carte

Isai Cârmu sau condiția cărții

Isai Cârmu, Maiestrul în Arta Cărții

Isai Cârmu, un senior al graficii de carte

Isai Cârmu, magicianul penelului

Cărți citite de culorile lui Isai Cârmu

(E. B.)

BIBLIOGRAFIE**Referințe**

- ISAI Cârmu : Biobibliografie / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; alcătuitor: Svetlana Miron. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 168 p. – (Moldavica : Colecția „Plasticienii Moldovei”). – ISBN 978-9975-9968-8-4.
- CIOBANU, Constantin I. Isai Cârmu. Magia cărții / Constantin I. Ciobanu ; coperta, concepția grafică: Mihai Bacinschi. – Chișinău : Arc, 2019. – 96 p. : des. color. – ISBN 978-9975-003-20-9.
- * * *
- BEGHIU, Tatiana. Isaia Cârmu – Renascentistul contemporan cu noi / Tatiana Beghiu. – Text : electronic // Ziarul de Gardă : [site]. – URL : <https://www.zdg.md/reporter-special/oameni/isaia-carmu-renascentistul-contemporan-cu-noi/> (accesat: 05.03.2024).
- ISAI Cârmu. – Text : nemediat // Aniversări culturale 2015 / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : Baștina-Radog, 2014. – P. 83-87. – ISBN 978-9975-4420-9-1.
- LUNGU, Eugen. Isai Cârmu sau condiția cărții / Eugen Lungu. – Text : nemediat // Complexul Orfeu / Eugen Lungu. – Chișinău : Arc, 2019. – P. 222-227. – ISBN 978-9975-0-0310-0.
- MARIN, Gheorghe. Isaie vs. Ieremia / Gheorghe Marin. – Text : nemediat // Închinarea memoriei : (proză documentară cu fotografii) / Gheorghe Marin. – Chișinău : [S. n.], 2006. – P. 134-140. – ISBN 978-9975-783-16-3.
- MORĂRAȘ, Mihai. Graficianul care a creat cel mai durabil monument – Cartea! / Mihai Morăraș. – Text : nemediat // Răzbunătorul eu pe mine însumi / Mihai Morăraș. – Chișinău : Reclama, 2007. – P. 261-262. – ISBN 978-9975-900-82-9.
- OAMENII Moldovei mele : Isai Cârmu : [pliant]. – Text : electronic // Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” : [site]. – URL : <https://old.bncreanga.md/pdf/Isai%20Carmu.pdf> (accesat: 05.03.2024).
- ROCACIUC, Victoria. Imaginea artistică și valorificarea principiului spontaneității în grafica de carte a artistului plastic Isai Cârmu / Victoria Rocaciuc. – Text : nemediat // Știință, educație, cultură, 10 februarie 2017, Comrat. Vol. 2 / Universitatea de Stat din Comrat. – Comrat : [S. n.], 2017. – P. 277-278. – ISBN 978-9975-83-0-41-6 ; Idem [resursă electronică]. – URL : https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/75033.
- ROCACIUC, Victoria. Interferențe între simbol și categorie estetică în grafica de carte a artistului plastic Isai Cârmu / Victoria Rocaciuc. – Text : nemediat // Științele socioumanistice și progresul tehnico-științific : conferință științifică interuniversitară, 7 aprilie 2017 : Teoria și practica integrării europene. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 106-112. – ISBN 978-9975-45-498-8 ; Idem [resursă electronică]. – URL : <http://repository.utm.md/handle/5014/6684>.

- STĂVILĂ, Tudor. Isai Cârmu sau cârmuitorul graficii de carte / Tudor Stăvilă.
– Text : nemediat // Moldova. – 2021. – Nr. 3-4. – P. 96-104. – ISBN 0132-6635.
- ȘVEȚ, Natalia-Maria. Isai Cârmu / Natalia-Maria Șveț. – Text : nemediat // Calendar Național 2020 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 181-183. – ISSN 1857-1549.

Dedicații lirice

- CODRU, Anatol. Incertitudine : lui Isai Cârmu / Anatol Codru. – Text : nemediat // Față către față : versuri / Anatol Codru. – Chișinău : Lumina, 2011. – P. 81. – ISBN 978-9975-652-68-1.
- VATAMANU, Ion. Convorbire telefonică : pentru Isai Cârmu / Ion Vatamanu. – Text : nemediat // Nimic nu-i zero / Ion Vatamanu. – Ed. a 3-a. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2004. – P. 135. – (Biblioteca școlarului ; serie nouă / colecție inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu). – ISBN 973-675-285-2. – ISBN 9975-74-911-9.
- VIERU, Grigore. Să pictezi o lacrimă : lui Isai Cârmu / Grigore Vieru. – Text : nemediat // Taina care mă apară / Grigore Vieru. – Iași : Princeps Edit, 2008. – P. 213. – ISBN 978-973-178-36-11.

3 IUNIE – 85 DE ANI

DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI ANATOL CIOCANU (1940-2012)

Poetul, publicistul, traducătorul, ziaristul Anatol Ciocanu s-a născut la 3 iunie 1940, fiind al doilea copil în familia țăranilor Haralambie și Catinca Ciocanu din s. Mălăiești, Rîșcani. A absolvit școala medie din satul vecin Șaptebani în 1957, după care urmează studiile la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova (1957-1962).

La vârsta de 14 ani, debutează în presa republicană cu câteva poezii, care sunt remarcate și apreciate de Emil Loteanu: *În poiana din pădure*, publicată în revista „Femeia Moldovei”, și *Pe la margini de câmpie*, în ziarul „Tinerimea Moldovei”. În anii studenției, continuă să publice în presa timpului versuri, cronici, eseuri, reportaje, schițe, publicistică, interviuri, traduceri.

A debutat editorial cu placheta de versuri *Sărutul soarelui* (1965). Chiar de la început se face remarcat prin spontaneitatea, prospețimea, virtuozitatea versurilor sale.

În calitate de redactor la cotidianul „Moldova socialistă” (actualmente „Moldova suverană”) (1961-1966) și la revista „Moldova” (1966-1991), s-a manifestat ca un publicist talentat al generației sale, promovând mulți tineri autori. Prezent, în 1969, alături de Grigore Vieru, în „Convorbirile ieșene”. Fiind corespondent special al revistei „Glasul Națiunii” la București (1992-2000), a semnat numeroase articole, reportaje și interviuri despre și cu personalități marcante ale culturii românești. A publicat în „Literatorul”, „Contemporanul – Ideea europeană”, „Confluente”, „Viața Românească”, „Porto-Franco”, „Totuși iubirea” și alte periodice românești. În perioada 2000-2012 a activat la Muzeul de Literatură Română „M. Kogălniceanu”.

A semnat numeroase cărți de poezie și publicistică: *An neobișnuit* (1967), *Firul Ariadnei* (1970), *Cântece de-acasă* (1971), *Sonetele câmpiei* (1975), *Veșnic renaște* (1981), *Vârsta teiului* (1984), *Spicul și steaua* (1990, volum retrospectiv), *Flori de tei de-asupra noastră* (1995), *Rugă de ostătec* (1998), *Poemele durerii* (2000), *Cântecele mântuirii* (2001), *Blestemele nobleței* (2002), *Toga iluziei* (2003), *Acasă la Mălăiești* (2006), *Pasărea speranței* (2007), *101 poeme* (2009), *Apropierea de țarm* (2010), *Ora sărutului* (2010), *Eu pelegrinul* (patru poeme în vers alb, scrise în anii de militărie în Siberia, 2011), *Povara crucii* (2012).

Este autorul volumelor de publicistică cu impresii de călătorie: *Oameni și locuri din Moldova* (1968), *Diminețile Patriei. Oameni și locuri din Extremul Orient* (1976), *Struguri în amiază, Departate de Soare-răsare* (1980).

A scris cărți de versuri și proză pentru copii: *La izvoare* (1973), *Orele vegherii* (1974), *Foișorul* (1977), *Vine, vine primăvara* (1981), *Strugur dulce, lan de aur* (1983), *Poiana de argint* (1986), *Cântecul viorii* (1986), *Despre viță și-o bobită* (1986), *Sol de pace* (1989), *Învățați, copii, cu-ncetul literele, alfabetul* (1990), *Să crești mare, pușor* (1991), *Hai, ploiță* (2003) ș.a.

Este antologator al mai multor culegeri, la care semnează și traducerea, prefața, notele: *Zece poeți moderni, Poeți italieni, Lirică franceză – poezia Rezistenței, Iubire și speranță* (în colaborare cu Leonida Lari), *Din poezia feminină a lumii* ș.a.

Poezia lui Anatol Ciocanu este melodioasă, multe din versurile sale au devenit texte pentru cântece lirice, ușor de memorat, devenite șlagăre, printre care și piesa *Seară albastră*, pe muzica lui Ion Aldea-Teodorovici, interpretată de Anastasia Lazariuc.

A tradus din opera lui Aleksandr Pușkin, Mihail Lermontov, Aleksandr Tvardovski, Bella Ahmadulina, Giuseppe Ungaretti, Ghevorg Emin ș.a. Versurile poetului au apărut în traducere la Moscova, Kiev, Tbilisi, Erevan, Țările Baltice, Bulgaria, Iugoslavia, SUA, Brazilia, în limbile rusă, portugheză, spaniolă, engleză, lituaniană, bulgară, estonă, letonă, ucraineană, georgiană, armeană.

Creația lui Anatol Ciocanu a fost apreciată cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova în două rânduri, Diploma și Premiul Festivalului „Mihai Eminescu”, ediția a IX-a (Turnu-Severin, 1999), Premiul Fondului Literar al Uniunii Scriitorilor (2001, 2012), Premiul Național pentru literatură al Republicii Moldova (2002), Premiul Centrului Internațional pentru Copii și Tineret „Sergiu Grosu” (2002), Medalia jubiliară „Mihai Eminescu” a României, Ordinul „Gloria Muncii” (2009).

A decedat la 19 iunie 2012, la vârsta de 72 de ani, fiind înmormântat la Cimitirul Central din strada Armenească.

Referințe

Pentru a rămâne în memoria cititorilor, trebuie ca în tot scrisul tău să fii sincer până în măduva oaselor (...) A trișa în poezie e o nelegiuire...

Anatol Ciocanu

Poet al graiului și al pământului, cu un deosebit cult al satului și al strămoșilor, un poet liric al iubirii și al exuberanțelor tinerești.

* * *

Anatol Ciocanu rămâne poetul care are mereu poezia „în vârful degetelor”, dominat de același spirit verbal, niciodată dezmințit, prin care se exprimă demonul poeziei.

Arcadie Suceveanu

Poezia lui Anatol Ciocanu nu este un cod de legi morale, ci ochiul străin cu care ne privim noi înșine de dincolo de noi, un ochi care, deși râde, după ce-și scurge ultima lacrimă a râsului, ne face să-i simțim gri-

masa încruntată a tragicului nostru omenesc, sarea fără de care pâinea existenței nu ar avea nici un gust.

Victor Teleucă

Poet de o eleganță și aleasă simțire, cu o dragoste nețărmuită față de Patrie, vatră, baștină, față de frunza verde, față de firul de iarbă și spicul de grâu, de tot ce cuprinde noțiunea de univers, Anatol Ciocanu a fost și rămâne un răsfățat al destinului. (...) Durerea oamenilor este și durerea lui. Poetul trăiește și respiră cu gândurile, grijile și durerile neamului.

Vlad Zbârnciog

Poezia lui Anatol Ciocanu, care încheie plutonul generației șaiszeciste, este examinată prin prisma conceptelor de poet solar, sentimentalism adolescentin și romantic, la începuturile ei, și dramatism, tragism, în faza maturității sale, când se întoarce la o bine cunoscută tradiție a cântării pătimirii noastre. Scriitorul, „copil al soarelui”, evoluează în diferite roluri, deghizându-se în tânăr Telemah, voievod, fiu de împărat, pelerin, în Robinson „pe insula Răbdării” etc. În imnuri, rugi și blesteme, balade și sonete se arată un rapsod care a râvnit viața ca o sărbătoare.

În cele mai elaborate poezii ale lui Ciocanu, se remarcă intervertirea prin care se iluminează concretul grație unei extraordinare libertăți a fanteziei. Valoarea estetică a poeziei stă în modalitatea de a reordona elementele lumii într-un sistem de relații inedite, stabilite de „fantezia creatoare” într-o manieră rimbaldiană. Jocul dintre aparențe și esențe, dintre „real” și „ireal” produce efectul de „irealitate senzorială”, de regulă plasticizată în culori folclorice, acțiuni și gesturi ritualice, de cele mai multe ori, toate acestea dominate de seninătatea mioritică a personajului liric împăcat cu sentimentul dispariției inexorabile.

Alexandru Burlacu

În poeziile lui Anatol Ciocanu mitul realizează o comuniune ce relevă inteligența acestuia față de alte limbaje umane, ca arta, religia, știința.

Marina Magher

Titluri pentru expoziții

Elegantul cavalier al liricii basarabene
 Anatol Ciocanu la randevu cu doamna Poezie
 Autorul cântecelor de acasă – Anatol Ciocanu
 Anatol Ciocanu, împlânzitorul de metafore

(E. B.)

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- APROPIEREA de țărâm / Anatol Ciocanu ; prefață: Tudor Palladi ; coperta: Iaroslav Oliinac. – Chișinău : Lumina, 2010. – 324 p. – ISBN 978-9975-65-141-7.
- COROANA de lumină / Anatol Ciocanu ; antologie de Ioan Mânăscuț ; coperta: Ion Dogaru. – Chișinău : Princeps, 2015. – 500 p. – (Antologia unui autor). – ISBN 978-9975-3037-2-9.
- ORA Sărutului : poezii / Anatol Ciocanu ; prefață: Ioan Mânăscuț ; postfață: Vitalie Răileanu. – Chișinău : Princeps Magna, 2010. – 199 p. – ISBN 978-9975-407-56-4.
- PASĂREA speranței : versuri / Anatol Ciocanu ; ilustrații: Eudochia Zavtur. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007. – 256 p. – (Colecție pentru elevi, studenți). – ISBN 978-9975-60-079-8.
- TOGA iluziei / Anatol Ciocanu ; grafica: Vladimir Zmeev ; ilustrații: Alex Ussow. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2003. – 412 p. : il. – (Biblioteca școlarăului ; serie nouă / colecție inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu). – ISBN 973-675-034-5. – ISBN 9975-74-671-3.
- TOGA iluziei / Anatol Ciocanu ; grafica: Vladimir Zmeev ; ilustrații: Alex Ussow. – Ed. a 2-a. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2004. – 304 p. : il. – (Biblioteca școlarăului ; serie nouă / colecție inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu). – ISBN 973-675-208-9. – ISBN 9975-748-17-1.

Referințe critice

- ANATOL Ciocanu : O altfel de biobibliografie / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” ; Filiala „Alba Iulia” ; alcătuitori: Anatol Ciocanu, Elena Caldare. – Chișinău ; Alba Iulia : Gens Latina, 2013. – 192 p. – Text : nemediat + Text : electronic. – ISBN 978-606-8291-63-5. – URL : <https://hapes.hasdeu.md/xmlui/handle/123456789/103> (accesat: 05.03.2024).
- ANATOL Ciocanu. – Text : nemediat // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2005. – P. 121-134. – (Biblioteca școlarăului ; serie nouă / colecția inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu). – ISBN 973-675-285-2. – ISBN 9975-74-911-9.

- ANATOL Ciocanu. – Text : nemediat // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților : dicționar biobibliografic / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; alcătuitori: Elena Cugut, Maria Harea. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – P. 81-89. – ISBN 9975-69-646-5.
- CIOCANU, Ion. Ciocanu Anatol / Ion Ciocanu. – Text : nemediat // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 2 / Academia Română. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 235. – ISBN 973-637-072-0.
- CRONOGRAFIE selectivă. – Text : nemediat // Ciocanu, Anatol. Coroana de lumină / Anatol Ciocanu ; antologie de Ioan Mânăscurtă. – Chișinău : Priniceps, 2015. – ISBN 978-9975-3037-2-9.
- PALLADI, Tudor. De la Noesis la Poesis (Anatol Ciocanu) / Tudor Palladi. – Text : nemediat // Metafora între cuvânt și dramă : Condiția poeziei : eseuri / Tudor Palladi. – Chișinău : Lumina, 2017. – P. 399-414. – ISBN 978-9975-65-335-0.
- REFERINȚE critice / Adrian Dinu Rachieru, Theodor Codreanu, Tudor Palladi [et al.]. – Text : nemediat // Ciocanu, Anatol. Pasărea speranței : versuri / Anatol Ciocanu. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007. – P. 240-249. – (Colecție pentru elevi, studenți). – ISBN 978-9975-60-079-8.
- REFERINȚE istorico-literare / Mihai Cimpoi, Gheorghe Ciocoi, Ion Ciocanu [et al.]. – Text : nemediat // Ciocanu, Anatol. Toga iluziei / Anatol Ciocanu. – București ; Chișinău : Litera Internațional, 2003. – P. 393-403. – (Biblioteca școlarăului ; serie nouă / colecție inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu). – ISBN 973-675-034-5. – ISBN 9975-74-671-3.
- ZBÂRCIOG, Vlad. Ciocanu Anatol / Vlad Zbârciog. – Text : nemediat // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010 / Muzeul Literaturii Române „Mihail Kogălniceanu”. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 140-142. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Dedicații lirice

- CIBOTARU, Mihail Ion. Aud câmpia / Mihail Ion Cibotaru. – Text : nemediat // Anatol Ciocanu. O altfel de biobibliografie / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Alba Iulia”. – Chișinău ; Alba Iulia : Gens Latina, 2013. – P. 85. – ISBN 978-606-8291-63-5.
- LARI, Leonida. Pe Dâmbovița – cocorul : Fratelui Anatol / Leonida Lari. – Text : nemediat // Anatol Ciocanu. O altfel de biobibliografie / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Alba Iulia”. – Chișinău ; Alba Iulia : Gens Latina, 2013. – P. 83-84. – ISBN 978-606-8291-63-5.
- VATAMANU, Ion. Oleacă despre poet : pentru Anatol Ciocanu / Ion Vatamanu. – Text : nemediat // Anatol Ciocanu. O altfel de biobibliografie / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Alba Iulia”. – Chișinău ; Alba Iulia : Gens Latina, 2013. – P. 82. – ISBN 978-606-8291-63-5.

VODĂ, Gheorghe. Băiatul 'nalt : ostașului Anatol / Gheorghe Vodă. – Text : nemediat // Anatol Ciocanu. O altfel de biobibliografie / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Alba Iulia”. – Chișinău ; Alba Iulia : Gens Latina, 2013. – P. 81. – ISBN 978-606-8291-63-5.

14 IUNIE – 70 DE ANI
DE LA NAȘTEREA SCRIITOAREI CLAUDIA PARTOLE
(1955)

Poeta, prozatoarea și publicista Claudia Partole s-a născut la 14 iunie 1950 în satul Cotova, raionul Drochia.

După absolvirea școlii medii din satul de baștină (1972), își continuă studiile la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Filologie, Secția Ziaristică (1972-1977). Își începe activitatea profesională în calitate de redactor la redacția programelor cinematografice a Comitetului de Stat al Teleradiodifuziunii din Moldova. Din 1979 până în 1981, activează ca redactor la Editura „Cartea moldovenească”. În perioada 1981-1985, este colaborator la ziarul „Învățăământul public” (actualmente „Făclia”), colaborează la Redacția Radio pentru copii, revista „Scântea lininistă”, ziarul „Tânărul leninist”, săptămânalul „Femeia Moldovei”. Între 1985 și 1994, este redactor literar la revista „Alunelul”, apoi, din 1994 până în 1997, este redactor-șef la revista „Festina lente” a Școlii de Limbi Moderne și Management, îndeplinind și funcția de profesor de etică și estetică la aceeași școală. Din 1994, este moderatoarea Cenaclului literar „La Creangă” (azi Salonul literar-artistic „La Creangă”) de pe lângă Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” și redactor al almanahului „La Creangă” editat de aceeași instituție. A mai activat la ziarul „Moldova suverană” (1997-2001), revista „Universul credinței” (2000-2001), redactor-șef la revista „Univers muzical” (2002-2008), colaborator al buletinului informativ „BioSynopsis” (2004-2005).

A debutat editorial cu volumul de basme și povestiri pentru copii *Mahalaua veselă* (1982), urmat de alte cărți pentru copii: *În așteptarea mamei* (1989), *Are mama fată mare* (1992), *Un mare calendar pentru tine, mic ștrengar* (1994), *Cea mai așteptată întâlnire* (2000), *Grăbește-te încet* (2002), *Salba cu mărgele care plâng* (2004), *O plută așteaptă* (2005), și

la mare vine Dumnezeu (2005), *Învață de la toate* (2005), *Domnița-Păstorită* (2006), *Povestea domnului Caras* (2007), *Țara mea privită din stele* (2008), *Copilul din colivie* (2010), *Floarea iubirii* (ediții bilingve: română-engleză, 2010; română-rusă, 2012), cărțile *Ai grijă de tine!: sfaturi de asigurare pentru pici*, *Anotimpuri-surioare*, *E minunat să fii educat și să crești manierat*, *Mătu-motănică*, *Mușunache cu tractorul-salvatorul*, *Nani, pușor*, *Noapte bună*, *Turte-turteluțe* – în colecția *Să crești mare, pușor* (2011), *Cântece de leagăn*, *Ce mașini minunate*, *În ospeție la menajerie*, *Învață de la Buna Dimineață*, *Lumea pădurii*, *Mica-ica-bâzâica* – în aceeași colecție *Să crești mare, pușor* (2012), *Când eram înger...* (2013), *Domnișoara Cineluța Ioana-Ionela-Ionuța* (2015), *Prietenul meu eleniS... sau cum m-am făcut scriitoare* (2016), *Lola cea frumoasă* (2017), *Invazia* (2018), *Motanul cel cu șapte vieți* (2019), *Ștregărița* (2023), *Farfallone, motanul-fluture* (2024), tradusă în limba italiană de Lilia Bicec Zanardelli (*Il gatto Farfallone*). Romanele pentru adolescenți *Rebela* (2018) și *Fraierul* (2021) au fost recomandate pentru lectură în cadrul Campaniei Naționale de promovare a lecturii „Să citim împreună!”, ediția a VIII-a, și în cadrul Campaniei „Chișinăul citește”, ediția a XIX-a.

A scris pentru maturi și tineri cărțile: *Păsări suntem când ne naștem* (1992), *Psalmii Mariei Magdalena* (1995), *O clipă* (1999), *Eu sunt* (2001), *ReCulegere* (2005), *De la facerea lumii citire* (2006), *Îmblânzirea câinilor* (2009), *Viața unei nopți sau Tötentanz* (2009), *Peisaj cu dimineți și clipe* (2011), *Ultima amantă* (2011), *101 Poeme* (2011), *În confesional: (portret de gânduri)* (2012), *Trandafirul pustiului* (2015), *Straniera* (2020).

Este autoarea pieselor dramatice *Păziți copilul, sufletul și animalele* (1995), *Unde ești, Iren?* (2001), *Ochiul care se uită în lume sau cine l-a răpit pe Tonto* (2002), *Când zorii s-au trezit* (2003), *Piesă pentru ascensor* (2016) ș.a.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1992), al Uniunii Scriitorilor din România (2000), al Uniunii Jurnaliștilor din Republica Moldova și al Uniunii Muzicienilor din Republica Moldova (2005).

I-au fost acordate premii în cadrul edițiilor Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret de la Chișinău: Premiul „Cartea anu-

lui” (2005, pentru cartea *Salba cu mărgelile care plâng*; 2018, pentru cartea *Invazia*; 2022, pentru cartea *Fraierul*), Premiul „Simpatia copiilor” (2011, pentru colecția *Să crești mare, pușor*; 2016, pentru *Prietenul meu eleniS... sau cum m-am făcut scriitoare*), Premiul pentru poezie „Grigore Vieru” (2014), Premiul „Ion Creangă” pentru întreaga activitate în domeniul literaturii pentru copii (2019). Romanul *Viața unei nopți sau Tötentanz* a fost apreciat cu Premiul „Vasile Vasilache” pentru proză la ediția a XVIII-a, 2009, a Salonului Internațional de Carte de la Chișinău și Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru proză (2010). Pentru romanul *Fraierul* i-a fost oferit în anul 2022 Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova, secțiunea cartea pentru copii și tineret. În 2008, la Congresul al XXXI-lea al Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) de la Copenhaga, i-a fost înmănată Diploma de Onoare pentru cartea *Domnița-Păstoriță*. A fost decorată cu Medalia „Mihai Eminescu” pentru activitate literară (2010).

Referințe

E un joc frumos. Jocul copilului e o taină mult mai mare decât taina atomului. În jocul copilului e ascunsă o mare filosofie. Dacă nu aș scrie pentru copii, cred că aș obosi. Atunci când scriu pentru copii și adolescenți plătesc tribut copilăriei. Ea este cea care îmi trimite mesaje, iar eu parcă aș repovesti, aș spune în felul meu. Mi se transmite acea stare, atmosferă pe care o pierdem cu anii.

Acum, Copilăria mi-e îngerul păzitor fără de care aș fi singură și străină Lumii...

Prima a fost poezia. A fost ca o explozie, care m-a speriat, de fapt. Mai târziu am început să scriu proză, pentru că proza e mai aproape de realitate. Nu întâmplător zicem proza vieții. (...) Scriu uneori proză, pentru că mă cheamă și trebuie să spun ceva. Alteori, am clipe de poezie. Am momente în care vreau să fiu în universul celor vârstnici, alteori pe maidanul copilăriei... Scrisul este acea insulă miraculoasă, pe care încă nimeni nu ți-a descoperit-o și unde te poți simți în largul tău.

* * *

Când termin o lucrare (operă e prea grav zis) e precum mi s-ar așterne în față un deșert, pe care trebuie să-l traversez, ca să încep altceva. Trecând pustiul, mi se face „sete și foame”, iar aceasta mă inspiră...

Când termini o carte, te bucuri, dar te și întristezi. Ca și cum ți-ai lua rămas bun de la ceva drag – un spațiu unde ai poposit un timp și te-ai simțit bine. Apoi, trăiești o stare de așteptare amestecată (eterogenă!) cu teamă. Va veni alt gând? Când? Îl vei sesiza?

* * *

E minunat când ajungi ca cititorii să spună că te-au recunoscut după stil. E semn că ai învățat din foarte multe stiluri, ca să ți-l formezi pe al tău. E ca și în alegerea stilului vestimentar sau stilului de viață... Lumea te deosebește prin felul de a fi original, unic! Cum aș putea să-mi compar scrisul/stilul meu cu al altcuiva? Cel mai bine o pot spune cititorii și, poate, criticii.

Claudia Partole

Poezia Claudiei Partole este pătrunsă, prin excelență, de un fin filon lirico-meditativ, fenomen caracteristic și celorlalte lucrări ale scriitoarei. Metafora verbului artistic se naște din sensuri profunde, care scot în relief gânduri și sentimente trăite de fiecare dintre noi – fie că este vorba de locul omului în societate și responsabilitatea lui pentru viața pe care (și cum!) o trăiește, fie despre dragoste și prietenie, și nu în ultimul rând, despre prezența lui Dumnezeu în destinul nostru. Autoarea vede lumea în tablouri vii, în culori expresive, ea reușește să creeze o atmosferă armonioasă a sentimentelor și doleanțelor, atât de necesară sufletelor noastre (...). Ceea ce se impune în poezia Claudiei Partole este... grija autoarei față de cuvânt. Ea îl cultivă ca pe o floare rară de grădină.

* * *

Muzicalitatea surprinzătoare a versului este unul din componenții de bază ai poeziei Claudiei Partole. Autoarea trece cuvintele prin vrăji știute numai de dânsa, pentru a le înnobila cu infinite bogății spirituale. Din ele, din aceste cuvinte, poeta clădește mesaje înSORITE, situații psihologice neordinare.

* * *

Nuvelele Claudiei Partole (din cartea *În confesional*) sunt pline de zâmbet, de frământ copilăresc, de dorința de a se impune. Eroii se află

în procesul de formare a personalității, fapt ce explică sensibilitatea lor față de momentele dificile cu care se ciocnesc zilnic. Au nuvelele Cludiei Partole încă o trăsătură distinctă: îmbie cititorul la o nouă lectură, descoperind de fiecare dată situații neașteptate inedite, gânduri originale sau detalii sugestive.

Gheorghe Gheorghiu

Poezia Cludiei Partole este o poezie adâncă și cutremurătoare, pe care autoarea a țesut-o cu toate firele eu-lui său fizic și spiritual. Asemeni unui lujer de crin, sufletul pur și tandru al poetei se ridică în lumină din zbaterea acestei lumi – parcă osândită la caznă și grea încercare. (...)

Zidite spre suflet ca un invizibil pod, scrierile Cludiei Partole încolțesc și dau rod, propunându-ne o succesiune de catrene nobil inspirate și subtil caligrafiate. Dânsa scrie în mod natural, așa cum gândește, așa cum respiră sau strânge la piept o ființă dragă...

Dumitru Păsat

Pierderea adevăratelor valori, bezna minții umane, devenirea omului, pierderea credinței, dezrădăcinarea, lipsa „unui loc sub soare” sunt temele pe care le frecventează cu insistență Claudia Partole. Și trebuie să recunoaștem că vorbim despre un nume care s-a impus anume prin această umanizare a literaturii și scrisului.

Maria Pilchin

Claudia Partole este o scriitoare a confesiunii. Fie că se adresează cititorului în versuri, fie că îi atrage atenția cu istorii pline de dramatism din viața de zi cu zi a oamenilor, autoarea își identifică propriul eu cu eul liric sau cu eul narator și își lasă gândurile, impresiile, emoțiile să se materializeze în texte ce îi dezvăluie cele mai tainice ascunzișuri ale sufletului sau ale minții.

Lucia Țurcanu

Versurile Cludiei Partole ne îndeamnă spre descătușare, regenerare a binelui, tandreței, spre sentimente profunde și acțiuni bine chibzuite.

Autoarea e foarte sinceră cu cititorul: îi destăinuie durerile, bucuriile cunoașterii prin profunde subtilități. Din atare poezii noua generație va învața a iubi, a suferi, a ierta, a cugeta asupra sensului vieții.

Larisa Gulea

Titluri pentru expoziții*Sunt un copil ce ține lumea ca un atlant în ochii săi*

Claudia Partole, cea care vine din copilărie

Claudia Partole – vestitoarea luminii

Scriitoarea cu suflet de copil – Claudia Partole

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- BUNĂ dimineața, Dimineață! / Claudia Partole ; ilustrații de Olga Cazacu. – Chișinău : Prut Internațional, 2015. – 32 p. : il. – ISBN 978-9975-54-190-9. – Text : nemediat.
- CÂND eram înger... / Claudia Partole. – Chișinău : Pontos, 2013. – 152 p. – ISBN 978-9975-51-425-5. – Text : nemediat.
- CINE, cine a venit? / Claudia Partole ; ilustrații de Stela Damschin-Popa. – Chișinău : Prut, 2022. – 27 p. : il. color. – (Prima mea bibliotecă, ISBN 978-9975-54-432-0). – ISBN 978-9975-54-661-4. – Text : nemediat.
- COPILUL din colivie : povestiri / Claudia Partole ; ilustrații: Violeta Zabulica-Diordiev. – Chișinău : Lumina, 2012. – 128 p. : il. – ISBN 978-9975-65-292-6.
- DUMNEZEU vine la mare / Claudia Partole. – Timișoara : Augusta, 2005. – 86 p. – ISBN 973-7836-21-9.
- FRAIERUL / Claudia Partole. – Chișinău : Lumina, 2021. – 200 p. – ISBN 978-9975-65-479-1. – Text : nemediat.
- INVAZIA / Claudia Partole ; ilustrații de Lică Sainciuc. – Iași : Doxologia, 2018. – 24 p. : il. – ISBN 978-606-666-721-0. – Text : nemediat.
- ÎNVAȚĂ de la Buna Dimineață / Claudia Partole. – Chișinău : Moldpress, 2012. – 12 p. – (Să crești mare, pușor). – ISBN 978-9975-4347-0-6. – Text : nemediat.
- LOLA cea frumoasă / Claudia Partole ; ilustrații de Violeta Zabulica. – Chișinău : Arc, 2017. – 28 p. : il. – ISBN 978-9975-137-98-0. – Text : nemediat.
- 101 POEME / Claudia Partole. – București : Biodova, 2011. – 94 p. – (Colecția Ideal). – ISBN 978-973-1867-70-0. – Text : nemediat.
- PEISAJE cu dimineți și clipe / Claudia Partole. – Chișinău : Lumina, 2011. – 160 p. – ISBN 978-9975-65-260-5. – Text : nemediat.
- PRIETENUL meu eleniS... sau cum m-am făcut scriitoare : Jurnal naiv. 1868-1972 / Claudia Partole. – Chișinău : Prut Internațional, 2016. – 256 p. – ISBN 978-9975-54-249-4. – Text : nemediat.
- REBELA / Claudia Partole. – Chișinău : Prut, 2023. – 160 p. – ISBN 978-9975-54-531-0. – Text : nemediat.

- STRANIERA / Claudia Partole. – București ; Chișinău : FEP „Tipografia Centrală”, 2020. – 368 p. – ISBN 978-9975-3282-7-2. – Text : nemediat.
- ȘTRENGĂRIȚA / Claudia Partole ; ilustrații de Violeta Zabulica. – Chișinău : Arc, 2023. – 31 p. : il. color. – ISBN 978-9975-0-0727-6. – Text : nemediat.
- TRANDAFIRUL pustiului / Claudia Partole. – Iași : Tipo Moldova, 2015. – 281 p. – (OPERA OMNIA : Romanul de azi). – ISBN 978-606-676-720-9. – Text : nemediat.
- VIAȚA unei nopți sau Totentanz / Claudia Partole. – Chișinău : Pontos, 2009. – 168 p. – ISBN 978-9975-51-017-2. – Text : nemediat ; Idem. – 2011. – ISBN 978-9975-51-212-1 ; Idem. – Chișinău : Bestseller, 2023. – 240 p. – ISBN 978-9975-77-394-2.

Referințe critice

CLAUDIA PARTOLE : născută pentru a fi cuvânt : Biobibliografie / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; alcătuitor: Sabina Dodul. – Ediția a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău, 2020. – 208 p. – Text : electronic. – URL: https://www.bncreanga.md/x_up_pag/file/2021_11/Biobibliografia_C_Partole_2020.pdf (accesat: 26.09.2024).

- BALINSCHI, Elena. Claudia Partole / Elena Balinschi. – Text : nemediat // Calendar Național 2020 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 196-198. – ISSN 1857-1549.
- BUSUIOC, Nicolae. De la poezie la proza de analiză psihologică / Nicolae Busuioc. – Text : nemediat // Basarabia de suflet : lecturi și dialoguri esențiale / Nicolae Busuioc. – Chișinău : Știința, 2010. – P. 60-62. – ISBN 9789975677080.
- CEMORTAN, Stela. Claudia Partole / Stela Cemortan. – Text : nemediat // Copilărie-păpădie. Vol. 2 / Stela Cemortan. – Chișinău : Stelpart, 2011. – P. 80-81. – ISBN 978-9975-4117-3-8.
- FILIP, Iulian. Demult n-am mai stat de vorbă cu mine atât de îndelungat / Iulian Filip. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2021. – 21 ian. – P. 8. – Rec. la cartea: Straniera / Claudia Partole. București, 2020, 368 p. – ISSN 1857-3835.
- MARIN, Gheorghe. Înger, ingerașul meu / Gheorghe Marin. – Text : nemediat // Rotonda falnicilor tei : nuvelistică documentară / Gheorghe Marin. – Chișinău : Pontos, 2012. – P. 219-230. – ISBN 9789975513258.
- MUNTEANU-HADÂRCĂ, Maria. Priveghiul singurătății / Maria Munteanu-Hadârcă. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2021. – 16 dec. – P. 6. – Rec. la cartea: Viața unei nopți sau Totentanz : jurnalul menajerei. Chișinău : Pontos, 2009. 168 p. – ISSN 1857-3835.
- CLAUDIA Partole : „Când îți vei face cărțile tale...” / Claudia Partole. – Text : nemediat // Scobioală, Aurel. Scriitorii când erau copii / Aurel Scobioală. –

Ediția a 2-a. – Chișinău : Prut Internațional, 2015. – P. 260-262. – ISBN 978-9975-54-224-1.

PERETEATCU, Tamara. Claudia Partole / Tamara Pereteatcu. – Text : nemediat // Aniversări culturale 2020 / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : Baștina-Radog, 2019. – P. 89-94. – ISBN 978-9975-3224-5-4.

ȚOPA, Efimia. Partole Claudia / Efimia Țopa. – Text : nemediat // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010 / coordonator: Valeriu Nazar. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 399-401. – ISBN 978-9975-69-563-3.

VIZIRU, Andrei. Claudia Partole – cea care vine din copilărie / Andrei Viziru. – Text : nemediat // Cei șapte ani de acasă sau cele șapte miracole ale copilăriei / Andrei Viziru. – Chișinău : [S. n.], 2004. – P. 59-62. – ISBN 978-9975-78-353-8.

19 IULIE – 70 DE ANI

DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI LEO BORDEIANU

(1955)

Leo Bordeianu, poet, publicist și editor român din Basarabia, s-a născut în satul Coșnița, raionul Dubăsari, în familia intelectualilor Irina (n. Nicolaev) și Vasile Bordeianu.

În copilărie „oscila” între cărțile din casă și cărțile din pod. La Școala din Cojușna se pune accent pe matematică și fizică, chimie și biologie, de aceea după absolvire a urmat Facultatea de Matematică și Cibernetică a Universității de Stat din Moldova, pe care a absolvit-o în 1977. A avut parte de profesori dăruțiți cu har. Pe lângă materia pe care le-o preda, nu scăpau ocazia să-i învețe bunele maniere și să facă trimiteri la pictură, muzică, literatură. Printre ei erau academicianul Petru Soltan, Maria Saggaidac, matematician, dar și actriță. Între 1982 și 1985, a făcut studii de doctorat la Academia de Științe din Uniunea Sovietică.

Activitatea profesională a început-o în calitate de programator la Centrul de Calcul din Chișinău, ulterior, stagiari la Institutul de Cercetări Nucleare din Moscova, inginer superior la Universitatea de Stat din Moldova. Activează în calitate de secretar de redacție, apoi redactor-șef adjunct la revista „Limba Română” (1991-2002) și șef de redacție literară la revista „Noi” (1992). Ulterior a activat la revista „Moldova” (2004-

2009), săptămânalul „Florile Dalbe” (2004-2011), redactor la publicația „Monitorul Oficial al Republicii Moldova” (2010-2017), redactor-șef la ziarul de cultură creștin-ortodoxă pentru copii și adolescenți „Scara spre Cer” (2010-2023).

A debutat cu versuri în revista „Moldova”, în 1984. Debutul editorial s-a produs în 1989 cu placheta de versuri *Mai multă dragoste decât ură*. Publică în diverse reviste de cultură din Republica Moldova, România, Italia, Franța, Olanda, SUA: „Contrafort”, „România literară”, „Limba Română”, „Convorbiri literare”, „Poezia”, „Cronica”, „Familia”, „Poesis” ș.a. Susține rubrici permanente în revistele „Limba Română”, „Flux”, „Moldova”, „Noi”, „Florile dalbe” și „Scara spre Cer”.

Editează mai multe volume de versuri: *Palpabilitatea marginilor* (1993), *Pânzele albe ale libertății* (2000), *Linie de demarcație* (2005), *Nimeni să nu se teamă de moarte* (2011), *Lumini peste ape* (2013), *Harta* (2017), *Aripi pentru înălțare* (2019), *Gaura neagră* (2019), *Pe fața ta plutește luna* (2020), *Roata de foc* (2023).

Este prezent în antologii editate atât în țară, cât și peste hotare: *Златна лажница* (1993, în limba macedoneană, selecție și traducere de Dumitru M. Ion), *Antologie de poezie română contemporană*, vol. II, în română, franceză, engleză și germană (2014), *Portret de grup. După 20 de ani* (2015), *Poeți basarabeni contemporani* (2016), *Literatura din Basarabia. Început de secol XXI. Poezie* (2017), *Poezia românească după 1945* (2023) ș.a.

În cadrul revistei „Noi”, la fiecare trei ani, a pregătit pentru tipar și a prefațat antologii poetice, cuprinzând cele mai bune lucrări ale cititorilor apărute în paginile publicației: *Dragoste amară* (1995), *Buletin de identitate* (1998), *Pasărea de cafea* (2001), *Catargele luminii* (2004), *Sufletul, ca varul nestins* (2007), *Alb-negru asimetric* (2010), *Aceiași noi* (2013), *Cea mai frumoasă zi* (2016), *Fire de nisip* (2019), *Nevoia de sens* (2022).

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1990), membru al Uniunii Scriitorilor din România (1994).

În anul 2001 i s-a acordat Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul *Pânzele albe ale libertății*. Volumul *Roata de foc* a fost menționat cu Premiul special al revistei „Regal Literar” al Uniunii Jurnaliștilor Profesioniști din România (2024).

Referințe

Leo Bordeianu își vede satul ca pe o pasăre Phoenix, ca pe o arenă pe care Viața se logodește cu Moartea, într-un limbaj descătușat, beneficiind de prozaisme. Poetul stăruie într-un spațiu unde se uită de viață, dar nu se știe încă de neființă. Versurile sunt dispuse spațial în ideea de a contura caligramatic stări, noțiuni, cuvinte.

Mihai Cimpoi

Poezia lui Leo Bordeianu planează, atât tematic, cât și expresiv, în spații diferite, arătându-se mai puțin asemenea unei păsări circumscrise propriului său cuib și desfășurând mai degrabă zboruri esențiale – când într-un văzduh înalt, frizând absolutul, când coborând larg și razant asupra pământului și a apelor. Iubitorii de etichete, pătimași de a găsi fiecărui poet o unică încarcerare definitorie, s-ar arăta pierduți față de această poezie, care ar putea fi catalogată când simbolistă, când romantică, ba chiar și suprarealistă. Acest polimorfism, departe de a mărturisi o istorie, oglindește o unitate diversificată, supusă fericit suflului original al Poeziei.

Alexandru Lungu

E de menționat faptul că Leo Bordeianu și-a găsit temele în tonalitatea adecvată structurii sale sufletești. Transparența scriiturii sale vine și din convingerea că profunzimea stă în limpezimea și în complicarea discursului poetic.

Galina Trifan

Mai puțin tehnicizat decât la colegii săi de generație – o tehnicizare în sensul unei împodobiri stridente, fără gust și măsură, versul lui Leo Bordeianu respiră ușor într-un spațiu al sentimentului și al marginilor fragile...

Vasile Gârneț

Filigrane încântătoare sunt anotimpurile lui Leo Bordeianu („acua-relă”, „toamna”), inscripții concise precum cea intitulată „stare” în spiritul unui Bacovia postmodern la care dicțiunea în contratimp atinge virtuozitatea.

Constantin Ciopraga

Poeziile lui Leo Bordeianu pot fi așezate sub auspiciile reveriei, ale unei bonome asimilări a realului, a respirației lirice în aura fericirilor furnizate de clipă. Poetul pare sedus de umorile clipei și notează conștiințios pentru sine, dar mai ales pentru a eterniza fulgurările emoționale. Umorile sale sunt blânde, senine, dar nu lipsite de ironie și umor.

Călin Chingea

Leo Bordeianu, ca și alți matematicieni înzestrați cu harul poeziei efervescente, cum ar fi Ion Barbu sau proaspătul trubadur de Terebna, Eugen Cioclea, și-a găsit drumeagul său încă nebătătorit. Recentă sa plachetă, intitulată *Nimeni să nu se teamă de moarte* și având pe copertă crucea cioplită în piatră, de pe ghebul Butucenilor, are alt mesaj decât cărțile sale anterioare. Autorul se apropie cu evlavie de temele religioase fără a cădea în mrejele misticismului doctrinar.

Ion Proca

Prin semnificațiile gestului său purificat în eterna credință, Leo Bordeianu tinde să refacă imaginea celor mulți asupra sensului căznitei orânduiri pământești. Adept al limbajului armonios și fanteziei răscolitoare, tăinuită în figuri de stil, el modelează din cioburi de senzații vibrante ruga oropsiților pentru idealul sublim. Maestrul ne îndeamnă să fim gata de vremurile ce urmează întru mântuirea sufletului de povara păcatelor lumești. Franchețea și luciditatea poetului ne demonstrează că împărăția cerurilor începe chiar în noi înșine.

Andrei Moroșanu

Autorul se situează și își situează cititorul în fața marilor întrebări ale eternității, cele cărora el le găsește foarte multe răspunsuri, toate diferite și toate corecte. Între micimea ambițioasă a omului și imensitatea îngăduitoare a divinității își plasează Leo Bordeianu amplitudinea zborului printre formule poetice când aforistice, când enigmatice, când etanșe.

Vsevolod Ciornei

Poetul sondează infinitatea sacrului, se încântă și ne încântă de creația lumii, psalmodiază, colindă și înalță imnuri Tatălui Ceresc, lui Iisus, Maicii Domnului. Punctul de plecare al multor poeme este meditația

asupra condiției umane a omului modern însetat de desăvârșire, dar sedus și de promisiunile „din hățişul spinos al păcatelor”.

Aliona Grati

Titluri pentru expoziții

Eu plec întotdeauna de la adevăr

Leo Bordeianu – poetul anotimpurilor

Poezia lui Leo Bordeianu – o formă a rugăciunii

Registre patriotice și religioase în creația lui Leo Bordeianu

(T. P.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

ARIPI pentru înălțare : (versuri) / Leo Bordeianu. – Chișinău : Scara spre cer, 2019. – 112 p. – ISBN 978-9975-3264-6-9.

HARTA : Poezie / Leo Bordeianu ; prefață: Vsevolod Ciornei ; coperta: Vladimir Kravcenko. – Chișinău : Prut Internațional, 2017. – 220 p. – ISBN 978-9975-54-330-9.

LINIE de demarcație / Leo Bordeianu ; copertă: Camil Mihăiescu. – Timișoara : Augusta : Artpress, [2005]. – 104 p. – ISBN 973-695-18-47. – ISBN 973-783-61-70.

PÂNZELE albe ale libertății : (versuri) / Leo Bordeianu. – Timișoara : Augusta, 2000. – 108 p. – ISBN 973-8039-50-9.

PE FAȚA ta plutește luna : [versuri] / Leo Bordeianu ; copertă: Vitalie Pogolșa. – Chișinău : Lumina, 2020. – 196 p. – ISBN 978-9975-65-459-3.

Referințe critice

„ATĂTA timp cât mai putem iubi, cauza nu e pierdută” / Leo Bordeianu ; consemnare: Natalia Pânteia. – Text : nemediat // Noi. – 2022. – Nr. 2. – P. 14-15. – ISSN 1857-0798.

CIMPOI, Mihai. Bordeianu Leo / Mihai Cimpoi. – Text : nemediat // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 1 / Academia Română. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 602. – ISBN 973-637-071-2.

CIOBANU, Maria. Leo Bordeianu / Maria Ciobanu. – Text : nemediat // Calendar Național 2020 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 234. – ISSN 1857-1549.

CIORNEI, Vsevolod. Poezia între formule și revelații / Vsevolod Ciornei. – Text : nemediat // Bordeianu, Leo. Harta : poezie / Leo Bordeianu. – Chișinău : Prut Internațional, 2017. – P. 3. – ISBN 978-9975-54-330-9.

- COBZAC, Victor. Artistul scrisului sanctificat / Victor Cobzac. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2022. – 28 iulie. – P. 8. – ISSN 1857-3835.
- LEO Bordeianu. – Text : nemediat // Aniversări culturale 2015 / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : Baștina-Radog, 2014. – P. 106-109. – ISBN 978-9975-4420-9-1.
- RACHIERU, Adrian Dinu. Leo Bordeianu și „pantoful de aur” al poeziei / Adrian Dinu Rachieru. – Text : nemediat // Poeți din Basarabia : un veac de poezie românească / Adrian Dinu Rachieru. – București : Editura Academiei Române ; Chișinău : Știința, 2010. – P. 462-472. – ISBN 978-973-271-884-1 ; ISBN 978-9975-676-94-6.
- REFERINȚE critice : [Leo Bordeianu] / Alexandru Lungu, Mihai Cimpoi, Constantin Ciopraga, Grigore Chiper, Vasile Gârneț. – Text : nemediat // Bordeianu, Leo. Pânzele albe ale libertății / Leo Bordeianu. – Timișoara : Augusta, 2000. – P. 5-6. – ISBN 973-8039-50-9.
- TRIFAN, Călina. Bordeianu, Leo / Călina Trifan. – Text : nemediat // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010 / Muzeul Literaturii Române „Mihail Kogălniceanu”. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 64-65. – ISBN 978-9975-69-563-3.
- ȚURCANU, Lucia. Poetul Leo Bordeianu / Lucia Țurcanu. – Text : nemediat // Moldova. – 2020. – Nr. 7-8. – P. 62-64. – ISSN 0132-6635.

1 AUGUST – 110 ANI

DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI ROMÂN GELLU NAUM (1915-2001)

Poetul, prozatorul și dramaturgul român de origine aromână Gellu Naum, considerat cel mai important reprezentant român al curentului suprarealist și unul dintre ultimii mari reprezentanți pe plan european, s-a născut la 1 august 1915 la București. A fost fiul poetului Andrei Naum (mort în luptele de la Mărășești) și al Mariei Naum (născută Rosa Gluck).

În 1926, este admis la Liceul „Dimitrie Cantemir” din București. În această perioadă începe să scrie versuri, debutând cu două poezii publicate în revista „Cuvântul”.

Între 1933 și 1937, urmează cursurile Universității din București, studiind filosofia. La 27 decembrie 1935, fiind student în anul III, a fost percheziționat și arestat pentru că a fost surprins scriind „parole cu caracter subversiv” pe zidurile mai multor case din București. La îndemnul

prietenului său, pictorul Victor Brauner, Gellu Naum pleacă în 1938 la Paris, unde își continuă studiile de filosofie la Sorbona, pregătind o teză de doctorat despre Pierre Abélard (teolog și filosof scolastic francez). La Paris ia contact cu grupul suprarealist francez animat de André Breton.

Întors în țară în 1939, va fi mobilizat și trimis pe frontul de Răsărit.

În 1941 se constituie grupul suprarealist român (alcătuit din Gellu Naum, Gherasim Luca, Dolfi Trost, Virgil Teodorescu și Paul Păun), a cărui activitate deosebit de intensă între anii 1945 și 1947 îl va face pe André Breton să afirme: „Centrul lumii (suprrealiste) s-a mutat la București”. După 1947, în condițiile impunerii realismului socialist ca unică formă permisă de exprimare în literatură, grupul se destramă. În 1948 și 1949, Gellu Naum scrie poemul cu tentă filosofică și ezoterică *Calea șarpelui*, experiență care îi va marca definitiv stilul. Între anii 1950 și 1960, publică mai multe cărți de literatură pentru copii, *Așa-i Sanda* (1956), *Cel mai mare Gulliver* (1958), mult apreciată *Carte cu Apolodor* (1959), dar și cărți de literatură proletcultistă, precum „romanul pentru tineret” *Tabăra din munți* (1953) sau volumul *Soarele calm* (1961), acestea din urmă fiind omise în majoritatea bibliografiilor oficiale. Cu toate acestea, Gellu Naum a continuat să scrie, pe ascuns, poeme suprrealiste (de exemplu, poemul *Heraclit* în 1958). În această perioadă, el trăiește mai mult din traduceri ale autorilor René Char, Denis Diderot, Samuel Beckett, Stendhal, Franz Kafka, Julien Gracq ș.a.

În 1968, în perioada destinderii regimului comunist, își publică poeziile de sertar în volumul *Athanos*. Cu acest volum și cu următoarele, *Copacul-animal* (1971), *Tatăl meu obosit* (1972), *Poeme alese* (1974), *Descrierea turnului* (1975), *Partea cealaltă* (1980) etc., Gellu Naum reușește să fie remarcat de critici, dar este recunoscut ca scriitor important abia după publicarea romanului *Zenobia* (1985), a cărei protagonistă a devenit soția sa Lygia, cu care s-a căsătorit în 1946. Este invitat să țină lecturi publice în Germania, Franța, Olanda și Elveția.

Opera sa este tradusă în principalele limbi internaționale, fiind înconunată cu premii importante: Premiul special al Uniunii Scriitorilor din România pentru întreaga activitate literară (1986), Premiul european de poezie, Münster (1999), The American Romanian Academy Arts Award (2002) ș.a. A fost nominalizat la Premiul Nobel pentru literatură pe anul 2001 de către Centrul PEN din România.

Ca și André Breton, Gellu Naum a rămas până la sfârșitul vieții credincios modului suprarealist de a trăi și de a scrie poezia, ceea ce dovedește că pentru el alegerea suprarealismului nu a fost o opțiune conjuncturală, ci expresia celei mai autentice afirmări de sine.

Gellu Naum a încetat din viață în data de 29 septembrie 2001, la București.

Referințe

În măsura în care cititorul simte că se petrece ceva, înseamnă că el a regăsit, împreună cu mine, starea aceea, singura în care am căutat întotdeauna să scriu și pe care o numesc starea de poezie.

Gellu Naum

Gellu Naum nu scria pentru că e o meserie frumoasă să scrii. Scria pentru ca să tacă.

David Esrig

Gellu Naum a fost una dintre cele mai impresionante personalități literare din România, chiar și sub comunism: el a păstrat o nealterată atitudine morală pe toată durata regimului totalitar și a preferat să tacă decât să facă compromisuri. În anii cei mai răi, el a continuat să facă daruri prețioase culturii române, prin piesele sale, prin traducerile sale și chiar prin remarcabilele sale cărți pentru copii.

Ana Blandiana

Gellu Naum este un poet de o puternică transă lirică, unul dintre cei mai fideli ideii de poezie. O inteligență sensibilizată și o luciditate dozată în toate cutele emoției și a sentimentelor apără poezia de orice abatere de la sublimul actului ei afirmativ.

Marin Bucur

...Naum manifestă și ceea ce avea să rămână trăsătura sa esențială: tentația de a realiza o alchimie a irealului, de a recompune realitatea într-o ordine superioară. Într-o asemenea întreprindere, subiectul se dedublează, devenind sieși obiect, adjectivele și substantivele se supun unei stranii împerecheri (jocul între imagine și metaforă e unul din secretele lui Gellu Naum, care îl singularizează printre suprarealiști)...

Or, ceea ce impresionează la Gellu Naum e tocmai poziția aparte, arta poetică personală, la care l-a adus credo-ul său spiritual: păstrând din ceea ce voia a fi o rețetă universală de poziție doar invitația la deplina libertate a spiritului, Gellu Naum își culege elementele de bază ale lumii sale nu neapărat din straturile subconștientului; el nu este un „notar de metafore”, care țâșnesc gata făcute din zonele obscure ale ființei sale. Din contra: prodigioasa fantezie prelucrează continuu, la el, datele realității interioare și exterioare, realizând ceea ce numeam alchimia unui real menit să-și păstreze în verb – și numai în verb – coerența adâncă, revelatoare, a unei condiții ce ne supune pe toți.

Ștefan Augustin Doinaș

Indiferent de subiectul conversațiilor noastre, despre poezie, de fapt, îmi vorbea Gellu Naum tot timpul, despre poet și marea lui responsabilitate „în complicatul joc de izbucniri și sugrumări care nu au început și nu se vor termina cu el în măsura în care viața lui nu începe dimineața și nu se termină seara”. Cum nu o considera o simplă activitate literară (de ieri, de azi, de aici sau de aiurea), nu-i plăceau definițiile, teoretizările escortând inutil poezia, împărțirea pe generații sau curente – le privea pe toate ca pe simptome ale unei nefericite fărâmițări. El vorbea despre poezie ca despre un singur lucru, mereu același, care-și schimbă doar numele, „într-o vreme poezia se numea romantism, altă dată simbolism sau suprarrealism și o să poarte, probabil, multe alte nume.” (...) Mă uimea incredibila, aproape donquijotesca lui încredere în poezie. Nu în cea de acum, de aici, nu în poezie ca performanță literară, estetică, ci ca o șansă de salvare. „Crede-mă, știu ce spun. E singura noastră șansă de salvare ca specie umană.”

Simona Popescu

Gellu Naum a știut să scape, într-o țară dominată succesiv de dictaturi fasciste și staliniste, de toate scenariile cunoscute ale tradiționalismului, ale „realismului socialist” și „dizidenței” spectaculare. Ca și Rimbaud, Gellu Naum ar putea să spună: „eu sunt intact, și asta îmi este egal”.

Anca Bălălaşu

Ca și Elytis, Octavio Paz sau portughezul Herberto Helder și asemeni recent dispărutului René Char, cu toții avându-și un punct de plecare din suprarealism, dar evoluând ulterior pe alte coordonate estetice, Gellu Naum reprezintă un „caz” de rebeliune față de suprarealismul istoricizat (cu toate abjurările sau exorcizările cunoscute). Îl putem asocia aceluia nu doar în mod ostentativ sau ca exemplu de longevitate, ci, mai cu seamă, fiindcă poetul nostru este o personalitate de aceeași mărime, adevăr ce se cere rostit cu toată fermitatea.

Dinu Flămând

Titluri pentru expoziții

Gellu Naum și suprarealismul românesc

Gellu Naum, o voce proeminentă a literaturii române

Un exceptional poet și distins traducător – Gellu Naum

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

- A DOUA carte a lui Apolodor / Gellu Naum. – București : Arthur, 2023. – 64 p. – ISBN 9786067109597. – Text : nemediat.
- AMEDEU, cel mai cumsecade leu / Gellu Naum ; ilustrații de N. Nobilescu. – București : Ion Creangă, 1988. – 32 p. : il. color. – Text : nemediat.
- AȘA-I SANDA / Gellu Naum ; ilustrații de Serghei Samsonov. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – 16 p. : il. – (Poezii de seama voastră) (Poezii mici pentru pici-pitici). – ISBN 9975696872. – Text : nemediat.
- CALEA Șarpelui / Gellu Naum ; ediție îngrijită și prefață : Simona Popescu. – Pitești : Paralela 45, 2002. – 56 p. – ISBN 973-593-618-6. – Text : nemediat.
- CARTEA cu Apolodor / Gellu Naum. – București : Arthur, 2023. – 77, [8] p. – ISBN 9786067109481. – Text : nemediat.
- CEL MAI MARE Gulliver / Gellu Naum ; cuvânt înainte de Dan Stanciu. – București : Arthur, 2013. – 72 p. – ISBN 978606804279. – Text : nemediat.

Referințe critice

- COMAN, Ana. Dialectica imaginarului în opera lui Gellu Naum / Ana Coman. – Iași : Editura Timpul, 2010. – 493 p. – ISBN 978-973-612-384-9. – Text : nemediat.
- OLOGU, Alina. Gellu Naum : experimentul poetic / Alina Ologu. – Constanța : Editura Pontica, 2007. – 198 p. – ISBN 978-979-7720-10-8. – Text : nemediat.

- PENTRU Gellu Naum = For Gellu Naum / coordonator: Iulian Tănase. – București : Vinea, 2002. – 135 p. – ISBN 973-85084-60. – Text : nemediat.
- POP, Ion. Gellu Naum : poezia contra literaturii / Ion Pop. – Cluj : Casa Cărții de Știință, 2001. – 196 p. – ISBN 973-686-207-0. – Text : nemediat.
- POPESCU, Simona. Salvarea speciei : (despre suprarealism și Gellu Naum) / Simona Popescu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 2000. – 262 p. – ISBN 9733772884. – Text : nemediat.
- SPIRIDON, Vasile. Gellu Naum : monografie / Vasile Spiridon. – Brașov : Aula, 2005. – 107 p. – (Colecția CANON). – ISBN 973-8261-62-7. – Text : nemediat.

* * *

- ANDREI, Dorina. „Cartea cu Apolodor” de Gellu Naum. Descrierea personajului principal. Jurnalul dublu / Dorina Andrei. – Text : nemediat // Învățătorul modern. – 2023. – Nr. 4. – P. 57-61. – ISSN 1857-2820.
- ANGHEL, Dorian. Tehnica automatismului în ciclul de poeme „Libertatea de a dormi pe o frunte” de Gellu Naum // Un lingvist pentru secolul XXI : materialele Colocviului Internațional „Filologia secolului XXI”, organizat cu prilejul a 80 de ani din ziua nașterii profesorului Eugeniu Coșeriu. – Chișinău : Știința, 2002. – P. 181-182. – ISBN 9975-67-293-0.
- GEO, Vasile. Pionier și paladin al reveriei surrealiste : Gellu Naum după 20 de ani / Vasile Geo. – Text : nemediat + text : electronic // Viața Românească. – 2021. – Nr. 8-9. – ISSN 1220-6377 ; Idem [Resursă electronică]. – URL : <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2021/09/pionier-si-paladin-al-reveriei-surrealiste/>.
- MANU, Emil. Naum Gellu / Emil Manu. – Text : nemediat // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 4 / Academia Română. – București : Editura Univers Enciclopedic, 2005. – P. 533-537. – ISBN 973-637-111-5.
- GELLU Naum : notă biografică / Iuliu Rațiu. – Text : nemediat // O istorie a literaturii pentru copii și adolescenți / Iuliu Rațiu. – Chișinău : Prut Internațional, 2006. – P. 272. – ISBN 978-9975-69-033-1.
- POP, Ion. Naum Gellu / Ion Pop ; bibliografie: Laurențiu Hanganu. – Text : nemediat // Dicționarul literaturii române. Vol. 2 : M-Z / Academia Română ; coordonator general: Eugen Simion. – București : Univers Enciclopedic Gold, 2012. – P. 116-119. – ISBN 978-606-8358-47-5.
- POPESCU, Simona. Nimic nu e întâmplător / Simona Popescu. – Text : nemediat + Text : electronic // Lucefărul de dimineață. – 2021. – Nr. 9. – P. 7. – ISSN 2065-4200 ; Idem [resursă electronică]. – URL : https://www.lucefarul-de-dimineata.eu/pdf/revista_LUCEAFARUL_DE_DIMINEATA_nr_9_2021.pdf.
- SPIRIDON, Vasile. Alternanțe și permanente / Vasile Spiridon. – Text : nemediat + Text : electronic // Lucefărul de dimineață. – 2021. – Nr. 9. – P. 6.

– ISSN 2065-4200 ; Idem [resursă electronică]. – URL : https://www.luceafarul-de-dimineata.eu/pdf/revista_LUCEAFARUL_DE_DIMINEATA_nr_9_2021.pdf.

URIAN, Tudorel. Suprerealismul ca mod de viață / Tudorel Urian. – Text : nemediat + Text : electronic // Viața Românească. – 2021. – Nr. 8-9. – ISSN 1220-6377 ; Idem [resursă electronică]. – URL : <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2021/09/suprerealismul-ca-mod-de-viata/>.

**12 AUGUST – 70 DE ANI
DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI IURIE COLESNIC
(1955)**

Scriitorul, istoricul, editorul, criticul și istoricul literar Iurie Colesnic s-a născut la 12 august 1955, în satul Dereanu, raionul Călărași, în familia învățătorilor Liuba și Vsevolod Colesnic.

Studiile medii le face în satul natal (1962-1972). Activitatea profesională o începe în 1972 ca învățător de cultură fizică în satul Buda, Călărași. Din 1973 până în 1978, este student la Institutul Politehnic „Serghei Lazo” din Chișinău (actualmente Universitatea Tehnică din Moldova), Facultatea de Mecanică. Ca student, a fost avantajat de o atmosferă propice nu numai studiilor tehnocratice, dar și creației literare – la Politehnica din Chișinău activa unul dintre cele mai viabile cenacluri literare studențești, „Ritmuri”.

După absolvirea Institutului Politehnic, a activat în mai multe funcții: referent la Societatea „Știința” din Chișinău (1979-1980), profesor de tehnologie specială la Școala profesională nr. 10 din Chișinău (1980-1983), inginer la Catedra de termotehnică a Institutului Politehnic (1983-1985), corector și redactor tehnic la revista „Scânteia leninistă” (1985-1986).

Cu fiecare treaptă a activității sale se apropie tot mai mult de vocația de scriitor, cercetător, editor: este redactor-șef și director artistic la Studioul „AnimaFilm” (1986-1991), director al Centrului de Studii Literare și Muzeografie „M. Kogălniceanu” (1991-1995), director al Editurii „Universitas” (1991-1993), apoi al Editurii Enciclopedice „Gh. Asachi” (1993-1995), director fondator al Editurii „Museum” (1995-1999). În

1996 editura devine parte a unei structuri mai complexe – Casa Cărții „Mitropolit Petru Movilă”.

În calitate de editor, a desfășurat o activitate amplă de editare și reeditare, îngrijire și prefațare a mai multor lucrări valoroase, istorice și literare, din patrimoniul cultural-artistic al Basarabiei, inclusiv lucrări de Zamfir Rally-Arbore, Pantelimon Halippa, Leonid Donici (Dobronravov), memorii ale deținuților GULAG-ului, volume memorialistice, dicționare etc.

În paralel, a fost membru al Consiliului cultural al Municipiului Chișinău, director al Complexului Muzeistic „Chișinău” (1997), redactor-șef al revistelor „Universul credinței” (1999-2000) și „Conștiința națională” (2001). În 1999 devine vicepreședinte, iar în 2002 – președinte al Asociației Obștești „Strategia Civică”, membru al colegiului de redacție al revistelor „Natura”, „Viața Basarabiei”, „Magazin bibliologic” și al publicației „Calendar Național”, redactor-șef și director al ziarului „Ora satului”, director al ziarului „Alianța” (2006-2009). În perioada 2002-2012, a fost redactor-șef al enciclopediei *Localitățile Moldovei* (vol. 4-10). Deputat în Parlamentul Republicii Moldova în anii 2009-2010.

Încă în anii de școală, Iurie Colesnic a debutat în presă cu poezii – mai întâi în ziarul raional „Zorile” din Călărași, apoi în revista chișinăuiană „Scânteia leninistă”, în 1974. Adevăratul debut literar s-a produs în perioada studenției, în publicația „Nistru” (1977).

Editorial debutează cu placheta de versuri pentru copii *Puiul îndrăzneț* (1980). Publică volumele de versuri pentru copii *Țara cu luceferi* (1986), *Învăță să zbor* (1992), *Necazul ariciului* (1996), *Ce visează leul* (2004), precum și plachetele lirice destinate adulților: *Arta memoriei* (1987), *Arheologii interioare* (1991), *Spirala lui Arhimede* (1994), *Născocitorul de orizonturi* (2014).

Nucleul preocupărilor sale îl constituie, însă, cercetările de arhivă privind trecutul Basarabiei. Astfel, „a descoperit o Basarabie necunoscută, despre care noi nu știam aproape nimic. A descoperit și ne redescoperă personalitatea Chișinăului care, în afară de provincie, a fost un centru de cultură unde au activat mari personalități” (Mihai Cimpoi). S-a făcut remarcat prin seria de volume *Basarabia necunoscută* (1993-2016 și 2019), prin volumele dedicate istoriei Chișinăului (*Chișinăul din amintire*, 2011; *Chișinăul și chișinăuienii*, 2012; *Chișinăul din inima*

noastră, 2013; *Chișinăul nostru necunoscut*, 2015, 2016; *Chișinăul nostru și vraja neuitării*, 2018; *Nebănuitul Chișinău*, album în limbile română, franceză și rusă, editat la Iași, 2016) sau prin edițiile enciclopedice *Chișinău* (1997, editor și coordinator), *Sfatul Țării* (1998), *Femei din Moldova* (2000, editor și coordinator), *Generația Unirii* (2004), *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2006* (2007, în colaborare), *Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”* (2008).

A mai semnat următoarele volume de eseuri: *Mi-i dor să vă spun* (2004, 2005), *Note din Arca lui Noe* (2006), *Timp și istorie: Autori de la „Viața Basarabiei”* (2011), *Ora exactă* (2014), *În culisele istoriei* (2015), *Biserica basarabeană. Chipuri de neuitat...* (2015), *În lumea asta sunt femeii...* (2016), *Geneza Teatrului Național din Chișinău, 1818-1960* (2016), *Istoria din pagină nouă* (2018).

Este autorul mai multor lucrări consacrate unor nume reprezentative din istoria, literatura și arta Basarabiei: *Gheorghe Bezviconi: Bibliografie* (1994), *Profetul nemuririi noastre: Constantin Stere* (2005), *Pantelimon Halippa: Apostolul Unirii* (2006), *Enigma Petre Draganov* (2006), *Prima organizație din Basarabia – Pământenia de la Dorpat* (2008), *O călăuză veșnică a țărănimii – Moș Ion Codreanu* (2009) etc. De asemenea, a scris cărți de critică și istorie literară: *Doina dorurilor noastre* (1990), *Scurtă istorie a cărții românești* (coautor, 1994), *Literatura română: dicționar-antologie de istorie și teorie literară* (autor de proiect, editor, în colaborare cu Lora Bucătaru, 2001, 2002, 2003), precum și scenarii de film: *Binecuvântare* (1989), *Stropul de ceară* (1990), *Buburuza* (1991), *Harap Alb* (în colaborare, 1991), *Filosoful din Cubolta* (1997).

Sunt extrem de numeroase scrierile lui Iurie Colesnic consacrate unor poeți, prozatori, critici și istorici literari români, cu deosebire basarabeni sau al căror destin a fost legat de Basarabia – articole, studii, eseuri, fișe biografice, documentări inedite etc., risipite în presa periodică de la Chișinău, care ulterior au fost incluse în volume, în primul rând în serialul *Basarabia necunoscută* (10 volume).

Publică articole în „Literatura și arta”, „Natura”, „Alunelul”, „Florile dalbe”, „Săptămâna”, „Timpul” și alte publicații periodice din Republica Moldova, participă la emisiuni radio și televizate, abordând probleme de actualitate politică prin prisma istoriei Basarabiei.

Unele dintre scrierile sale (*Literatura română: dicționar-antologie de istorie și teorie literară, Arheologii interioare și Basarabia necunoscută*, 1993-2015) sunt menționate în catalogul Bibliotecii Congresului SUA. A fost inclus în ediția *WHO IS WHO* (1998, California, SUA) și *WHO IS WHO* (Cambridge, Marea Britanie).

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1988), doctor Honoris Causa al Universității Umanistice din Chișinău (2000), Membru corespondent al Academiei Internaționale de Cadre UNESCO (Kiev, 2000).

A fost menționat cu Premiul Republican „Mihai Eminescu” al bibliofililor (1990, pentru cartea de eseuri *Doina dorurilor noastre*), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1993, 1997, 2000, 2005, pentru *Generația Unirii*), Premiul Asociației Bibliofililor din Moldova (1994, pentru bibliografia *Gheorghe Bezviconi*), Premiul Salonului Național de Carte de la Iași (1997, pentru enciclopedia *Chișinău*), Premiul Ministerului Culturii în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii (1998, pentru enciclopedia *Sfatul Țării*), Premiul „Cartea Anului” la Salonul Național de Carte de la Chișinău (2002, 2006, pentru volumele IV și VI ale *Basarabiei necunoscute*), Premiul special la Salonul Internațional de Carte de la Chișinău (2003, pentru valorificarea operei politice a lui Constantin Stere), Premiul Național GALEX al Ligii Bibliotecarilor din RM (2011), Premiul Cartea Anului (2012), Premiul Național al Republicii Moldova (2018). A fost distins cu Medalia „Sfântul Daniil” (2001), Medalia „Dimitrie Cantemir” (2010), Ordinul de Onoare (2016). Deține titlul onorific „Maestru al Literaturii” (2010).

Referințe

Publicațiile domnului Iurie Colesnic, putem analiza la nesfârșit – toate sunt o bogăție inestimabilă pentru cultura și literatura română. Operele scrise de Domnia Sa sunt memorii ale trecutului, dar și ale prezentului, dedicate în exclusivitate oamenilor iluștri din Basarabia.

Mihai Cimpoi

Iurie Colesnic într-un fel este un arhivar. În timp ce unii vorbesc despre alții ca să fie laudați, el scrie despre cei care nu mai sunt, care nu pot să-i mulțumească.

* * *

Valorificator al trecutului misterios, Iurie Colesnic subliniază în cărțile sale calitățile marilor personalități din Basarabia.

Nicolae Dabija

Bucură o tendință aproape constantă a autorului de a spune mult în cuvinte puține, altfel zis – de a exprima adevăruri adânci prin mijlocirea miniaturii poetice.

Ion Ciocanu

Ceea ce a reușit să-l impună și să-i aducă lui Iurie Colesnic o rentă serioasă ca literat e apetența sa pentru istoria literaturii...

Eugen Simion

Iurie Colesnic a efectuat o muncă de cercetare enormă, cât o Academie. Este istoriograful care susține că nu obosește să descopere Istoria Basarabiei.

Larisa Arseni

Cărțile lui Iurie Colesnic ne ajută să ne asumăm actul unirii, prin lectură, dar și prin fapte.

Alexandru Corduneanu

Titluri pentru expoziții

Mi-e dor să vă spun..

Iurie Colesnic, un excepțional cercetător și promotor al istoriei Basarabiei

Iurie Colesnic – pasionatul de carte și istorie

Arheologul documentar Iurie Colesnic

Iurie Colesnic, un spirit enciclopedic

Invitație în culisele istoriei

(E. B.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

ALEXANDRU Plămădeală și lecția de veșnicie / Iurie Colesnic. – Chișinău : Cartier, 2021. – 380 p. : fot. – (Colecția C(art)ier / coordonată de Vitalie Coroban, ISBN 978-9975-79-947-8). – ISBN 978-9975-865-31-9. – Text : nemediat.

- BASARABIA necunoscută : [în 3 vol.] / Iurie Colesnic ; desene: Ruxanda Sava, Valeria Idjilov. – Chișinău : Cartier, 2019. – (Cartier istoric, ISBN 978-9975-79-947-8). – ISBN 978-9975-863-62-9. – Text : nemediat.
- Vol. 1. – 636, [6] p. – ISBN 978-9975-863-63-6.
- Vol. 2. – 656 p. – ISBN 978-9975-863-71-1.
- Vol. 3. – 526, [6] p. – ISBN 978-9975-863-92-6.
- CHIȘINĂUL nostru necunoscut / Iurie Colesnic. – Ed. a 3-a, revăzută. – Chișinău : Cartier, 2020. – 632 p. : fot. – (Colecția C(art)ier / coordonată de Vitalie Coroban, ISBN 978-9975-79-947-8). – ISBN 978-9975-864-23-7. – Text : nemediat.
- CHIȘINĂUL și Sfatul Țării / Iurie Colesnic. – Chișinău : Cartier, 2024. – 275, [4] p. – (Colecția C(art)ier / coordonată de Vitalie Coroban, ISBN 978-9975-79-947-8). – ISBN 978-9975-86-740-5. – Text : nemediat.
- CONSTANTIN Stere : o biografie / Iurie Colesnic ; design : Marina Darii. – Chișinău : Cartier, 2023. – 348 p. : fot., il. – (Colecția C(art)ier / coordonată de Vitalie Coroban, ISBN 978-9975-79-947-8). – ISBN 978-9975-86-669-9. – Text : nemediat.
- GENEZA Teatrului Național din Chișinău, 1818-1960 : (o cronică) / Iurie Colesnic. – Chișinău : Cartier, 2016. – 512 p. : fot. – (Colecția C(art)ier / coordonată de Vitalie Coroban, ISBN 978-9975-79-947-8). – ISBN 978-9975-86-132-8. – Text : nemediat.
- ÎN LUMEA asta sunt femeii... / Iurie Colesnic. – Chișinău : Cartier, 2016. – 576 p. : fot. – (Colecția C(art)ier / coordonată de Vitalie Coroban, ISBN 978-9975-79-947-8). – ISBN 978-9975-86-064-2. – Text : nemediat.
- NEBĂNUITUL Chișinău = Неведомый Кишинев = Chisinau inattendu / Iurie Colesnic ; traducere în limba rusă: Miroslava Metleaeva ; traducere în limba franceză: Simona Modreanu. – Iași : Junimea, 2016. – 148 p. : fot. – (Biblioteca Iași). – ISBN 978-973-3719-95-3. – Text : nemediat.
- TIMP și istorie : Autori de la „Viața Basarabiei” / Iurie Colesnic ; prefață: Lidia Kulikovski ; coperta: Brândușa Kolesnik. – Chișinău : Grafema Libris : Ulysse, 2011. – 439 p. – ISBN 978-9975-52-117-8. – Text : nemediat.

Referințe critice

- IURIE Colesnic : Biobibliografie / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” ; Centrul de Informare și Documentare „Chișinău” ; alcătuitor: Lidia Kulikovski. – Chișinău : Museum, 2015. – 148 p. – Text : nemediat.

- BURLACU, Alexandru. Iurie Colesnic despre oameni care au fost / Alexandru Burlacu. – Text : nemediat // Existențe : [în vol.]. Vol. 3 : Umbra lui Ulysse / Alexandru Burlacu. – Chișinău : Profesional Service, 2012. – P. 127-130. – ISBN 978-9975-4319-9-6.

- CIOCANU, Ion. Colesnic Iurie / Ion Ciocanu. – Text : nemediat // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 2 / Academia Română. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 311.
- IURIE Colesnic. – Text : nemediat // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților : dicționar biobibliografic / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; alcătuitori: Elena Cugut, Maria Harea. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – P. 107-109.
- MATVEI, Valeria. Iurie Colesnic / Valeria Matvei. – Text : nemediat // Calendar Național 2020 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 258-262. – ISSN 1857-1549.
- ZBÂRCIOG, Vlad. Colesnic Iurie / Vlad Zbârciog. – Text : nemediat // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010 / Muzeul Literaturii Române „Mihail Kogălniceanu”. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 161-163. – ISBN 978-9975-69-563-3.

30 AUGUST – 115 ANI

DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI DONALD BISSET (1910-1995)

Scriitorul, actorul, povestitorul, cineastul, ilustratorul englez Donald Bisset s-a născut la 30 august 1910 în Brentford, Londra. La vârsta de zece ani rămâne orfan de tată. Deoarece mama sa nu avea posibilitatea să întrețină familia, ajunge, împreună cu sora sa mai mare, într-o casă pentru copii orfani. Despre anii petrecuți în orfelinat își amintește mai târziu: „În copilărie n-am avut parte de dragoste și căldură sufletească, dar oamenii mi-au încălzit inima și am prins la curaj”.

În anul 1933, începe să lucreze ca actor la teatru, rămânând devotat acestei pasiuni pentru toată viața. După ce a schimbat câteva scene, s-a stabilit la Teatrul Regal Shakespeare din Stratford pe Avon. Dar, mai mult decât munca la teatru, l-a făcut celebru activitatea la televiziune, unde își prezenta poveștile pentru copii. Laconismul poveștilor sale era motivat din start de specificul emisiunilor televizate – în cele opt-zece minute rezervate trebuia să reușească să capteze atenția micilor spectatori. Astfel, Bisset devine maestrul poveștilor scurte.

În 1954, la Londra apare prima sa carte de povești *Anyhime Stories* (*Istorie pentru orice ocazie*). Urmează alte cărți de istorii cu ilustrațiile autorului: *Some Time Stories* (1957, Câteva povești pentru toate timpurile),

Next Time Stories (1959, Povești pentru data viitoare), *This Time Stories* (1961, Povești de astă dată), *Another Time Stories* (1963, Povești de altă dată). În 1967, scriitorul editează cartea *Talks with a Tiger* (*De vorbă cu un tigru*), în care inventează un personaj nou, „domnul Crocomotan” (Crococat) și alte minunății, care-i încântă pe micii cititori, urmată de multe alte cărți care i-au sporit celebritatea în țara sa și peste hotarele ei. A publicat în total circa 200 de povești. Cărțile sale au fost traduse în aproape 20 de limbi. Multe din ele au fost ecranizate sau transpuse în spectacole televizate.

Scriitorul Donald Bisset s-a stins din viață la 18 august 1995, la Londra, la vârsta de 85 de ani.

Referințe

Eu scriu pentru copiii de 6-11 ani. Unii pot să creadă că e un lucru prea simplu și neserios – să scrii pentru copii, dar eu cred invers: literatura pentru copii nu e mai puțin importantă și serioasă, decât oricare alta...

Copiii trebuie să le transmitem nu doar informații utile, dar și să le dăruim adevărate lucrări artistice, care sunt poveștile.

Toate cărțile mele sunt povești moderne și, aparent, fără sens, dar totuși cu semnificații variate.

Donald Bisset

Inocența este calitatea esențială a lucrărilor lui Donald Bisset – o inocență pură, strălucitoare... Există o simplitate autentică, o lipsă totală de artificii în stilul său, în succesiunea evenimentelor, în personaje și dialoguri.

Stephanie Nettell

Doar pe un pod pitoresc, construit de scriitorii pentru copii, micul cititor poate ajunge pe tărâmul mării literaturi. Stilul în care scrie Bisset este simplu, expresiv, o adevărată limbă engleză vie.

Natalia Mereșevskaia

Titluri pentru expoziții

În lumea poveștilor lui Donald Bisset
 Povești scurte cu înțelepciune multă
 Donald Bisset – povești pentru toate timpurile

(T. P.)

BIBLIOGRAFIE**Opera**

- ADVENTURES of Yak / Donald Bisset. – London : Methuen Publishing, 1995. – 83 p. : il. – ISBN 0416588507. – Text : nemediat.
- O ZI de naștere uitată ; De vorbă cu un tigră : povești / Donald Bisset ; traducere din limba rusă: E. Gheorghiu ; ilustrații: I. Pivcenko. – Chișinău : Hyperion, 1991. – 142 p. : il. – ISBN 5-368-01209-8. – Text : nemediat.
- PLEASE Yourself / Donald Bisset. – London : Egmont Childrens Books, 1995. – 93 p. : il. – ISBN 978-0749712433. – Text : nemediat.

* * *

- ЗАБЫТЫЙ день рождения / Дональд Биссет ; перевод: Наталья Мерешевская ; иллюстрации: Виктор Чижиков. – Москва : Малыш, 2022. – 160 p. : il. – ISBN 978-5-17-138514-9. – Text : nemediat.
- МАЛЕНЬКИЕ сказки для маленьких / Дональд Биссет (Donald Bisset) ; перевод: Наталья Мерешевская ; художник: Борис Тржецкий. – Москва : АСТ, 2011. – 32 p. : il. – ISBN 978-517-074164-9. – Text : nemediat.
- ПОЕЗДКА в джунгли : сказка / Дональд Биссет (Donald Bisset) ; перевод: Наталья Мерешевская ; рисунки автора. – Москва : Детская литература, 1982. – 80 p. : il. – Text : nemediat.
- СКАЗКИ / Дональд Биссет (Donald Bisset) ; перевод: Наталья Мерешевская ; иллюстрации: Виктор Чижиков. – Москва : Малыш, 2019. – 176 p. : il. – ISBN 978-5171105945. – Text : nemediat.
- СКАЗКИ про тигрёнка Бинки, поросёнка Икара, драгончика Эндрию и других / Дональд Биссет (Donald Bisset) ; перевод: Наталья Мерешевская ; художник: Елена Селиванова. – Москва : АСТ, 2011. – 64 p. : il. – ISBN 978-5-17-066993-6. – Text : nemediat.
- СЛУЧИТСЯ же такое на свете! / Дональд Биссет (Donald Bisset). – Москва : Астрель, 2012. – 128 p. : il. – ISBN-13: 978-527-141-1212. – Text : nemediat.

Referințe critice

- БИСSET, Дональд. – Text : nemediat // Писатели нашего детства. 100 имен : Биографический словарь. Часть 1. – Москва : Либерия, 1998. – P. 68-70. – ISBN 5-85129-087-0.

- БИССЕТ, Дональд. – Text : electronic // Википедия : Свободная энциклопедия : [site]. – URL : https://ru.wikipedia.org/wiki/Биссет_Дональд (accesat: 05.03.2024).
- БИССЕТ, Дональд. – Text : electronic // Продетлит : Всероссийская энциклопедия детской литературы : [site]. – URL: https://prodetlit.ru/index.php/Биссет_Дональд (accesat: 05.03.2024).
- ДОНАЛЬД Биссет – биография, книги, отзывы, цитаты. – Text : electronic // LiveLib : [site]. – URL : <https://www.livelib.ru/author/173087-donald-bisset> (accesat: 05.03.2024).
- ДОНАЛЬД Биссет (Donald Bisset). – Text : electronic // Лаборатория фантастики : [site]. – URL : <https://fantlab.ru/autor8822> (accesat: 05.03.2024).
- ТУБЕЛЬСКАЯ, Г.И. Биссет Дональд / Г. И. Тубельская. – Text : nemediat // Зарубежные детские писатели. Сто имен : библиографический справочник. Часть 1. А-М / Г. И. Тубельская. – Москва : Школьная библиотека, 2005. – P. 41-45. – ISBN 5-902300-38-X.

28 SEPTEMBRIE – 75 DE ANI

DE LA NAȘTEREA REGIZORULUI DE TEATRU TITUS-BOGDAN JUCOV (1950-2013)

Viitorul regizor și director al Teatrului Republican de Păpuși „Licurici” Titus-Bogdan Jucov s-a născut la 28 septembrie 1950, în satul Cobani, raionul Glodeni, în familia preotului Dionisie.

În anii 1957-1964, studiază la școala din satul Ciuciulea, unde tatăl său a slujit biserica cu credință timp de 35 de ani și de la care a auzit prima oară de marii poeți G. Coșbuc, M. Eminescu ș.a. Din 1964 până în 1967, învață la școala medie nr. 1 din orașul Bălți, pe care a absolvit-o cu medalie de aur. În perioada 1967-1971, studiază la Institutul de Cultură din Moscova, Facultatea Regie, în clasa profesorului G. Gheorghievski. Mai târziu își perfecționează măiestria de regizor păpușar, ca stagiar la Teatrul Mare de Păpuși din Sankt-Peterburg, sub conducerea vestitului regizor V. Sudarușkin (1975-1977). Își încheie stagiul cu montarea piesei *Răfușca cea urâtă* de H. Ch. Andersen.

După absolvirea institutului, este angajat ca actor la Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”, în 1972 fiind numit în funcția de regizor. Din 1979, timp de 10 ani, este prim-regizor al Teatrului „Licurici”, apoi, în

urma modificării statutului teatrului, este ales director artistic, funcție pe care a onorat-o până la sfârșitul vieții.

A fost vicepreședinte al Uniunii Teatrale din Moldova, președintele Centrului UNIMA din Moldova, șeful catedrei Actorie la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău.

A debutat ca regizor cu spectacolul de licență *Tribunalul* după piesa dramaturgului bielorus A. Makaionok, la Teatrul Național de Stat „Vasile Alecsandri” din Bălți. De-a lungul anilor, a montat zeci de spectacole pentru copiii de toate vârstele, promovând dramurgia națională, scriitorii autohtoni: *Buzduganul fermecat* de L. Deleanu, *Drum deschis* de Petru Cărare, *Cățelușul zburător* de A. Strâmbeanu, *Aventurile lui Căstănel* de Gh. Urschi, *Norișor* de V. Grosu, *Auzi-mă* de I. Puiu, *Făt-Frumos din lacrimă* și *Luceafărul* de M. Eminescu, *Harap Alb* și *Fata babei și fata moșneagului* de Ion Creangă, *Planeta de rouă* după versurile lui Gr. Vieru ș.a. A montat din marea dramaturgie universală, în special cea dedicată copiilor: *Cenușăreasa* de E. Șvart, *Purcelușul Cioc* de M. Turover, *Mica vrăjitoare* de Otfried Preussler, *Scufița Roșie* de E. Șvart, *Gelsomino în Țara Mincinoșilor* de G. Rodari, *Jocuri magice* de N. Suponin, *Cu oalele sparte* de C. Ciudin, *Zdrențe prin mahala* de G. Oster, *Papagalul Pai* de C. Goldoni, *Zborul lebedelor* de H. Ch. Andersen ș.a.

De asemenea, a montat spectacole de o înaltă ținută artistică pe scene prestigioase din România (Țirgu-Mureș, Craiova), Rusia (Sankt-Peterburg, Moscova), Ucraina (Simferopol, Hmelnițk, Kiev) și alte țări.

În cei 34 de ani cât s-a aflat la conducerea Teatrului „Licurici”, Titus Jucov a reușit să facă un mare teatru național pentru cei mici, care a devenit un brand al Republicii Moldova.

Sub conducerea sa, Teatrul „Licurici” a participat la numeroase festivaluri și concursuri naționale și internaționale (Gala Internațională a recitalurilor păpușărești de la Botoșani, România; Festivalul Internațional „Gulliver” de la Galați; Festivalul teatrelor de păpuși de la Constanța; Festivalul „Theatropolis” de la Torino, Italia; Festivalul Internațional „Colibri” de la Budapesta, Ungaria). A realizat turnee prestigioase în diferite țări (Franța, Italia, Bulgaria, Spania, Ucraina ș.a.). Din 1995 a organizat, din cinci în cinci ani, Gala Internațională a Teatrelor de Păpuși, unul din cele mai prestigioase festivaluri din Republica Moldova.

Titus Jucov a fost distins cu Medalia „Meritul Civic” (1995), Ordinul „Gloria Muncii” (2000), Medalia „Mihai Eminescu” (2005), Ordinul de Onoare (2010). În 1992 i s-a conferit titlul onorific „Maestru Emerit al Artelor din Republica Moldova”, iar în 2011 – titlul „Artist al Poporului”.

S-a stins din viață la 17 noiembrie 2013, după un turneu în Turcia. A fost înmormântat la Cimitirul Central din strada Armenească din Chișinău.

Titus Jucov a fost Omul care a trăit dăruind clipe de revelație zecilor de generații de copii, care a văzut lumea prin ochii copiilor, făcând-o cu fiecare realizare tot mai bună și mai frumoasă.

Referințe

Spectacolul de păpuși, ca și basmul, este o vitamină bună pentru toate vârstele. Acest gând m-a însoțit în tot ce am făcut. Dacă-mi doresc ca teatrul să realizeze ceva, e ca fiecare sămânță sădită să prindă colte, rădăcini și să crească în sufletul copiilor. E mult, desigur, însă pentru asta trăiesc și muncesc!

Misiunea supremă a artistului păpușar este de a găsi acea cheiță fermecată, prin care, cu ajutorul mijloacelor de expresie adecvate, al unei maniere flexibile a jocului și al unui limbaj accesibil, să fim înțeleși de spectatorul nostru. (...) Ceea ce urmărim în majoritatea spectacolelor este devenirea personalității copilului.

Montând un spectacol pentru copii, se cere să ținem minte: în preajma micului spectator sunt întotdeauna cei vârstnici – părinți, bunei, profesori, pentru care în fiecare spectacol e necesar să existe anumite nuanțe, convenții, mesaje ce sunt adresate anume lor. Dacă copilul deslușește că spectacolul, pe care el vrea să-l vadă, nu-l interesează și pe cel matur, trebuie să recunoști că spectacolul a eșuat.

Titus Jucov

La început îi ziceam Titus cel Bun, pentru că mai rar om de o bunătate ca a lui. Apoi i-am zis Titus cel Înțelept, fiindcă era unul dintre puținii oameni care a știut a citi cartea vieții și a trage din ea învățăminte de care se conducea și se împărtășea și cu alții. L-am numit apoi

Titus cel Miruit cu Har, grația nepărăsindu-l niciodată și luminându-i faptele sale creatoare și manageriale.

Alexe Rău

Cu fiecare spectacol nou, Titus Jucov se afirmă ca un regizor-inovator, care e mereu în căutarea unor noi mijloace expresive.

Victoria Pasecinic

Planeta de rouă a lui Titus Jucov e semnificativă prin modul de a respinge naturalismul banal, de a feri copiii de realismul sterp. Personajele „compuse” capătă forme uluitoare. Metamorfozele au loc sub ochii noștri și presupun o deosebită virtuozitate actoricească. Personificări interioare ale eroilor și nu exterioare ale contururilor. Directorul de scenă nu ignoră actorul în favoarea păpușii, dar nici nu acceptă interpretul „în stare pură”, ci doar în forme adaptate...

Lucrul cel mai important e că Titus Jucov nu lasă copilăria dinlăuntrul nostru să îmbătrânească.

Pavel Proca

O trăsătură definitorie a „mareșalului păpușilor” – Titus Jucov – este împreunarea utilă dintre aspectul practic și cel teoretic al fiecărei probleme ce-i stârnește interesul. Și interese sunt foarte multe. Referindu-ne la activitatea sa teatrală, am putea spune că regia, pedagogia și managementul, cele trei direcții creatoare, concepute de dumnealui ca dimensiuni inseparabile ale unui tot unitar teatral, se completează și se influențează reciproc.

Toma Hogeș

Titluri pentru expoziții

Patriarhul artei păpușărești

Semănător de lumină și bucurie

Titus Jucov – prințul păpușar

Omul care a văzut lumea prin ochii copiilor

Titus Jucov, un mare maestru al artei teatrale

Magul scenei cu păpuși

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

- JUCOV, Titus. Potecile unui regizor / Titus Jucov ; ilustrații: Ion Puiu. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2009. – 127 p. : il., fot. – ISBN 978-9975-60-230-3. – Text : nemediat.
- LICURICI septuagenar : Incursiune istorico-bibliografică (1945-2015) / concepția: Titus Bogdan Jucov, Ion-Gheorghe Șvitchi. – Chișinău : Unitem, 2017. – ISBN 978-9975-9821-7-7. – Text : nemediat.
- PROCA, Pavel. Bobocul cel urât / Pavel Proca. – Chișinău : Editura Tehnologii Intellectuale, 2010. – 119 p. : il. – ISBN 978-9975-106-03-0. – Text : nemediat.
- TALAZUL lui Titus / selecție: Alexandru Gromov. – Chișinău : Universitas, 2000. – 173 p. – ISBN 9975-913-08-3. – Text : nemediat.
- * * *
- CINCILEI, Gheorghe. Titus Bogdan-Jucov / Gheorghe Cincilei. – Text : nemediat // O Poveste a Poveștilor / Gheorghe Cincilei. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 1995. – P. 4-9. – ISBN 5-86892-358-8.
- JUCOV Titus. – Text : nemediat // Personalități bălțene / autori: Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : FEP „Tipografia Centrală”, 2018. – P. 197. – ISBN 978-9975-53-932-6.
- NETIDA, Xenia. Titus Bogdan-Jucov / Xenia Netida. – Text : nemediat // Calendar Național 2015 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 301-302. – ISSN 1857-1549.
- PELIN, Pavel. Titus Jucov / Pavel Pelin. – Text : nemediat // Privitor ca la teatru : (carte despre artiști) / Pavel Pelin. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007. – P. 74-78. – ISBN 978-9975-60-111-5.
- PROCA, Pavel. Mareșalul păpușilor / Pavel Proca. – Text : nemediat // Portrete cu jobenu-n jos / Pavel Proca. – Chișinău : Asociația de Cooperare Internațională Proxima, 2004. – P. 103-105. – ISBN 9975-9665-1-9.
- PROCA, Pavel. Pe loc repaus, dom'le Mareșal! : (Titus Jucov) / Pavel Proca. – Text : nemediat // Notițe pe noițe / Pavel Proca. – Chișinău : Dragodor, 2007. – P. 11-13. – ISBN 978-9975-932-35-6.
- PROCA, Pavel. Regizorul și farmazonii / Pavel Proca. – Text : nemediat // Și noi eram o ceată tristă... Căci el este vesel, trist și nevinovat... / Pavel Proca. – Chișinău : Bons Offices, 2012. – P. 33-35. – ISBN 978-9975-80-543-8.
- PROCA, Pavel. Sfârșitul în timp / Pavel Proca. – Text : nemediat // Portrete cu jobenu-n jos / Pavel Proca. – Chișinău : Asociația de Cooperare Internațională Proxima, 2004. – P. 106-108. – ISBN 9975-9665-1-9.

24 OCTOMBRIE – 75 DE ANI

DE LA NAȘTEREA PICTORIȚEI VALENTINA BRÂNCOVEANU
(1950)

Pictorița Valentina Brâncoveanu s-a născut la 24 octombrie 1950, în mahalaua Sculenilor din Chișinău. Era al doilea din cei șase copii ai Mariei și ai lui Grigore Brâncoveanu. Și-a trăit copilăria printre casele mici de pe vechile stradele ale Chișinăului. De acolo, de unde a copilărit, vine dragostea pictoriței față de orașul vechi și frumusețea plaiului, pe care se străduie să-l păstreze în pânzele sale.

Părinții nu puteau înțelege pasiunea ei pentru desen, dar, spre norocul ei, o familie de evrei din mahala i-au descoperit talentul și au îndemnat-o să persevereze în pictură.

A studiat la Școala medie nr. 22 (azi Liceul „Principesa Natalia Dadiani”), în paralel a urmat Școala de Arte pentru Copii „A. Șciusev”. Între 1967 și 1971, și-a făcut studiile la Școala Republicană de Arte Plastice „I. Repin” din Chișinău, în clasa profesorului Vasile Toma. În calitate de profesor și susținător îl are și pe maestrul Igor Vieru.

În 1972 participă pentru prima oară la o expoziție de creație a tinerețului, cu compoziția *Dimineața în sat*.

În perioada 1972-1976, lucrează învățătoare de artă plastică la școala medie nr. 29 din Chișinău, după care se consacră total picturii, fiind liber profesionistă.

Pe parcursul anilor s-a afirmat ca o plasticiană cu un autentic talent. A realizat peste 600 de lucrări. În mulțimea de peisaje pe care le-a executat a reușit să reflecte imagini frumoase din Moldova, România, Crimeea, Republicile Baltice. Dintre ele se remarcă cu precădere peisajele urbanistice, în care immortalizează străzi înguste, case mici, curți vechi: *Valea Trandafirilor* (1980), *Casă în mahalaua Muncești* (1985), *Muntele Urs*, *Crimeea* (1985), *Gurzuf, cartier tătarăsc* (1986), *Palanga* (1986), *Conac* (1987), *Primăvara în Chișinăul bătrân* (1988), *La Nistru* (1990), *Lacul Kreting* (1990), *Bojdeuca lui Ion Creangă* (1991), *Casele străbunilor* (1993), *Casa tristeții mele* (1994), *Fereastra trecutului* (1995), *În scuarul Bibliotecii Naționale* (1995), *În curtea lui Vasile Vasilache* (1996), *Alee* (1998), *În Valea Morilor* (2000), *Orașul văzut de sus* (2000), *După ploaie, județul Covasna* (2005), *Curte* (2009), *În dendrariu* (2010), *Stufăriș*

(2012), *Pod* (2016), *La râu* (2017), *Iarna în Maramureș* (2017), *Chișinăul vechi* (2019) ș.a. Deosebite sunt și tablourile din ciclurile *Orașul vechi* și *Curtea veche*, precum și cele din seria *Eminesciana* și *Bacoviana* (*Freamăt de codru* (1985), *Nervi de toamnă* (1986), *Plopii fără soț* (1991), *Teiul lui Eminescu, vara* (1991), *Seara pe deal* (1992), *Floare albastră* (1992), *Teiul lui Eminescu, iarna* (1994), *Lacul din Ipotești* (2016), *Noaptea Bacovia* (1990), *Amurg de toamnă violet* (1994), *Învierea la Iași* (1998) ș.a.).

În tablourile sale a adunat culori culese în cele patru anotimpuri ale anului, fie la lumina puternică a soarelui, fie la cea plâpândă a lumânării: *Apus de soare* (1986), *Decembrie* (1987), *Amurg* (1990), *Ploaie mocănească* (1997), *În miez de zi* (1999), *Frig în toamnă* (2005).

Este fascinată îndeosebi de culorile și luminile orașului în noapte, reflectându-le în peisajele sale nocturne: *Gurzuf noaptea* (1986), *Amurg la Palanga* (1990), *Luna iese dintre codri* (1990), *Iași, noaptea* (1992), *Armonie de lumină și culoare* (1995), *Orașul seara* (1997), *Clar de noapte parfumată* (1997), *Evadarea luminii* (1997), *Ploaie în noapte* (1997), *Oraș nocturn* (1999), *Amurg la Țânțăreni* (2000), *Se aprind luminile* (2003), *O seară de teatru* (2009), *Noapte* (2023) etc.

Ciclurile *Floarea soarelui*, *Panseluțe*, tablourile *Migdal în floare* (1985), *Flori pe covor* (1986), *Anemone* (1992), *Grație* (1992), *Flori boierești* (1995), *Năframa miresei* (1995), *Floare albă de măr* (1997), *Crizanteme* (1997), *Flori uitate* (1998), *Armonie de Alb și Violet* (2001), *Crini albi* (2002), *Flori de câmp* (2003), *Flori de munte* (2005), *Salcâm înflorit* (2005), *Flori de nuntă* (2007), *Crini galbeni* (2007), *Flori de magnolie* (2019), *Condurașul doamnei* (2019), *Crizanteme* (2019), *Maci* (2019), *Lăcrămioare* (2020), *Flori* (2022, 2023), *Flori de toamnă* (2022) sunt doar o parte din mulțimea de pânze cu flori pe care le pictează cu mult har și inspirație. Florile sunt marea dragoste a pictoriței, alături de pasiunea pentru orașul vechi.

Chiar și florile ofilite învie sub pensula ei, căpătând culoare și suflet. Despre florile pictate de Valentina Brâncoveanu se spune că „se întâmplă să râdă, se întâmplă să plângă, se întâmplă să le bată vântul, să le ardă soarele, să le înghețe gerul. Depinde de ceea ce trăiește sufletul celei care le face, iar ea, autoarea lor, știe a prinde diverse stări, așa încât în fața unui tablou te întristezi, în fața altuia te luminezi, iar în fața celui de al treilea rămâi dus pe gânduri...” (Maria Bulat-Saharneau).

A realizat și portrete, dintre care vom menționa: *Autoportret* (1983), *Fiica mea* (1985), *Meditație* (1991), *Aurel* (1992), *Milica* (1993), *Cristina* (1994), *Rada* (1994, 1997), *Mihai Bădicheanu* (1994), *Tata* (1994), *Portret de fată* (1994), *Mihai Vicol* (1994, 2018), *Ecaterina Negară* (1995), *În oglindă* (1995, 2018), *Alexa* (1996), *Soțul meu supărat* (2000) ș.a.

Valentina Brâncoveanu a ilustrat cărțile poetei Ecaterina Negară, editate la București.

A devenit membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova în 1985.

Începând cu anul 1972, a participat la numeroase expoziții de grup organizate la Chișinău, Moscova, Tașkent (Uzbekistan), Odesa (Ucraina), Bacău (România), în Israel, Franța, Canada, SUA.

A avut expoziții personale la Clubul „Junimea” din Iași (1992), la Biblioteca Națională din Chișinău (1993, 2002, 2022, 2023), la Centrul Academic Internațional „M. Eminescu” din Chișinău (2002), la Direcția Cultură a municipiului Chișinău (2021), la Ambasada României în Republica Moldova (2002), la Sala cu Orgă din Chișinău (2009, 2024), la Liceul Pedagogic Ortodox „Anastasia Popescu” și la Biserica Sf. Nicolae/ Negustori din București (2020) ș.a.

Lucrările sale se regăsesc în colecțiile Muzeului Național de Arte Plastice, Muzeului de Artă din Klaipeda (Lituania), în colecții particulare din Republica Moldova, România, Bulgaria, Franța, Israel, SUA și alte țări.

Pentru Valentina Brâncoveanu orașele Chișinău și București sunt două inimi gemene, de aceea colaborează și participă cu plăcere la expoziții și ateliere de pictură, organizate pe ambele maluri ale Prutului. A participat la Tabăra Internațională de Pictură „Predeal” (2019) și la Tabăra Internațională de Pictură „Lumina spațiilor sacre” de la Palatul Brâncovenesc Mogoșoaia (2019, 2020). Periodic, pictoriță stă la București, la fiica sa, Cristina Chetrari, grafician, scenograf și designer de costume de teatru și film.

Viața și activitatea pictoriței au fost reflectate în câteva emisiuni și filme televizate, care fac parte din Fondul de Aur al Televiziunii Naționale. Emisiunea „Aniversări” cu Valentina Brâncoveanu, realizată la postul TV Moldova 1 în 2015, a fost difuzată și de postul TRM.MD online. Emisiunea „Arta prin gaura cheii”, realizată de Steluța Roșca-Stănescu în anul 2017 la postul de radio Smart FM din București, a avut-o ca in-

vitată de onoare pe pictorița Valentina Brâncoveanu. Plasticiana a oferit un interviu și la emisiunea „FII CA EA” (2022), iar în 2023 apare în serialul „Arta și mitopoetica orașului Chișinău”, director de proiect Aliona Grati.

Referințe

Natura m-a făcut pictoriță. Marea dragoste față de natură simt că e atât de mare, încât răzbate prin orice suflare a mea.

Dacă Dumnezeu mi-a dat acest mare dar de a fi veșnic înconjurată de frumos, atunci într-adevăr sunt o mare norocoasă. Eu mă aflu întotdeauna în mijlocul naturii, alături de oameni frumoși la suflet, am darul de a bucura oamenii...

Nu meditez asupra unor teme special. Pictez după inspirație. Dacă un subiect sau peisaj mă frapează, îmi rănește sufletul – gata, caut pânza și vopselele. Materializez orice vibrație a inimii.

Valentina Brâncoveanu

Lucrările realizate de Valentina Brâncoveanu nu forțază voința și gustul, ele denotă o stare de spirit caldă, tămăduitoare, pașnică. (...) Florile rânduie și combinate cu dibăcie, gust rafinat și pricepere profesionistă, așezate pe pânzele pictoriței sunt parcă vii, îmbată cu miresele lor, justifică un crez fără echivoc în divinitatea naturii.

Mihai Bendas

Întreaga creație a pictoriței Valentina Brâncoveanu relevă avântul nestânjenit și speranța unei contopiri miraculoase a creatorului cu universul fascinant al luminii și culorii.

Tematica lucrărilor Valentinei Brâncoveanu relevă plastic universul spațial și cel spiritual al creatoarei, fie peisajul natal chișinăuian, față de care autoarea are o deosebită predilecție, fie multiple peisaje care au servit în calitate de prototip pe parcursul activității sale în cadrul diverselor tabere de creație în țară și peste hotare.

Constantin Spânu

Valentina Brâncoveanu are un simț excepțional al culorii. Pentru ea interacțiunea între lumină și culoare este o întregă aventură. Le simte nuanțele, caută și găsește noi și neașteptate interferențe.

Leo Bordeianu

Încă mai demult i-am zis „Domnița florilor”. Ori de câte ori îi vizitez atelierul, am impresia că pășesc într-o grădină... O grădină pe care o poartă mereu în suflet. Prin pronunțata-i predilecție pentru zestrea istorică a orașului în care s-a născut, Valentina Brâncoveanu ne oferă, în fond, un muzeu al civilizației urbane.

Alexandru Gromov

Impresionează generozitatea sufletului Valentinei Brâncoveanu, care nu obosește să immortalizeze culori deosebite culese în cele patru anotimpuri ale anului, fie la lumina puternică a soarelui, fie la cea plăpândă a lumânării... Orașul vechi, tematica eminesciană ori bacoviană, portrete, peisaje, naturi statice – întreaga operă o plasează pe creatoare în galeria personalităților distinse în arta Republicii Moldova.

Tamara Pereteatcu

Titluri pentru expoziții

Mă dărui picturii ca să destăinui natura

Artista culorilor – Valentina Brâncoveanu

Contesa brâncovineană a peisajului basarabean

Valentina Brâncoveanu, talent autentic în arta plastică basarabeană

Culorile sufletului Valentinei Brâncoveanu

Valentina Brâncoveanu în dialog cu pânza și culoarea

Pictorița între flori și culori

(E. B.)

BIBLIOGRAFIE

Referințe

GOBJILĂ, Ana. Valentina Brâncoveanu – vorba românului, fiecare cu povestea lui / Ana Gobjilă. – Text : nemediat // Dialogica. – 2021. – Nr. 2. – P. 119-127. – E-ISSN 1857-2537.

MARIAN, Ana. Magia culorilor în tablourile Valentinei Brâncoveanu / Ana Marian. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2019. – 18 iulie. – P. 8. – ISSN 1857-3835.

- OAMENII Moldovei mele : Valentina Brâncoveanu : [pliant]. – Text electronic / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” : [site]. – URL : https://bncreanga.md/x_up_pag/file/2021_12/Pleanta_Valentina_Brancoveanu.pdf (accesat: 05.03.2024).
- POPA, Petre. Lumină și libertate / Petre Popa. – Text : nemediat // Numai de bine : publicistică / Petre Popa. – Chișinău : Grafema Libris ; Soroca : Uniprint, 2011. – P. 74-76. – ISBN 978-9975-521-12-3.
- STĂPÂNĂ peste culori și lumini : de vorbă cu Valentina Brâncoveanu, artist plastic / consemnare : Iuliana Chircă. – Text : nemediat // Noi. – 2009. – Nr. 3. – P. 6-7. – ISSN 1857-0798.
- TEODORCIC, Roxana. Valentina Brâncoveanu : mai bine în „Cuibușor” decât în colivie / Roxana Teodorcic. – Text : electronic // Ziarul de Gardă : [site]. – URL : <https://www.zdg.md/reporter-special/oameni/valentina-brancoveanu-mai-bine-in-cuibusor-decat-in-colivie/> (accesat: 05.03.2024).
- VALENTINA Brâncoveanu : „Încă din copilărie am înțeles că cea mai importantă pentru mine e libertatea” / consemnare: Irina Nechit. – Text : electronic // Gazeta de Chișinău : [site]. – URL : <https://gazetadechisinau.md/2020/05/22/valentina-brancoveanu-inca-din-copilarie-am-inteles-ca-cea-mai-importanta-pentru-mine-e-libertatea/> (accesat: 05.03.2024).

Dedicații lirice

- POPA, Petre. Povestea pisicii muzicale : compozitoarei Daria Radu și pictoriței Valentina Brâncoveanu / Petre Popa. – Text : nemediat // Blazonul veșniciei / Petre Popa. – Soroca : Uniprint, 2017. – P. 36-38. – ISBN 978-9975-439-07-7.
- PROCA, Ion. Culorile : pentru Valentina Brâncoveanu : (poezie) / Ion Proca. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2005. – 1 dec. – P. 5. – ISSN 1857-3835.

10 NOIEMBRIE – 65 DE ANI

DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI BRITANIC NEIL GAIMAN (1960)

Conform Dictionary of Literary Biography, Neil Gaiman se află în topul primilor zece scriitori postmoderniști. Este autor de nuvele, romane, benzi desenate, poezii, scenarii, o adevărată enciclopedie în abordarea stilului literar, astfel că lucrările sale se bucură de un succes răsunător în rândul pasionaților de science-fiction și literatură fantastică.

Neil Gaiman s-a născut la 10 noiembrie 1960 în Anglia, la Portchester, Hampshire. Familia sa se trage din evreii polonezi. Străbunicul său

a emigrat din Antwerp înainte de 1914, iar bunicul său s-a stabilit în cele din urmă în Hampshire, Portsmouth, creând un lanț de băcării. Tatăl său, David Gaiman, a lucrat în același lanț de magazine, iar mama sa, Sheila Gaiman (născută Goldman), a fost farmacistă. Pasionat de lectură încă de la vârsta de patru ani, Neil Gaiman și-a propus de foarte timpuriu să devină scriitor, considerând că cititul aduce multă bucurie și împlinire. El se descrie ca fiind un „copil sălbatic” care a fost crescut în bibliotecă: „Am fost genul de copil care devora cărțile, iar cele mai fericite momente ale mele erau atunci când îmi convingeam părinții să mă lase la biblioteca locală în drum spre serviciu și îmi petreceam toată ziua acolo”. Tot în copilărie, Neil Gaiman obișnuia să citească, la început de an școlar, manualele în întregime, ceea ce îi asigura un plus de cunoștințe, care îl ajutau să obțină rezultate foarte bune la școală.

Pasionat de science-fiction, Neil Gaiman a fost influențat de către scriitorii lui favoriți din domeniu, creionându-și astfel dinamica activității sale scriitoricești. A publicat o serie de articole, activând ca jurnalist, apoi se concentrează pe scrierea romanelor, nuvelor și scenariilor, care vor avea un mare succes.

A publicat prima povestire profesionistă la vârsta de 23 de ani, un fantasy intitulat *Featherquest*, în numărul din mai 1984 al revistei „Imagine Magazine”.

În același an, a scris prima sa carte, o biografie a formației britanice *Duran Duran*, cunoscută pentru hiturile sale electrizante și clipurile video pline de viață, precum și o carte de citate, *Ghastly Beyond Belief* (*Îngrozitor dincolo de credință*), împreună cu Kim Newman.

Activitatea sa literară este foarte laborioasă. Dintre operele sale vom menționa: *The Sandman* (Omul de nisip), *Stardust* (Praf de stele), *American Gods* (Zei americani), *The Graveyard Book* (Cartea Cimitirului), *Coraline* (Coraline) și alte scrieri pline de suspans și populate de personaje fantastice, care reușesc să se descurce în cele mai ciudate și dificile situații. De asemenea, Neil Gaiman este pasionat de teatrul radiofonic și film, scriind scenarii de mare succes la publicul larg. Multe din lucrările sale au fost ecranizate.

Pasiunea pentru literatura fantastică își pune amprenta asupra întregii cariere a autorului, de la cea literară, până la cea scenografică.

Scriitor, scenarist și actor, Neil Gaiman aduce o formulă literară foarte deschisă și accesibilă.

În anul 1991, Neil Gaiman primește primul premiu literar acordat pentru o bandă desenată, astfel că *Sandman* se bucură de o apreciere unică în acest sector artistic, până la acea vreme. Romanul său *American Gods* primește în anul 2001 premiile „Hugo”, „Bram Stoker”, „Nebula”, „SFX” și „Locus”, devenind astfel unul dintre cele mai longevive bestsellere. Un an mai târziu, de aceleași premii răsunătoare se bucură și romanul *Coraline*. Deține medaliile „Newbery” (2008), cea mai mare distincție acordată în literatura pentru copii din SUA, și „Carnegie” (2010) pentru cartea *The Graveyard Book*. Romanul său, *The Ocean at the End of the Lane* (Oceanul de la capătul străzii, 2013) a fost ales Cartea anului la British National Book Awards și cel mai bine vândut roman, conform New York Times.

În prezent locuiește în Statele Unite ale Americii.

Referințe

Ca scriitor, te scrii pe tine însuși. Asta nu înseamnă că-ți scrii autobiografia, ci că folosești adevărul și lucrurile pe care le cunoști pentru a crea o narațiune credibilă.

Perfecțiunea nu există în acest univers. Este un ideal. Trebuie să fim conștienți că orice lucru conține într-o anumită proporție greșeli. Însă singurul lucru ce nu poate fi reparat e o pagină goală.

Trebuie să ai încredere în proces: dacă nu scrii, cum să știi dacă povestea ta e bună sau nu?

Regula principală în scris: dacă scrii cu suficientă siguranță și încredere, ai dreptul să faci ce vrei. (Asta poate fi o regulă și pentru viață în general, dar este extrem de bună pentru scris). Așa că scrie-ți povestea așa cum are ea nevoie să fie scrisă. Scrie-o sincer și spune-o cât de bine poți. Nu cred că mai sunt și alte reguli. Sau nu unele care să conteze.

Să alegi cinci cărți favorite e ca și cum ar trebui să alegi cinci părți ale corpului pe care ți-ar plăcea să nu le pierzi.

Neil Gaiman

Neil Gaiman este un fel de Messi sau Cristiano Ronaldo al cărților. Scrie cărți la fel de frumoase și spectaculoase precum golurile pe care le înscriu cei doi fotbaliști. Nu știi când se va petrece magia și când vei fi surprins, cam la fel ca la meciurile de fotbal, iar în *Coraline*, Gaiman ridică deasupra capului trofeul Champions League. Ce vreau să zic e că, dacă te apuci de citit *Coraline*, o să-ți bată inima mai tare, o să te întristezi, o să tremuri de emoție, o să aștepți cu înfrigurare pauza, dar s-ar putea să te bucuri enorm la final.

Răzvan Zamfirescu

Semne bune este una dintre cele mai amuzante opere de ficțiune pe care le-am citit vreodată. Pratchett și Gaiman au reușit să creeze o poveste ce țese doze mari de satiră, cinism, grotesc și umor neconvențional, făcând observații surprinzătoare de precise asupra vieții umane din întreaga lume.

Kirkus Reviews

Titluri pentru expoziții

Neil Gaiman – de la cititor pasionat la scriitor de succes
Cu Neil Gaiman totul este posibil
Pe tărâmurile fantastice ale lui Neil Gaiman

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

- BĂIEȚII lui Anansi / Neil Gaiman ; traducere de Liviu Radu. – București : Paladin, 2019. – 387, [4] p. – (Serie de autor Neil Gaiman ; 4). – ISBN 978-606-9000-23-6. – Text : nemediat.
- CARTEA cimitirului / Neil Gaiman ; traducere de Iulia Pomagă ; ilustrații de Chris Riddell. – București : Arthur, 2020. – 280, [8] p. : il. – (Orange fantasy). – ISBN 978-606-7887-98-3. – Text : nemediat.
- CARTEA cimitirului / Neil Gaiman ; traducere de Liviu Radu. – București : Nemira, 2010. – 288 p. – ISBN 978-606-8134-41-3. – Text : nemediat.
- CORALINE / Neil Gaiman ; ilustrații de Chris Riddell ; traducere de Florentina Hojbotă. – București : Arthur, 2023. – 164, [10] p. : il. – (Orange fantasy). – ISBN 978-606-0867-82-1. – Text : nemediat.

- FRUMOASA adormită și fusul / Neil Gaiman ; traducere de Ruxandra Toma ; ilustrații de Chris Riddell. – București : Nemira, 2016. – 68 p. : il. – (Repo-vestire. Basm. Magie. Eroină). – ISBN 978-606-7585-60-5. – Text : nemediat.
- NOROC cu laptele / Neil Gaiman ; traducere de Maria Ioniță ; ilustrații de Chris Riddell. – București : Arthur, 2017. – 148, [28] p. : il. – (Orange fantasy). – ISBN 978-606-78-8084-7. – Text : nemediat.
- PULBERE de stele / Neil Gaiman ; traducere de Liviu Radu ; ilustrații de Irina Dobrescu. – București : Arthur, 2015. – 265, [6] p. : il. – (Cărțile de aur ale copilăriei). – ISBN 978-606-86-2063-3. – Text : nemediat.
- КОРАЛИНА / Neil Gaiman ; traducere de E. Кононенко ; ilustrații de Chris Riddell. – Москва : АСТ, 2022. – 187, [5] p. : il. – ISBN 978-517-0846-21-4. – Text : nemediat.

Referințe critice

- ABOUT Neil. Biography. – Text : electronic // Neil Gaiman : [site]. – URL : https://www.neilgaiman.com/About_Neil/Biography (accesat: 04.03.2024).
- BUTLER, Kimberley. Neil Gaiman / Kimberley Butler. – Text : electronic // British Council Literature : [site]. – URL : <https://literature.britishcouncil.org/writer/neil-gaiman> (accesat: 04.03.2024).
- NEIL Gaiman. – Text : electronic // Wikipedia : Enciclopedia liberă : [site]. – URL : https://ro.wikipedia.org/wiki/Neil_Gaiman (accesat: 04.03.2024).
- ПОПОВА, Мария. De ce citim și ce fac cărțile pentru experiența umană – Neil Gaiman în „Vedere de pe locurile ieftine” / Maria Popova. – Text : electronic. – URL : <https://creeracord.com/2016/08/10/de-ce-citim-si-ce-fac-car-tile-pentru-experienta-umana-neil-gaiman-in-vedere-de-pe-locurile-ieftine/> (accesat: 28.11.2024).
- RAY, Michael. Neil Gaiman. British Writer / Michael Ray. – Text : electronic // Neil Gaiman. Biography, comics, Books&Facts. – URL : <https://www.britanica.com/biography/Neil-Gaiman> (accesat: 04.03.2024).
- ГЕЙМАН Нил. – Text : electronic // Продетлит : Всероссийская энциклопедия детской литературы : [site]. – URL : https://prodetlit.ru/index.php/Гейман_Нил (accesat: 05.03.2024).

3 DECEMBRIE – 75 DE ANI

DE LA NAȘTEREA SCRITORULUI ION ANTON

(1950)

Poetul, prozatorul, traducătorul și publicistul Ion Anton s-a născut în satul Ghelăuza, Strășeni, în familia țăranilor răzeși Gheorghe Anton și Ileana (născută Donica). A învățat la școala de opt ani din satul natal

(1958-1966). Obține note maxime la limbă și literatură, manifestă interes pentru poezie. Și-a continuat studiile la Școala medie nr. 1 din or. Strășeni (actualmente Liceul Teoretic „Ion Vatamanu”). Este pasionat de literatură și scrie primele poezii, îndrumat de profesoara Eufrosinia Mardari. Absolvă Școala medie de cultură generală în 1969. În același an publică versuri în săptămânalul „Cultura” și în gazeta raională „Munca pașnică”.

Se angajează ca ucenic, apoi strungar (1969-1972) la Uzina „Electrotocipribor” din Chișinău. Continuă să scrie poezii pe care le publică în ziarul „Tinerimea Moldovei” și frecventează Cenaclul literar „Luceafărul” de pe lângă această publicație, moderat de poetul Liviu Damian. În 1977 a absolvit cu mențiune secția Jurnalistică a Facultății de Litere a USM. În anii de studenție a continuat să frecventeze Cenaclul universitar, fiind secretar al Comitetului de conducere al cenaclului „Mihai Eminescu”. După absolvirea Facultății, timp de zece ani a activat ca secretar general de redacție și șef de secție la săptămânalul „Literatura și arta” (1978-1987). Aici, împreună cu poetele Leonida Lari și Nina Josu, susținuți de redactorul-șef Victor Teleucă, organizează Cenaclul literar-artistic „Dialog”, ulterior devenit cenaclul Uniunii Scriitorilor, condus de poetul Nicolae Dabija. În perioada 1978-1994, este secretar general de redacție și redactor-șef adjunct al săptămânalului educativ-cognitiv și literar-artistic pentru copii și adolescenți „Florile dalbe”. În 1994 este numit redactor-șef al acestei publicații, activând aici până în prezent în calitate de director și redactor-șef. Redactor asociat al revistei pentru copii „Prichindel” din Iași, redactor-consultant al revistei pentru copii „Duminica cuvintelor” din București (2024).

Ion Anton a elaborat și întreține pagini permanente în „Literatura și arta” și „Florile dalbe”: „Orizont ecologic”, „Patrimoniu”, „Căderea pe gânduri”, „De ce?” ș.a. Este autorul editorialelor care dau răspunsuri la întrebările stringente ale cititorilor, în care sunt abordate teme de etică, morală, estetică etc. Aceste articole sunt un suport educațional suplimentar pentru cadrele didactice.

A debutat editorial cu volumul *Vamă pentru speranță* (1983), după care urmează volumele *Viitorul ca moștenire* (1992), *Rondelurile călătorului* (1997), *Mâine va fi ieri* (2002). A editat mai multe cărți pentru copii:

Bună dimineața, Ziuă! (1986), *Garderoba veselă* (1988, 2006), *Alfabetul pe portativ* (1998, în colaborare cu compozitorul Mihai Ungureanu), *Semaforul* (2000), *Cuibul soarelui* (2003). Urmează volumele *Zodia Zimbrului* (schițe istorice, 2004), placheta de versuri *Necuprinsul punctului* (2005), *Vesel îndrumar pentru vestiar*, versiunea nouă a cărții *Garderoba veselă*, cu o prezentare grafică originală (2010), *Cădere sentimentală pe gânduri: scrieri alese* (2010), *DE CE? Enciclopedie pentru fete și băieți curioși* (2011), FOKA, roman-cronică despre calvarul deportării basarabenilor (2012), romanul *Viața ca amintire* (Chișinău, 2013, București, 2014), *Anotimpurile clipei* (2015), *Singuri în doi* (2015), *Alina* (2015), *Jucăria din cuvinte* (2015), romanul *Ieșirea din uitare* despre muzicianul Eugeniu Coca (2019). *Marele Nanu sau Stejarul genealogic Dicescu*, roman-cronică cu o prefață semnată de academicianul Mihai Cimpoi (București, 2020), volumul *Dezgolirea sufletului de trup*, cu o prefață de criticul literar Adrian Dinu Rachieru, lansat la Iași în colecția „Serile de la Brădiceni”, îngrijită de poetul și profesorul Ion Popescu-Brădiceni (2020).

Romanul *Alina* a fost recomandat pentru lectură în cadrul Campaniei Naționale „Să citim împreună!”, ediția 2017, organizată de Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, iar romanul *Ieșirea din uitare* – în cadrul ediției 2020 a aceleiași campanii.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Uniunii Scriitorilor din România, membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova, membru al Secției Naționale a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) (din 2015), membru al Juriului pentru acordarea premiilor anuale ale Uniunii Scriitorilor (2019, 2021), membru al Consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova (2017 – până în prezent).

A fost apreciat cu mai multe premii, printre care: Premiul Ligii Jurnaliștilor Profesioniști „Pentru înalt profesionalism jurnalistic și merit personal în activitatea presei” (2002), Premiul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova pentru romanul *Ieșirea din uitare*, situat în topul celor mai citite 10 cărți în anul 2020, Premiul pentru Excelență al Consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova (2022). Cărțile lui Ion Anton au primit numeroase premii și diplome la Saloanele Internaționale de Carte pentru Copii și Tineret de la Chișinău, inclusiv Premiul „Grigore Vieru” pentru poezie (2016) și Premiul „Ion Creangă” pentru întreaga activita-

te în domeniul literaturii pentru copii (2024). În anul 2000, cu ocazia jubileului de 50 de ani, a fost decorat cu Medalia „Meritul civic” pentru activitate prodigioasă pe tărâmul literaturii și presei, cât și pentru contribuție la propagarea valorilor moral-spirituale. În 2010 i s-a decernat înalta distincție de stat Ordinul de Onoare și Diploma de gradul I a Guvernului Republicii Moldova.

În 2019 participă la Festivalul Internațional de Poezie „Tudor Arghezi” (Târgu-Jiu), unde a fost distins cu Premiul juriului „Tudor Arghezi”. Este deținătorul Premiului Național de Proză „Liviu Rebreanu” pentru romanul *Ieșirea din uitare* (Bistrița, 2019), al Diplomei de Onoare a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) pentru volumul de versuri *Vesel îndrumar pentru vestiar* (2020). În 2024 participă împreună cu alți scriitori din Moldova la primul Festival de Literatură pentru Copii și Tineret „Dimineața cuvintelor”, organizat de Filiala București – Literatură pentru Copii și Tineret a Uniunii Scriitorilor din România.

Revistei „Florile dalbe”, sub conducerea scriitorului și publicistului Ion Anton, i s-a oferit, în 2008, la Paris, Franța, Premiul Internațional pentru calitate și excelență „Steaua Calității”, Categoria Aur. Este considerată cea mai apreciată revistă de cultură generală pentru copii și adolescenți. Grație eforturilor redactorului-șef, revista a apărut și apare cu regularitate până în prezent, în pofida tuturor greutăților.

Referințe

Chiar și bunul Dumnezeu cuvântează-n graiul meu.

Ion Anton

Versul său este exprimat în diverse ritmuri: e colorat, muzical, e bărbătesc și duios, înțelept și naiv, zburdalnic și plin de larghețe cum este sufletul.

Gheorghe Vodă

Ion Anton rămâne, cu precădere, un poet al tineretului, mai exact, al vârstei care are în față apa fremătătoare a vieții, prin care se poate trece o singură dată.

Victor Teleucă

Ion Anton rămâne un tradiționalist ce meditează, în forma pastelului și rondelului modernizat, asupra vremelniceii și eternității materializate în „clipa de-o viață” și „veșnicul tablou al contradicțiilor”.

Mihai Cimpoi

Romanul-cronică *Marele Nanu sau Stejarul genealogic Dicescu* reflectă, dincolo de genealogie, patrimoniul memorial al unei familii exemplare de nobili moldoveni. (...) Un roman de familie, dar și un roman de istorie, în care, ca într-o picătură de rouă, se oglindește destinul dramatic al întregii elite naționale basarabene.

Mihai Cimpoi

Cuibul soarelui este o carte jucăușă, cartea privirii jucăușe aruncate de copilărie asupra lumii. Fluturii sunt flori care zboară, câmpia este cerul verde înstelat de toporași, copacii înfloresc cu albine. Copilul însuși aparține acestui joc, când cu deplină candoare, când cu plăcere de-acum conștientă de a-i respecta regula.

Doina Cernica

Viața bate filmul! Incredibil, dar adevărat: subiectul neverosimil al romanului *Alina* a fost cules din realitatea noastră concretă. Ficțiunea artistică s-a atins doar de părțile colțuroase ale conținutului, șlefându-le și dându-le forma adecvată de puzzle, care, îmbinate cu talent și iscusință, redau un fenomen social negativ: traficul de ființe umane.

Ion Ciocanu

Inedit prin segmentul cronologic, romanul *Foca* te cucerește prin fluiditatea expunerii, prin firescul personajelor, prin nedorința de a epata cu orice preț, prin tragismul unei existențe mereu amenințate de un regim pretins uman, dar inuman în esență.

Iurie Colesnic

Titluri pentru expoziții

Sunt laureat al dorului, și al iubirii de graiul meu sfânt
 „Iubirea de lumină” în versul poetului
 Cavalerul „Florilor Dalbe”

Scriitorul care pendulează miraculos între ieri și mâine
 Ion Anton, sfetnicul cititorilor de toate vârstele

(T. P.)

BIBLIOGRAFIE

Opera

- ALINA : roman / Ion Anton ; prefață: Ion Ciocanu. – Chișinău : Lumina, 2015. – 196 p. – ISBN 978-9975-653-86-6.
- ANOTIMPURILE clipei : [versuri] / Ion Anton. – Iași : Tipo Moldova, 2015. – 690 p. – (Opera Omnia : poezie contemporană). – ISBN 978-606-676-67-7-7.
- CERCEI de cireșe : [poezii] / Ion Anton ; design: Natalia Niș. – Chișinău : Silvius Libris, 2017. – 24 p. : il. – ISBN 978-9975-126-15-1.
- DE CE? : Enciclopedie pentru fete și băieți curioși / Ion Anton ; prefață: Claudia Partole. – Chișinău : Silvius Libris, 2018. – 320 p. : il. – ISBN 978-9975-126-96-0.
- DEZGOLIREA sufletului de trup : poeme de dragoste / Ion Anton ; prefață: Adrian Dinu Rachieru ; postfață: Ion Popescu-Brădiceni. – Iași : PIM, 2020. – 128 p. – ISBN 978-606-135-65-0-8.
- IEȘIREA din uitare : roman / Ion Anton ; prefață: Tudor Palladi. – Chișinău : Lumina, 2019. – 224 p. – ISBN 978-9975-654-26-5.
- JOCUL de-a cuvintele : cu ochiul ne fac din rime omografe, omonime / Ion Anton. – Chișinău : Silvius Libris, 2019. – 24 p. – ISBN 978-9975-15-38-1.
- JUCĂRIA din cuvinte : [poezii] / Ion Anton ; prefață: Claudia Partole. – Iași : Tipo Moldova, 2014. – 204 p. – ISBN 978-606-676-78-2-8.
- MARELE Nanu sau Stejarul genealogic Dicescu / Ion Anton ; prefață : Mihai Cimpoi. – Chișinău : Lumina, 2022. – 230 p. – ISBN 978-9975-654-89-0.
- SORA mea, fiica bunicului / Ion Anton ; prefață: Veronica Postolachi. – Iași : Tipo Moldova, 2015. – 214 p. – (Opera Omnia : proză scurtă contemporană). – ISBN 978-606-676-76-2-0.
- VIAȚA ca amintire : roman / Ion Anton. – Chișinău : Iulian, 2013. – 240 p. – ISBN 978-9975-439-28-2.

Referințe critice

- ION ANTON – Laureat al Dorului : medalion literar : aprecieri, eseuri / lector-coordonator: Veronica Postolachi ; Liceul Teoretic „Mircea Eliade” ; Biblioteca Publică „Onisifor Ghibu”. – Chișinău : „Florile dalbe”, 2011. – 36 p. – Text : nemediat.
- ION ANTON : „Sunt laureat al dorului și al iubirii de graiul meu sfânt” : Bibliografie / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” ; alcătuitor: Tamara Maleru ; ediție îngrijită de Eugenia Bejan. – Ediția a 2-a, completată. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 450 p. : fot. – Text : nemediat + Text : electronic. –

URL : https://old.bncreanga.md/pdf/Biobibliografia_Ion_Anton_70%20ani.pdf (accesat: 05.03.2024). – ISBN 978-9975-151-92-4.

* * *

- BUSUIOC, Nicolae. Patimile unui neam : [Ion Anton „Foka”] / Nicolae Busuioc. – Text : nemediat // Aperto Libro. Vol. II : Cronici literare, eseuri / Nicolae Busuioc. – Iași : Vasiliana '98, 2018. – P. 22-25. – ISBN 978-973-116-611-7.
- CERNICA, Doina. O carte unificatoare : [Ion Anton „Ieșirea din uitare”] / Doina Cernica. – Text : nemediat // Revista Literară. – 2020. – Nr. 2. – P. 15. – ISSN 2345-1777.
- CIMPOI, Mihai. Anton Ion / Mihai Cimpoi. – Text : nemediat // Dicționarul General al Literaturii Române. Vol. 1 / Academia Română. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 194. – ISBN 973-637-071-2.
- CIMPOI, Mihai. Roman de familie, roman de istorie / Mihai Cimpoi. – Text : nemediat // Anton, Ion. Marele Nanu sau Stejarul genealogic Dicescu : roman-cronică / Ion Anton ; prefață: Mihai Cimpoi. – București : Eikon, 2020. – P. 5. – ISBN 978-606-490-31-1-2.
- CIOCANU, Anatol. Anton Ion / Anatol Ciocanu. – Text : nemediat // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2010 / Muzeul Literaturii Române „Mihail Kogălniceanu”. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 16. – ISBN 978-9975-69-563-3.
- CIOCANU, Ion. Analiză concretă și discurs reflectiv în romanul „Viața ca amintire” de Ion Anton / Ion Ciocanu. – Text : nemediat // Popas analitic în proza contemporană / Ion Ciocanu. – Chișinău : Lumina, 2015. – P. 111-121. – ISBN 978-9975-65-389-3.
- CIOCANU, Ion. Cuvântul, linia, culoarea / Ion Ciocanu. – Text : nemediat // Cărțile din noi : articole, studii, cronici literare / Ion Ciocanu. – Chișinău : Pontos, 2011. – P. 281-283. – ISBN 978-9975-51-305-0.
- ION Anton. – Text : nemediat // Aniversări culturale 2020 / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău : Baștina-Radog, 2019. – P. 119-124. – ISBN 978-9975-3224-5-4.
- ION Anton. – Text : nemediat // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților : dicționar biobibliografic / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Ediția a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – P. 13-15. – ISBN 9975-69-646-5.
- ION Anton : „Toate realizările geniale ale omenirii au pornit de la carte...” / Ion Anton ; consemnare de Alina Ghizea. – Text : nemediat // Florile dalbe. – 2023. – 9 noiembrie. – P. 2-3. – ISSN 1857-3851.
- MÎNZA, Silvia. Roman – pledoarie pentru neuitare : (Ion Anton „Ieșirea din uitare”) / Silvia Mînza. – Text : nemediat // Florile dalbe. – 2021. – 7 ian. – P. 2. – ISSN 1857-3851.

- PALLADI, Tudor. Dreptul de cetate al „mâinelui” la „ieri” sau „anotimpul al cincilea” al dragostei : „Cutezanța” (Ion Anton) / Tudor Palladi. – Text : nemediat // Metafora între cuvânt și dramă : Condiția Poeziei : eseuri. Vol. 3 / Tudor Palladi. – Chișinău : Lumina, 2020. – P. 387-398. – ISBN 978-9975-65-469-2.
- PALLADI, Tudor. O adevărată și impresionantă narațiune nobiliară rapsodică și epopeică : (Ion Anton „Marele Nanu sau Stejarul genealogic Dicescu” / Tudor Palladi. – Text : nemediat // Florile dalbe. – 2021. – 14 mai. – P. 11. – ISSN 1857-3851.
- RACHIERU, Adrian Dinu. „Visez, deci exist” / Adrian Dinu Rachieru. – Text : nemediat // Anton, Ion. Dezgolirea sufletului de trup : poeme de dragoste / Ion Anton ; prefață: Adrian Dinu Rachieru. – Iași : PIM, 2020. – P. 3. – (Colecția „Serile la Brădiceni”). – ISBN 978-606-135-65-0-8.
- ROIBU, Nicolae. Trei oameni de creație din Republica Moldova au fost decorați cu o distincție internațională : (Diploma de onoare IBBY-2020) / Nicolae Roibu. – Text : nemediat // Florile dalbe. – 2021. – 1 oct. – P. 2. – ISSN 1857-3851.
- RUSU, Nicolae. Perseverența și dăruirea de o viață! / Nicolae Rusu. – Text : nemediat // Florile dalbe. – 2020. – 3 dec. – P. 2. – ISSN 1857-3851.
- „SCRIITORUL trebuie să urce la nivelul copilului” / Ion Anton ; consemnare: Petre Popa. – Text : nemediat // Popa, Petre. Numai de bine : publicistică / Petre Popa. – Chișinău : Grafema Libris ; Soroca : Uniprint, 2013. – P. 157-162. – ISBN 978-9975-521-57-4.
- VASILCĂU, Traian. Un literat împovărat de daruri / Traian Vasilcău. – Text : nemediat // Literatura și arta. – 2023. – 31 aug. – P. 11. – ISSN 1857-3835.
- VEREJANU, Daniel. Scriitorii pe care-i citim : Ion Anton, portret enciclopedic / Daniel Verejanu. – Text : nemediat // Univers pedagogic. – 2023. – 16 febr. – P. 4. – ISSN 1857-3282.

Dedicații lirice

- GROSU, Lidia. Nescrisă făgăduință, creația : distinsului scriitor Ion Anton : (poezie) / Lidia Grosu. – Text : nemediat // Renunț la a ființei înserare / Lidia Grosu. – Chișinău : CEP USM, 2021. – P. 91. – ISBN 978-9975-152-77-8.
- VASILCĂU, Traian. La tron : pentru Ion Anton : (poezie) / Traian Vasilcău. – Text : nemediat // Florile dalbe. – 2020. – 3 dec. – P. 15. – ISSN 1857-3851.

6 DECEMBRIE – 75 DE ANI
DE LA NAȘTEREA PICTORULUI ANDREI SÂRBU
(1950-2000)

Viiitorul artist plastic s-a născut la 6 decembrie 1950 în orașul Chișinău. A fost pasionat de tainele artei încă din copilărie. În perioada 1963-1966, a frecventat Școala de Arte Plastice „A. Șciusev”, filială a Școlii-internat nr. 1 din Chișinău. Aici face cunoștință cu graficianul Vasile Cojocar, cu pictorul Gheorghe Munteanu și cu sculptorul Dumitru Rusu.

După absolvire, pleacă la Sankt-Peterburg (pe atunci Leningrad) să-și continue studiile la Facultatea de Scenografie a Colegiului de Artă Teatrală „Valentin Serov”. Este nevoit să părăsească facultatea după trei ani de studii din considerente materiale. Studiile la Sankt-Peterburg au avut un rol formator și i-au permis lui Andrei Sârbu să se familiarizeze cu contextul artei moderne. Își continuă studiile la Colegiul de arte plastice din Tallin, Estonia. Din 1968 studiază și creează în atelierul renumitului pictor basarabean Mihai Grecu.

Debutază în 1968, cu lucrarea *Mușcata din casa părintească*, în cadrul expoziției autumnale de la Muzeul Național de Arte Plastice din Chișinău. Din păcate, această lucrare nu s-a păstrat. Dar o impresie asupra căutărilor artistului din acei ani ne-o oferă pânza *Mușcata* (1974), dăruită ulterior de artist fiului său Cristian cu prilejul împlinirii de către acesta a vârstei de 20 de ani. Saturația culorilor calde, textura variată și tehnica mixtă imprimă acestui tablou aparența exuberanței și abundenței materiei picturale.

În același an, își începe activitatea în calitate de scenograf la Teatrul „Luceafărul” din Chișinău, colaborând cu Esther și Mihai Grecu, Ion Ungureanu și Ilie Todorov. În 1971 îl secundează pe Mihai Grecu la elaborarea și executarea eboșei desenului pentru decorul monumental al interiorului Pavilionului URSS de la Târgul internațional de la Leipzig.

Din 1973, Andrei Sârbu activează în calitate de profesor de pictură și artă decorativă în cadrul cursurilor pentru pictori-decoratori, organizate de Ministerul Culturii din Republica Moldova.

Pânza *Mere* (1974) reprezintă o lucrare de referință în creația lui Andrei Sârbu. Tablourile *Ceas-1* și *Ceas-2* (1976), în structura cărora sunt

încorporate fragmente de dantelă și cadranul unui ceas fără ace, atestă importanța acordată de artist, în anii '70, tehnicii colajului.

Tot în această perioadă, Andrei Sârbu participă la refacerea picturii bisericii din comuna Stolniceni, județul Lăpușna, împreună cu arhitecții Mihai Chiosev, Valerian Grosu și Ion Moraru. În 1979 întreprinde lucrări monumentale în comun cu arhitectul Mihai Chiosev în comuna Valea Trăisteni, județul Ungheni.

Datorită unor artiști americani precum Don Eddy și Andrew Flack, fotorealismul devine popular și în Europa, iar Andrei Sârbu a îmbrățișat acest limbaj după ce a creat o serie de lucrări influențate de Pop Art, lucrarea *Proiecție* (1976-1977) reprezentând opera de referință din această serie.

Lucrarea *Concerto grosso* (1978-1979) marchează tranziția de la pictura fotorealismului spre noul ciclu de picturi din anii '80. Motivul peliculei cinematografice care segmentează tabloul în două cadre distincte, poate fi depistat în această lucrare, precum și imaginea florii-soarelui, devenită ulterior, alături de gutuie, unul dintre motivele preferate ale naturii statice realizate de Andrei Sârbu.

Perioada realizării ciclului de tablouri cu genericul *Reflexe* (1987-1989) este considerată perioada maturității depline în creația lui Andrei Sârbu. Operele *Înaltul cerului*, *De trei codri de aramă*, *Fiind băiat păduri cutreieram*, *Nu credeam să-nvăț a muri vreodată* și ciclul de tablouri cu genericul *Câmp țin de genul abstracției lirice*.

Lucrarea *Sonet* (1989) este una dintre cele mai reprezentative din ciclul *Reflexe*, în care poate fi depistată influența expresionismului abstract, a suprematismului și a curentului de Stijl. *De trei codri de aramă* (1989) este una dintre cele mai poetice opere din această perioadă.

În seria *Metaforme*, precum și în ciclul de tablouri *Fără titlu*, Andrei Sârbu caută limbajul picturii pure, nonfigurative.

Galbenul divers atât în saturație cât și în valoare, a constituit un punct de reper, care a structurat cromatic și compozițional operele din ciclul *Gutui și Floarea-Soarelui*, iar violetul din *Metaforma* (1990), *Ușa* (1996), *Dimineața* (1997) impresionează prin intensitatea sa și se impune în tablourile cu titlul *Metaformă /1990* în care rigurozitatea formelor amintește de abstracționismul lui Kandinsky și al lui Malevici.

Andrei Sârbu a utilizat cu mult talent și limbajul „Op Art”-ului (Arta Optică), în spiritul maestrului ei consacrat, pictorului francez Victor Vasarely.

Odată cu prăbușirea Uniunii Sovietice la sfârșitul anului 1991, participarea la manifestările culturale din România devine accesibilă pentru artiștii plastici basarabeni. În perioada 1993-1995, Andrei Sârbu participă la taberele de creație de la Tescani, Câmpina, Tulcea și Câmpulung-Moldovenesc.

Lucrările sale sunt o prezență constantă în cadrul „Saloanelor Moldovei”, organizate începând cu anul 1991 la Chișinău, Bacău, Galați și București. În 1994 artistul devine laureat al expoziției-concurs prilejuită de ediția a IV-a a acestor saloane.

Andrei Sârbu devine unul dintre purtătorii de cuvânt ai grupului „Zece”, înființat la sfârșitul anului 1991.

În ultimul deceniu de viață, artistul își îndreaptă atenția spre trecutul ținutului natal. Seria *Arheologie*, asupra căreia Andrei Sârbu va lucra până în ultima zi, reprezintă o nouă manifestare a talentului său. O primă abordare a motivelor inspirate de vestigiile trecutului pot fi depistate încă din 1987 în lucrarea *Piatra istoriei*.

La finele anului 1998, Fundația Soros-Moldova a sprijinit proiectul „Arheo” lansat de Andrei Sârbu, iar expoziția cu genericul omonim proiectului a avut loc în septembrie 1999 în incinta Muzeului Național de Arte Plastice din Chișinău. Artistul a abordat acest proiect cu o temă polisemantică prin prisma unei picturi moderne, dar pornind de la tradiție.

În anul 1999, Fundația Soros-Moldova i-a conferit bursa de excelență.

Expoziția personală „Anno-Timpuri” a fost organizată de Antonina Sârbu, soția pictorului.

Pe parcursul întregii sale vieți, Andrei Sârbu a preferat să picteze peisaje, naturi statice sau compoziții abstracte. El a lucrat mult după natură pe care a reușit să o transpună într-un limbaj liber formulat. Lucrările din ciclul *Gutuiele, Merele și Floarea-Soarelui* au fost rodul unor permanente reveniri.

Total străin artei angajate ideologic, profund ostil conjuncturismului în creație, Andrei Sârbu a fost unul dintre puținii artiști plastici basarabeni din cea de a doua jumătate a secolului XX, care nu au acceptat nici un fel de compromisuri și nu au colaborat principial cu regimul totalitar din fosta URSS. Această incoruptibilitate i-a adus respectul colegilor de generație, dar i-a și remodelat în modul cel mai dureros condiția umană.

A avut mai multe expoziții personale și de grup în țară și străinătate: Chișinău (1985), Ghelmann Gallery, Moscova, Federația Rusă (1988), Goeteborg, Suedia (1990), Expoziția de Artă Contemporană „Saloanele Moldovei”, Galați, România (1991), Saloanele Casei Tolstoi, Londra, Marea Britanie (1993), ART-EXPO, București, România (1996), Teatrul „Eugene Ionesco”, Chișinău (1997), Muzeul Național de Arte Plastice (1999), „Artiști plastici din Moldova”, Budapesta, Ungaria (1999), „Annotimpuri”, Muzeul Național de Arte Plastice, Chișinău (2000), „Grupul „Zece” la zece ani de la fondare”, Galeria „Brâncuși” (2002), Expoziția personală „Andrei Sârbu” la Sediul Misiunii OSCE (2005).

Lucrările artistului plastic Andrei Sîrbu se află în colecții publice și private din mai multe țări.

A fost menționat cu Diploma Uniunii Artiștilor Plastici pentru prosperarea artelor plastice (2000), Premiul pentru pictură al Uniunii Artiștilor Plastici (2001), Medalia jubiliară „Mihai Eminescu” (2000).

S-a stins din viață la 14 aprilie 2000, la Chișinău.

Întreaga creație a lui Andrei Sârbu denotă faptul că a fost un mare pictor, un artist plastic de factură intelectuală, un colorist extrem de rafinat, dar și un om de cultură, care a marcat perioada în care a trăit și creat.

Referințe

Eu mi-am obținut singur libertatea de creație.

În actul creator, când pe parcursul zugrăvirii pânzei apar formele primordiale, create parcă aprioric, pictorul trăiește parcă renașterea lor.

În Basarabia, tradiția picturii a fost influențată de școala franceză, care nu-și punea tranșant problema conținutului. Pentru generația mea și, pro-

tabil pentru generația anterioară, era important să scăpăm de narativismul social. Eu am tins, tind și acum, spre o pictură purificată de implicațiile exterioare, și acesta este un moment important.

Andrei Sârbu

Artist plastic de factură intelectuală, străin exteriorizărilor erup-tiv-temperamentale atât de caracteristice multora dintre colegii săi de generație, Andrei Sârbu rămâne fidel idealului de echilibru și armonie, chiar și în cele mai fascinante viziuni nonfigurative.

Constantin Ciobanu

Andrei Sârbu a fost copilul soarelui. Nimeni n-a mai scos atâta soare dintr-o singură gutuie...Nimeni n-a iubit atât de mult Lumina... Nimeni n-a iubit atât de mult Culoarea...

Andrei Mudrea

Pictura lui Andrei Sârbu face o figurație aparte, și nu este definibilă prin termenii deveniți deja banalizați, anume de pictură abstractă sau nonfigurativă, ci, formulez din mers, i se poate atribui „calificativul” de pictură simbolic-incifrată, oarecum ocultă. Creația acestuia nu arată aproape niciodată nimic, ea conține energii latente în spatele unor suprafețe colorate, dar și tâlcuri profunde, intelectuale. Există în atmosfera generată de aceste pânze o tănuită neliniște, potențată de structurile lor minimaliste, rigide; sunt niște arhipelaguri ale tăcerii, permițând o „lectură” variată, infinită, polivalentă...

Vladimir Bulat

Asocierea gestului spontan cu structura plastică riguroasă conferă o integritate tablourilor lui Sârbu, iar de aici vine lejeritatea respirației interioare a spațiului pânzei și rafinamentul concepțiilor estetice.

Iuri Tomoiko

Pentru a-i înțelege lucrările, nu ai nevoie de nici un fel de descifrări. Ai nevoie de suflet. Andrei Sârbu a reușit mai bine decât oricine să pic-teze lumina. El a știut să pătrundă toamna până în adâncurile ei. (...) Ne-a redat lumea dureros de pronunțat, de parcă ar fi privit-o din afara ei. Ne-a prezentat o lume din care a ținut să aleagă doar lumina, cule-

gând aurul din toamne, din floarea-soarelui, din gutui, din lanul de grâu, un galben mistuitor, un galben sfâșietor, un galben fără limite, lăsat nouă drept lecție de purificare.

Vasile Dami

Andrei Sârbu a creat în lucrările sale niște stări, niște lumi pline de splendoare, de vise, de mister, care pot fi numite simfonii picturale. Și toate sunt inundate de o lumină fantastică. În orice tablou al lui găsim o explozie de lumină, nemaivorbind de acel soare orbitor care poate să lumineze dintr-o singură gutuie. Nimănui altcuiva nu i-a reușit așa ceva. El a fost abstracționist și în gândire, și în creație, prin ceea ce făcea demonstrându-ne înființarea formelor și culorilor în mijlocul cărora existăm, fără să ne dăm seama de frumusețea și diversitatea lor. Andrei a deschis în artă o ușă pe care până la el nimeni altul n-a îndrăznit s-o deschidă: el ne-a dovedit aieva că arta abstractă e frumoasă, de calitate și de mare importanță pentru evoluția artei în general.

* * *

Îl caut în anotimpuri... Andrei Sârbu a cuprins în lucrările sale cele patru anotimpuri, odată cu Viața... Este o ambianță copleșitoare în care trec peste artist, dar mai ales peste artist, anotimpurile: de la iarna rece, plumburie cu albul ei imaculat la o primăvară diafană cu poiana galbenă a păpădiilor, la parfumul florilor de tei și la verdele aproape negru al verii, furat pădurilor din jur... și până la o toamnă cu aroma izbitoare de gutuie, o toamnă galbenă-aurie ca și lumina din gutuie, o toamnă cu ceață, învăluită cu dor și nostalgie... cu tot „amurgul violet”...

Tamara Cotoman

Andrei Sârbu face parte din acea elită care a mișcat arta plastică înainte. Era un om foarte erudit, foarte citit, cu un frumos limbaj, un om de la care aveai ce învăța.

Zinaida Bolboceanu

Calea spre lumină Andrei și-a curățit-o singur, el și-a curățit acest drum prin suferință. A ajuns în pictura lui să simtă lumina. El a lucrat cu lumină și culoare. Am scris cartea de amintiri pentru a-i ajuta pe oameni

să înțeleagă cum a fost posibil ca în timpul Uniunii Sovietice să existe un om, un artist, care în niște subsoluri umede, pline de mucegai, a putut să creeze o operă care fascinează și în acest secol.

Antonina Sârbu

Titluri pentru expoziții

Andrei Sârbu – pictorul care aduce lumină în sufletele oamenilor

Andrei Sârbu, artist plastic emblematic

Creația lui Andrei Sârbu în contextul artei contemporane

Excursie vizuală în spațiul pictural Andrei Sârbu

Andrei Sârbu: vocația originalității

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

CIOBANU, Constantin Ion. Andrei Sârbu : album / Constantin Ion Ciobanu ; traducere în limba engleză de Iulian Robu ; copertă, prelucrare imagini: Mihai Bacinschi. – Chișinău : Arc, 2005. – 96 p. : il. – (Maestri ai artei decorative contemporane din Republica Moldova) (Maestri basarabeni din secolul XX). – ISBN 9975-61-405-1. – Imagine (fixă, bidimensională) : nemediată + Text : nemediat.

SÂRBU Andrei. Catalogul Grupul-Zece. – Chișinău : Editura Atelier, 2002. – Imagine (fixă, bidimensională) : nemediată.

ANDREI Sârbu : Pictură = Andrei Sârbu : Painting / selecție: Antonina Sârbu ; traducere: Varvara Colibaba. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 68 p. : il., portr. – ISBN 978-9975-4100-8-3. – Imagine (fixă, bidimensională) : nemediată + Text : nemediat.

CIOBANU, Maria. Andrei Sârbu. 1950-2000 / Maria Ciobanu. – Text : nemediat // Calendar Național 2020 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 359-360. – ISSN 1857-1549.

COLESNIC, Iurie. Întâiul din noua generație / Iurie Colesnic. – Text : nemediat // Chișinăul din Inima Noastră / Iurie Colesnic ; Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 94-95. – ISBN 978-9975-120-17-3 ; Idem [resursă electronică]. – URL : <https://www.calameo.com/read/001858853171406f24793>.

BREAZU, Florina. Abstracția – formă a libertății. Expoziție de pictură abstractă din perioada anilor '60-'90 ai secolului al XX-lea : [și despre Andrei Sârbu] / Florina Breazu. – Text : nemediat // Arta (Audio-Vizuale). – 2019. – Nr. 1. – P. 8-55. – ISSN 2537-6136.

- GALAICU-PĂUN, Emilian. Cele 70 de toamne de aur ale lui Andrei Sârbu / Emilian Galaicu-Păun. – Text : electronic. – URL : <https://moldova.europalibera.org/a/31009051.html> (19 decembrie, 2020).
- PUICĂ-VASILACHE, Eliza. Andrei Sârbu. Talentul „nonconformist” / Eliza Pui-că-Vasilache. – Text : nemediat // „a”MIC. – 2015. – Nr. 5/6. – P. 21. – ISSN 1857-3770.
- BOGATU-CUCEREANU, Viorica. Andrei și Antonina, Hristos a Înviat! / Viorica Bogatu-Cucereanu. – Text : nemediat // Limba Română. – 2011. – Nr. 1-2. – P. 210-211. – ISSN 0235-9111.
- CIOBANU, Iraida. Tendințe moderniste în creația marilor maeștri : Valentina Rusu-Ciobanu, Mihai Grecu, Andrei Sârbu / Iraida Ciobanu. – Text : nemediat // Arta : Seria Arte vizuale ; Arte plastice ; Arhitectură / Academia de Științe a Moldovei. – Chișinău : Editura Garamond, 2012. – P. 48-57. – ISSN 1857-1042.
- GROSU, Valerian. Culoare și geometrie / Valerian Grosu. – Text : nemediat // Limba Română. – 2011. – Nr. 1-2. – P. 212-213. – ISSN 0235-9111.
- POIATĂ, Mihai Ștefan. Aproape departe / Mihai Ștefan Poiată. – Text : nemediat // Limba Română. – 2011. – Nr. 1-2. – P. 219-220. – ISSN 0235-9111.
- ANDREI Sârbu : Repere biografice. – Text : nemediat // Limba Română. – 2011. – Nr. 1-2. – P. 209. – ISSN 0235-9111.
- SÂRBU, Antonina. Andrei Sârbu în colecții / Antonina Sârbu. – Text : nemediat // Limba Română. – 2011. – Nr. 1-2. – P. 207-208. – ISSN 0235-9111.
- SEREBRIAN, Oleg. Tablourile sunt ca oamenii, nu se simt bine oriunde / Oleg Serebrian. – Text : nemediat // Limba Română. – 2011. – Nr. 1-2. – P. 216-218. – ISSN 0235-9111.
- ȘOPRONCU-Bellova, Svetlana. Ca un geam împlinit de raza unei dimineți / Svetlana Șoproncu-Bellova. – Text : nemediat // Limba Română. – 2011. – Nr. 1-2. – P. 214-215. – ISSN 0235-9111.
- ȚĂRUȘ, Mihai. Abstracții metafizice inconfundabile / Mihai Țăruș. – Text : nemediat // Limba Română. – 2011. – Nr. 1-2. – P. 221. – ISSN 0235-9111.

65 DE ANI

DE LA FONDAREA TEATRULUI REPUBLICAN „LUCEAFĂRUL” (1960)

Teatrul Republican „Luceafărul” a fost fondat în anul 1960 la Chișinău. Din 1960 până în 1991, Teatrul „Luceafărul” a fost cunoscut ca Teatru pentru tineret și copii, acest lucru fiind menționat în ordinul de fondare al instituției. În anul 1991, odată cu destrămarea URSS, prin

ordinul din 18 martie semnat de Ion Ungureanu, ministrul Culturii și Cultelor al Republicii Moldova, Teatrului „Luceafărul” i-a fost conferit statut de teatru dramatic și a fost redenumit în Teatrul Republican „Luceafărul”. De atunci până în prezent, instituția activează sub aceeași titulatură, aflându-se în subordinea Ministerului Culturii al Republicii Moldova.

Trupa teatrului a fost formată din absolvenții așa-numitului „Studio moldovenesc” de la Școala teatrală superioară „B. V. Șciukin”, sub egiđa Teatrului „Vahtangov” din Moscova. Printre aceștia au fost renumiții Dumitru Caraciobanu, Valentina Izbeștiuc, Eugenia Todorașcu, Vasile Constantin, Ecaterina Malcoci, Ion Ungureanu, Sandri Ion Șcurea, Ilie Todorov, Nina Vodă-Mocreac, Nina Doni, Vladimir Zaiuc, Grigore Rusu, Anatol Pogolșa, Dumitru Fusu, Grigore Rotăraș, Pavel Iațcovișchi, la care mai apoi se alătură cei din promoția a doua: Paulina Zavtoni, Spiru Haret, Gheorghe Urschi, Iuliu Pâslariuc, Maria Doni, Veronica Savca, Lucia Dimitriu, Speranța Cocârlă, Gheorghe Pârlea ș.a. Cuceresc publicul cu spectacolele *Vicleniile lui Scapin*, *Costumul de nuntă*, *Intrigă și iubire*, *Nota zero la purtare*, *A douăsprezecea noapte*, *Jucătorii de oțel*, *Casa Bernardei Alba*, *Tartuffe*, *Căsătoria* etc., apoi cu montări din dramaturgia națională: *Chirița în provincie*, *Păsările tinereții noastre*, *Radu Ștefan*, *întâiul și ultimul*, *Minodora*, *O scrisoare pierdută*, *Piatra din casă* etc.

Anii '60-'70 ai secolului XX sunt considerați perioada de vârf a teatrului. „Luceafărul” devine epicentrul mișcării teatrale din republică, în care se încadrează dramaturgii Aureliu Busuioc, Ion Druță, Constantin Condrea, Andrei Strâmbeanu, Ion Podoleanu, scenografiile Valentina Rusu-Ciobanu, Glebus Sainciuc, Mihai Grecu, Nicolae Andronati, compozitorii Mihai Dolgan, Eugen Doga, Ghenadie Ciobanu.

Ultima promoție vahtangoviană a anului 1985, reprezentată de Mihai Fusu, Petru Vutcărau, Ala Menșicov, Petru Hadârcă, Andrei Moșoi, Andrei și Adela Sochircă, Emil Gaju, Nelly Cozaru, Sergiu Prodan, Boris Cremene, Luiza Pâslaru ș.a., montează spectacolele *Așteptându-l pe Godot*, *Stațiunea Șambaude*, *Cadavrul viu*, *Familia mea*, *Două săgeți*, *La Veneția e cu totul altfel*, *Rinocerii*, *Don Juan* etc.

„Luceafărul”, teatrul devenit legendă, a fost o pepenieră de actori, dintre care au crescut trei regizori celebri: Ion Ungureanu, Sandri Ion

Șcurea și Ilie Todorov. Luceferiștii au contribuit și la dezvoltarea școlii teatrale din republică, V. Grigoriev-Mereuță, Gr. Rusu, P. Zavtoni, N. Cozaru ș.a. fiind profesori universitari.

În anii '70 „Luceafărul”, ca și celelalte teatre din republică, traversează o perioadă de stagnare. Regizorul Ion Ungureanu, învinuit de naționalism pro român, abandonează teatrul și se stabilește la Moscova, unde montează operele lui Ion Druță.

În 1999, în funcția de director artistic al teatrului este numit tânărul și proaspătul absolvent al Institutului de Arte, școala de regie a lui Veniamin Apostol, Boris Focșa. Începe o nouă pagină în istoria teatrului. Are loc revigorarea trupei. Se creează o atmosferă de conlucrare benefică între generațiile de actori. Regizorul asaltează vârfuri ale operelor literare universale, înregistrând succese atât în fața publicului spectator, cât și la critica de specialitate. În contextul teatral general remarcăm ascensiunea acestui teatru cu o formidabilă echipă de actori: Iurie Suveică, Stela Mierlă, Iulian Ursu ș.a.

Actualmente, Teatrul Republican „Luceafărul” îmbină armonios tradiția și modernitatea în actul scenic, păstrând intactă amintirea și respectul pentru fondatorii instituției. Astăzi, în cadrul Teatrului Republican „Luceafărul”, reprezentat de o trupă tânără, dinamică, ambițioasă, activează și corifeii ai artei scenice, actori care au stat la baza formării acestui teatru – Nina Doni și Paulina Zavtoni, reușindu-se astfel valorificarea experienței și înțelepciunii primei generații de actori cu năzuințele și talentul tinerilor actori: Liuba Roman, Ion Liliuca, Radu Canțîr, Maria Anton, Irina Vacarciuc, Cătălin Lungu, Inga Petică, Victor Triboi, Eleonora Dolghii, Vitalia Grigoriu, Ecaterina Dănuță, Gigi Tabarcea, Rodica Mereuță, Ion Jitari, Oleg Lungu, Diana Cazac, Dorina Tataru, Oleg Macovei, Ion Prisăcara, Andrei Suveică, Iraida Bobescu, Valentin Munteanu, Eugen Nicov.

Politica repertorială actuală a teatrului se axează pe piese reprezentative din dramaturgia universală, clasică și contemporană, oferind publicului un spectru larg de spectacole, pentru spectatori de toate vârstele. Dintre piesele pentru maturi vom menționa: dramele *Năpasta* după Ion Luca Caragiale, regie Iulian Bubuioc; *Mama* după Asya Voloșina, regie Dumitru Acriș; *Tata* de Dumitru Matcovschi, regie Slava Sambriș; *1946*

după *Cartea foametei* de Larisa Turea, regie Slava Sambriș; *Trei surori* de Anton Cehov, regie Krisztián Kiliti; *A patra dimensiune* după Lugi Lunari, regie Iurie Suveică; *12 oameni furioși* după Reginald Rose, regie Slava Sambriș; *Liliom* de Ferenc Molnár, regie Andrei Huțuleac; comediiile *Testamentul* de Gheorghe Urschi, regie Gheorghe Urschi; *Mobilă și durere* de Teodor Mazilu, regie Constantin Radu Tudosie; *Tequila Boom* de Neil Simon, regie Vitalie Drucec; *Fazanul* de Georges Feydeau, regie Slava Sambriș; *Colivia cu nebune* de Jean Poiret, regie Slava Sambriș; *Flori de mină* de Csaba Szekely, regie Slava Sambriș. Copiilor le sunt adresate piesele *Păcală* de Petru Dulfu, regie Ion Jitari; *Pinocchio* de Carlo Collodi, regie Slava Sambriș; *Cincirakvela* de Gheorghii Nahuțrișvili, regie Ion Jitari.

Actualmente, în funcția de director general al teatrului este Vitalia Grigoriu, iar în funcția de director artistic este regizorul Slava Sambriș.

Spectacolele Teatrului Republican „Luceafărul” se bucură de aprecierea publicului și a criticilor de specialitate din țară, dar și de peste hotare, unde este invitat pentru a participa la festivaluri și concursuri de profil sau în turnee.

Referințe

Apariția noastră la Chișinău rămâne până azi o enigmă, explicabilă doar prin scurtul dezgheț prin care trecuse Uniunea Sovietică. Veneam în bloc cu teatrul „Sovremennik” și „Taganka” de la Moscova și, totuși, scopurile noastre erau diferite. Eminescu ne-a consfințit să ne păstrăm limba, deoarece un neam va dăinui atâta timp cât îi dăinuie limba. Soarta „Luceafărului” e plină de tragism. A avut zile frumoase, dar i s-a dat prea puțin timp pentru a-și realiza misiunea. Un lucru rămâne cert: „Luceafărul” a încercat să înfrunte răul nu prin agresivitate, ci prin frumos.

Ion Ungureanu

Luceferiștii ne-au fascinat încă de la început, după cum spuneam, prin frumusețea și tinerețea lor. Erau tineri și romantici ca și noi, dar frumoși pe scenă ca niște zei. Ne-au fermecat, apoi, prin jocul lor adolescentin și tineresc exuberant. Au cucerit simpatia publicului prin dezvoltura cu care pronunțau cuvintele, dar și prin ținuta lor demnă de oameni descătușați și ingenioși, prin modul de a gândi, a simți și a-și

reda sentimentele. Pe noi, cei care, acasă fiind, mergeam aproape gârboviți, ca niște moșnegi, de jenă că suntem moldoveni. Cei care strecuram cuvintele printre dinți, sâșâind ca niște reptile, mai mult consoane decât vocale, de teamă de a nu fi considerați naționaliști, fiindcă vorbeam în limba mamei. Iar luceferiștii ne învățau că se poate merge și drept, cu pieptul desfăcut, la noi acasă. Ei ne demonstrau pe viu că se poate vorbi liber și exprima frumos și civilizată și în limba maternă. Aveau o pronunție dumnezeiască: curată, literară, autentic românească.

Nicolae Mătcaș

Eu am crescut pe scenă, în teatru... am fost un personaj din *Toate trei anotimpurile*, din *Copiii și merele...*, participam la evenimentele ce inspirau spectatorii „Luceafărului”, eram parte din colectiv, viața trupei o cunoșteam mai bine decât cei din sală... Era o frăție, un interes extraordinar, un mic Renaissance local, prin anii '60. A fost un fenomen irepetabil: poți să-l numești boemă în iad – așa îl definise Aureliu Busuioc, și îi dau dreptate, – în sens mai mult politic așa spune, politic și literar, filosofic. În țarcul bine îngrădit, în lagărul înconjurat cu sârmă ghimpată din toate părțile, un grup compact de artiști îndrăzne să gândească liber, să apară altfel în fața publicului, să producă idei, să adune semenii în jurul lor.

Eugen Doga

Dacă vocea-lemblemă a Academicului era Valeriu Cupcea, atunci vocea simbol care esențializa „Luceafărul” era Ion Ungureanu. Timbrul său grav, catifelat, dar bărbătesc, era, cel puțin pentru mine, coloana nevăzută pe care se sprijinea duhul teatrului, un amestec eterat dintre *spiritus loci* și sufletele actorilor.

Eugen Lungu

Pentru noi Ion Ungureanu e mai mult decât un mare regizor, e un criteriu.

De aceea spunem: teatrul de până la și de după Ungureanu. Datorită politicii sale repertoriale de susținere a dramaturgiei naționale clasice și contemporane și revenirii la tradiția teatrului românesc, „Luceafărul”, condus de dânsul, a devenit prima biserică românească din Basarabia

postbelică. Aici veneau ca la împărțășanie. Aici începea trezirea conștiinței naționale. Aici se gândea, se vorbea, se simțea românește, ignorând frigul politic sovieto-rusesc dinafară.

Andrei Strâmbeanu

La distanță de ani, energia aceluia nucleu de creativitate, pulsând în plin centrul capitalei, are și acum fascinația unui fenomen despre care au vorbit și au scris mulți scriitori. „Lucefărul” făcea parte din noua scenografie a locului. Înaintea altor instituții culturale, el a reprezentat [...] un loc privilegiat, la care se venea cu fervoarea neofiliților convertiți la o nouă religie. Nu existau în oraș multe asemenea atracții pentru publicul tânăr al acelor timpuri. Noi descopeream teatrul și el ne descoperea la rândul-i ca parte din ființa lui.

Valentina Tăzlăuanu

Teatrul „Lucefărul” a fost copilul timpului său. A fost poate cea mai bună expresie a aceluia timp. Printr-un concurs fericit de împrejurări, mai și având în vedere că e o artă simultană și sintetică, una cu efect imediat și colectiv, una care există într-o formulă publică și în care orice formă de subversiune, de libertate (fie și doar estetică) iese în evidență, el a coagulat o elită culturală și artistică. Am putea spune că „șaiyecismul” moldovenesc aici s-a născut. Or, când spunem acest cuvânt, în contextul timpului concret în care a apărut, înțelegem că nu e vorba doar de o generație (în primul rând de literați, dar și de artiști din alte domenii), ci de o stare de spirit. Iar în jurul „Lucefărului” s-a format o echipă care a avut un efect artistic, etic, civic, de durată.

Irina Uvarova

Titluri pentru expoziții

O legendă: Teatrul „Lucefărul”

Teatrul „Lucefărul”, fenomen artistic nepereche

Teatrul „Lucefărul” – o întâlnire cu arta mare

O lume întreagă – Teatrul „Lucefărul”

(M. H.)

BIBLIOGRAFIE

- HAȘCU-Ghimpu, Dina. Amintiri în alb-negru / Dina Hașcu-Ghimpu. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 394, [80] p. – ISBN 9789975789288. – Text : nemediat.
- O LEGENDĂ : Teatrul „Lucefărul” / Liliana Popușoi, Mircea V. Ciobanu. – Chișinău : Arc, 2018. – 22 p. – ISBN 978-9975-0-0227-1. – Text : nemediat.
- RUSU, Grigore. Evocări / Grigore Rusu ; prefață: Valeriu Matei. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 236 p. – ISBN 9789975786232. – Text : nemediat.
- UNGUREANU, Ion. Amintiri din viața teatrală... / Ion Ungureanu ; postfață: Victoria Fedorenco. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 300 p. – ISBN 9789975146036.
- UVAROVA, Irina. Teatrul „Lucefărul” – un deceniu al devenirii : Eseuri și schițe despre teatru / Irina Uvarova. – Chișinău : Hyperion, 1992. – 140 p. – ISBN 5-368-01237-3. – Text : nemediat.

* * *

- JITARI, Ion. „Sala Teatrului „Lucefărul” e fantastică, mai ales când e arhiplină” : interviu / Ion Jitari ; consemnare: Irina Nechit. – Text : nemediat // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 2 sept. – P. 2. – ISSN 2587-3784.
- PELIN, Pavel. Carul de grâu : [Dumitru Caraciobanu. Teatrul „Lucefărul”] / Pavel Pelin. – Text : nemediat // Lupta cu urâtul / Pavel Pelin. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 181-203. – ISBN 978-9975-53-519-9.
- PELIN, Pavel. Sunt un pescăruș : [Ecatarina Malcoci. Teatrul „Lucefărul”] / Pavel Pelin. – Text : nemediat // Lupta cu urâtul / Pavel Pelin. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 203-213. – ISBN 978-9975-53-519-9.
- SARGUN, Maria. Teatrul Republican pentru Tineret și Copii „Lucefărul” / Maria Sargun. – Text : nemediat // Calendar Național 2015 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 398-400. – ISSN 1857-1549.
- TUREA, Larisa. Teatrul „Lucefărul” / Larisa Turea. – Text : nemediat // Chișinău : enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 507. – ISBN 9975-906-16-8.
- TUREA, Valeriu V. Scurt tratat de (anti)nepăsare : [cronică la spectacolul „Doisprezece oameni furioși” în regia lui Slava Sambriș, Teatrul Republican „Lucefărul”] / Valeriu V. Turea. – Text : nemediat // Moldova. – 2022. – Mar./Apr. – P. 58-65. – Text și în lb. engl. – ISSN 0132-6635.

INDEX DE NUME

- A**
Adamson, Joy 11
Akaba, Suekichi 28
Alecsandri, Vasile 58,59
Alexandrescu, Grigore 16
Alexandru cel Bun 56
Ampère, André Marie 11
*Andersen, Hans Christian 24, 57,
58, 59, 115
*Anton, Ion 54, 200
Asimov, Isaak 58
Arghezi, Tudor 31
- B**
Baconsky, Anatol 34
Balotă, Nicolae 12
Bantoș, Alexandru 35
Barbu, Ion 20
Barbu Lăutarul (Vasile Barbu) 55
Barrie, James Matthew 29
Bauer, Jutta 8
Bezviconi, Gheorghe 26
*Bicec (Zanardelli), Lilia 17, 99
Bieșu, Maria 39
*Bisset, Donald 41, 183
Blaga, Lucian 29
Blok, Alexandr 53
Bolboceanu, Dumitru 36
*Bordeianu, Leo 37, 166
Botezatu, Sergiu 37
*Brâncoveanu, Valentina 49, 191
Brodski, Iosif 32
Brown, Margaret Wise 31
- Budai-Deleanu, Ion 8
Bulat, Alexandru 23
Burroughs, Edgar Rice 41
*Butnaru, Val 26, 121
Buzu, Teodor 28
- C**
Calamanciuc, Gheorghe 14
Camilar, Eusebiu 47
Carrol, Lewis 57
*Cărare, Petru 14, 79
*Cărnu, Isai 30, 148
Cebotari, Maria 14
Cehov, Anton 12
*Chiriță, Constantin 19, 103
Chmielewska, Iwona 13
Chopin (Fryderyk Franciszek
Szopen), Frédéric (François) 17
Christie, Agatha (Mary Clarissa) 42
*Ciocanu, Anatol 32, 153
Ciocanu, Ion 10
Ciornei, Vsevolod 42
Cirimpei, Victor 15
Clark, Emma Chichester 48
Claveloux, Nicole 35
Cobzac, Victor 42
Codreanu, Theodor 23
Coetzee, John Maxwell 14
*Colesnic, Iurie 40, 177
Colfer, Eoin 29
Collodi, Carlo 57
Coman, Dan 37

- Cormier, Robert 10
 Coroban, Vitalie 18
 Costin, Miron 58
 Costin, Nicolae 56
 Crăsnaru, Carmen Daniela 26
 Creangă, Ion 17, 57
 Creech, Sharon 37
 Cross, Gillian 55
 Crowther, Kitty 24
 Curtescu, Margareta 43
 Čapek, Karel 8
- *D**amian, Liviu 19, 108
 Danilișin, Anatol 31
 David, Alexandru 28
 David, Aurel 34
 Defoe, Daniel 56
 Dickens, Charles 57
 Dinescu, Mircea 50
 Diviza, Vasile 55
 Dobrogeanu-Gherea, Constantin 31
 Dodge, Mary Mapes 58
 Dohotaru, Vasile 25
 Doinaș, Ștefan Augustin 58
 Doni, Gheorghe 14
 Donovici, Alex 37
 Druță, Ion 59
***D**urrell, Gerald Malcolm 8, 68
 Duvoisin, Roger Antoine 41, 59
- E**minescu, Mihai 9, 58
 Ernaux, Annie 41
 Esenin, Serghei 46
 Esinencu, Nicolae 9
- *G**aiman, Neil 50, 196
 Garaz, Mihail 50
 Giurescu, Constantin 39
 Gârleanu, Emil 58
- Goltz, Nika 19
 Goma, Paul 46
 Goudge, Elizabeth de Beauchamp
 27
 Grabenstein, Chris 41
 Griboedov, Alexandr 10
 Grin, Alexandr 40
***G**romov, Alexandru 26, 127
 Grosu, Valeria 34
 Gruia, Călin 21
 Guillot, René 12
- H**aig, Matt 36
 Harrison, Harry 19
 Haugen, Tormod 29
 Herța, Valeriu 42
 Hoban, Russel (Conwell) 13
- *I**achim, Ion 8, 60
 Iazan, Iurie 32
 Innocenti, Roberto 15
 Iosif, Ștefan Octavian 47
 Ioviță, Vlad 55
- J**ianu (Eugeniu Ionel Popescu),
 Eugen 9
***J**ucov, Titus Bogdan 44, 186
- K**adono (Watanabe), Eico 8
 Karachentseva, Elena 49
 Kipling, Joseph Rudyard 56
 Kraus, Robert 34
- L**abiș, Nicolae 54
 Le Clézio, Jean-Marie Gustave 26
 Leșcu, Elena 48
 Lewis, Sinclair 14
 Lindgren, Astrid 59
 Lovinescu, Vasile 55

- M**aiorescu, Titu 15
 Mann, Thomas 33
 Mauriac, François 48
 Mălăncioiu, Ileana 11
 *Mătcaș, Nicolae 27, 138
 Mello, Roger 52
 Michelangelo 18
 Micle, Veronica 26
 Mitchell, Margaret 50
 Modiano, Patrick 38
 Moraru, Haralambie 16
 *Moraru, Ion 26, 133

 ***N**aum, Gellu 38, 171
 Neaga, Ștefan 55
 Negruzzi, Constantin 57

Odobescu, Alexandru 58

Panaitescu, Petre P. 19
 *Partole, Claudia 33, 159
 Pasternak, Boris 14
 *Pârvulescu, Ioana 9, 74
 Petrescu, Camil 59
 Philipide, Alexandru A. 23
 Pogodin, Rădii 40
 Popescu, Dumitru Radu 40
 Popescu, Simona 19
 Preda, Marin 58
 Proca, Ion 54
 Puiu, Ion 49
 Putneanu, Iacob 57

Rațiu, Iuliu 37
 Rebreanu, Liviu 53

 Rilke, Rainer Maria 54
 *Roșca, Valentin 8, 66
 Rowling, Joanne 38

Sabatini, Rafael 28
 Sadoveanu, Mihail 49, 57, 58
 Saint-Exupéry, Antoine de 35
 *Sârbu, Andrei 55, 208
 Seferis, Giorgos 19
 Seton-Thompson, Ernest 40
 Shelley, Percy Busshe 59
 Spiridon, Cassian Maria 25
 Stere, Constantin 32
 Stevenson, Robert Louis 50
 Streinul, Mircea 8
 Strugațki, Arkadi 41
 Șlehtițchi, Maria 10

Tărățeanu, Vasile 44
 Tăzlaşuanu, Valentina 8
 Tomozei, Gheorghe 58
 Tudoran (Nicolae Bogza), Radu 18
 Twain, Mark 53

Ureche, Grigore 56
 Uricariu, Doina 47

Varlaam 56
 Verne, Jules 57, 58
 *Vieru, Grigore 14, 86

Wels, Herbert George 58

Zbârnea, Tudor 55

CUPRINS

Introducere	3
Enumerarea datelor remarcabile și memorabile ale anului 2025	5
Note biografice și bibliografie selectivă	60
Index de nume	222

2025

Ianuarie

L	M	Mr	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Februarie

L	M	Mr	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

Martie

L	M	Mr	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Aprilie

L	M	Mr	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Mai

L	M	Mr	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Iunie

L	M	Mr	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Iulie

L	M	Mr	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

August

L	M	Mr	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Septembrie

L	M	Mr	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Octombrie

L	M	Mr	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Noiembrie

L	M	Mr	J	V	S	D
				1	2	
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Decembrie

L	M	Mr	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

ISBN 978-9975-0-0906-5

9 789975 009065